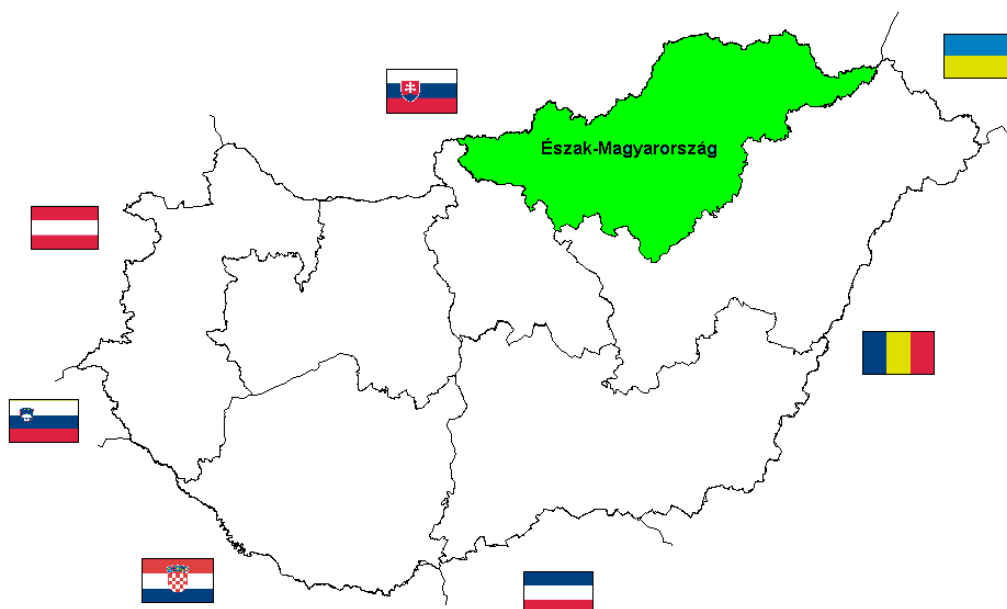

ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI OPERATÍV PROGRAM

2007-2013

CCI szám: 2007HU161PO006

Tartalomjegyzék

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ.....	3
1 HELYZETELEMZÉS	5
1.1 A KÖZÖSSÉGI CÉLKITŰZÉSEK ALÁ TARTOZÁS IGAZOLÁSA	5
1.2 ÁLTALÁNOS, FÖLDRAJZI ELHELYEZKEDÉS.....	5
1.3 TELEPÜLÉS-HÁLÓZAT	6
1.4 KÖRNYEZETI ÁLLAPOT	8
1.5 A GAZDASÁG VERSENYKÉPESSÉGÉT MEGHATÁROZÓ INFRASTRUKTÚRA	10
1.6 VÁLLALKOZÁSOK VERSENYKÉPESSÉGE, GAZDASÁGI SZERKEZET	16
1.7 TURIZMUS.....	20
1.8 TÁRSADALOM.....	24
1.9 TÉRSÉGEK KÖZTI GAZDASÁGI-TÁRSADALMI KÜLÖNBBSÉGEK NÖVEKEDTEK	35
1.10 KORÁBBI PROGRAMOK ÉRTÉKELÉSE.....	36
2 SWOT ELEMZÉS.....	42
3 STRATÉGIA	47
3.1 TERVEZÉS KÜLSŐ KERETEI	47
3.2 ÁTFOGÓ CÉL	48
3.3 SPECIFIKUS CÉLOK.....	48
3.4 PROGRAM SZINTŰ INDIKÁTOROK	52
3.5 PRIORITÁS TENGELYEK.....	53
3.6 A KÖZÖSSÉG ALAPJAIBÓL SZÁRMAZÓ FORRÁSOK INDIKATÍV KATEGÓRIÁNKÉNTI HOZZÁJÁRULÁSA AZ OPERATÍV PROGRAMHOZ.....	54
3.7 TERÜLETI MEGKÖZELÍTÉS, TERÜLETI KOHÉZIÓ	54
3.8 KAPCSOLAT A HATÁRON ÁTNYÚLÓ PROGRAMOKKAL	55
3.9 FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS	56
3.10 ESÉLYEGYENLŐSÉG, TÁRSADALMI KOHÉZIÓ	57
3.11 INNOVATÍV ÉS KÍSÉRLETI MEGKÖZELÍTÉSEK.....	59
3.12 PARTNERSÉGI FOLYAMAT.....	59
3.13 EX-ANTE ÉRTÉKELÉS ÖSSZEFOGLALÁSA.....	62
3.14 HIVATALOS NYILATKOZAT AZ ÉMOP STRATÉGIAI KÖRNYEZETI VIZSGÁLATÁRÓL.....	65
4 PRIORITÁS TENGELYEK.....	71
4.1 VERSENYKÉPES HELYI GAZDASÁG MEGTEREMTÉSE.....	71
4.2 A TURISZTIKAI POTENCIÁL ERŐSÍTÉSE.....	76
4.3 TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS	82
4.4 HUMÁN KÖZÖSSÉGI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE	89
4.5 TÉRSÉGI KÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE	96
4.6 AZ OPERATÍV PROGRAM LEBONYOLÍTÁSÁNAK SZAKMAI TÁMOGATÁSA (TECHNIKAI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS)	98
5 AZ OPERATÍV PROGRAM VÉGREHAJTÁSÁRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK	100
5.1 MENEDZSMENT	100
5.2 MONITORING és ÉRTÉKELÉS	111
5.3 PÉNZÜGYI IRÁNYÍTÁS ÉS ELLENŐRZÉS.....	116
5.4 INFORMÁCIÓ ÉS NYILVÁNOSSÁG BIZTOSÍTÁSA	120
5.5 KÖZÖSSÉGI POLITIKÁK ÉS HORIZONTÁLIS ELVEK – FENNTARTHATÓSÁG, ESÉLYEGYENLŐSÉG ÉS PARTNERSÉG, ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK, KÖZBESZERZÉSEK	121
5.6 AZ ELEKTRONIKUS ADATKÖZLÉSRE VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK A BIZOTTSÁG ÉS A TAGÁLLAM KÖZÖTT.....	124
6 PÉNZÜGYI ALLOKÁCIÓ	126
7 NAGYPROJEKTEK.....	128
8 MELLÉKLETEK.....	129

Vezetői összefoglaló

Figyelembe véve a régió gazdasági-társadalmi helyzetét és a 2007-13-as tervezési időszak stratégiai kereteit, a program átfogó célja:

A régió gazdasági versenyképességének javítása, miközben mérséklődnek a régió belüli területi, társadalmi-gazdasági különbségek.

Az átfogó cél elérése érdekében építeni kell a régió ipari, gazdasági hagyományaira, tudásbázisára és figyelembe kell venni a természeti, kulturális adottságait, valamint a sajátos, aprófalvas településszerkezetét. A fejlesztési célok eléréséhez a gazdasági szereplők együttműködésének ösztönzése mellett fontos az üzleti infrastruktúra fejlesztése, a természeti értékek, kulturális örökség fenntartható hasznosítása, a kistérségi központok fejlesztése, valamint a közel azonos életesélyek megteremtése érdekében a közszolgáltatások terén található területi különbségek mérséklése.

A fentiek alapján a 2007-2013-as időszakra a program az alábbi specifikus célokat fogalmazza meg:

- 1. A gazdaság helyi erőforrásokat, együttműködéseket kihasználó versenyképességének javítása;*
- 2. A turizmus jövedelemtermelő képességének javítása;*
- 3. A társadalmi kohézió erősítése és vonzó gazdasági-, lakókörnyezet kialakítása.*

A program prioritásait úgy kell meghatározni, hogy azok megfelelően szolgálják a program céljainak megvalósulását, miközben hatékony, átlátható végrehajtási rendszert biztosítanak. A prioritások összhangban vannak a fejlesztési célokkal, azok közvetlenül megfeleltethetők egymásnak. A következő prioritások szolgálják a program megvalósítását:

- 1. Versenyképes helyi gazdaság megteremtése,** hogy a program a régió jelentős gazdasági potenciállal rendelkező területein és az elmaradott térségekben egyaránt segítse új vállalkozások létrehozását, az új technológiák elterjesztését, az együttműködési lehetőségek kiaknázását, amely által javul a vállalkozások működési hatékonysága, jövedelemtermelő képessége, és új munkahelyek keletkeznek a régióban.
- 2. A turisztikai potenciál erősítése,** hogy a természeti és kulturális értékeken alapuló termékek és szolgáltatások, illetve a turisztikai termékek szervezetségének minőségi javításával, a hálózati együttműködés kialakításával a program hozzájáruljon a vállalkozások versenyképességének a javításhoz, új munkahelyek teremtéséhez, valamint az erőforrások fenntartható hasznosításához.
- 3. Településfejlesztés** azért, hogy a nagyvárosok innovációs potenciáljuk javítása érdekében vonzzák, illetve megtartsák a magas képzettségű lakosaikat, az elmaradott kistérségek központi városainak fejlesztése révén javuljon tökevonzó képességük és a vállalkozások működési környezete, továbbá a társadalmi szempontból szegregálódó és környezeti szempontból kockázatot jelentő városi területek megújításával csökkenjenek a társadalmi és környezeti feszültségek, erősödjön a társadalmi kohézió és javuljon az élet minősége. A falusi településfejlesztési akciókat össze kell hangolni az ÚMVP vidékfejlesztési beruházásaival.
- 4. Humán közösségi infrastruktúra fejlesztése,** ezen belül is a kistérségi keretek között megszervezendő humán közszolgáltatások: a közoktatás, az egészségügy és a szociális ellátás megújítása jelentősen hozzájárul a lakosság foglalkoztathatóságának

javításához, valamint az életkörülményekben rejlő területi különbségek mérsékléséhez, így a társadalmi kohézió erősítéséhez.

5. Térségi közlekedés fejlesztése a jelentős gazdasági potenciállal rendelkező területek és turisztikai attrakciós célpontok, a kistérségek központi településeinek és a gyorsforgalmi utak elérhetőségének javítása érdekében, ami hozzájárulhat munkahelyek és a közszolgáltatások jobb elérhetőségéhez.

6. Technikai segítségnyújtás a program végrehajtásának támogatására, illetve a program céljainak teljesítése érdekében.

Az operatív program stratégiája és az egyes területek közötti forrásmegosztás az EU előírásainak megfelelően lebonyolított partnerségi egyeztetések eredményeképpen került véglegesítésre.

Az operatív programra és a prioritásaira összesen jutó támogatások euróban, folyó áron.

Prioritások	Támogatás	%
1. Prioritás: A versenyképes helyi gazdaság megteremtése	154 076 609	14,5
2. Prioritás: A turisztikai potenciál erősítése	221 402 214	20,8
3. Prioritás: Településfejlesztés	302 583 025	28,5
4. Prioritás: Humán közösségi infrastruktúra fejlesztése	239 852 398	22,6
5. Prioritás: Térségi közlekedés fejlesztése	107 011 070	10,1
Technikai segítségnyújtás	38 278 906	3,6
Összesen	1 063 204 222	100,0
- ebből ERFA	903 723 589	85,0
- ebből nemzeti forrás	159 480 633	15,0

A programnak a vonatkozó rendeleteknek megfelelő, folyó áras támogatási összegei a Pénzügyi fejezetben találhatók.

1 Helyzetelemzés

A támogatásokra való jogosultság és a régió településszerkezeti, környezeti állapotának bemutatásán túl a Közösségi Stratégiai Iránymutatások szerkezetében készült el a régió elemzése.

1.1 A Közösségi célkitűzések alá tartozás igazolása

A közösségi célkitűzések alá tartozás kritériumait a Tanács [1083/2006] rendeletének 5-7. cikkelye szabályozza. Eszerint a konvergencia célkitűzés alá az a NUTS-II. szintű régió tartozik, amelynek a legutóbbi három évre (2000-2002) vonatkozó, közösségi adatok alapján számított egy főre jutó GDP-je – vásárlóerő-paritáson mérve – a közösségi átlag 75%-ánál alacsonyabb.

Az Európai Parlament és a Tanács 2003. május 23-án kelt 1059/2003/EK rendeletének 2005. évi kiegészítése rögzítette, hogy Magyarország területe 7 NUTS II régióra oszlik. A 7 NUTS II-es régiót és a régiók működését szolgáló intézményi háttérrel rögzíti 1996/21-es, a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló törvény. Az egyes régiók GDP-adatai az 1. táblázat szerint alakultak.

1. táblázat: A magyar régiók GDP-adatai

Régió	GDP/fő (2000-2002) PPS	GDP/fő a közösségi átlag százalékában (%)
Közép-Magyarország	18.374	89,7
Közép-Dunántúl	10.706	52,3
Nyugat-Dunántúl	12.362	60,4
Dél-Dunántúl	8.470	41,4
Észak-Magyarország	7.392	36,1
Észak-Alföld	7.436	36,3
Dél-Alföld	8.075	39,4

Forrás: Eurostat New release (2005/47. száma, 2005. IV. 7.)¹

Az egy főre számított GDP közösségi átlaga a 2000–2002-es időszakra: 20.467 euró. Ennek alapján a *konvergencia célkitűzés alá tartozik az Észak-magyarországi régió.*

1.2 Általános, földrajzi elhelyezkedés

Az Észak-magyarországi régió Magyarország észak-keleti részén az Északi-középhegység és az Alföld északi részén helyezkedik el. Területén három megye található: Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megye, központja Miskolc. A régió északon Szlovákiával, nyugaton a Közép-magyarországi régióval, délen és keleten pedig az Észak-alföldi régióval határos. Területe 13.430 km², amely az ország területének 14,4%-át teszi ki, és ezzel a régiók között a 4. legnagyobb. Borsod-Abaúj-Zemplén a régió területének 54, Heves 27, Nógrád pedig 19%-át adja.

¹ <http://epp.eurostat.cec.eu.int/>

1. sz térkép: Az Észak-magyarországi régió

1.3 Település-hálózat

Az Észak-magyarországi régiót 605 település alkotja, melyből 39 város. A népesség koncentrációt jelzi, hogy a városok közül öt a miskolci kistérségben található. A városi népesség az összes régiót tekintve ebben a régióban a legalacsonyabb, a lakosság közel fele él városokban.

Városias és rurális térségek váltakozása

A régió népsűrűsége 95 fő/km^2 , ami magasabb a vidéki átlagnál, a régiók között csak a Közép-magyarországi és a Közép-dunántúli haladja meg. Régióon belül az átlagosnál Borsod-Abaúj-Zemplén sűrűbben, Nógrád és Heves ritkábban lakott. A kistérségek közül a Miskolci, az Egri, a Hatvani és a Salgótarjáni a legsűrűbben lakott, míg a városhiányos és ezzel párhuzamosan az elmaradottabb, rurális kistérségekben (Abaúj-hegyközi, Mezőcsáti, Bodroghégyi) alacsony a népsűrűség.

2. táblázat: Településhálózat jellemzői, 2004.

	Települések száma	Városi jogállású települések száma	Lakónépesség száma (fő)	Lakónépesség aránya (%)
-499	176	0	46 071	3,6
500-999	157	0	113 466	8,9
1000-1999	150	0	216 919	17,1
2000-4999	92	6	263 614	20,7
5000-9999	13	11	87 176	6,9
10000-49999	15	15	311 847	24,5
50000-99999	1	1	56 317	4,4
100000-	1	1	175 701	13,8
Összesen	605	34	1 271 111	100,0

Forrás: KSH

Nagyvárosok népességének csökkenése, agglomerációk növekedése

A régió népességcsökkenése a községeken túl ma a városokat is sújtja, az elmúlt másfél évtizedben Miskolc népességszáma megközelítőleg 10 %-kal csökkent, ezen időszak alatt Egerben és Salgótarjánban lakók száma is kevesebb lett. A nagyvárosok lakosságszámának csökkenésével párhuzamosan *a nyugodtabb lakóterületre való kiköltözés igényével nőtt a lakosságszám az agglomerációikban (pl. Kazár, Karancslapújtó, Felsőtárkány, Ostoros, Egerszalók, Kistokaj, Mályi)*. A népesség növekedése az agglomerációkban egyre fokozódó terhelést jelent a nagyvárosi közúti bevezető szakaszokon, a városon belüli közlekedésben, illetve a települések humán ellátórendszerében.

Nagyobb és közepes városok szerepe meghatározó a fejlődésben

A régió társadalmi-gazdasági életében, a lakossági szolgáltatások biztosításában meghatározó jelentősége van *a megyékben központi szerepet betöltő nagyvárosoknak (Miskolc, Eger, Salgótarján) és a közepes városoknak (Balassagyarmat, Gyöngyös, Hatvan, Ózd, Kazincbarcika, Tiszaújváros, Sátoraljaújhely)*. E városok kijelölik a régió fejlődési tengelyeit, gazdasági és szolgáltató központ szerepükből adódóan környezetükben jelentős térszervező erővel bírnak. Ugyanakkor *befektetésvonzó lehetőségeiket korlátozzák a városszerkezetbe beépült alulhasznosított ipari területek, a rendezetlen közterületek*. A városokban nem kielégítő a vállalkozások versenyképességét javító innovációs szolgáltatások.

Kisvárosok hiányos üzleti környezete, alacsony népességmegtartó-képessége

A kistérségek nagy részének központi települése általában valós városi funkcióval nem, vagy csak hiányosan rendelkező kisváros. A legutóbbi jogszabályokat figyelembe véve újabb öt községet nyilvánítottak várossá: Abaújszántó, Cigánd, Pálháza, illetve Bélapátfalva és Kisköre kapott városi rangot. E településeken fejletlen a vállalkozói infrastruktúra, nincsenek beépíthető iparterületek, alacsony színvonalúak a vállalkozásösztönző szolgáltatások, mindezek akadályai a munkahelyteremtésnek és a helyi vállalkozások fejlődésének. Továbbá nem illeszkedik a lakossági igényekhez az önkormányzati intézményi ellátás, miközben a szolgáltatások minősége sem kielégítő. E tényezők a települések szegénységéből következő rendezetlen települési környezettel együtt különösen a képezettebb, többnyire felsőfokú végzettségű fiatalokat készítetik elvándorlásra. A régió fejletlenebb térségei felzárkózásának feltétele a szolgáltató kisvárosok vonzó infrastrukturális, szolgáltatási és elérhetőségi feltételeinek javítása. A kisvárosokat a minőségi élet feltételeinek megteremtésére 2006-ban készített településhálózati tanulmány jelöli ki (2. sz. melléklet).

Potenciális gazdasági fejlődési tengelyekhez kapcsolódó, kiegyensúlyozott népességszámú községek

A nagy és közepes városok által kijelölt növekedési tengelyekhez közvetlenül kapcsolódó, de az agglomerációs területeken kívül fekvő, általában 3 ezer főnél népesebb települések népesedési viszonyai kiegyensúlyozottak, a közszolgáltatások hatékonyan működtethetők. Alapszolgáltatásaik és műszaki infrastruktúrájuk fejlesztése esetén képesek lehetnek újabb, a foglalkoztatáshoz és a regionális versenyképességhez egyaránt hozzájáruló gazdasági tevékenységek befogadására, továbbá a növekedési pólusokkal való együttműködésre.

Aprófalvas vidéki térségek

A régióra, ezen belül is *elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén megyére jellemző az aprófalvas településszerkezet*. Ezt jelzi, hogy a régióban az 500 főnél kevesebb lakosú aprófalvak aránya 29% a települések közül, és az itt élők aránya (3,6%) meghaladja az országos átlagot (2,8%). Ugyanez az arány Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 37%, ill. 4,5%. Az aprófalvak a

régió északi elzárt medencéiben, a határ mentén dominálnak, míg a Tisza mentén az Alföldre jellemző óriásfalvak is megtalálhatók. Az Edelényi és az Encsi a két leginkább aprófalvas kistérség, ahol a települések több mint felén 500 főnél alacsonyabb a lélekszám. Az elkövetkező évtizedben az aprófalvak elnéptelenedésére, illetve funkcióváltással tisztán üdülőfalvakká alakulására csakúgy fel kell készülni, mint a cigány népesség gyors természetes szaporodása következtében a szociális problémák újratermelődése melletti növekedésére. Az utóbbit vetíti előre, hogy nő *azokban a falvakban a lakosság, ahol zömében roma népesség él (pl. Sóshartyán, Halmajugra, Tarnabod, Pusztaradvány, Beret, Tornanádaska, Szendrőlád, stb.)*, ami előrevetíti a társadalmi szegregálódás tendenciáját.

A régió perifériájára szorult aprófalvas térségek kistelepülésein a - sokszor nagyrészt roma - lakosság jellemzően alacsony iskolázottságú, szociális helyzete rendkívül kedvezőtlen. A tömegközlekedés hiányosságaiból, az esetleges zsákfalvas jellegből adódóan az alapellátást biztosító (oktatási és szociális) intézményrendszer szolgáltatásai nem megfelelőek és a munkalehetőségek hiánya a fiatalabb és képzettebb korosztályt elvándorlásra kényszeríti. A települések vonzerejét rontja a hiányos települési, környezetvédelmi célú infrastruktúra, a települési környezet, a közösségi célú épületek leromlott állapota. Az aprófalvas településszerkezet kikényszeríti többek között a közigazgatási, oktatási, gazdasági, üdülő, egészségügyi funkciók megosztását, a települések közti együttműködést. Azon településeken, melyeket a bányászati, ipari tevékenység elkerült szinte érintetlen a természeti környezet.

1.4 Környezeti állapot

Ipari eredetű levegőszennyezés csökkenése

Az Észak-magyarországi régióban a gazdaság részéről a legjelentősebb légszennyezést kiváltó üzemek elsősorban az erőművek, acél- és vegyipari vállalatok. A régióban a legjelentősebb légszennyező ipari ágazat a villamos-energia ipar, az összes szennyezőanyag kibocsátás több mint 90%-át ez az ágazat adja.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye kivételével az ipari termelés visszaesésével a régió levegőminőségi helyzete viszonylagos javulást mutatott, amihez a vezetékes gázhálózat kiépítése, illetve a technológiai korszerűsítések is hozzájárultak. Az iparral ellentétben a bővülő közúti közlekedés forgalma a legjelentősebb levegőszennyezési forrás, ami különösen a nagyvárosokban okoz problémát.

Felszíni vizek gazdagsága, határon túlról érkező vízfolyások környezetvédelmi kockázata

Az Észak-magyarországi régió hazánk második legjelentősebb folyója, a Tisza vízgyűjtő területéhez tartozik. A régió jelentős folyói az Ipoly, a Zagyva, a Hernád, a Bódva, a Sajó és a Bodrog, mindegyik folyó vízgyűjtő területe csak részben tartozik Magyarországhoz. A határon túlról érkező vízfolyások környezetvédelmi kockázatot is jelentenek a régió számára, a közelmúltban több szennyezést okoztak a szomszédos országokban lévő üzemek.

A felszíni vizek minősége az elmúlt időszakban javult a régióban (is). Sajnálatos azonban, hogy ez a javulás, döntően nem a szennyvíztisztítás mértékének növekedése révén valósult meg, hanem amiatt, hogy a szennyező üzemek vagy csődbe mentek, vagy termelésük csökkenésük miatt a szennyezőanyag-kibocsátásuk is csökkent. Az új üzemek szennyezőanyag-kibocsátása általában megfelelő, határérték alatti. A lakosság környezettudatos magatartásában változás nem észlelhető. A településeken átfolyó vízfolyások medre továbbra is a hulladék elhelyezésére „szolgál” és a megszámlálhatatlan illegális hulladéklerakó ugyancsak szennyezi a felszíni és a felszín alatti vizeket.

Árvizek a Tiszán, hegy – és dombvidéki településeken

Az utóbbi években levonuló rendkívül nagy árvizek hatására felülvizsgálták a Tisza-völgy vízgazdálkodását, mely alapján a Vásárhelyi Terv keretében hullámterek és szükségeltározók kiépítésére kerül sor. A vízrendezési beavatkozások integrált megközelítést igényelnek, mivel az amúgy is többnyire elmaradott kistérségekben megváltoznak a mezőgazdasági tevékenységek területhasználati feltételei és ezzel együtt új gazdasági perspektívát javasolt nyújtani az ott élőknek.

A régió egészére elmondható, hogy a hegy- és dombvidéki területeken sok az aprófalú, amelyeken a vízvédő feladatai nehezebben oldhatók meg, mint a nagyobb településeken. Az elmúlt időszakban a Mátra, a Bükkalja és a Cserehát térségében sok település infrastruktúráját, lakóházait veszélyeztetették a medrűkből kilépő kis patakok. Ez átgondolt vízgazdálkodást záportározók megépítését, illetve a települések csapadékvíz-elvezetésének megoldását igényli.

Talajállapot

A régió déli, alföldi területei egyáltalán nem erodáltak, a hegységekben magas az erdősültség, ami védi a talajt az eróziótól. A biomassza célú növénytermesztést, erdősítést sok esetben korlátozzák a talaj vízgazdálkodási tulajdonságai. Az Alfölddel összehasonlítva a régió kisebb területén (Sátoraljaújhelyi, Szerencsi, Mezőkövesdi, Hevesi és Salgótarjáni kistérségek) jelentkezhet komolyabb belvízveszély.

Jelentősebb a közlekedési zajterhelés

Az Észak-magyarországi régióban egyértelműen a közlekedésből eredő zaj dominál, főként a városokban és a nagy forgalmú utak mentén lakókat éri határérték feletti zajterhelés. Az Észak-magyarországi régióban az ipari és bányászati termelésből eredő zajterhelés, a több műszak megszüntetésének, valamint a gépek kapacitás-kihasználtságának hatására az utóbbi években csökkenő tendenciát mutat, ennek ellenére még számos határérték túllépés tapasztalható.

Természetvédelmi területek gazdagsága

Az ország ezen régiójában van a legnagyobb kiterjedésű természetvédelmi terület, a régió területét négy nemzeti park és öt tájvédelmi körzet érinti.

3. táblázat: Országos jelentőségű védett területek (ha)

Megye, régió	Nemzeti Park	Tájvédelmi Körzet	Természetvédelmi terület	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén	49 747	60 247	1 874	111 868
Heves	22 483	27 929	1 046	51 458
Nógrád	9 208	14 295	629	24 132
Észak-Magyarország	81 438	102 471	3 550	187 459
Magyarország összesen	484 126	316 677	27 688	828 491

2004. december 31.

A nemzeti parkok és tájvédelmi körzetek kedvező feltételeket kínálnak a természetközeli, ezen belül is az ökoturizmusnak. A turizmushoz kapcsolódó fejlesztéseket a természeti, ezen belül is kiemelten a védett értékek megőrzésének biztosítása mellett lehet csak megvalósítani.

Nemzeti parkok
Duna-Ipoly Nemzeti Park
Bükk Nemzeti Park
Aggteleki Nemzeti Park
Hortobágyi Nemzeti Park
(hevesi és pélyi szikes
puszták)

Tájvédelmi körzetek
Hollókői
Kelet-Cserhát, Tarnavidéki, Lázberci
Karancs-Medves, Zempléni, Tokaj-Bodrogzúg,
Mátrai, Tarnavidéki, Kesznyéteni
Ipolytarnóci Ősmaradványok Természeti Terület,
Hevesi Fűvespuszták, Borsodi Mezőség

A fentiekben említett területek mind a Natura 2000 program részei, mely területek a természeti értékek védelme miatt fokozott figyelmet kívánnak az infrastrukturális fejlesztések megvalósítása során.

1.5 A gazdaság versenyképességét meghatározó infrastruktúra

1.5.1 Települési, üzleti infrastruktúra

Változó minőségű vállalkozói területek

A vállalkozásoknak és különösen a nagyobb létszámot foglalkoztató termelő vállalatoknak alapvetően az ipari parkok adnak helyet. A régió számos kistérsége rendelkezik ipari parkkal, melynek egy része zöldmezős terület, míg más része régóta használt iparterületként kapott ipari park minősítést. A 25 ipari park betelepítettségi aránya 2005 végén 57%-os volt, ami magasabb az ország összes ipari parkjának átlagánál (48,5%). 2005 év végén a régió 1335 ha-on működő ipari parkjaiban 533 vállalkozás mintegy 23 ezer főt foglalkoztatott, miközben a vállalkozások árbevétele - az országos átlagot el nem érve (64%) - közel 60%-ban származott exportból. (6. sz melléklet: 4. táblázat: Ipari Park címet viselő iparterületek, 2006²)

A mellékletben szereplő 4. sz. táblázatból megállapítható, hogy nem minden kistérségben, illetve központi településén van ipari park (pl. Szécsény, Füzesabony, Pétervására, Edelény, Mezöcsát, Cigánd), azonban ezeken a területeken is szükséges a kisebb foglalkoztató vállalkozások működését segítő vonzó telephelyi környezet kialakítása. A kistelepüléseken túl Miskolcon a versenyképességi pólus program megvalósítása igényli az egyetem közelében az innovációs szolgáltató jellegű, míg a város északi és déli részén a termelő célú iparterületek bővítését.

A GKM 2005. év évi értékelő tanulmánya változtatást sürget azokban az esetekben, ahol a működés nem indokolja az ipari park cím viselését. Az alacsonyabb színvonalú működés oka lehet a gyenge befektetés-ösztönzési menedzsment, a nem kellően kiépített alapinfrastruktúra, a vállalkozásoknak nyújtott elégtelen közös szolgáltatási színvonal. A befektetéseket és ezzel a munkahelyteremtést korlátozó telephelyi infrastruktúra, menedzsment, illetve a szolgáltatási hiányosságok leküzdése fontos feladat a régió számára. A fejlesztéseket a telephelyi infrastruktúrán túl a kezdő vállalkozások működését segítő inkubátorházak elterjesztésére és sikeres működésére kell koncentrálni. E témában a 2004-2006 között az ágazati pályázati kiírása sikertelen volt a régióban, csupán egy gyöngyösi vállalkozás nyert logisztikai telephely-bővítésre támogatást. Ez, illetve a korábbi évek

² Tájékoztató az ipari parkok helyzetéről, országos adatok, folyamatok (1997-2005) GKM, Innovációs Főosztály, 2006 forrás: www.gkm.hu

presztízs jellegű infrastrukturális fejlesztései egy igényalapú és a központi településeket jobban elérő, pro-aktív támogatási konstrukció felállítását teszi szükségessé.

Vonzó települési környezet hiánya

A települések túlnyomó részének külső megjelenése, arculata nem megfelelő, a város- és településközpontok elhanyagolt állapotban vannak, nem felelnek meg a mai kor életminőségi követelményeinek. A települési környezetben az elmúlt évek EU támogatású programjai és a főként kereskedelmi célú magán beruházások szép eredményeket hoztak, de az elmúlt évtizedek felhalmozódó beruházási, felújítási hiánya és az önkormányzatok feladataikhoz képest való alulfinanszírozottsága további támogatásokat tesz szükségessé a települési környezet megújítására. A vonzó települési környezet fejlesztésének célja a közterületek, lakóépületek homlokzatának alapvető rendezettség igényén túl, hogy kedvező feltételeket teremtsen a lakó-, kereskedelmi és gazdasági funkciókra. A települési környezet javítása különösen a napi szolgáltatások, kereskedelmi tevékenységeknek helyt adó településközpontokban indokolt. A jelentősebb gazdasági potenciállal rendelkező térségek mellett a munkahelyteremtés és a népességmegtartó-képesség fokozása érdekében ösztönözni kell a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségek központi településeinek megújulását is.

Alulhasznosított barnamezős területek

A régióban a településszerkezetbe szervesen beépült nagyobb kiterjedésű barnamezős területek a következő településeken vannak: Miskolc, Salgótarján, Ózd, Bátonyterenye, Balassagyarmat és Borsodnádasd. A régióban még 22 településen, vagy azok külterületén található barnamezős terület, míg mintegy 6-7 főként kisebb településen van használaton kívüli, pusztuló állapotú laktanya.³ A barnamezős területek 2006-ban összességében 2213 hektárt tesznek ki. (3. sz. melléklet) Ezen területek fejlesztését, kármentesítését nehezíti a rendezetlen és sokszereplős tulajdoni helyzet. A barnamezős területek közül a Környezet és Energia OP részeként kell megvalósítani az Országos Környezeti Kármentesítő Program alapján az alábbi településeken lévő ingatlanok kármentését: Balassagyarmat, Berente, Borsodnádasd, Gyöngyösoroszi, Miskolc, Ózd, Sajóbábony, Sátoraljaújhely, Szerencs, Tiszaújváros.

A városokon kívül a használaton kívüli volt ipari területek között találhatók a bányászatból visszamaradt olyan tájsebek és meddőhányók, melyek rekultiválása, természetes tájba illesztése elengedhetetlen.

1.5.2 Közlekedés

Miskolc közúti elérhetősége javult, de továbbra is periférián vannak a legrosszabb helyzetű térségek (Salgótarján, Ózd térsége)

A régió versenyképességét nagyban meghatározza elérhetősége a fő, különösen a nyugat-európai piacokról. Az elmúlt időszakban az M3-as autópálya Miskolcig való kiépítésével sokat javul a helyzet, de ez *a régió északi perifériális térségeinek (Salgótarjáni, Ózdi, Sátoraljaújhelyi térségek) elérhetőségén nem sokat változtatott a térségbe vezető utak áteresztő képessége és minősége miatt.* Az M3-as út mellett megfigyelhető, hogy a

³ Barnamezős területek az Észak-Magyarországi Régióban, Regiszter, készítette: Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közalapítvány, Logisztikai és Gyártástechnikai Intézet, 2005

vállalkozássűrűség és a vállalkozások tőkeereje lényegesen magasabb az autópálya közelében, mint attól távolodva.

Aprófalvas térségek miatti nagyobb útsűrűség több minőségi fejlesztést igényel

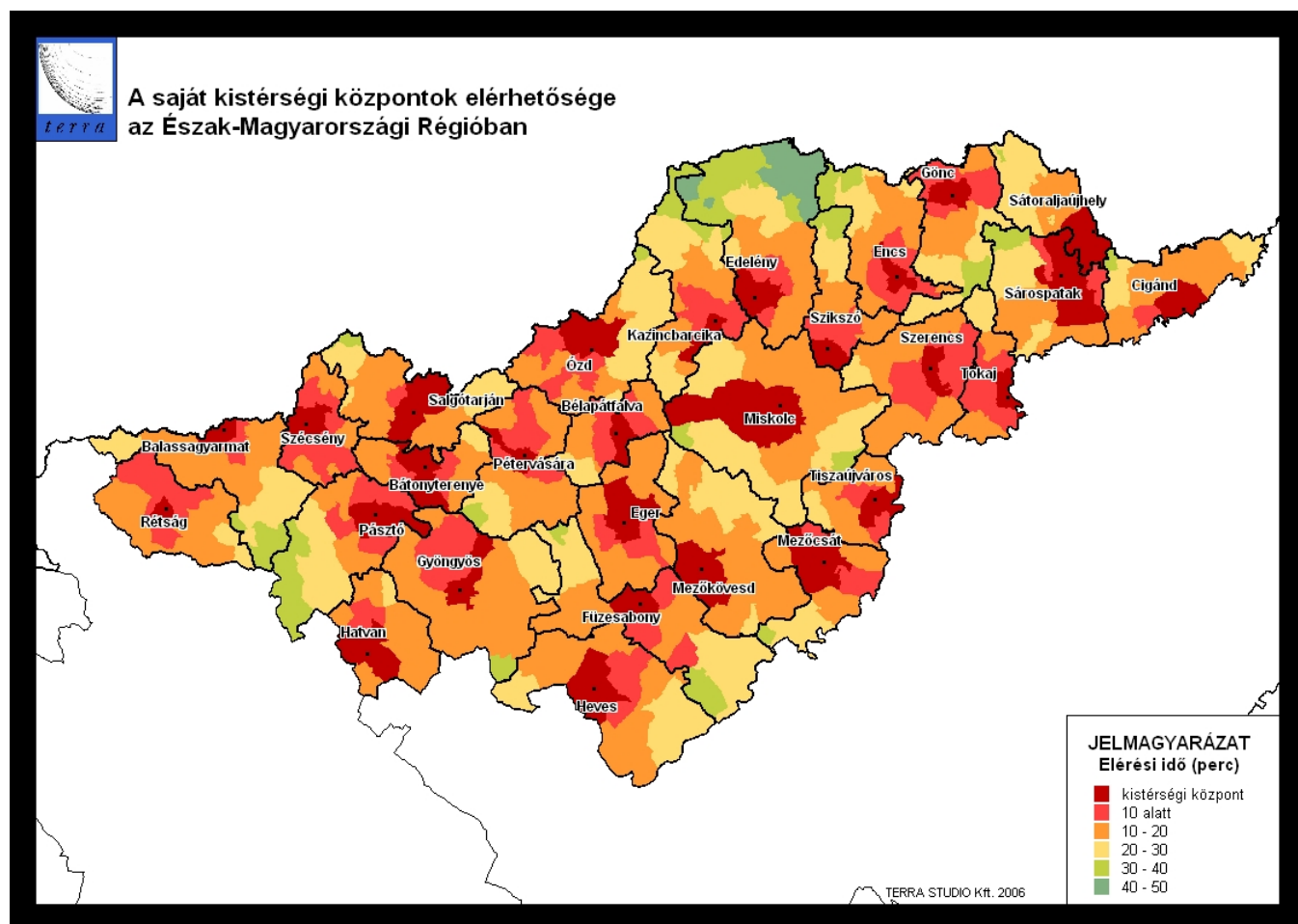
A régióban az országos közúthálózat hossza 2004. évben 4792 km volt, ami növekedett az utóbbi évek autópálya fejlesztésének köszönhetően. Az útsűrűség – a 100 km²-re jutó úthálózat hossza – 35,7 km, ami az aprófalvas településszerkezet miatt az országos átlagnál kissé nagyobb. Ez az útkarbantartásoknál nagyobb fejlesztési terhet is jelent a régió számára. (melléklet: 5. számú táblázat)

Fejletlen térségek rossz elérhetősége

Északon a kis hegyvidéki falvak között az utak minősége jelent problémát. A régió déli, Tiszához közeli településein viszont nem megfelelő az útellátottság, több településnek a megközelítése nehézkes, a kistérségi központok vagy a megyeközpontok elérési ideje hosszú. *Legkedvezőtlenebb helyzetben a közlekedési szempontból perifériális térségek, ezen belül is a határmenti térségek vannak, mely területeken különösen magas a zsáktelepülések száma.*

A régióközpont elérhetősége Nógrád egész területéről és a Bodroghözből okoz gondot. *Az egyes települések saját kistérségi központjukat az Edelényi, Encsi és a Szikszói kistérségek északi, határmenti községeiből, valamint a Pásztói és Balassagyarmati kistérségből érik el a leghosszabb idő alatt (30-90 perc).*

Kimutatható, hogy a régió belüli társadalmi-gazdasági fejlettségi egyenlőtlenségek kialakulásának egyik oka a kistérségek, illetve központjaik elérhetőségében megmutatkozó különbség, valamint a nem megfelelő minőségű és szerkezetű közlekedési hálózat. A közúti elérhetőség az egyik legfontosabb tényezője a gazdasági versenyképességnek, amely a piaci kapcsolatokon túlmenően az életminőség, életvitel szempontjából is meghatározó.

Forrás: Terra Kft.

A régió utjai több mint 98%-ban szilárd burkolatúak, az úthálózattal kapcsolatban elsősorban minőségi problémákat lehet tapasztalni.

Általános probléma a folyóhidak nem megfelelő állapota, illetve szélessége, műszaki paraméterei, de egyes térségekben a hiánya is, amelyek kiépítése az elzárt területek megközelítése érdekében elengedhetetlen (pl. Tiszán Zemplénagárd és Balsa térségében). Fontos térségi szerepet töltenek be ugyanakkor a víz- és időjárástól függő üzemeltetésű – híd pótló – tiszai kompok és pontonhidak, melyek műszaki állapota elavult, felújításra szorulnak.

A vasúthálózat tekintetében meghatározó a Budapest-Miskolc fővonal, amely a legnagyobb forgalmat bonyolítja le és megteremti az összeköttetést Szlovákiával is. A fővonal mentén több nagy vasúti csomópont (Hatvan, Füzesabony, Miskolc, Szerencs) található. A vasútállomással rendelkező települések aránya a régió településeiből 29%, legmagasabb az arányuk Heves megyében (35%) és a legalacsonyabb Borsodban (28%), ahol a legnagyobb az aprófalvas hegyvidéki települések aránya.

A vasútnál lényegesen jobb a helyközi autóbuszjáratokkal való ellátottság. A megállóval rendelkező települések aránya közel 100%, bár a járatsűrűségben igen lényeges eltérések vannak. Különösen az aprófalvas térségek gazdaságosan nem üzemeltethető járatai ritkák. Ezen települések elzártságát növeli, hogy sokszor nem megoldott a több műszakos vagy hétvégi munkába járás tömegközlekedési eszközzel. Egyedül egy Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kisközség nem rendelkezik buszmegállóval.

A légi és a vízi közlekedés szerepe nem jelentős. A tiszai hajózás fejlesztése az egész víziút-rendszer lehetőségeinek feltárásával távlati lehetőségként merül fel főként a személyforgalomi- és a sporthajózásra fókuszálva.

Fokozódó gépjárműterhelés, különösen a nagyvárosokban

A közúti gépjárműállomány az elmúlt négy évben is számottevően bővült (22%-kal), melyben a személygépkocsik darabszám-növekedése játszott a vezető szerepet, ami a javuló jövedelmi helyzetre és a közúti közlekedés bővülésére utal. A régióban a gyarapodás mértéke az országosnál is magasabb volt, azonban az ellátottságban való lemaradás még mindig jelentős. A gépjárműállomány bővülése különösen a nagyvárosokban (Miskolcon, Egerben) okoz egyre nagyobb közlekedési problémákat, a régió legterheltebb közútjai a nagyvárosokból kivezető utak. Ennek oka a városok központi szerepe, a nagyvárosból az agglomerációkba való kiköltözés, miközben sokan bejárnak dolgozni, valamint a közszolgáltatásokat is a városokban veszik igénybe. Ez az agglomerációs települések közintézményeinek fejlesztését, valamint a nagyvárosokat érintő belső, illetve elővárosi tömegközlekedés fejlesztését indokolja.

1.5.3 Környezeti infrastruktúra

Kockázatok az ivóvízellátásban

Az életminőség szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír az egészséges ivóvízhez való hozzájutás. A régióban a közegészségügyileg megfelelő ivóvízzel nem rendelkező települések száma 1990-ben még 157 volt (minden negyedik település), ez a probléma 2004-re teljesen megszűnt. Ugyanakkor a karsztos területeken, mint pl. Miskolcon 2006-ban komoly ivóvízszennyezés is fellépett, ez a vízbázisok fokozottabb védelmét és ellenőrzését teszi szükségessé. A vezetékes vízhálózatba 2003-ban a lakások közel 88%-a volt bekapcsolva, ami még mindig a legrosszabb arány az országban. E probléma leginkább az Abaúj-Hegyközi, az Encsi és a Szikszói kistérségekben jelentkezik.

Javuló csatornázottság

A közművek közül legkritikusabb a közcsonnával való ellátottság. A 2001-es népszámlálási adatok szerint a Bodrogi kistérségben nincs közcsonnával ellátott település, az Abaúj-Hegyközi kistérségben a lakások 3,3%-a, míg a legjobb helyzetben lévő Miskolcon a lakások 80,9%-a van bekötve a közcsonna hálózatba.

Az utóbbi öt évben a kormányzati, regionális, valamint megyei területfejlesztési támogatásoknak köszönhetően több kistérségben is jelentősen nőtt a közcsonna hálózatba bekötött lakások aránya. 2000 és 2004 között a legjelentősebb fejlesztések a Mezőcsáti, a Sárospataki, a Szikszói, a Pétervárái, a Rétsági, a Szécsényi, valamint a Tokaji kistérségekben voltak, ahol így a lakások közel fele van bekötve a szennyvízhálózatba.

A régióban a csatornázást, illetve a szennyvízkezelést nehezítik a változatos domborzati viszonyok és az aprófalvas településszerkezet, mely nem tartozik a központilag preferált célterületek, a szennyvízkezelési agglomerációk közé. Támogatások nélkül az egyedi, alternatív szennyvízkezelési eljárások kiépítése sok kistérségben hosszú időre elodázhathatja a probléma megoldását. A szennyvízkezelés hozzájárul a környezetterhelés mérsékléséhez, illetve része a korszerű üzleti infrastruktúra kialakításának. A csatornázás különösen azokon a településeken a legsürgetőbb, melyek veszélyeztetett ivóvízbázis közelében vannak és jelentős gazdasági, turisztikai potenciáljuk van. (melléklet: 6. számú táblázat: Közműellátottság^a)

Alacsony szintű hulladékfeldolgozás

A régióban a rendszeres hulladékgyűjtésbe – a 2003. évi adatok szerint – a lakások jelentős része, 93%-a volt bevonva. A hulladékgyűjtésbe bekapcsolt háztartások aránya Füzesabony környékén a legkisebb.

A keletkezett hulladékoknak mintegy egyharmadát hasznosítják újra (pl. Hejőpapi Regionális hulladéklerakó fejlesztése révén), aminek a fele mezőgazdasági és élelmiszeripari nem veszélyes hulladékokból adódik (melléklet: 7. számú táblázat). Sokkal kedvezőtlenebb a helyzet az ipari és egyéb gazdálkodói nem veszélyes hulladékok, valamint a települési szilárd hulladékok tekintetében. Mindkét esetben magas a lerakási hányad, ennél fogva a fejlesztési irányokat úgy kell meghatározni, hogy ez az arány elsősorban a hasznosítás (ezen belül elsősorban hőhasznosítás), de legalább az égetés felé tolódjon el. Ez utóbbi azért is fontos, mert a legális hulladéklerakók egyikéről sem lehet elmondani, hogy azok a környezetvédelmi (vízvédelmi) követelményrendszert kielégítik.

Koncentrált ipari szennyezőanyag kibocsátás

Az Európai Szennyezőanyag Kibocsátási Regiszter alapján a régió következő településein a legjelentősebb a levegőbe és felszíni vízbe (közvetlenül és közvetetten) történő szennyezőanyag-kibocsátás: Ózd, Salgótarján, Sajóbábony, Tiszaújváros, Visonta, Szerencs, Kazincbarcika, Miskolc. Ezeken a településeken működnek azok a villamos-energia termelésbe, műanyag-alapanyag gyártásba, vas-, acél-, vasötvözet-alapanyag gyártásba, kőolaj-feldolgozásba, üvegiparba, cukorgyártásba, húsfeldolgozásba tartozó vállalatok, melyek szennyezőanyag kibocsátása a küszöbérték felett van.

1.5.4 Energiaellátás

Észak-Magyarországon a 2001. évi népszámlálás adatai szerint a lakások 64%-a volt bekötve a vezetékes gázhálózatba, míg 11 évvel korábban még mindössze a 26%-uk. Ez az ellátottság kedvezőnek mondható, különösen, ha figyelembe vesszük a településhálózat aprófalvas jellegét. A vezetékes gázhálózatba való további bekötést a lakosság alacsony jövedelmi helyzete korlátozhatja.

A korszerű, központi fűtéssel rendelkező lakások arányának növekedése az új lakásépítéseknek köszönhető, ami még mindig alacsonyabb, mint az országos átlag. A távfűtésű lakások a nagyvárosokban (Tiszaújváros, Miskolc, Kazincbarcika) meghatározóak.

A régió természeti adottságai, a magas erdősültség lehetővé teszik a megújuló energiaforrások, ezen belül is a biomassza fűtési célú alkalmazását. Ennek csak akkor van realitása a régióban, ha a „zöld hő” előállítás is pozitív támogatási preferenciában részesül, illetve távfűtési rendszerekbe illeszkedik, valamint az egyes, vezetékes gázellátással rendelkező falvakban fizetőképes kereslet és helyben kellő mennyiségű alapanyag áll rendelkezésre.

1.5.5 Info-kommunikációs technológiák

2004-ben a régióban 1000 lakosra 305 távbeszélő vonal, 100 háztartásra 111 mobiltelefon jut. A mobiltelefon lefedettség az elmaradott kistérségeinkben nagyon gyenge. 2004-ben a vállalkozások 80% használt számítógépet, és 60%-a internetet. A lakosság számítógép és internet használata a gazdálkodó szervezetekénél tapasztaltnál jóval alacsonyabb. Az aprófalvas településeken az önkormányzatok és a lakosság számítógép, internet és e-mail használata rendkívül alacsony.

1.6 Vállalkozások versenyképessége, gazdasági szerkezet

Az ipar hanyatlása a 80-as, 90-es években

Az Észak-magyarországi régió egészen a kilencvenes évekig Magyarország egyik legiparosodottabb régiója volt, a bányászat és a nehézipar (elsősorban kohászat és az arra épülő gépipar) valamint a vegyipar egyik hazai központja. A kilencvenes évek végére azonban a hagyományos ágazatok hanyatlásának, az ipari termelés visszaesésének eredményeként gyökeresen megváltozott a régió gazdasági helyzete, ami *a régió hosszan elhúzódó, tartós válságához vezetett.*

Ezen jelenségek elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyét jellemezték, ahol a nagy foglalkoztatók, a nehézipari vállalatok dominanciája erős volt. Ugyanakkor Heves megyében meghatározó súllyal jelen lévő élelmiszeripart a mezőgazdaság visszaesése sújtotta.

Egy főre jutó GDP előállításában a 249. régió az EU-ban

Míg 1995-ben a régió a nemzetgazdasági GDP 9,3%-át állította elő, addig 2003-ban csak a 8,1%-át, miközben az Észak-magyarországi régió az ország lakónépességéből 12,7%-os mértékben részesedik (Ágazati szerkezet alakulása a 2003. évi nettó árbevétel szerint: melléklet 3. ábra). Országos összehasonlításban 1995 és 2003 között fokozatosan romlott a régió teljesítménye: 1995-ben a régióban az egy főre jutó GDP az országos átlag 72,9%-áról 69 %-ra a régiók közötti rangsorban az utolsó helyre esett vissza. Az alacsony gazdasági teljesítmény még fontosabbá teszi, hogy a Liszaboni Stratégiával összhangban javuljon a vállalkozások működési környezete, illetve hozzáférhető legyenek számára a legújabb technológiák, törekedve a folyamatos megújulásra..

8. táblázat: A GDP alakulása (1995, 2000, 2003)

	1995		2000		2003	
	Egy főre (€)	Egy főre az EU25 átlagának arányában (%)	Egy főre (€)	Egy főre az EU25 átlagának arányában (%)	Egy főre (€)	Egy főre az EU25 átlagának arányában (%)
Európai Unió (25 ország)	15513	100,0	20114	100,0	21741	100,0
10 új tagállam	7196	46,4	10098	50,2	11499	52,9
Magyarország	7653	49,3	10627	52,8	12897	59,3
Észak-Magyarország	5571	35,9	6866	34,1	8287	38,1

Forrás: Eurostat

Magas munkanélküliség

A gazdasági rendszerváltás magával hozta a munkanélküliség ugrásszerű növekedését: *a munkanélküliségi ráta a régió egészében magasabb az országos átlagnál.* Ezzel párhuzamosan a régióban élőknek az országos átlaghoz mérten jóval kedvezőtlenebb az átlagos jövedelmi helyzete. *A rosszabb jövedelmi helyzetű munkavállalók, illetve a területen nagy arányban élő munkanélküliek gyenge fogyasztási keresletet képviselnek, ami negatívan*

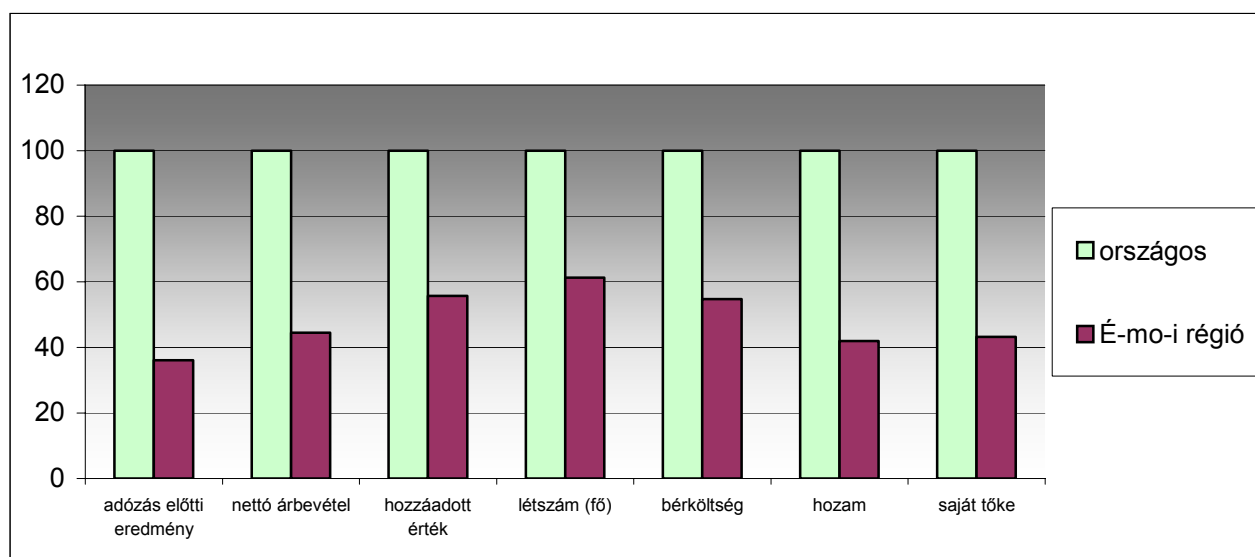
érinti az amúgy ipari leépülés által közvetlenül nem sújtott főágazatot, a szolgáltatást. A hanyatlás mindig fokozottabban érezhető a rosszabb foglalkoztatottsági szinttel rendelkező elmaradottabb kistérségekben, ahol szolgáltatási, javítási főágazatban tevékenykedő vállalkozások egyik napról a másikra élnek.

Gondot jelent továbbá, hogy a *nagyszámú szabad munkaerő nem megfelelő képzettséggel rendelkezik, ezért munkaerő-piaci esélyeik folyamatosan romlanak; a szakképzettek és a felsőfokú végzettségű fiatal szakemberek pedig elvándorolnak.* Ez a tendencia ahhoz vezet, hogy a munkaerőpiac kínálati oldalán a szegényebbek és alacsonyabb iskolai végzettségűek aránya nő. A munkaerőpiac ezen kedvezőtlen tendenciái elriasztják a befektetőket, akadályozzák az új vállalkozások betelepülését.

Alacsony a vállalkozások jövedelmezősége

A gazdasági és a foglalkoztatási problémák együttes hatása akkor jelenik meg, ha a gazdasági mutatókat mind országos mind regionális szinten a lakosságszámra vetítjük. A régiós és országos mutatók közötti jelentős különbséget az alábbi grafikon mutatja.

1. ábra: Gazdasági szervezetek 1000 lakosra jutó mutatói 2003-ban az országos átlaghoz viszonyítva

Az ábrán jól látható, hogy minden gazdasági mutató esetében jelentős a különbség az Észak-magyarországi régió és az országos adatok között, de kiemelkedően magas a régió elmaradottsága a jövedelmezőségi, azaz adózás előtti eredmény és a hozam esetében. Ez utóbbi rámutat, hogy az alacsony jövedelmezőség kevésbé teszi lehetővé további beruházásokat, fejlesztéseket finanszírozását, miközben kevésbé vonzó a régió a befektetők

számára. A vállalkozások többségénél a gazdasági növekedés saját pénzügyi forrása még nem halmozódott fel, és a korábbi évek magas inflációs rátái mellett a tevékenységek szinten tartó finanszírozása is komoly gondot jelentett. A vállalkozások alacsony szintű önfinanszírozó képessége szükségszerűen felveti a külső, régió kívüli pénzforrások bevonásának indokoltságát.

Országos átlagnál jelentősebb az ipar

A létrehozott GDP-nek a fő ágazat csoportok közötti megoszlása szerint 2001-2002-ben már az Észak-magyarországi régióban is a szolgáltatások aránya volt a meghatározó, ez megegyezik az országos tendenciákkal. Ugyanakkor a régió gazdaságában az országos átlagnál jelentősebb az ipar súlya (8,1%-kal nagyobb 2002-ben).

A mezőgazdaság aránya stabilizálódik, az ipar és szolgáltatás esetében még várható bizonyos mértékű arányeltolódás a szolgáltatások javára. (melléklet: 9. táblázat)

Meghatározó ágazatok: vegyipar, kohászat, gépipar

Az Észak-magyarországi régió ágazati szerkezete erősen differenciált, hozzáadott érték szerinti kiemelkedő ágazatai: élelmiszeripar (3,5%), vegyipar (6,6%), gépipar (7,4%), villamos-energia ipar (6,1%), amelyek meghatározó szerepet játszanak a régió gazdasági mutatóinak alakulásában. E négy ágazat 23,6%-kal részesedett a régió 2003. évi hozzáadott érték teljesítményéből.

A régió exportja nagyon erős koncentrációt mutat, három ágazat hozza létre az export 90,1%-át: a gépipar (44,1%), a vegyipar (38%), és a kohászat (8,0%).

Nagyvállalatok és kényszervállalkozások kettőssége

Bár a régió egészére vetítve alacsony a külföldi tulajdonban lévő vállalkozások aránya, az autópályához közeli nagyobb városokban jelentős külföldi befektetők telepedtek le az elmúlt évek során. Ez a folyamat az autópálya továbbépítésével párhuzamosan folytatódni látszik. Ugyanakkor ezek a multinacionális nagyvállalatok gyakran nem integrálódnak megfelelően a regionális gazdaságba, kapcsolataik a helyi kis- és közepes vállalkozásokkal korlátozottak.

Az infrastruktúra kiépítésével és különböző pénzügyi kedvezmények nyújtásával a gazdaságban működő jelentős szerepet játszó vállalkozások a következők: Borsodchem Rt. - Kazincbarcika; TVK - Tiszaújváros; Robert Bosch Elektronika Gyártó Kft - Hatvan, Eger, Miskolc; TDK Elektronika Magyarország Kft.- Rétság.

A régióban a vállalkozások típusát vizsgálva megállapítható, hogy az országos átlagtól eltérően jellemzőbb a több foglalkoztatottat alkalmazó ipari vállalat, illetve a munkanélküliséget elkerülni kívánó sok kényszervállalkozó. A régióban működő gazdasági szervezetek arányának alakulása összehasonlításban: melléklet: 10. táblázat.

11. táblázat: A regisztrált vállalkozások fontosabb adatai 2004. évben (db)

Megye, régió	Társas vállalkozás	Egyéni vállalkozás	Vállalkozás összesen	Vállalkozás 1000 lakosra
B.-A.-Z. megye	20 146	35 355	55 501	76
Heves megye	8 759	20 799	29 558	92
Nógrád megye	5 073	11 116	16 189	75
Észak-magyarország	33978	67270	101248	80

Forrás: KSH

A vállalkozások elaprózottsága mind a regionális, mind az országos adatokra jellemző. A társas vállalkozások mintegy 98%-a tartozik a kisvállalkozás kategóriába, ezen belül pedig 91-92%-os a mikro-vállalkozások aránya. *A kis- és középvállalkozások növekvő szerepet játszanak a régió gazdaságában, noha súlyuk a regionális gazdaságban kisebb az országos átlagnál.*

Jelenleg a KKV-k egyik legnagyobb nehézsége a versenyképességet megalapozó korszerű technológiai háttér megteremtése. Ez a jelenleg még hiányzó erős középmezőny alkothatná a megyébe betelepülő multinacionális nagyvállalatok versenyképes beszállítói háttérhálózatát. A technológiai korszerűsítésen túl innovációs, általános tanácsadással, együttműködések ösztönzésével segíteni kell a mikro-, kis-, és középvállalkozásokat új termékek kifejlesztésében és eljárások alkalmazásában a versenyképességük javítása céljából.

Növekvő külföldi befektetések

A 2000-2004. közötti időszakban a „többségben külföldi” érdekeltségű körbe tartozó vállalkozások száma csökkent, míg nőtt a kizárólagosan külföldi tulajdonban lévő vállalkozások száma mind a régióban, mind az egész országban. (melléklet: 12. táblázat)

A régióban működő külföldi tőkére a korábbi években jellemző volt, hogy többségében nem zöldmezős beruházásként, azaz nem új termelő kapacitások létrehozásával, hanem az állami vagyon privatizálása nyomán már működő nagyrészt vegyipari, energetikai, élelmiszeripari, kohászati és gépipari nagyvállalkozások megvásárlásával került befektetésre.

Az utóbbi években azonban több olyan multinacionális, illetve külföldi cég jelent meg a térségben, amelyek többnyire zöldmezős beruházást hoztak létre több száz fő foglalkoztatásával.

Kutatás-fejlesztési eredmények elégtelen hasznosítása

Magyarországon az elmúlt években tapasztalt fejlődés ellenére még mindig alacsony a GDP-n belül a kutatás-fejlesztésre fordított összegek aránya. A régiók közül Észak-Magyarországon fordítanak a legkevesebbet K+F tevékenységre, az országban belül az összes K+F kiadás 2,5 %-át.

13. táblázat: K+F ráfordítás a GDP arányában és a K+F-ben alkalmazottak aránya a teljes foglalkoztatáson belül (2000, 2003)

	K+F ráfordítás a GDP arányában (%)		K+F-ben foglalkoztatottak aránya a teljes foglalkoztatáson belül (%)	
	2000	2003	2000	2003
Európai Unió (EU25)	1,86	1,90	1,44	1,50
10 új tagállam (NMS)	0,77	0,77	0,90	0,93
Magyarország	0,79	0,94	1,18	1,24
Észak-Magyarország	0,22	0,27	0,45	0,54

Forrás: Eurostat

A régióban lévő 144 kutató és fejlesztő helyből a legtöbb, 92 Borsod-Abaúj-Zemplén megyében működik és ezzel összefüggésben itt a legnagyobb a dolgozói létszám is. A K+F kapacitásból Nógrád megye részesedése minimális. Nem mérsékli a régió gazdasági lemaradását, hogy a 2003. évben Magyarországon a K+F beruházásra fordított összegnek alig 1,5%-a jutott a régióra (ennek háromnegyede Borsod-Abaúj-Zemplén megyére). Ennek ellenére pozitívum, hogy a régióban a kutatott témák, a megjelent könyvek és szakcikkék száma a kutatók létszámához képest kiemelkedő. A K+F-re fordított összegeknek a régióban még csak kis hányadát adják a külföldi érdekeltségű, zömmel multinacionális cégek. Néhány példa van csak arra (pl. Miskolcon a Bosch, ZF), hogy jelentősebb törekvés mutatkozik a

nagyobb szellemi hányadot tartalmazó termékek, eljárások helyben történő kifejlesztésére. Ennek serkentésére törekedni kell olyan intézmények létrehozására, melyeknek célja kutatási eredmények, innovációk minél szélesebb vállalkozói körnél történő hasznosítása. (melléklet: 14. táblázat)

1.7 Turizmus

Rosszul hasznosított kedvező turisztikai adottságok

Az Észak-magyarországi régió *máig kiaknázatlan adottsága a turizmus*. Több üdülőkörzet is található a régió területén: Mátra-Bükk, Tisza-tó, Aggtelek és környéke, Felső-Tisza szakasz, Cserhát és környéke, Zemplén. A régió meghatározó vonzerői az alábbiak:

- *Eger térsége* a történelmi hagyományokkal, várral és történelmi városközpontjával, valamint a környező területek természeti szépségével (Szalajka-völgy, Bükk), szőlő-, és borkultúrájával (pl. Noszvaj), valamint gyógy- és termálvizeivel (Mezőkövesd, Egerszalók, Bogács);
- *Miskolc térsége* a nemzetközileg jelentős rendezvényeivel, értékes természeti területeivel, pl. Lillafüred, Ómassa, Miskolc-Tapolca, az egyedülálló gyógyvízzel rendelkező barlangfürdővel;
- A természeti értékek és a kulturális örökség harmóniáját megjelenítő három világörökségi helyszín: a kulturális hagyományokat és a népi építészeti értékeket őrző *Hollókő*, a cseppkőbarlangjáról híres *Aggtelek-Jósvafő karszt barlang – História völgy* és a világhírű borászattal rendelkező *Tokaj-hegyalja*;
- A régió az ország *várakban leggazdagabb térsége* működő várakkal, a várak megmaradt romjaival, mely épített értékeket kiegészítik a régió jelentős kastélyai (pl. Füzferradvány, Edelény);
- *Hegy- és dombvidéki területek* a tiszta levegőjükkel, egyedülálló természeti értékeikkel és túraútvonalakkal (pl. Ipolytarnóci őslelet - geopark, Karancs-Medvesalja és Mátra térsége az ország legmagasabb pontjával Kékes-tetővel);
- *Tisza-tó*, Tisza, Hernád, Bodrog, Sajó és a kisebb vízfolyások menti területek a természet érintetlenségével, illetve a vízi turizmus kínálta kiváló adottságokkal és sportolásra, horgászatra alkalmas bányatavak és víztározók;
- A régió *gyógy- és termálfürdői, gyógybarlangjai* kedvező lehetőséget nyújtanak az egészségturizmus és modern rekreációs szolgáltatásokat igénylőknek;
- A fő attrakciók mellett a helyi kínálatot színesítik a nemzetközileg is jelentős kulturális rendezvények (pl. miskolci operafesztivál, tiszaujvárosi triatlon nagyhét, egri végvári vigasságok és a bikavér ünnepe, hollókői várjátékok, húsvét), népszokások (pl. palóc folklór, Matyóföld).

A régióban jelenlévő gyönyörű természeti környezet, a kulturális és sport programokat kínáló városok jelenléte ellenére a térség turizmusa messze elmarad a lehetőségektől.

Ennek okai között említhetjük *a turisztikai vonzerők elhanyagolt, a látványos bemutatási elemeket, a célcsoport orientált kínálatot nélkülöző szolgáltatásait, a jó minőségű szolgáltatást nyújtó szálláshelyek viszonylag alacsony számát, az induló tematikus út kezdeményezések (pl. borút, Vár egyesület, Palóc út, Vas út, Barokk út) ellenére a turisztikai programok összekapcsolásának hiányát*. Ez összességben eredményezi a turisztikai

vonzerők potenciáljukhoz mért alacsony kihasználtságát, így a lehetőségekhez képest kevés látogatószámot.

Bővülő turisztikai kereslet a magasabb kategóriájú szállások iránt

A kereskedelmi szálláshelyeken 2004. év végén a régióban összesen közel 36 ezer férőhely állt a vendégek rendelkezésére, akik 1 460 ezer vendégéjszakát töltöttek el.

15. táblázat: A férőhelyek és a vendégek számának alakulása 2000 és 2004 között a kereskedelmi szálláshelyeken

Megnevezés	A férőhelyek száma összesen			A vendégek száma összesen		
	2000	2004	%-os változás	2000	2004	%-os változás
ÉM régió	33 422	35 838	107%	606 272	635 014	105%

Forrás: KSH

A régióban 2004-ben szállodákban 6 923, panziókban 7 532 és a külföldiek által kedvelt üdülőházakban 3 572 férőhely volt. A belföldi turisták 2004-ben leginkább a három csillagos szállodákat és a panziókat vették igénybe, míg a külföldi vendégek kétharmada a magasabb kategóriájú hotelekben pihent meg. Ez mutatja, hogy nagyobb kereslet alapvetően a magasabb minőséget nyújtó szállodák szolgáltatásai iránt van.

16. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma, 2004

	Vendégek		Vendégéjszakák		Átlagos tartózkodási idő	
	száma	Előző év %-ában	Száma	Előző év %-ában	nap	Előző év %-ában
Borsod Abaúj-Zemplén	302 841	94,0	692 297	93,8	2,3	100
Heves	281 182	103,4	645 296	99,3	2,3	104
Nógrád	50 991	86,2	122 597	83,6	2,4	104
Észak-Magyarország	635 014	97,2	1 460 190	95,2	2,3	100
Magyarország	6 616 443	95,5	18 899 483	98,5	2,9	100

Forrás: KSH

A szállásdíj bevételek 2004-ben az előző évhez képest összesen 15%-kal bővültek. Ezen belül a legnagyobb 40%-os növekedést a három, négy és az öt csillagos szállodák érték el. Ez is azt mutatja, hogy az igényesebb szálláshelyek iránt van kereslet, miközben az 2000-hez viszonyított mérsékelt alacsonyabb kihasználtság vélhetően az alacsony kategóriájú és leromlott állapotú szálláshelyek romló kihasználtsági adataiból következik. (Melléklet: 18. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek szállásdíj bevétele, 2004) A fentieket igazolja, hogy a régióban a szállodai szálláshelyek kapacitás kihasználtsága 2005-ben 2004-hez viszonyítva javult. A szálláshelyek 6 %-os bővülése mellett a vendégek 17 %-kal több éjszakát töltöttek el a szállodákban.

Egyenlőtlen szálláshely kínálat a kiemelt turisztikai térségekben

A régióban teljesen egyenlőtlen a további piacbővüléssel kecsegtető, magasabb kategóriájú kereskedelmi szálláshelyek jelenléte. A kiemelt turisztikai térségekben 2005. július 31-én a következő kategóriájú hotelek várták a látogatókat.

19. táblázat: Kiemelt turisztikai térségekben szállodák és férőhely kapacitások száma (2005), valamint a látogatói létszámok

Kiemelt turisztikai térség	Szálloda kategóriája								Összesen		Kiemelt turisztikai térségek látogatottsága	
	*****		****		***		**					
	Szálloda	Férőhely	Szálloda	Férőhely	Szálloda	Férőhely	Szálloda	Férő-hely	Szálloda	Férőhely	Jelenlegi létszám	Támogatás révén várható növekedés
Eger és térsége	-	-	3	504	13	1573	-		16	2077	1 250 000	500 000
Miskolc és Bükk térsége	-	-	1	25	12	1525	2	150	15	1700	800 000	600 000
Aggtelek – Edelény térsége	-	-	-	-	2	130	2	199	4	329	250 000	400 000
Hollókő-Ipolytarnóc- Szécsény térsége	-	-	-	-	1	80	4	236	5	316	370 000	250 000
Tokaj-hegyalja térsége	-	-	1	151	5	596	-		6	747	707 000	350 000
Gyöngyös – Mátra térsége	1	116	1	280	7	759	1	170	10	1325	333 000	150 000
Tisza-tó	-		-		4	398	2	161	6	559	447 000	250 000
Összesen	1	116	6	960	44	5061	11	916	62	7053	4 157 000	2 500 000

Forrás: Észak-Magyarországi Regionális Marketing Igazgatóság

A táblázatból megállapítható, hogy **vannak olyan kiemelkedő természeti értékekkel, kulturális örökséggel rendelkező turisztikai térségek, ahol nincsenek jelentősebb és a fogyasztói tendenciáknak is megfelelő magasabb kategóriájú (3-4 csillagos) szálláshelyek.** Ilyen térségek: **Miskolc és Bükk térsége, Aggtelek – Edelény térsége, Hollókő-Ipolytarnóc-Szécsény térsége, Tokaj-hegyalja térsége és Tisza - tó.** Ezek a térségek **többszörre gazdasági-társadalmi szempontból kedvezőtlen helyzetűek, ahol a befektetési környezet javítása és állami támogatások, ösztönzők nélkül nem fejleszt a magántőke.** Mivel a turisták költési indexében legnagyobb arányt, összesen 45%-ot a szállásból és a kapcsolódó vendéglátásból származó bevétel jelenti, ezért a **turisztikai attrakció-fejlesztésektől várt érdemi munkahelyteremtő, jövedelmi hatás eléréséhez feltétlenül szükséges a szálláshely kínálat bővítése.**

A nagyobb városokban és ezen belül különösen Miskolcon elégtelen a magasabb, 4 csillagos kategóriájú szálláshelyek száma, ami a külföldiek számára negatívan hat a városok üzleti, befektetési célpontként való megítélésében is.

A szálláshely-fejlesztések tapasztalatai azt mutatják, hogy az alacsonyabb kategóriájú szállodákból sok esetben, pl. a kisebb szoba méret miatt nem lehet magasabb kategóriájú szálláshelyet fejleszteni.

Az említettekből következik, hogy a magasabb kategóriájú szállodák iránt mutatózó növekvő igény miatt és az új termékek fejlesztéséből származó látogatói létszám-növekedésből várt gazdasági előnyök realizálása érdekében szükséges a magas kategóriájú

szálláshelyek számának bővítése a régióban, új szálláshelyek létrehozásának támogatásával is.

A turisztikai vonzerők fejlesztésének egyértelmű célja a látogatói létszám növekedése, mely csak akkor realizálható, ha megfelelő minőségű és összetételű fogadókapacitás van az adott térségben.

Célcsoport igényeknek nem felel meg a fogadókapacitás

A látogatók összetételét vizsgálva az országos átlaghoz képest jóval nagyobb a belföldi turisták aránya a külföldiekhez viszonyítva. A külföldi küldő országok közül a németek (23%) és a lengyelek aránya (20%) volt 2004-ben a legmeghatározóbb, mely egyúttal aktívabb marketing tevékenységgel a régiónak a meglévő piacokon való megerősödését és további piacok (pl. BENELUX államok, Franciaország, Anglia, Skandinávia) megnyerését teszi szükségessé.

Belföldön és Kelet-Európában a gazdasági stabilizáció évei után folyamatosan növekvő reáljövedelmekkel lehet számolni, mely kapcsán többen tudnak több pénzt fordítani utazásra, a szabadidő tartalmas eltöltésére. A vonzerő, turisztikai fogadókapacitás fejlesztése a hazai turisták megnyerése érdekében azért is különösen fontos, hogy a külföldi utazások során történő kb. 600 mrd Ft-os turisztikai költség, mind nagyobb hányada maradjon Magyarországon és elsősorban a régióban. Mivel a külföldi, nyugat-európai országokból érkező turisták közül egyre többen jártak már a fővárosban, Budapesten, így várható, hogy a jövőben nyitottabbak lesznek az ország más, kulturális örökségben gazdag nagyobb városai (pl. Eger), vagy kiemelkedő látványossággal bíró területeinek (pl. Hollókő, Aggtelek, Tokaj-hegyalja) megtekintésére. A fentiek alapján várható, hogy az eddigieknél mind többen keresik fel a régiót, folytatva az elmúlt évek növekvő látogatói létszámának tendenciáját.

A turisták fogyasztói szokásai megváltoztak az elmúlt években:

- o több alkalommal, de kevesebb napra és többnyire hosszúhétvégékre (3-4 éjszaka) utaznak;
- o utazásaik időpontját befolyásolja az adott térség kiemelkedő rendezvények, programok kínálata;
- o növekszik az internetes foglalások aránya és ezzel együtt az egyéni utazások száma;
- o a fapados légi járatokkal budapesti, kassai, debreceni leszállással olcsóbban elérhető a külföldi turisták számára a régió.

A fogyasztói szokások a látogatók koncentrálódását eredményezik egy-egy időszakban (hosszú hétvégék, ünnepek, nyári szabadságolások), emiatt már az utóbbi években a *jelentősebb turisztikai helyszíneken teltház volt a szálláshelyeken.*

A piaci lehetőségek kihasználása, így a koncentrálódó látogatói igények, és ezzel együtt több vendég fogadása érdekében is feltétlen indokolt a szállásférőhely kapacitás bővítése.

Egész évben egyenletesebb kapacitás kihasználtsággal Budapesten kívül csak azok a szálláshelyek számolhatnak, melyek kiemelt gyógy- és termálüdülőhelyen vannak (pl. Mezőkövesd, Miskolc-Tapolca, jövőben Egerszalók) és magas kategóriával rendelkező nagyvárosban (pl. Miskolc, Eger, Salgótarján, Ózd, Tiszaújváros), vagy tréning és konferencia helyszínnel az üzleti turizmus célpontjai.

Fejlesztésre váró turizmus menedzsment, valós turisztikai termékek hiánya

Az utóbbi években a turizmusban is jelentős fejlesztések indultak el, így a gyógy- és termálfürdők szolgáltatási színvonalának javítása, ezen belül is kiemelkedő az Egerszalók

térségében megindult beruházás. Bár a régió nagy hangsúlyt helyez a turizmust segítő marketing-munkára és az idegenforgalom szempontjából szükséges infrastrukturális fejlesztésekre, azonban elmaradás jelentkezik a komplex turisztikai programcsomagok kialakítása, illetve a nemzetközi szinten is jelentős turisztikai termékek terén. A fejlesztések összehangolása és többnapos tartózkodást felkínáló programcsomagokba való szervezése szélesebb spektrumban mutatná be a turisztikai kínálatot, és ezáltal nagymértékben növelné a térségbe látogató vendégek tartózkodási idejét. A programcsomagokat a különböző célcsoportok, így az egész évben utazásra hajlandó nyugdíjasok, a jelen és a jövő vendégeit jelentő diákok, családok, illetve a magasabb jövedelmű középkorosztály fiatalok, igényeinek megfelelően kell összeállítani.

A jelenlegi turisztikai szervezetrendszernek négy, a turizmus versenyképességére is ható fő gyengesége van:

- o hiányoznak a komplex kínálatot megvalósító vállalkozási együttműködések, hálózatok;
- o esetlegesen a közösségi célú turisztikai szervezetek termékfejlesztési, értékesítési beavatkozásai;
- o a régió és egy adott térség szálláshelyeinek internetes kínálata modernizálására szorul;
- o A turisztikai desztinációk nem rendelkeznek önálló menedzsment szervezetekkel, erre sem a statisztikai kistérségek, sem a megyék nem alkalmasak;
- o A régió turisztikai együttműködésének hiánya a szomszédos régiókkal.

1.8 Társadalom

1.8.1 Demográfia

Csökkenő lakosságszám

A régióban él hazánk népességének 12,6%-a, 1 271 111 fő (2004.12.31.), mellyel az Észak-magyarországi régió a negyedik legnépesebb régió az országban. *A lakosság 1990-től 4%-kal, az országos átlagnál kisebb ütemben csökkent.* A népességfogyás okai az országos átlagnál nagyobb, de így is alacsony születésszám, valamint *a magasabb halálozási arány, illetve a régió negatív vándorlási egyenlege.* A régió lakosságának 47,5%-a férfi és 52,5%-a nő, amely arány megegyezik az országos adatokkal, és a megyék és kistérségek adatai sem mutatnak szignifikáns különbséget.

Jelentős elvándorlás

Az 1980-as évek második felétől folyamatosan negatív tendenciát mutat a régió vándorlási egyenlege. Az ipari szerkezetváltás következtében megszűnő (főleg kohászati, bányászati) munkahelyek miatt egyre többen próbálnak más régiókban vagy külföldön munkát találni. A régióból való elvándorlás problémáját némiképp enyhítette a külföldről érkezők letelepedése. (melléklet: 20. táblázat: Demográfiai mutatók)

A megyék közül Heves pozitív vándorlási mutatókkal büszkélkedik, így a vándorlási veszteség Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyére korlátozódik. Hevesben a Hatvani és a Füzesabonyi, míg Nógrádban a Balassagyarmati és a Rétsági kistérség emelkedik ki - vélhetően jobb munkahely kínálatának köszönhetően – pozitív vándorlási mutatóival.

Mindhárom megyében azonos tendenciájú az előregedés mutatója, amely szintén népességfogyáshoz vezet.

21. táblázat: A népesség száma nemenként és az időskorúak arányának változása

Megye, régió	Népesség 2004		A 60 évesek és idősebbek aránya az állandó népességből dec 31 %	
	Férfiak	nők	2000	2004
Borsod-Abaúj-Zemplén	348 437	383 417	19,1	19,8
Heves	151 975	170 781	21,6	22,3
Nógrád	103 309	113 192	21,0	21,9
Észak-Magyarország	603 721	667 390	20,0	20,8

Forrás: KSH

Roma többségű térségekben többen születnek

Az élveszületések száma a fejletlenebb - elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén megyei – kistérségekben (Abaúj-hegyközi, Bodrogi) a legmagasabb, ahol a roma lakosság aránya magasabb az országos átlagnál. Ezzel párhuzamosan ezen térségekben fiatalodik is a lakosság, ellentétben a regionális trenddel. A 60 évesek és idősebbek aránya az állandó népességben 2000. és 2004. között nőtt, Nógrád és Heves megyékben a legmagasabb az arányuk. Várható élettartam szempontjából a regionális arányok megegyeznek az országos tendenciákkal, ugyan a nők várható élettartama közel 10 évvel magasabb, mint a férfiaké, de mindkettő nem életkilátásai a régióban elmaradnak az országos átlagtól.

22. táblázat: Az átlagéletkor és a születéskor várható átlagos élettartam nemenként

Megye, régió	Férfi			Nő		
	várható élettartam		átlagéletkor	várható élettartam		átlagéletkor
	2000	2004		2000	2004	
Borsod-Abaúj-Zemplén	65,67	66,34	36,7	74,72	75,29	41,1
Heves	67,33	68,20	38,3	76,68	77,06	42,9
Nógrád	66,26	67,19	38,3	74,95	75,60	42,8
Észak-Magyarország	66,20	66,97	37,4	75,25	75,80	41,8
Ország összesen	67,11	68,59	37,9	75,59	76,91	42,0

Forrás: KSH

A romák által a legnagyobb számban lakott régió, szegregálódó települések

Az országban az Észak-magyarországi régióban a legnagyobb a roma népesség száma: 66 829 fő és aránya 5,2%. (2001). A régión belül a roma etnikumhoz tartozók száma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legnagyobb: számuk 45 525 és 6,1% az arányuk, míg Hevesben a számuk 12 095 és arányuk 3,7%. A romák a régió területén mindig is koncentráltabban voltak jelen, mint az ország legtöbb térségében. Ebben nagy szerepet játszottak a térség nehézipari beruházásai, amelyek a szocialista iparosítás folyamánként tömegével vonzották a régióba a képzetlen, olcsó, kétkezi munkaerőt. Ennek hatására egyes ipari centrumok és bányavidékek (Miskolc, Ózd, Salgótarján, stb. és a környező falvak) roma lakossága megsokszorozódott. *Jelenleg a nagyvárosokban találjuk a legnagyobb tömegben a romákat, de a települési arányukat tekintve már jóval magasabb a falusi romanépesség. A*

roma népesség aránya az alábbi határ menti, illetve belső perifériákon található kistérségekben a legmagasabb.

Kistérségek nagyobb arányú roma népességgel

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Bodrogközi
Edelényi
Encsi
Szikszói
Ózdi
Abaúj-hegyközi
Szerencsi
Forrás: KSH

Heves megye

Pétervásárai
Hevesi
Bélapátfalvai

Nógrád megye

Szécsényi
Bátonyterenyei
Pásztói

A romák számarányának növekedése különösen az utóbbi évtizedekben gyorsult fel. Ehhez hozzájárult, hogy létszámuk növekedésével párhuzamosan jelentősen csökkent a települések nem roma népessége a természetes fogyás és az elvándorlás következtében. A romák által nagyobb arányban lakott kistérségekben rontja a lakosság életesélyét, hogy ezen területek döntő többsége városhiányos, sok esetben aprófalvas, elnéptelenedő térség.

23. táblázat: Az össznépesség és a roma népesség területi megoszlása

Régió, megye	Az össznépesség megoszlása (2004)	A roma népesség megoszlása (2001)
Borsod-Abaúj-Zemplén	57,58	68,12
Heves	25,39	18,10
Nógrád	17,03	13,78
Észak-Magyarország	100	100

Forrás: KSH 2001. évi Népszámlálás

1.8.2 Foglalkoztatás⁴

Alacsony gazdasági aktivitás

A KSH 2004. évi adatai alapján *Észak-Magyarországon az aktivitási arány - a gazdaságilag aktívak a 15-74 éves népesség arányában - 49,3%, ami jelentősen elmarad az 53,8 %-os országos értéktől.* 2004-ben a 477 300 gazdaságilag aktív lakosból 431 100-an dolgoznak és 46 200 fő volt munkanélküli. 2000-2004 között a foglalkoztatottsági ráta egyedül Borsod-Abaúj-Zemplén megyében növekedett 2,1%-kal, míg Hevesben és Nógrádban csökkent (Hevesben 0,5%-kal, Nógrádban 1,2%-kal), miközben hasonló mértékben változott az aktivitási arány is a megyékben. Az alacsony aktivitás összefüggésben van a régió gazdasági, ipari hanyatlásával, a munkahelyek megszűnése egyszerűen nem csak munkanélküliséget okozott, hanem a gazdaságilag aktív emberek leépülését, a munka világból való kivonulását is eredményezte.

⁴ A foglalkoztatás és munkanélküliség kérdését a munkahelyteremtés ösztönzése szempontjából elsősorban a Gazdaságfejlesztési OP, míg a potenciális munkavállalók felkészítése szempontjából a TAMOP szolgálja.

24.a. táblázat: A 15-74 éves népesség gazdasági aktivitása ^{a)}

Megye, régió	Foglalkoztatottsági ráta (%)		Aktivitási arány (%)		Munkanélküliségi ráta (%)		Regisztrált munkanélküli			
							Férfi		Nő	
	2000	2004	2000	2004	2000	2004	2000	2004	2000	2004
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	41,4	43,5	46,8	48,8	11,6	10,9	32923	32796	23436	24297
Heves megye	47,5	47,0	51,4	50,7	7,5	7,3	8119	7742	6438	6843
Nógrád megye	45,9	44,7	50,6	49,3	9,1	9,4	7127	7557	5828	6564
Regionális érték	43,7	44,6	48,6	49,3	10,1	9,7	48169	48095	35702	37704
Országos érték	49,6	50,5	53,0	53,8	6,4	6,1	202227	209600	170182	190997
Európai Unió (25 tagország)	n.a.	n.a.	n.a.	58,6	n.a.	9,2	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Visegrádi 4-ek (Cz, Sk, Hu, Pl)	n.a.	n.a.	60,2	60,5	12,5	12,9	n.a.	n.a.	v	n.a.

Forrás: KSH Munkaerő felmérése alapján, Eurostat

Vannak olyan kistérségek, ahol egy foglalkoztatottra több mint három nem dolgozó személy jut (az Abaúj-Hegyköziben és a Bodroghöziben, továbbá az Edelényiben, Encsiben, Mezőcsátiban, Ózdiban, Szerencsiben, Szikszóiban, Tokajiban, amely kistérségek mind B.-A.-Z. megyében vannak). A gazdasági szempontból legkedvezőbb helyzetben lévő kistérségekben kevesebb, mint két nem foglalkoztatott személy jut egy keresőre: Tiszaújvárosi, Egri, Gyöngyösi, Hatvani, Balassagyarmati és Rétsági kistérségek.

A jövedelemi helyzetet vizsgálva az országos átlagnál kevesebbet keresnek a munkavállalók a régióban, különösen Nógrád megyében. (melléklet 24.b. táblázat Az alkalmazásban állók száma, keresete, 2004)

Magas a tartós munkanélküliek száma

A 180 napon túli, azaz tartósan munkanélküliek aránya összességében 2000-től csökken mindhárom megyében, viszont arányuk magasnak mondható, a munkanélküliek körében 2004 év végén meghaladja az 50%-ot. Ez az adat a kevés munkahelyet és az ebből következő elhelyezkedési nehézségeket támasztja alá.

25. táblázat: Tartós munkanélküliség alakulása

	2000	2002	2004
Európai Unió (25 tagország)	n.a.	44,2	44,5
Visegrádi 4-ek (Cz, Sk, Hu, Pl)	49,3	53,4	53,4
Magyarország	47,9	43,4	43,9
Európai Unió (25 tagország)	42,9	38,9	38,3

Forrás: Eurostat

A tartós munkanélküliek aránya Hevesben a legalacsonyabb, míg Borsodban a legmagasabb. A kistérségeket tekintve a legrosszabb a helyzet a Salgótarjáni, a Mezőcsáti és az Edelényi kistérségben, míg a legkisebb érték a kedvezőbb foglalkoztatási helyzetű Rétsági, valamint az Egri és Hatvani kistérségben van. (melléklet: 26. táblázat: A regisztrált munkanélküliek fontosabb adatai)

A munkanélkülieken belül a pályakezdők aránya az Edelényi és az Encsi kistérségben kiugróan magas, míg a Hevesi és a Hatvani kistérségben a legalacsonyabb. A szellemi foglalkozásuk vonatkozásában ez az arány Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyében a

megyeszékhely szerinti kistérséget érinti a leghátrányosabban, a Miskolci 19,6%, Egri 26,4%, míg Nógrádban a Balassagyarmati kistérségben ez az érték 16,1%. (melléklet: 27. táblázat: Munkanélküliség, munkanélküli-járadék, rendszeres szociális segély és foglalkoztatási programok, 2004.)

Képzettségi hiányok korlátozzák az elhelyezkedési esélyeket

A szakképzési kínálat nem tudott megfelelően alkalmazkodni a régió gazdasági igényeihez, amely így a munkaerő-piaci problémák egyik fontos forrásává vált. Ezért különös figyelmet kell fordítani *az adott térségek gazdasági-társadalmi adottságainak, igényeinek megfelelő ismereteket nyújtó át- és továbbképzések kínálatának fejlesztésére*. Természetesen a munkanélküliek között magas a piacképes szakképzettséggel nem rendelkezők, alacsony végzettségűek aránya, mely tovább nehezíti az elhelyezkedés lehetőségét.

Romák alacsony iskolázottsága rossz munkaerő-piaci kilátásokhoz vezet

A roma kisebbség kedvezőtlen munkaerő-piaci helyzetének megváltoztatása hosszabb távon tűnik lehetségesnek, mivel jelentős többségük alacsony iskolázottságú és képzettségű, mely rétegnek a munkaerő-piac szinte alig kínál kereső foglalkozást. Ez súlyos problémát jelent az olyan rurális, aprófalvas területeken, településeken (Edelényi, Encsi, Szerencsi, Hevesi kistérségek), valamint városi településrészekben (Miskolci, Ózdi, Salgótarjáni kistérségek), ahol a roma lakosság aránya a teljes lakosságon belül jelentősen meghaladja az országos átlagot.

A romák mellett még számos csoportot veszélyeztetett a közösségi életből, a munkaerőpiacról való kirekesztődés. Közéjük tartoznak az alacsony jövedelműeken belül a nagycsaládosok, az időskorúak, vagy a régióban az országos átlag kétszeresét meghaladó arányú, több gyermeket egyedül nevelő szülők. Nem megoldott a régió közel 40 ezer fogyatékkal élő lakosának a munkába állása, illetve nehéz a munka világába való visszatérése a egészségi állapotuk és életmódjuk miatt veszélyeztetett szenvedélybetegeknek, hajléktalanoknak.

Jelentős az ingázók aránya a nagyvárosokhoz közeli kistérségekből

A régióban hagyományosan magas az ingázók száma. *Észak-Magyarországon, az országos átlagnál nagyobb arányban a foglalkoztatottak 37,4%-a 146 ezer fő (2001. évi népszámlálás szerint), jár el a lakóhelyéről naponta más településre dolgozni, szemben a 30%-os országos átlaggal. A régió belüli a két kisebb megyében nagyobb az ingázás. A nagyvárosokhoz közeli Szikszói, Füzesabonyi, Pásztói és Szécsényi térségekben a foglalkoztatottak több mint fele, az Eger közeli Belpátfalvaiban és a Budapest, Vác, Balassagyarmat közeli Rétságiban a munkavállalók közel háromötöde ingázik naponta. Ugyanakkor a régió belső, illetve külső periferiáiról, az aprófalvas településekről nehézkes és lassú az eljutás a jelentősebb foglalkoztatási központokba, ami jelentősen rontja ezen településen élők elhelyezkedési lehetőségeit.*

1.8.3 Oktatás-nevelés

Észak-Magyarországon a népesség *iskolai végzettség szerinti megoszlása az országos átlagnál kedvezőtlenebb*, miközben az országos átlaghoz képest csak kis mértékben több a 8 általános iskolai osztályt nem végzett lakosok aránya. Ugyanakkor az országos átlagnál jóval kisebb a középfokú és felsőfokú végzettségűek aránya a régióban. (melléklet: 28. táblázat: A megfelelő korú népesség iskolai végzettsége 2001. február 1.)

Nagyvárosokban kedvezőbb iskolázottsági mutatók

A régió belül elég jelentősek az iskolai végzettségben az eltérések. A népesség *iskolai végzettsége szerint összességében a nagyobb és gazdaságilag fejlettebb városi térségekben (Egri, a Miskolci, a Tiszaújvárosi, a Gyöngyösi és a Salgótarjáni kistérségben) kedvező a helyzet.* Ugyanakkor sokhelyütt rendkívül kevés a közép- és felsőfokú végzettségűek aránya, különösen a gazdasági-társadalmi szempontból hátrányos helyzetű Abaúj-Hegyközi, Bodroghközi, Mezőcsáti, Szikszói, Bélápátfalvai, Pétervásárai, Hevesi és Szécsényi kistérségekben, ami korlátokat jelent a munkahelyteremtés ösztönzése szempontjából.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében csökken legkisebb ütemben a gyereklétszám

Az elmúlt években a gyermeklétszám csökkenése, valamint néhány aprófalvas térségben a népesség előregedése miatt az óvodák, illetve az általános iskolák kihasználtsága romlott, ezért gazdaságos fenntartásuk veszélybe került. A gyereklétszám csökkenése épp az egyes hátrányos helyzetű, elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistérségben (Encsi, az Abaúj-Hegyközi és a Szikszói kistérségek) a legkisebb mértékű a magasabb számú születések miatt.

29. táblázat: Óvodák, 2004.

Megye, régió	Óvodai feladat-ellátási hely	Férőhely	Óvodába beírt gyermek	100 férőhelyre jutó óvodás gyermek	Óvoda-pedagógus	Egy óvoda-pedagógusra jutó gyermek
Borsod-Abaúj-Zemplén	367	26 493	25 474	96	2 226	11,4
Heves	154	10 998	10 607	96	988	10,7
Nógrád	142	7 877	6 924	88	665	10,4
Észak-Magyarország	663	45 368	43 005	95	3 879	11,1
Ország összesen	4 579	350 206	325 999	93	30 704	10,6

a) Gyógypedagógiai neveléssel együtt.

Forrás: KSH,

A legkevesebb gyerek a leginkább előregedett Heves megyében él, különösen érinti ez a Bélápátfalvai és a Pétervásárai, Nógrád megyében pedig a Rétsági kistérséget. Ezekben a kistérségekben van a legtöbb olyan település, ahol nincs általános iskola vagy csak alsótagozat működik.

A társadalmi hátrányok kialakulása már sok esetben gyermekkorban kezdődik, ezért a régióban nagy hangsúlyt kell fektetni a gyermekek korai nevelésére, különösen a problémásabb, illetve romák által túlsúlyban lakott térségekben. A jobb neveléshez szükséges az óvodai környezet, az épületek, az eszközök minőségének javítása. Ugyanakkor az óvodai ellátás biztosítása lehetőséget teremt a szülők, különösen az anyák munkavállalására.

Több iskolai osztály van, mint tanterem

A régióban az általános iskolában az osztályok kihasználtsága valamivel elmarad az országos átlagtól, miközben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az átlagot jóval meghaladó a lakosságra jutó tanulók száma. Ugyanakkor *a régió általános iskoláiban összességében több osztály működik, mint amennyi osztályterem van az iskolákban.* Jellemző még, hogy a nagyobb városokhoz közeli kistérségekről a korszerűbb városi iskolák vonzzák el a gyermekeket. Ezt a tendenciát csak a nagyvárosokon kívül is megfelelő infrastruktúrájú és képzési színvonalú oktatási intézményekkel lehetne ellensúlyozni. A bejárás nem jó a

gyereknek, mert kiszakítja lakókörnyezetéből, időt veszít a sok napi utazás miatt, miközben a szülőkkel való személygépkocsival történő bejárás közlekedési zsúfoltságot okoz a nagyobb városokban (pl. Miskolc) és azok bevezető útjain.

30. táblázat: Általános iskolai oktatás

Megye, régió	Általános iskolai feladatellátási hely	Osztályterem	Osztálya)	Tanulóa)	Egy osztályra jutó tanulóa)	1000 lakosra jutó tanulóa)	Pedagógus
Borsod-Abaúj-Zemplén	346	3 563	3 890	74 786	19,2	102	6 873
Heves	141	1 352	1 515	28 272	18,7	88	2 891
Nógrád	117	1 005	1 046	19 086	18,2	88	1 846
Észak-Magyarország	604	5 920	6 451	122 144	18,9	96	11 610
Ország összesen	3 690	41 581	44 883	887 785	19,8	88	87 116

* Gyógypedagógiai oktatással együtt. — a) Nappali tagozaton. — b) A gimnáziumok 5–8. évfolyamainak adataival együtt.

Forrás: KSH,

Hiányos középiskolai infrastruktúra a vidéki térségekben

A régióban az ezer lakosra jutó középfokú oktatási intézményekben tanulók száma megegyezik az országossal. A gimnáziumi képzésben résztvevők aránya a legalacsonyabb a régiók közül, *ugyanakkor a szakközépiskolákban tanulók aránya itt a legkiemelkedőbb*. A középfokú oktatás javarészt a városokra koncentrálódik, különösen kiemelt szerepe van ebben a széleskörű iskolaválasztékot kínáló megyeszékhelyeknek, ahol a középfokú oktatásban tanulók több mint fele koncentrálódik. Ugyanakkor van két olyan kistérség, ahol egyáltalán nincs középiskola, a Bodrogi és a Belpátfalvai. Emellett az Abaúj-Hegyközi, a Pétervásárai és a Rétsági kistérségben nincs gimnáziumi oktatás. A tanulók lakóhelyük korai elhagyására késztetése tovább növeli elvándorlási esélyüket. A képzési struktúráról összességében elmondható, hogy még nincs kellő hangsúly a gyakorlatorientált képzésekre, képességek fejlesztésére.

Meghatározó felsőoktatási helyek: Miskolc, Eger, Gyöngyös, Salgótarján a

A felsőoktatási intézmények működésének helye szerint az ország régiói közül Észak-Magyarországon a *legalacsonyabb az ezer lakosra jutó nappali tagozatos hallgatók száma*.

31. táblázat: Nappali tagozatos egyetemisták, főiskolások száma

	Képzés helye szerint	
	1999	2004
Regionális érték	12 244	14 278
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	7 707	8 065
<i>Heves</i>	3 825	5 423
<i>Nógrád</i>	712	790

Forrás: KSH

Közülük legtöbben a Miskolci Egyetemen tanulnak, mely a régió legjelentősebb felsőoktatási intézménye, amely jelentős kutatási háttérrel rendelkezik az egyetem pl. nanotechnológia és logisztikai terén. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Miskolcon kívül

Sárospatakon folyik felsőfokú képzés. Egerben az Eszterházy Károly Főiskolára jár a legtöbb nappali tagozatos hallgató, a Gazdaság- és Társadalomtudományi, a Bölcsészettudományi, valamint a Természettudományi karokra. Emellett a városban nagy múltú Hittudományi Főiskola működik. A legnagyobb létszámú oktatási intézmény Gyöngyösön a Károly Róbert Főiskola, ahol különösen a távoktatásban résztvevők száma jelentős, számuk többszörösére nőtt az elmúlt években. A 2004. óta önálló intézményben Gazdálkodási és Mezőgazdasági Főiskolai Karokon folyik a képzés a mezőgazdasághoz, élelmiszeriparhoz kapcsolódó jelentős kutatási és oktatási háttérrel. Nógrád megyében a Budapesti Gazdasági Főiskola Pénzügyi és Számviteli Főiskolai Kar Salgótarjáni Intézete, valamint a Gábor Dénes Műszaki Informatikai Főiskola Salgótarjáni Intézete működik.

Elsődleges probléma, hogy *a felsőoktatási intézmények képzési kínálata nem reagált megfelelően a gazdaság megváltozott igényeihez*, valamint a tudásalapú társadalom követelményeihez. További hiányosságként vethető fel, hogy általában az oktatás nem fektet megfelelő hangsúlyt a hallgatók készségeinek fejlesztésére, így elég *korlátozott a lehetőségük arra, hogy megfelelő gyakorlati tapasztalatokat szerezzenek a diploma átvételét megelőzően*. E két felvetett probléma részben a felsőoktatási intézmények és a régió gazdasági szereplőinek, valamint a közszféra közötti alacsony intenzitású kapcsolatokban található.

1.8.4 Egészségügyi ellátás

Országos átlagnál is rosszabb életkilátások

Az elmúlt három évben a várható élettartam kismértékű növekedést mutatott, mind a régióban, mind országos szinten. A 2004. évi adatok szerint Észak-Magyarországon *mind a férfiak, mind a nők életkilátásai rosszabbak az országosnál*. Egy férfi születéskor várható éveinek száma 66,97, mely 1,62 évvel, a nőké 75,80, mely 1,11 évvel marad el az EU 25-ök átlagától szintén elmaradó hazai átlagtól. Mindez erőteljesen összefügg a régióban élők társadalmi rétegződésével. *A várható élettartamot ugyanis az iskolai végzettség, a lakáskörülmények, a lakóhely típusa, a végzett munka minősége és az egészségi állapot minősége, összefoglalóan az életminőség nagymértékben meghatározza.*

Megyéenként és azon belül településtípusonként eltérő a várható élettartam. Legkedvezőbbek a Heves megyei jellemzők, egy itt élő lakos – nemétől függően – átlagosan egy, illetve másfél évvel hosszabb élettartamra számíthat, mint egy Nógrád megyei, és mindkét nem esetében 17 hónappal hosszabbra, mint egy Borsod-Abaúj-Zemplén megyében élő. *A férfiak életkilátásai a városokban kifejezetten kedvezőbbek, mint a községekben élőké. A régió belüli különbséget magyarázhatja a lakosság eltérő foglalkoztatási, társadalmi helyzete.*

Magas halandóság és csecsemőhalálozás

2003-ban az észak-magyarországi régióban 18 082 lakos halálozott el, melynek 31%-a 65 év alatt következett be. *A régió halandósága az országban és az Európai Unión belül is a legkedvezőtlenebbek közé tartozik.*

A régióban az országos átlagnál magasabb a csecsemőhalálozás (8,9 ezrelék), Borsod-Abaúj-Zemplén megyében minden 100 gyermek közül 1 meghalt mielőtt betöltötte volna első életévét. A csecsemőhalálozás a rossz életviteli szokásokra, a megelőzés hiányosságaira mutat rá.

Legfőbb halálozási okok: keringési rendszer betegségei, rosszindulatú daganatos betegségek

A régióban a halálozások 50%-a a keringési rendszer betegségei, 25%-a a rosszindulatú daganatos betegségek (2478 férfi, 1792 nő), 8-8% az emésztőrendszer betegségei illetve külső okok miatt következett be. Ezek az arányok a különböző életkorokban is jelentősen változnak. A fiatalok körében (35 év alatt) a halálesetek döntő része külső okok (balesetek, öngyilkosság) miatt következik be. 35-64 éves kor között legnagyobb arányban – különösen a nők körében – kiugróan magas a daganatos betegségek, míg a férfiak körében az emésztőrendszer betegségei miatti halálozás. Végül idős korban (65 éves és idősebbek) a keringési rendszer betegségei miatti halálozás kerül előtérbe. A betegségek típusait és területi jellemzőit, valamint a halálesetek részletes okait (légcső, hörgők és tüdő rosszindulatú daganatai, egyéb daganatos megbetegedések) fokozottan figyelembe kell venni a háziorvosi rendszer, illetve a járóbeteg szakellátás fejlesztésénél a betegségek megelőzésének és korai felismerésének elősegítése érdekében.

Üres álláshelyek az egészségügyben

Az egészségügyi ellátás tárgyi és személyi feltételei hiányosak a régióban. A 2004. évi adatok szerint a régióban 20 000-en dolgoztak az egészségügyben, miközben 800 üres álláshely volt. Ezen belül a mintegy 3 000 dolgozó orvos mellett 360 üres orvosi állás várt betöltésre. A tervezetthez képest a legtöbb betöltetlen álláshely Heves megyében található (az egészségügyi dolgozók esetében 6%, ezen belül az orvosoknál 13%), miközben az 1000 lakosra jutó egészségügyi dolgozók és ezen belül az orvosok száma Nógrád megyében a legkevesebb. (melléklet: 32. táblázat: Egészségügy, 2004)

Hiányos háziorvosi ellátás a Borsod-Abaúj Zemplén megyei aprófalvas, elmaradott térségekben

A háziorvosok száma kevesebb, a házi gyermekorvosoké kissé több volt, mint hat évvel korábban, miközben együttes számuk is csökkenést mutatott. Az egy orvosra jutó lakosok száma 1591, amely meghaladja mind az országos, mind a vidéki átlagot. Miközben 2004-ben a régió 605 településéből 294-ben nem volt helyben háziorvosi szolgálat, az ilyen kisközségek aránya az aprófalvas Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 55% volt. A betegségek korai felismerésében, illetve megelőzésében nagy szerepet játszó háziorvosi hálózatnál nemcsak felszereltségében, hanem a személyi állományában is hiányosságok vannak.

A járóbeteg-szakellátásban teljesített orvosi munkaóra és a gyógykezelési esetek száma az elmúlt években folyamatosan emelkedett. A gyógykezelési esetek népességre vetített száma Észak-Magyarországon 2004. évben szinte megegyezett az országos átlaggal. Azonban az orvosok hiányából fakadóan a teljesített orvosi munkaóra kevés (ezer lakosra jutó mennyisége ez egyik legalacsonyabb a régiók közül), így az egy gyógykezelésre jutó idő is a legkisebb a régiók sorában.

Országos szintnek megfelelő kórházi ellátás

Az utóbbi években a kórházi ágyszám csökkenése mellett a betegforgalom növekedést mutatott. A régióban 1998 és 2003 között a működő ágyak száma kilencetizedére esett vissza, miközben az elbocsátott betegeké 7%-kal emelkedett (országosan ennél is nagyobb mértékű volt a változás). Ezzel összefüggésben lecsökkent az ápolási napok átlagos száma. Észak-Magyarországon a tízezer lakosra jutó működő kórházi ágyak száma kissé alacsonyabb az országos átlagnál, azonban a vidéki ellátáshoz viszonyítva jónak mondható. Az átlagos ápolási napok száma sem tér el számottevően a hazai átlagtól. A három megye közül a természetes mutatók értékei Hevesben a legkedvezőbbek, annak ellenére, hogy az ágyszám csökkenése itt volt a legszámottevőbb és a betegforgalom is itt nőtt meg a legjelentősebben.

A régióban minden második (többnyire a nagyobb városok köré szervezett) kistérség rendelkezik szakorvosi ellátásra is képes kórházzal. Kiemelkedő a miskolci kórházak jelentősége, a régió betegeinek közel négytizedét látják el ezekben az intézményekben.

1.8.5 Szociális ellátás

Magas a segélyezettek aránya, különösen B.-A.-Z. megyében, a hátrányos helyzetű kistérségekben

A munkanélküli ellátásból kiesők számára korábban nyújtott jövedelempótló támogatást 2001-től az önkormányzatok által nyújtott rendszeres szociális segély váltotta fel. Emiatt a segélyben részesülők száma 1999 és 2003 között a régióban a 4,4-szeresére emelkedett. *Az ezer lakosra jutó segélyezettek száma – a 2003. évi adatok szerint – 96,2, mely 2,6-szerese a hazai átlagnak és a régiók közül a legmagasabb érték.* A segély átlagos havi összegében nincsenek számottevő területi különbségek, többnyire 15 ezer Ft körül alakul.

2004-ben a régión belül a három megye közül az önkormányzatok által rendszeres szociális segélyben részesülők évi átlagos száma Borsod-Abaúj-Zemplénben a legnagyobb és Nógrádban a legalacsonyabb (Borsod megyeiek száma 5,6-szerese a Nógrádinak). 2004-ben a kistérségek között igen nagy szóródást mutat a pénzbeni rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma, pl. az Abaúj-hegyköziben ezer lakosra 93 szociális segélyezett jut, az egriben mindössze 7. Az átlagot jelentősen meghaladja a segélyezettek hányada még a bodrogi, az Edelényi, az Encsi, a szikszói és a szerencsi kistérségben is, ugyanakkor a Hatvani, a Pásztói és a Rétsági, Gyöngyösi térségben számuk viszonylag alacsony. (melléklet: 33.b. számú táblázat: Szociális ellátás, 2004.)

Lakásfenntartási támogatásban az előbbieknél lényegesen kevesebben részesülnek, és számuk jelentősen lényegében nem változott az elmúlt négy év alatt. Ezer lakosra jutó számuk Észak-Magyarországon meghaladja az országos átlagot, de nem olyan kiugró mértékben, mint a rendszeres segély esetében.

Magas a korhatár alatti, rokkant nyugdíjban részesülők száma

A népességben belül *a nyugdíjasok aránya mindhárom megyében meghaladja az országos átlagot, így a régió átlaga (32%) is nagyobb az országosnál (30%).* Ez azzal a ténnyel van összefüggésben, hogy a régióban viszonylag magas a korhatár alatti rokkantsági nyugdíjban részesülők száma. Arányuk a nyugdíjban, járadékban részesülőkön belül 16%, míg országosan 15%. A régióban Heves megyében éltek a legtöbben (a népességre vetítve) ezzel a lehetőséggel. Emellett a régióban (különösen Borsod-Abaúj-Zemplén megyében) a hozzátartozói nyugdíjban és az egyéb ellátásokban részesülők hányada is számottevőbb, mint országosan. A korai nyugdíjazás az egyik formája a munkanélküliségből való menekülésnek. A rokkant nyugdíjazások magas számára a gazdasági szerkezetváltás kapcsán jelentkező kilátástalan munkanélküliség és az ipari, nehézipari, így veszélyesebb, erősebb fizikai megterhelésnek kitett munkakörben foglalkoztatottak magasabb aránya adhat magyarázatot.

Az idősok ellátását szolgáló nappali ellátást nyújtó intézmények és az ezekben gondozottak száma a régióban az elmúlt években kismértékű csökkenést mutatott, míg országos szinten a

férőhelyek és a gondozottak száma növekedett. *Az ezer 60 éves és idősebb lakosra jutó férőhelyek száma magasabb mint az országos érték és különösen Borsod-Abaúj-Zemplénben kiemelkedő.* Heves megyében, ahol a legtöbb időskorú lakos él, jut a legkevesebb férőhely a megfelelő korú népességre.

Növekszik a házi segítségnyújtásra szoruló aránya, hiányosságok a bentlakásos intézményrendszeri ellátásban

Az étkeztetésben és a házi segítségnyújtásban részesülők száma jelentősen, egyaránt 21%-kal emelkedett 1996 óta, a növekedés mértéke nagyobb volt, mint az országos érték. *Az ezer 60 éves és idősebb lakosra jutó étkeztetés száma nagyobb a hazai átlagnál, a házi segítségnyújtás azonban elmarad az országos átlagtól.* Az étkeztetésben és házi segítségnyújtásban részesülők aránya Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legmagasabb és Nógrádban a legalacsonyabb. A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményekben 2004-ben a régióban 9 472 férőhely állt a gondozottak rendelkezésére, az ezer lakosra vetített érték kisebb a hazai átlagnál. Ez utóbbi arány az országos átlagnál rosszabb férőhely ellátottságra utal, miközben a szociális intézmények nagy része korszerűtlen körülmények között nyújt ellátást. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében csak azért nem feszítő a helyzet, mert ott sajnos magas a korai halálozás aránya.

Az átlagosnál magasabb a munkaerőpiacról kiszorult, egészségi állapotuk, életmódjuk miatt veszélyeztetettek száma és aránya

A régióban *magasabb a fogyatékossgal élő emberek aránya (7,1%), mint az országos arány (5,7%), az ő ellátásuk számos hiányossággal rendelkezik, pl. iskolai oktatás, szakképzési férőhelyek alacsony száma, a felnőttkori gondozás területén.*

33.a. táblázat: Fogyatékossgal élők száma (fő)

	2005
Borsod-Abaúj-Zemplén	22 470
Heves	10 551
Nógrád	6 608
Regionális érték	39 629

A gyermekszegénység mértékét jól érzékelteti a rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülő gyermekek 0-18 éves korú lakosságra vetített aránya. Amíg országosan minden negyedik, addig *a régióban minden harmadik gyermek olyan családban él, ahol az egy főre jutó jövedelem nem éri el a nyugdíjminimumot (2005. január 1-től 24 700 Ft).*

Észak-Magyarország a kábítószerrel legkevésbé fertőzött régiók közé tartozik, a heroin fogyasztása azonban Borsod-Abaúj-Zemplénben magas. Kedvezőtlen az is, hogy a regisztrált kábítószer fogyasztók száma növekszik.

Összességben a szociális ellátórendszer helyzete ellentmondásos. *A szervezeti rendszer kiépítettsége az alap és szakellátásban egyaránt megfelelő, azonban a tárgyi és személyi feltételek nehezítik az átlagosnál nagyobb forgalmat bonyolító intézmények, hálózatok helyzetét (pl.: családsegítő szolgálat).*

1.8.6 Lakókörnyezet

Magas az alacsony komfortfokozatú lakások száma, telepszerű lakókörnyezetek

Az Észak-magyarországi régióban az *országos átlagnál lényegesen rosszabb a lakások komfortfokozata.* A legrosszabb lakásállományú térségek egyben a legrosszabb gazdasági-

társadalmi helyzetűek is: ezek az Abaúj-Hegyközi, a Bodroghközi, az Edelényi, az Encsi, a Mezőcsáti és a Szikszói kistérségek. Komfortosság szempontjából jobb mutatókkal elsősorban a nagy lakótelepekkel rendelkező nagyvárosokat is magában foglaló kistérségek rendelkeznek (Kazincbarcikai, Ózdi, Miskolci, Tiszaújvárosi, Egri), de például az Ózdi kistérségben meglehetősen magas a komfortnélküli lakások aránya. Az ipari technológiákkal épült nagylakótelepek 3-4 évtizede épültek, tömeges felújításuk a közeljövő nagy feladata lesz. (melléklet 34. táblázat: A lakásellátás fontosabb adatai 2004.)

Az összkomfortos lakások viszonylagos kis számát és az alacsony komfortfokozatú lakások nagy számát a régió rossz gazdasági helyzete magyarázza. A nagyarányú munkanélküliség, az alacsony jövedelmek következtében a lakásépítési kedv csökken, kevesen vállalkoznak új, korszerű lakások építésére. Az okok között szerepel a századfordulón tapasztalható intenzív ipari fejlődés következtében hirtelen felduzzasztott települések (pl. Ózd, Salgótarján) „öröksége”, a sok telepszerű alacsony komfortfokozatú úgynevezett „kolónia lakás”. Ezek a valamikori munkás és bányász telepeket alkotó lakások, mára a lakáspiacról egyre inkább kiszoruló elszegényedő, eladósodó tömegek lakhelyeivé váltak. (melléklet: 35. táblázat: A lakások és lakott üdülők megoszlása építési év szerint, 2001. febr. 1.)

A lakások építésének ideje utal az épületek lehetséges szerkezetére, állapotára. Ipari technológiával épített lakótelepeket (panellakótelepeket) nagy tömegben 1960 és 1980 között építettek. A következő kistérségekben, illetve azok központi településeiben a regionális és különösen az országos átlaghoz képest kiugróan nagyarányú a jelzett időszakban épített lakások száma: Kazincbarcika, Miskolc, Ózd, Tiszaújváros, Béalápátfalva, Eger, Hatvan, Pétervására, Bátonyterenye, Pásztó, Salgótarján, Szécsény. Ezeken a településeken van a legnagyobb szükség a leromlott állapotú lakásokkal rendelkező lakóterületek lakásfelújítást is tartalmazó komplex megújítására.

1.9 Térségek közti gazdasági-társadalmi különbségek növekedtek

A régióban egymás mellett találhatunk itt az *ipari leépüléstől sújtott, elszegényedő és egyre inkább marginalizálódó térségeket és gyorsan fejlődő, gazdagodó térségeket is*. A növekedési zónát a nagyobb városok, Miskolc és Eger, valamint a gazdasági szerkezetátalakítást a meghatározó vegyipari vállalatok stabilizálásával jól átvészelő városok, Kazincbarcika és Tiszaújváros jelentik. További fejlődést jelentett az M3-as autópálya kezdetben Füzesabonyig, majd 2005-től Miskolcig történő megépítése, ami a régió déli részén fekvő nagyobb településeken (Hatvan, Gyöngyös) teremtett kedvező gazdasági feltételeket. Továbbá már a 90-es évek második felében megindult a gazdasági fejlődés a régió Budapesthez közeli térségeiben (Rétság, Balassagyarmat).

A növekedési zónáktól távolabb eső elmaradottabb kis- és középvárosok (Pl. Encs, Edelény, Pétervására, Heves, Mezőcsát, Ózd, Szécsény) fejlődését akadályozza a nehézkes elérhetőségük, rossz munkaerő kínálatuk, miközben ezeken a területeken a vállalkozói kedv, és a vállalkozói képesség alacsony szintje is egyértelműen megfigyelhető. A legsúlyosabb foglalkoztatási problémák a régió belső és külső periferiáinak számító vidéki térségeiben tapasztalhatóak, főleg az északi, a szlovák határhoz közeli részekben.

64/2004. évi Korm. rendelet alapján társadalmi-gazdasági szempontból a régióban a következő térségek számítanak elmaradottnak: Encsi, Abaúj-hegyközi, Edelényi, Pétervásárai, Hevesi, Mezőcsáti, Bodroghközi, Szerencsi, Ózdi, Szécsényi, Salgótarjáni, Bátonyterenyei, Tokaji, Sárospataki. Ezen térségek fejlesztésére külön figyelmet kell fordítani a programnak.

1.10 Korábbi programok értékelése

Az Észak-magyarországi régióban 2000. és 2005. között felhasznált decentralizált megyei, vagy regionális szinten eldöntött állami támogatások értékelése került sor.

A korábbi évek hazai és európai uniós támogatásait a 4. sz. mellékletben található táblázatban összesítettük. A támogatások felhasználásra vonatkozó táblázatból a következő összefüggések, megállapítások vonhatóak le:

- A beruházási értékek kapcsán megállapítható, hogy a vizsgált időszakban az Észak-magyarországi régióban 69 868,72 millió Ft támogatással 206 940,91 millió Ft beruházás valósult meg. A megvalósult beruházások értékének közel harmada támogatás, a többi pedig saját forrás volt.
- A támogatási összegek odaítélésében tekintet nélkül a támogatási forrásra (hazai, Phare vagy ROP) nagyságrendekkel Borsod-Abaúj-Zemplén (a továbbiakban B-A-Z) megye áll az első helyen, többszörösen meghaladva a másik két megyének nyújtott támogatási összegeket. Ennek egyik magyarázata, hogy a megye lakossága kétszerese a régió két másik megyéjének, miközben az ország egyik legelmaradottabb megyéje.
- A 2004-től kezdődően éves szinten általában a regionális operatív program támogatásai a legmeghatározóbbak. a Phare források összegei kiegyensúlyozatlanul, nem lineáris tendenciát követve változtak a vizsgált hat év alatt. Összesítve 2004-ben kapta mindhárom megye a legtöbb decentralizált Phare támogatást. A 2002-03-as Phare keretek 2005-ben és 2006-ban kerülnek kifizetésre.
- Jövőben várható a Phare források 2006. utáni megszűnése, a hazai decentralizált támogatások összegeiben is várhatóan a csökkenő tendencia lesz a domináns, míg a Strukturális Alapok támogatásai növekednek.

A hazai decentralizált támogatások (TEKI, CÉDE, TRFC vagy TFC) legfontosabb céljai alapvetően a területi különbségek mérséklése, így az elmaradott térségek felzárkóztatása, a munkahelyteremtés, a beruházások ösztönzése. A decentralizált támogatásokról kezdetben a megyei területfejlesztési tanácsok hoztak döntést, majd az állami területfejlesztési politikai változásnak köszönhetően a megyék döntéshozó szerepe fokozatosan csökkent, miközben a regionális szint kompetenciája növekedett.

A regionális tanács az állami decentralizált területfejlesztési programok keretében támogatást nyújthatott: munkahelyteremtő és munkahelymegőrző beruházásokhoz; önkormányzati fejlesztésekhez; turisztikai beruházásokhoz; kerékpárutak építéséhez; belterületi kiépítetlen közúthálózat fejlesztésére; autópálya építéshez és nemzeti parkokhoz kapcsolódó közmunkaprogramok finanszírozásához; a Vásárhelyi Terv továbbfejlesztéséhez, gazdaságfejlesztéssel összefüggő termelő infrastrukturális fejlesztésekhez; humán infrastruktúra fejlesztésére; felszíni vízelvezető rendszerek kiépítésére; stb. (lásd a releváns kormányrendeletekben).

Regionális innovációs támogatások

36. táblázat: A regionális innovációs célú pályázatok tapasztalatai, 2005.

Támogatási cím	támogatási összeg (m Ft)				beruházási érték (m Ft)			
	Nógrád megye	Heves megye	B-A-Z megye	Észak-Magyarország	Nógrád megye	Heves megye	B-A-Z megye	Észak-Magyarország
Baros Gábor program	62	190	450	702	101	496	1028	1625
Innocsekk	24	40	249	313	24	40	249	313
Összesen	86	230	699	1015	125	536	1277	1938

- o A Baross Gábor program innovációs célú beruházásokhoz nyújtott eszközbeszerzési támogatást maximum 30 Ft támogatás értékben.
- o Az Innocsekk program keretében innovációs célú szolgáltatás igénybevételére lehetett pályázni

A projektek megfelelően előkészítettek voltak, a finanszírozási igényük lényegesen meghaladja az adható támogatási mértéket. Az innovációs cél egyértelmű meghatározása érdekében javasolt a kevésbé átlátható szakterületeket (pl. számítástechnika) kivenni a támogatási célok közül. A program közvetlenül az innovációhoz és nem új munkahelyek létrehozásához járul hozzá. A pályázatokat 2005-ben 4 fős csoport kezelte, akik a támogatások kezeléséhez kapcsolódóan tanácsadást is nyújtanak a vállalkozások részére.

A 2000-től induló decentralizált területfejlesztési Phare program az első kísérleti időszak után az integrált gazdasági szerkezetátalakítás megvalósítására és gazdaság-, valamint humán erőforrás-fejlesztési kiemelt kistérségi projektek megvalósítására irányult. A forrásokat alapvetően nyílt pályázat útján ítélték oda. A kiemelt támogatási célok között volt a kkv-k együttműködésének ösztönzése, a termálfürdők megújítása, a turisztikai szálláshelyek konferencia szolgáltatásainak fejlesztése. Az emberi erőforrások fejlesztését is többféle eszközzel ösztönözték. Az egyes programoknak a relatív alacsony és egyszeri támogatás miatt regionális szinten jelentős hatása nem volt, ugyanakkor számos területen értékes eredmények születtek:

Programok	Eredmények
<i>A kkv együttműködések erősítése</i>	Különböző közös beszerzések révén 44 új munkahely létesült.
<i>Vállalkozói készségek fejlesztése a középfokú és felsőoktatásban</i>	20db számítógép beszerzése és 11 vállalkozói készségeket fejlesztő tananyag elkészítése.
<i>Turizmusfejlesztés</i>	Aggtelek-Baradla barlang korszerűsítése; megújult 8 komplex strand, termálfürdő illetve rekreációs központ épült egy gyógyfürdő és egy 75 főt befogadó panzió.
<i>Információs technológia az általános iskolákban</i>	Megújult 44 általános iskola, beszerettek 1138 db számítógépet és korszerű informatikai eszközöket.
<i>Halmazottan hátrányos helyzetűek foglalkoztatási programjai</i>	Megvalósult 1070 fő számára szakképzettség megszerzése, majd munkavállalása átmeneti ideig vagy tartósan (hátrányos helyzetűek, romák, fogyatékkal élők, tartós munkanélküliek). Létesült 15 fogyatékkal élő számára új, korszerű munkahely.

A Phare program végén 2002-2003-ban településfejlesztési célú integrált programok (Orpheus) valósultak meg, településközpont fejlesztésével, térségi elérhetőség és foglalkoztatás javításával. A projektek megvalósítását 2006. szeptemberéig fejezték be a kedvezményezettek. Az alábbi települések projektje részesült támogatásban:

Település	Pályázat címe
<i>Eger</i>	Eger, Szt. Miklós városrész rehabilitációja

<i>Szécsény</i>	Szécsény történelmi városmagjának rehabilitációja
<i>Szikszo</i>	Szikszo Városközpont Integrált Fejlesztése
<i>Hatvan</i>	„Kastély és korzó”
<i>Tállya</i>	Vincellér iskola és Községi Központ létesítése Tállyán a volt Református iskola rehabilitációjával
<i>Tokaj</i>	Tokaj Konferenciaváros Program
<i>Miskolc</i>	Miskolc Belváros rehabilitációja, Regionális Igazgatási Központ kialakítása
<i>Eger, Heves Megyei Önkormányzat</i>	INTER-EURÓPA HÁZ KIALAKÍTÁSA
<i>Hollókő</i>	Hollókő-Ófalu minőségi fejlesztése
<i>Salgótarján</i>	Tér a városban - város a térben

A Regionális Fejlesztés Operatív Program (RFOP) Magyarország és régióinak kiegyensúlyozottabb területi fejlődésének magvalósításához járul közvetlenül hozzá. A RFOP kisebb léptékű fejlesztésekkel kíván hozzájárulni az országon, illetve a régiókon belüli területi különbségek csökkentéséhez. A program a következő területeken nyújt támogatást: turizmus fejlesztése; kis léptékű közlekedési infrastruktúra fejlesztése; városi területek rehabilitálása; alapfokú oktatási-nevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése; helyi, regionális közigazgatás korszerűsítése; helyi foglalkoztatási programok, paktumok; régió specifikus képzési programok; felsőoktatási intézmények regionális gazdaságba való beágyazottságnak elősegítése. A régióban minden prioritásra a rendelkezésre álló forrásnál jóval nagyobb támogatási igény érkezett be. A régió számára rendelkezésre álló keret 36,4%-a a turisztikai prioritást, 57,7 %-a a térségi infrastruktúra fejlesztését, 5,9%-a a humán erőforrás fejlesztést finanszírozza.

37. táblázat: Az NFT 1. RFOP intézkedések közötti támogatás megoszlása:

Intézkedések	Beérkezett pályázatok		Nyertes pályázatok		Nyertes pályázatok támogatási igényének megoszlása (%)	Nyertes pályázatok támogatási igényének viszonyítása a beérkezett pályázatok támogatási igényéhez (%)
	Száma (db)	Támogatási igény (millió Ft)	Száma (db)	Támogatási igény (millió Ft)		
Turisztikai vonzerők	45	24 484	8	5 985	20,6	25
Turisztikai szálláshelyek, szolgáltatások	118	8 008	21	4 579	15,8	57,1
Közlekedés	48	13 404	17	6 195	21,3	46,2
Város-rehabilitáció	16	10 159	5	5 549	19	54,6
Alapfokú nevelés-oktatási infrastruktúra	235	30 006	41	5 053	17,4	16,8
Helyi foglalkoztatási kezdeményezések	86	9 049	15	1 174	4,1	13
Felsőoktatás gyakorlat-orientált fejlesztése	44	2 308	10	518	1,8	22,4
Összesen	592	97 299	117	29 053	100	---

A program eddigi eredményei, várható hatásai:

Támogatási terület	Várható eredmények
<i>Turizmus</i>	5 jelentős turisztikai desztinációban jelentős vonzerők fejlesztése (Tokaj-hegyalja, Ipolytarnóc, gyöngyösi Orczy kastély, kerékpárút a Tisza-tónál, Egerszalók) 354 új szállásférőhely kialakítása, melyek várhatóan közvetlenül 56 új munkahelyet eredményeznek.
<i>Közlekedés</i>	Elsősorban elmaradott kistérségben 100,7 km elmaradott kistérségben lévő, vagy turisztikai vonzerőhöz, iparterülethez vezető alsóbb rendű út korszerűsítése, mely 284 359 főt érint, 3 autóbusz pályaudvar felújítása (Salgótarján, Eger, Balassagyarmat).
<i>Város rehabilitáció</i>	Városi területek 33 km ² -en újulnak meg, várhatóan 7 új munkahelyet teremtve. Heves, Bányaterenye, Ózd, Miskolc, Eger-Felnémet városrész települések.
<i>Alapfokú oktatási intézmények fejlesztése</i>	41 intézmény megújítása (szaktantermek, foglalkoztatók, tornatermek, korszerű nevelési-oktatási eszközök), melyek az elmaradott kistérségekben jelentenek magasabb színvonalú képzési körülményeket
<i>Hátrányos helyzetűek foglalkoztatása</i>	Kb. 220 fő képzése és foglalkoztatása valósul meg, a résztvevők nagy része hátrányos helyzetű, képzetlen, illetve a roma közösséghez tartozó lakosságból kerül ki. A programba bevon tartós munkanélküliek közül 10%-ánál hosszán tartó foglalkoztatás várható. Továbbá 7 térségre dolgoznak ki foglalkoztatási paktumot, vagy stratégiát.
<i>Felsőoktatás gyakorlat-, helyi gazdaságorientált fejlesztése</i>	A régió összes felsőoktatási intézményét érintve a kutatási programokban 421 hallgató, képzésben 417 hallgató vesz részt, miközben 88 hallgató számára biztosítanak a régióban szakmai gyakorlatot.

Nincs információ a közigazgatási, illetve a régiós specifikus gazdasági képzésekben résztvevők számáról. A regionális operatív program támogatásait kiegészítik az ágazati operatív programok régióban megvalósuló fejlesztései. Ezen programok régióra vonatkozó várható hatásairól nincsenek információk.

A regionális operatív program tapasztalatai, változtatások:

- o A regionális operatív program tématerületeiben rendkívül nagy a fejlesztési igény a régióban, közel négyszeres volt a túljelentkezés a megítélt támogatásokhoz képest. A legnagyobb igény a humán erőforrás fejlesztési intézkedésekre volt, itt tízszeres volt a túljelentkezés.
- o Különösen a turisztikai vonzerő, a város-rehabilitáció területén szükséges jelentős erőforrásokat fordítani a projektek előkészítésére. Folytatni kell a projektek előkészítésének ösztönzését, hogy a régióban érdemi változás történjen, illetve a projektek a lehetőségekhez képest a legnagyobb hasznossággal valósuljanak meg.
- o A régióban jelentős igény mutatkozott turisztikai vonzerő és szálláshely-fejlesztésre, öt, hatszoros volt a fejlesztési igény a támogatási lehetőségekhez képest. Ez is igazolja, hogy a régióban élők is szükségesnek érzik az adottságok mind jobb kihasználását.
- o Kevés tömegközlekedési infrastruktúra-fejlesztési projekt volt, melyet nehezített, hogy azok a Volán társaságok nem pályázhattak, akik többségének tulajdonában van a fejlesztendő eszköz, vagy épület (váróhelyiség, állomás).
- o A barnamezős területek rehabilitációja nagy nehézségeket jelent a területek szétaprózott tulajdonviszonyai miatt. Problémát jelent, hogy az RFOP csak közösségi, kulturális, szabadidős célú fejlesztést támogatott, ami nem célszerű, vagy nem lehetséges a régió nagyszámú, sokszor külterületi volt barnamezős területén. A fejlesztéseket nehezítette az akcióterületek sajátos lehatárolási kritériuma, mely az

igényektől eltérően túl nagyméretű, vagy lakóövezetbe ékelődő barnamezős területek fejlesztését tette kizárólag lehetővé. Ezen a területen látványos eredmény nem várható a jelentős nagyságrendű fejlesztési igény és az időben elhúzódó szervezési, kármentesítési feladatok miatt.

- o A nevelési-oktatási infrastruktúra fejlesztésénél nehéz objektíven elbírálni a nagyszámú fejlesztési igényt, ezért javasolt a kistérségi szint bevonása a döntéshozatali rendszerbe.
- o Jelentős az igény a hátrányos helyzetűek foglalkoztatási projektjei iránt, miközben javítani kell a pályázatok minőségén, hogy minél több esetben biztosítsák a továbbfoglalkoztatást. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a projektek előkészítésére nagy hangsúlyt kell fektetni.
- o Vállalkozások tanácsadási programjait az Európai Unió Magyarországon a Helyi Vállalkozásfejlesztési Alapítványok hálózata is keresztül támogatta a régiókban, melyek célja a kis-, mikro- és kezdő vállalkozók szakmai és adminisztratív, menedzsment tevékenységnek támogatása. 2004-06 között a Gazdasági Versenyképesség Operatív Programban (2.2.1) sikeres volt a non-profit tanácsadói kínálat oldal támogatása, mivel a tanácsadást igénybevevő vállalkozások jelentős része a Program időszaka alatt többször is segítségért folyamodott a tanácsadókhoz, jellemzően egymásra épülő, egyre komolyabb kérdésekben. A KKV-k ezen felül emeltszintű, szakmaspecifikus tanácsadásban is részesülhettek. Zömmel olyan vállalkozások vették igénybe a tanácsadási lehetőséget, akik technológiai korszerűsítési beruházásukat egészítették ki többek között a menedzsment, termékfejlesztési rendszerük fejlesztésével.
- o A korábbi támogatási programok egyik problémája volt, hogy nem voltak eléggé koncentráltak, pl. nem szolgálták integrált eszközökkel az elmaradott térségek felzárkóztatását. Egy-egy önálló projekt pl. Aggtelek-Baradla barlang felújítása, vagy Miskolcon működő regionális diagnosztikai szűrőcentrum) nem hozza meg a kívánt hatást. Csak integrált egy cél érdekében koncentrált fejlesztések szükségesek. Ilyen típusú projekt volt a Miskolci belváros Phare és ROP által támogatott megújítása, amit magán kezdeményezések és az önkormányzat szabályozása egészített ki.
- o A korábbi években folytatott pályázati támogatások pontszerű eredményei helyett törekedni kell az érdemi hatást elérni kívánó térségileg integrált programok támogatására.
- o A végrehajtásánál különösen lassú volt a döntéshozatali eljárás, mivel három szervezet (RFÜ, Váti Kht, IH) vett részt egymás utáni sorrendiségben a pályázatok értékelésében. Egyszerűsíteni kell a végrehajtást, egy a regionális programot készítő, jól ismerő, releváns szakmai tapasztalattal rendelkező szervezetre kell bízni az intézkedések megvalósítását.
- o Túlzottan részletesek a pályázati adatlapok és a támogatási szerződések. Nem a projekt cél elérése a hangsúlyos, miközben túlrészletezettek a tevékenységek. Ez a projektvégrehajtásban folyamatos módosítási igényeket jelent, miközben növeli a támogatások menedzselésnek bürokráciáját. Változtatni kell a végrehajtás túlzott részletezettségén, már a végrehajtási folyamatban is segíteni kell az egyes projektek tartalmának hasznosabbá tételét. Ezért és a nagy túljelentkezés miatt is több jelentősebb méretű infrastruktúra-fejlesztésnél, illetve az integrált projektek keretében történő támogatásnál javasolt a kétlépcsős projekt-kiválasztás bevezetése.

Kezdetben projekt koncepcióról születne döntés, majd a projektek részletes kidolgozása után lehetne csak a támogatási szerződést megkötöni.

- o A végrehajtásban a régió belül a regionális és az ágazati operatív programok között érdemi koordináció szükséges, ami nem valósult meg 2004-2006 között.

A területfejlesztési célú decentralizált pénzügyi eszközök kötelezettség-vállalásainak összehasonlítását a melléklet 38. számú táblázata tartalmazza.

URBACT Községi Kezdeményezés

Az URBACT Községi Kezdeményezés támogatja a városfejlesztés területén tapasztalatok átadását. A 2007-2013 közötti támogatási időszakra felkészülés keretében az Urbact Support for Cities programjához 11 város kapcsolódik annak érdekében, hogy a regionális operatív programokhoz szervesen illeszkedően támogatást kapjanak integrált városfejlesztési stratégiájuk elkészítéséhez. A program továbbfuttatása lehetőséget ad a magyar városoknak a régi tagországok tapasztalatainak átvételére, ezen keresztül a hazai fejlesztési akciók keretében a városi dimenzió előtérbe helyezéséhez.

Támogatás-kezelési tapasztalatok a régióban

A regionális szintű hazai és európai uniós támogatások kezelésére egy egész szervezeti egység alakult ki az Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökségen belül. Az Ügynökséghez 2003 és 2006 között összesen 3316 db pályázatot nyújtottak be. A benyújtott pályázatok kapcsán a megítélt támogatás összege 58,5 Mrd Ft, melyből 108,1 Mrd Ft értékű beruházás valósul(t) meg. A különböző támogatási források esetén az Ügynökségnek van tapasztalata a teljes programciklushoz kapcsolódó pályázati menedzselésben, ugyanakkor a RFOP kapcsán ügyfélszolgálati és pályázati befogadó, értékelő szerepe volt. A regionális szintű pályázati kiírások fő szakterületei a következők: regionális infrastruktúra, turizmus, vállalati innováció, kkv fejlesztés. A pályázatkezelői csoport összes létszáma: 41 fő, ebből 8 fő foglalkozott a RFOP-pal. Az Ügynökség a több éves pályázat menedzselési tapasztalattal, a jövőben szabad kapacitásokkal, számos szenior menedzser munkatárssal rendelkezik, miközben alacsony a fluktuáció és a jelenleg RFOP végrehajtásában résztvevő szervezetek közül a KTK IH független felmérése alapján a legköltséghatékonyabban végzi tevékenységét. Az RFÜ egyaránt biztosítja a regionális operatív program tervezéséhez és a programok végrehajtásához kapcsolódó tapasztalatok átadását. Amennyiben a Váti regionális képviseletében a kifutó programok miatt szabad program-végrehajtási kapacitások szabadulnak fel, azokat az RFÜ kész átvenni.

2 SWOT elemzés

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Területi fejlettség	
- Miskolc jelentős gazdasági potenciállal és térszervező erővel rendelkezik; - Az autópálya menti térségben az utóbbi időben megindult a gazdasági fejlődése	- A régió gazdasági szempontból az egyik legfejletlenebb térsége az Európai Uniónak; - Társadalmi-gazdasági szempontból leszakadó, jelentős munkanélküliséggel rendelkező térségek elsősorban az aprófalvas északi határmenti területeken, illetve a déli agrárorientált térségekben, ahol nagy a roma lakosság aránya; - Területileg koncentráltan, elsősorban a fejletlenebb kistérségekben (pl. Edelényi, Bodorgközi, Encsi, Abaúj-hegyközi), illetve egyes nagyvárosok (pl. Miskolc, Salgótarján) jól körülhatárolható városrészein (pl. panellakótelepek, volt bányászkolóniák) jelentkeznek a roma népesség nagy számából és alacsony képzettségi szintjéből adódó szociális és társadalmi problémák
Gazdaság	
- A régióban folyamatosan bővül a külföldi tulajdonú termelő vállalkozások jelenléte (pl. Bosch) és foglalkoztatottaik létszáma; - A régió jelentős hagyományokkal rendelkezik a gépgyártás, kohászat (Miskolc, Salgótarján, Ózd) és a vegyipar (Kazincbarcika, Tiszaújváros) területén; - EU átlagához viszonyított alacsony bérköltség	- Kevés az erős piaci pozícióval, jelentős tőkével működő nagyvállalat, ezek is Miskolc, Tiszaújváros, Eger, Kazincbarcika térségében koncentrálnak; - A kis- és középvállalkozások tőkehiányosak, rendszeres likviditási gondokkal küzdenek, piaci pozícióik, versenyképességük gyenge, alacsony az együttműködés szintje; - Egy-két kivételtől eltekintve az elmaradott kistérségek központjaiban hiányoznak a vállalkozások betelepülését, működést, illetve újak segítését ösztönző ipar területek, inkubátorházak és a kapcsolódó tanácsadási szolgáltatások; - Hiányzik, illetve alacsony színvonalú a vállalkozások innovációs tevékenységét ösztönző közvetítő szervezetek hálózata, elégtelen a régió kutatás-fejlesztésekkel foglalkozó szervezetei és a vállalkozások közti kapcsolat; - Kevés a felsőfokú végzettségűeket foglalkoztató munkahely a régióban, különösen a közép- és kisvárosokban, ami a diplomások elvándorlását ösztönzi;
Turizmus	
O Természeti, kulturális értékek (pl. világörökség helyszínek, nemzeti parkok, végvárok hálózata, termál-, gyógyvizek) kiváló adottsága a regionális turizmus fejlesztésére;	A turizmus jövedelemtermelő képessége elmarad a lehetőségektől, elsősorban az összehangolatlan és alacsony színvonalú termékszerkezet és szálláshely-, szolgáltatási kínálat rossz minősége, valamint hatékony

	regionális és térségi marketingtevékenység miatt Kiemelt turisztikai desztinációkban rossz összetételű és kevés minőségi turisztikai szálláshely
Humán erőforrás, társadalom	
- Az elmúlt években a reálbérek emelkedése az életszínvonal bizonyos javulását eredményezte; - Multidiszciplináris, ezen belül kiemelten jelentős műszaki oktatással (pl. mechatronika), erős kutatási háttérrel (pl. nanotechnológia, logisztika) rendelkező egyetem, kutatóintézet Miskolcon (Gyöngyösön a mezőgazdasághoz, élelmiszeriparhoz, Egerben az élelmiszerbiztonsághoz kapcsolódó kutatási, oktatási bázis van) jelen; - Országos összehasonlításban is fejlett középfokú oktatási hálózat van a régióban - Országos szintnek megfelelő kórházi ellátás	- A régió, ezen belül Nógrád, és BAZ megye vándorlási egyenlege tartósan negatív; - Országos átlagnál jelentősebb munkanélküliség, magas a tartós munkanélküliek aránya, többgenerációs munkanélküliség kezd kialakulni; - Rossz egészségi állapot, sok inaktív, rokkant nyugdíjas, a halálozási ráta magasabb az országos, európai átlagnál; - BAZ megye aprófalvas elmaradott térségeiben betöltetlen háziorvosi álláshelyek, különösen az alapellátásban, hiányzó tárgyi, diagnosztikai infrastruktúra; - Alacsony a jövedelemszint a régióban, lakosság elszegényedik, az ország ezen régiójában a legmagasabb a gyermekszegénység; - Az igények növekedésével párhuzamosan kevés a jogszabályi kötelezettségeknek megfelelő férőhely az időskorúak szakosított tartós bentlakást nyújtó, valamint a gyermekvédelmi és fogyatékkal élőknél helyt adó intézményekben; - Az országos átlagnál alacsonyabb a lakosság képzettségi színvonala, innovációs és alkalmazkodási képessége, mely nem minden esetben követi a gazdaság igényeit; - Az elmaradottabb kistérségeket kivéve csökken az óvodai, általános iskolai férőhelyek kihasználtsága, miközben a régió iskoláiban még mindig több osztályt indítanak, mint amennyi rendelkezésre álló tanterem van
Közlekedés, elérhetőség	
- Miskolcnak és a régió déli részének az autópálya megépítésével jó közúti (autópálya) elérhetősége a fővárosból és a nyugati piacokról; - A falugondnoki szolgálat jelentős szerepe a kistéleptülések közösségi közlekedési hiányának pótlásában	- A régió északi területeinek (Salgótarján, Ózd, Sátoraljaújhely) lassú közúti, vasúti elérhetősége a főváros irányából; - Elsősorban az elmaradott, aprófalvas kistérségekben korlátozza a nagy kiterjedésű, de többnyire rossz minőségű, alacsonyabb rendű közúthálózat a kistérségi központok elérhetőségét a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést és a lakosság mobilitásának ösztönzését; - A tömegközlekedési infrastruktúra szolgáltatásai (autóbusz-pályaudvar, utas-tájékoztató rendszerek, stb.) korszerűtlenek, hiányosak, a különböző ágazatok összehangolatlansága nehezíti az egyes térségközpontok gyors elérhetőségét
Városi környezet, életminőség	
Az elmúlt időszakban az autópálya megépítésével párhuzamosan fejlődő középvárosi hálózat kezd	A nehézipar hanyatlása után jelentős nagyságú alulhasznosított, szennyezett ipari területek (pl. Ózd, Salgótarján, Kazincbarcika, Miskolc), illetve

kialakulni (pl. Hatvan, Gyöngyös, Füzesabony)	tájsebek, meddőhányók; - Szegregált, többnyire hátrányos helyzetűek, romák által lakott, környezeti problémákkal terhelt településrészek, ezen belül romatelepek, illetve leromlott állapotú panellakótelepek a nagyvárosokban; - Az elmaradott kistérségek gazdasági potenciállal rendelkező városaiban hiányos üzleti környezet, leromlott állapotú településközpontok, közterületek és közösségi terek, létesítmények találhatók, ami együttesen alacsony népességmegtartó-képességet eredményez; - Nagyvárosok népessége csökken, miközben agglomerációjuk növekszik, ami fokozza a térségen belüli közlekedést, a környezeti terhelést és a humán ellátórendszerek iránti igényt
Természeti környezet	
- A felszíni vizek, levegő minősége az elmúlt időszakban a régióban javult a szennyezőanyag kibocsátó üzemek megszűnése következtében; - A régióban az ipari szennyezőanyag kibocsátás Eger kivételével a nagyvárosokra, erőművek, húsfeldolgozó vállalatok környezetére koncentrálódik; - Országos átlagot meghaladó az erdőállomány, vízfolyásokban és tavakban gazdag területek, biológiai sokszínűség jellemző	- A nagy mennyiségű kezeletlen szennyvíz komoly veszélyt jelent a vízbázisokra; - A legkomolyabb légszennyezési forrás a régióban a villamos energia, az ipar és a közlekedés; - A régióban és különösen a nagyvárosokban nőtt a gépjárművek száma, ami fokozódó környezeti terhelést jelent

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Területi fejlettség	
A Schengeni egyezmény életbe lépésével új lehetőségek a határon átnyúló kapcsolatokban (észak-déli együttműködések – Miskolc-Kassa, Salgótarján-Losonc-Rimaszombat-Zólyom)	Tovább növekszik a régió országos viszonylatban való leszakadása, illetve a régió belüli fejlettségbeli különbség az egyenlőtlen tőkebeáramlás, a helyi gazdasági potenciál gyengesége, valamint a képzett munkaerőnek az elmaradott területekről történő elvándorlása miatt
Gazdaság	

A gazdasági együttműködések szerepének felértékelődése, a meglévő tudományos potenciál és a helyi gazdasági szereplők közötti kapcsolatok dinamizálása;	A globális gazdaságpolitikai tényezők kedvezőtlen alakulása miatt csökken a befektetési hajlandóság, ami kedvezőtlenül érinti a munkahelyteremtést;
Turizmus	
- Az egyedi, regionális és helyi értékekre épülő kulturális és ökoturisztikai, tájjellegű termékek és szolgáltatások iránti hazai és nemzetközi kereslet növekedése; - Az utóbbi években a hazai reáljövedelmek növekedése lehetőséget nyújt a szabadidő eltöltéséhez, így a turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások szélesebb körű igénybevételére	A turizmus (vendégforgalom) terén bekövetkező globális visszaesés csökkentti a nemzetközi keresletet a turisztikai vonzerők iránt, illetve fokozza a versenyhelyzetet a nemzetközi turisztikai piacon
Humán erőforrás	
A szociális gazdaságban rejlő lehetőségek kiaknázása az egyes társadalmi csoportok aktivitási arányának növekedését eredményezi	- A reálbérek növekedése, a gazdasági környezet versenyképességének romlása, valamint a fejlett piacgazdaságra átálló országok számának növekedése következtében az alacsony bérköltségre és betanított munkára építő, többnyire külföldi tulajdonban lévő vállalkozások elhagyhatják az országot, ami által nőhet a munkanélküliség; - Az alacsony foglalkoztatással járó magas szociális kiadások mellett kevés fejlesztési forrásuk marad az önkormányzatoknak; - A munkanélküliség magas rátája állandósul, a munkanélküliség „életformává” válik, romlik a lakosság munkához való hozzáállása; - A lakosság öregedése a magas halálozási rátával párhuzamosan folytatódik, ezzel és a lakosság elvándorlásával folyamatosan elnéptelenednek az aprófalvak
Közlekedés, elérhetőség	
	A túlszűfolt, rossz minőségű tömegközlekedési rendszerek következtében nő a gépkocsi-használat, ami fokozott környezeti terheléshez vezet
Városi környezet, életminőség	
A köz- és magánszféra együttműködésének (partnerség) fontossága felértékelődik, jelentős helyi fejlesztési erőforrások mozdulnak meg, amelyek javítják az életminőséget és hozzájárulnak a gazdasági aktivitás erősödéséhez	- Az alacsony státuszú városrészek további leromlása hozzájárul a szegregáció növekedéséhez; - A fogyasztói szokások jelenlegi kedvezőtlen tendenciáinak folytatódása következtében nő a települési hulladék és szennyvíz mennyisége, illetve az új típusú környezetszennyezés (mint pl. a gépkocsik szennyezőanyag-kibocsátása)
Természeti környezet	
Növekszik a lakosság környezettudatossága, regionális tudata és szociális érzékenysége	A turizmus fejlesztéséből várható vendégforgalom bővülése hozzájárul a környezeti terhelés növekedéséhez, az ökológiai rendszerek

	megbomlásához, melynek ellensúlyozása szükséges; • A külföldi tőke a zöldmezős beruházásokat részesíti előnyben, miközben a hasznosítatlan, szennyezett barnaövek rontják a települési környezet minőségét
--	---

3 Stratégia

3.1 Tervezés külső keretei

Az operatív program céljainak illeszkedniük kell a vonatkozó Európai Uniós stratégiai dokumentumokhoz, melyek közül a legjelentősebb és legátfogóbb dokumentum a **„Közösségi stratégiai iránymutatások a növekedésért és a foglalkoztatásért 2007-13.”** Az operatív program elsősorban az iránymutatások területi kohézió ösztönzésére vonatkozó céljához járul hozzá, elősegítve a városi és a vidéki térségekben élők életminőségének javítását településfejlesztési intézkedésekkel (3. prioritás) és a térségi közlekedés javításával (5. prioritás). Tekintettel arra, hogy a régióban komoly foglalkoztatási feszültségek találhatók, a program a szerény eszközeivel, így a vállalkozások infrastrukturális környezetének javításával (1. prioritás), a turizmus fejlesztésével (2. prioritás) és kapcsolódó képzési, foglalkoztatási programok támogatásával (4. prioritás) kíván hozzájárulni a CSG foglalkoztatást és munkahelyteremtést ösztönző célkitűzéseéhez.

A közösségi stratégiai iránymutatások alapján készítette el a magyar kormány a 2007-13-ra vonatkozó **Új Magyarország Fejlesztési Tervet (ÚMFT, ami Magyarország Nemzeti Stratégiai Referenciakerete)**. Az operatív program az ÚMFT kiegyensúlyozott területi fejlődés ösztönzése prioritás tengely megvalósítását szolgálja.

Az operatív program a fenti célokhoz teljes mértékben illeszkedik, figyelembe véve azt, hogy elsősorban a kis léptékű, a helyi, térségi adottságokra építő fejlesztéseket támogatja. Az operatív program a régió középtávú fejlesztési stratégiája⁵ alapján készült el, annak csak a decentralizált végrehajtási keretek között megvalósítandó részére vonatkozik.

A program hangsúlyos eleme az üzleti, befektetői környezet vonzóvá tétele és a helyi erőforrások ésszerű és fenntartható hasznosítása. Továbbá a program a közszolgáltatások minőségének kistérségben összehangolt fejlesztésével kíván hozzájárulni az életminőség javításán túl az egyének foglalkoztathatóságához és a társadalmi feszültségek oldásához. A területi dimenziót érintve a programban meghatározó a városhálózat fejlesztése, ugyanakkor preferenciát élvez a társadalmi-gazdasági különbségek mérséklésével összhangban a rurális területek fejlesztése. Elsősorban a kisvállalkozások és a turizmus versenyképességének javításától várható a közvetlen munkahelyteremtés, miközben a városhálózat fejlesztése révén új vállalkozások megtelepedésével, illetve inkább közvetett munkahelyteremtő hatással lehet számolni.

A regionális operatív program csak részben tud hozzájárulni a régió fejlesztéséhez, a további fejlesztési igények a régió fejlesztési stratégiájával összhangban az ágazati operatív programok és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program finanszírozásával valósulnak meg. Az ÚMFT többi operatív programjaival és az ÚMVP-vel való kapcsolódásokat és lehatárolásokat az egyes prioritási tengelyeknél jelenítjük meg. A Nemzeti Halászati Stratégiai Tervvel átfedő tevékenységet az operatív program nem finanszíroz, ezért erre külön nem térünk ki.

Az operatív program összhangban van a „Nemzeti akcióprogram a növekedésért és a foglalkoztatásért 2005-2008” című dokumentummal. Az intézkedések közül elsősorban a kkv-k működését támogató üzleti környezet javítását, az ipari szektor kompetitív előnyeinek erősítését, a munkavállalók földrajzi mobilitásának elősegítését, valamint a humán erőforrás fejlesztésére irányuló befektetések javítását szolgálja.

⁵ A regionális stratégia elérhetősége: www.norda.hu.

Az operatív program beavatkozásainak hatékonyságát javítja a különböző operatív programok egymást erősítő fejlesztéseinek összehangolt megvalósítása, amely elemek integráltan, ún. zászlóshajó projekteként kerülnek megtervezésre (lásd bővebben az 5.sz. mellékletben). A zászlóshajó programokhoz való kapcsolódásokat az egyes prioritási tengelyeknél jelenítjük meg.

3.2 Átfogó cél

Figyelembe véve a régió gazdasági-társadalmi helyzetét és a 2007-13-as tervezési időszak stratégiai kereteit a program *átfogó célja*:

A régió gazdasági versenyképességének javítása, figyelemmel a régió belüli területi, társadalmi-gazdasági különbségek mérséklésére.

Az átfogó cél elérése érdekében építeni kell a régió gazdasági hagyományaira, erőforrásaira és figyelembe kell venni a természeti, kulturális adottságait, valamint a sajátos, aprófalvas településszerkezetét. A fejlesztési célok eléréséhez a gazdasági szereplők együttműködésnek ösztönzése mellett fontos az üzleti, befektetési környezet vonzóvá tétele, a természeti értékek, a kulturális örökség fenntartható hasznosítása, a kistérségek gazdasági-szolgáltatói központjainak fejlesztése, valamint a közel azonos életesélyek megteremtése érdekében a közszolgáltatások (nevelés-oktatás, egészségügy, szociális ellátás) terén található területi különbségek mérséklése.

3.3 Specifikus célok

A fentiek alapján a 2007-2013-as időszakra a program az alábbi *specifikus célokat* fogalmazza meg:

1. A gazdaság helyi erőforrásokat, együttműködéseket kihasználó versenyképességének javítása

A régió gazdasági teljesítőképessége jelentősen elmarad a kívánatos és a korábbi évtizedek szintjétől. A rendszerváltás után számos munkahely szűnt meg, különösen az iparban, és kialakultak a régióban tartós válságövezetek. A nagyvállalatok mellett többnyire kisebb kényszervállalkozások vannak jelen. Ugyanakkor a régióknak vannak sikeres ágazatai, mint a vegyipar és az elektronikai-gépgyártás (mechatronika), valamint ezen ágazatokhoz kapcsolódó térségei, mint a Tiszaújváros-Miskolc-Kazincbarcika térsége. A fejlődés jelei kezdetben a Budapest közeli nyugat-nógrádi térségben, majd az autópálya folyamatos, ma már Miskolcig tartó megépülésével az autópálya menti városokban is tapasztalhatók.

A fentiek indokolják, hogy a régió egészében, de különösen társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű térségekben ösztönözni kell a vállalkozások alapítását, fejlődését, valamint javítani kell a vállalkozások betelepülését segítő üzleti környezetet, melyek várhatóan új munkahelyek teremtéséhez vezetnek. Ugyanakkor javasolt a régióban a nemzetközi szinten is meghatározó ágazatok versenyképességét a térség gazdaságfejlesztésben érintett szereplők, különösen a kkv-k együttműködésének ösztönzésével tovább javítani. A régió gazdasági fejlődésének alapjait a régióban hagyományokkal, vagy tudásbázissal rendelkező és sikeres iparágak specializációja, további versenyképességének javítása jelentheti. Ennek érdekében fontos a nagy, elsősorban vegyipari, illetve elektronikai-gépgyártással foglalkozó vállalkozások erőforrásainak hatékonyabb kihasználása a vállalatközi, klaszter-típusú együttműködések ösztönzése révén. Javítani kell a régió és a vállalkozások innováció-képességét, ezzel együtt hozzáadott

értékük termelésnövelését, mely érdekében tanácsadással és információszolgáltatással az új termékek, technológiák bevezetését kell ösztönözni. E téren kulcsfontosságú a régió felsőoktatási intézményeinek, elsősorban a Miskolci Egyetemnek a régió vállalkozásaival való szorosabb együttműködése. Az új technológiák, termékek fejlesztését különösen ösztönözni kell a régió egyik jövőbeni meghatározó ágazatában, a nagy kiterjedésű barnamezős területek rehabilitációjára, illetve a megújuló energiaforrások hasznosítására épülő környezetvédelmi iparban.

Az üzleti infrastruktúra-fejlesztéseknél ösztönözni kell az alulhasznosított ipari területek újrahasznosítását. Ennek megfelelően törekedni kell az ipari parkok kihasználtságának növelésére, lehetőség szerint az innovatív vállalkozások letelepítésére. A zöldmezős beruházások helyett ösztönözni kell a meglévő barnamezős ipari területek korszerűsítését, illetve üzleti célú újrahasznosítását.

A régióban, elsősorban az alacsony képzettséggel rendelkező, képzetlen, illetve a roma lakosság körében meglévő magas munkanélküliség és a perifériális aprófalvas térségek gyenge tökevonzó képessége miatt fontos, hogy a program minél több olyan fejlesztést támogasson, amelynek kedvező hatása van ezen térségekben a foglalkoztatás bővítésére. Előnyben kell részesíteni azokat a fejlesztéseket, amelyek különösen az elmaradott térségekben enyhíteni tudják a tartós munkanélküliségből adódó társadalmi feszültségeket. A cél elérésében együtt kell működni a kis- és középvállalkozások technológiai modernizációját, az elmaradott kistérségekben a munkahelyteremtését külön preferáló Gazdaságfejlesztési OP-nak, valamint foglalkoztathatóság javítását segítő Társadalomfejlesztési Op-nak. A régió vidéki, többnyire elmaradott térségeiben a mikro-vállalkozások működési feltételeinek javításhoz az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program nyújt támogatást.

A specifikus cél elérését a „Versenyképes helyi gazdaság megteremtése” prioritás megvalósítása biztosítja.

2. A turizmus jövedelemtermelő képességének javítása;

A régió Magyarország egyik természeti és kulturális értékekben leggazdagabb térsége. Itt található négy világörökségi helyszín (Tokaj-hegyalja, Hollókő, az Aggteleki és a Szlovák Karszt Barlangjai, Tisza tavi madárrezervátum), Eger a történelmi hagyományaival és városközpontjával, nemzeti parkok a hegyvidéki területekkel, Miskolc a nemzetközi hírű rendezvényeivel és értékes természeti környezetével, gyógyfürdők, illetve a történelmi végvárak hálózata. Azonban ezek az adottságok nem tükröződnek a turizmus jövedelmezőségében, a vendégéjszakák számában, azaz hasznosításuk gazdasági szempontból nem megfelelő. Az említett értékek egy része (pl. világörökség helyszínek, nemzeti parkok) többnyire a vidékies és egyben elmaradott területek számára kínál új perspektívát.

A fentiek indokolják, hogy olyan turisztikai szolgáltatások és kínálat alakuljon ki a régióban, mely növeli a régióba látogató turisták számát, növeli vendégéjszakák számát, valamint több költségre ösztönzi a turistákat.

A régió turizmusában rejlő lehetőségek kihasználása érdekében cél a régió kulturális örökségére és természeti értékeire építve a turisztikai vonzerők fenntartható fejlesztése a látogatottságuk és a jövedelemtermelő képességük növelése érdekében. A piaci elvárásokat erősíti a turizmusban a természeti értékek és a kulturális örökségek, valamint az egyedi kínálathoz kapcsolódó turisztikai kereslet bővülése. Ugyanakkor nem elégséges csak a meglévő vonzerők felújítása, kiegészítése, hanem nemzetközi szinten is versenyképes

attrakciót, élményt nyújtó jelentős beruházásokra és több kisebb fejlesztésből összeálló program kínálatra is szükség van, melynek jelentős a forrás igénye. A nemzetközi szinten is versenyképes vonzerők fejlesztése mellett szükséges - komplex terméket képezve - a vonzerők közelében a turisztikai fogadóképesség, ezen belül is a magas minőségű szolgáltatásokat nyújtó kategóriájú szálláshelyek bővítése, illetve a meglévők szolgáltatási színvonalának javítása. Új szálláshelyek kialakításának támogatását indokolja, a vonzerőfejlesztések által generált jelentősebb látogatói igények kiszolgálása, illetve a hosszú hétvégékre, ünnepekre, iskolai szünetekre, valamint a kiemelt rendezvényekre koncentrálódó látogatói igények, mely a magasabb kategóriájú minőségű szolgáltatásokat kínáló szálláshelyeken már ma is telt házat hoz.

A fejlesztések révén várható az épített és természeti értékek megőrzése és fenntartható hasznosítása, valamint - különösen az elmaradott, de magas turisztikai potenciállal rendelkező térségben – jelentős számú új munkahely teremtése, valamint kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségek bővítése. A turizmus - az átlagnál magasabb költséget realizáló - látogatók révén jövedelmet hoz a térségbe, aminek elsődleges haszonélvezői a turisztikai szolgáltatók, így a vonzerők, szálláshelyek, vendéglátó egységek, ajándéktárgy árusok és helyi készítőik, míg másodlagos haszonélvezői „az ideiglenes lakosokat” kiszolgáló kereskedők, kisárutermelők, szolgáltatók. A vállalkozásoknál realizálódó jövedelmek után nem mellékesen helyi iparüzési és vendégéjszakák után idegenforgalmi adót kell fizetni, ami a helyi közösségek, önkormányzatok fejlesztési bevételeit növelik.

A jövedelmi hatás mellett a turizmusnak jelentős foglalkoztatás bővítő szerepe van, mivel alapvetően a szolgáltatások, vagy helyi készítésű ajándéktárgyak keresletét növeli. A foglalkoztatás élénkítő hatás hozzájárul a vállalkozások hozzáadott értékének növeléséhez, miközben a támogatások révén létrejövő minden új munkahely további 0,9-1 új munkahelyet generál az adott a térségben.

A turizmus szerepe különösen azokban a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségek gazdaságában meghatározó, ahol nem elég kedvezőek a mezőgazdasági termelés feltételei, nincsenek jelentős ipari üzemek, foglalkoztató szervezetek, ugyanakkor természeti értékekben, kulturális örökségben gazdagok. Ilyen területek a régióban: Hollókő-Ipolytarnóc-Karancs-Medves, Aggtelek és környéke, Tokaj-hegyalja, Tisza-tó térsége.

A turisztikai fejlesztésekhez kapcsolódóan szükséges a turisztikai ágazatban dolgozók képzettségének, nyelvismeretének bővítése, illetve a távolabbi, természeti értékekben gazdag területek (pl. Aggtelek és térsége, Tokaj-hegyalja) biztonságos elérhetőségének javítása is és a látogatók növekvő számából következő negatív környezeti terhelések mérséklése. A turisztikai fejlesztések csak akkor lehetnek sikeresek, ha egységes és összehangolt regionális kínálatuk és promóciójuk megvalósul. Ez igényli a régió turizmusát szervező helyi és regionális szervezetek megújulását és együttműködését. A turizmus szervezésében különösen kedvező lehetőségek vannak az észak-alföldi régióval való együttműködésre, a több mint 600 ezer vendégéjszakával rendelkező Hajdúszoboszló gyógy-idegenforgalmi komplexumával való közös programkínálat kialakítására.

A turizmus fejlesztése nemcsak a régió versenyképességének javítása szempontjából fontos, hanem egyúttal hozzájárul az érintett térségekben az életminőség tényezőinek javításához is.

A specifikus cél elérését a „Turisztikai potenciál erősítése” prioritás megvalósítása biztosítja.

3. A társadalmi kohézió erősítése, vonzó gazdasági-, lakókörnyezet kialakítása

A régió komoly problémája a magas munkanélküliség és az alacsony foglalkoztatottsági szint, ami sok esetben egyes térségek vagy településrészek hosszabb ideje tartó

szegregációjával is párosul. A munkahelyteremtést, és az ehhez vezető új vállalkozások megtelepedését többek között elősegíti egy térség, településrész vonzó lakókörnyezetének és üzleti infrastruktúrájának kialakítása is. A régió egészében, de a vidéki térségeket tekintve különösen az északi határ menti és a déli agrárjellegű elmaradott térségek központi településeinek, a városoknak a vállalkozások, kereskedelmi egységek számára vonzó települési környezet fejlesztése, valamint elérhetőségük javítása szükséges. Az infrastruktúra-fejlesztéseknek elő kell segíteniük a lakosság helyben maradását, a közösségi célú szolgáltatások jobb elérhetőségét.

A társadalmi leszakadás jelei: a halmozott problémákkal rendelkező településrészek különösen a 60-as, 70-es években házgári technológiával épült jelentősebb méretű lakótelepekkel rendelkező nagyobb városokban mutatkoznak. Ezek a többnyire hátrányos helyzetűek és romák lakta településrészek rossz környezeti állapottal, lepusztult épületállománnyal és komoly társadalmi problémákkal jellemezhetők. Ezen településrészek integrált, a foglalkoztatás ösztönzését, a szociális problémák kezelését is magába foglaló fejlesztése elkerülhetetlen.

Egyes nagyvárosokban, mint Miskolcon, Salgótarjánban, Ózdon a gazdasági-társadalmi fejlődést korlátozzák a régió iparának leépülése után megmaradt és városszerkezetbe beépült nagy barnamezős területek, melyek rehabilitációja kulcsfontosságú az újrahasznosítható városi terek megteremtése és a felhalmozott környezeti károk mérséklése érdekében. A nagyobb, fejlettebb városok központi tereinek megújítása, valamint a kulturális és szabadidős kínálatának megerősítése fontos lehet a magasan képzett fiatalok, kutatók megtartása, vonzása és így a városok innovációs szerepének megerősítése érdekében.

Elsősorban nagyvárosokra és agglomerációjukra jellemző, hogy egyre inkább tapasztalható a közlekedési zsúfoltság, és a gépjárművet használók arányának intenzív növekedése, ami jelentősen rontja a városok életminőségét. A közösségi közlekedési rendszerek jelenleg nem képesek felvenni a versenyt az egyéni közlekedéssel szemben, mert nem tudják követni a színvonal-növeléssel az egyéni közlekedés okozta időbeli versenyelőnyt. Szükséges ezért a közösségi közlekedés minőségi fejlesztése, és a különböző közlekedési módok közötti összehangolás megteremtése.

A térségi központok mellett a hagyományos településszerkezet megőrzése, a népességmegtartó képesség fokozása érdekében az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Tervvel együttműködve szükséges a kistelepülések és ezen belül is különösen a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérségek falvainak infrastrukturális fejlesztése. A hiányzó közművek korábban a méretgazdasági szempontok miatt nem tudtak kiépülni kisebb településeken, amely rontja a gazdasági, lakhatási vonzerejüket.

A felszíni vízfolyásokban gazdag régió számára kulcskérdés a vizek megfelelő kezelése, különösen a hegyvidéki területeken a hirtelen lezúduló csapadék elvezetése, kezelése. A fejlesztések a jövőben számos természeti és gazdasági, infrastrukturális kárt előzhetnek meg.

A régió fejlődése szempontjából kulcskérdés a foglalkoztatás bővítése, illetve a régió humán erőforrásainak és ezen belül is munkaerő-állományának megújítása, az egészségi állapot javítása. Ezért nagy jelentőségű, hogy a települési, helyi szintű egészségügyi, szociális, alapfokú és más nevelési-oktatási közszolgáltatások minősége és összehangolt szervezettsége javuljon a kistérségi együttműködések támogatásával. Ez sok esetben az egyes térségek központjaiban lévő városok szolgáltatásainak minőségi javítását jelenti, miközben a szolgáltatások elérhetősegekor különös figyelemmel kell lenni az aprófalvas térségekre is, ami igényli a szolgáltatások és a közlekedésszervezés összehangolását is. A

fejlődés nélkülözhetetlen eleme a helyi társadalom megerősítése, ezért elő kell segíteni a helyi közösségek, önszerveződések szerepének növekedését.

A lakosság foglalkoztathatóságának javítása érdekében a közszolgáltatások minőségi javításán és egyenlő esélyű hozzáférésnek biztosításán túl támogatni kell az intézmények hatékonyabb működtetéséhez szükséges képzési programokat. A Társadalom-fejlesztési OP-nak kell támogatnia a foglalkoztatottak körének bővítését, a társadalmi feszültségek oldása érdekében a munkaerőpiacról kiszorultak, inaktívak és tartós munkanélküliek foglalkoztatási programjait, foglalkoztatási célú, de ugyanakkor a helyi szolgáltatásokat is bővítő, a társadalmi tőkét is növelő közösségi és szociális vállalkozásokat, különös tekintettel a romák munkaerő-piaci integrációjának aktív eszközeire.

A társadalmi kohéziót és a foglalkoztathatóságot, a munkaerő mobilitását nagyban elősegíti, ha a régió belül a térségi, szolgáltatási központok elérhetősége javul, mely érdekében szükséges a helyközi tömegközlekedés infrastruktúrájának és a térségi jelentőségű közutak minőségének fejlesztése.

A fenti fejlesztések megvalósítása esetén a régiónak reális esélye van arra, hogy számottevően mérséklődjene a régió belüli területi különbségek és emelkedjen a foglalkoztatás színvonala az elmaradott kistérségekben is. A specifikus cél elérését a „Településfejlesztés” és a „Humán közösségi infrastruktúra fejlesztése”, valamint a „Térségi közlekedés fejlesztése” prioritások megvalósítása biztosítja.

3.4 Program szintű indikátorok

	Indikátor típusa	Indikátor definíciója	Mértékegység	Bázisérték (2004)	Célérték (2015)	Adatforrás
Program szint	kontextus	A régió egy főre eső GDP-jének növekedése	%	0	27	KSH
	kontextus	Foglalkoztatottsági ráta (15-64) éves korosztály) a régióban	%	49,5	51,0	KSH
	Hatás (magindikátor)	A program hatására teremtett főállású új munkahelyek száma	db	0	4 220	IH
	Hatás (magindikátor)	Támogatás által indukált közvetlen beruházások nagysága	euró	0	144 744 441	IH
Horizontális mutatók	Hatás (magindikátor)	A program szerint hátrányos helyzetű kistérségekben a program hatására teremtett főállású új munkahelyek száma	fő	0	1 492	IH
	Hatás (magindikátor)	A program hatására teremtett főállású új munkahelyeken foglalkoztatott nők száma	fő	0	2 170	IH
	eredmény	Fejlesztett nevelési-oktatási intézményekben tanuló hátrányos helyzetű gyermekek (gyermekvédelmi támogatásban részesülő) aránya	%	0	40	IH
	eredmény	A támogatott projektek eredményeként elért energia-	%	0	10	IH

		megtakarítás aránya				
--	--	---------------------	--	--	--	--

3.5 Prioritás tengelyek

A program prioritásait úgy kell meghatározni, hogy azok megfelelően szolgálják a program céljainak megvalósulását, miközben hatékony, átlátható végrehajtási rendszert biztosítanak. A prioritások összhangban vannak a fejlesztési célokkal, azok közvetlenül megfeleltethetők egymásnak. A következő prioritások szolgálják a program megvalósítását:

- 1. Versenyképes helyi gazdaság megteremtése,** hogy a program a régió jelentős gazdasági potenciállal rendelkező területein és az elmaradott térségekben egyaránt segítse új vállalkozások létrehozását, az új technológiák elterjesztését, az együttműködési lehetőségek kiaknázását, amely által javul a vállalkozások működési hatékonysága, jövedelemtermelő képessége, és új munkahelyek keletkeznek a régióban.
- 2. A turisztikai potenciál erősítése,** hogy a természeti és kulturális értékeken alapuló termékek és szolgáltatások, illetve a turisztikai termékek szervezethez tartozó minőségi javításával, a hálózati együttműködés kialakításával a program hozzájáruljon a vállalkozások versenyképességének a javításhoz, új munkahelyek teremtéséhez, valamint az erőforrások fenntartható hasznosításához.
- 3. Településfejlesztés** azért, hogy a nagyvárosok innovációs potenciáljuk javítása érdekében vonzzák, illetve megtartsák a magas képzettségű lakosaikat, az elmaradott kistérségek központi városainak fejlesztése révén javuljon tökevonzó képességük és a vállalkozások működési környezete, továbbá a társadalmi szempontból szegregálódó és környezeti szempontból kockázatot jelentő városi területek megújításával csökkenjenek a társadalmi és környezeti feszültségek, erősödjön a társadalmi kohézió és javuljon az élet minősége. A falusi településfejlesztési akciókat össze kell hangolni az ÚMVP vidékfejlesztési beruházásaival.
- 4. Humán közösségi infrastruktúra fejlesztése,** ezen belül is a kistérségi keretek között megszervezendő humán közszolgáltatások: a közoktatás, az egészségügy és a szociális ellátás megújítása jelentősen hozzájárul a lakosság foglalkoztathatóságnak javításához, az életkörülményekben rejlő területi különbségek mérsékléséhez, valamint a roma lakosok és közösségek integrációjához, így a társadalmi kohézió erősítéséhez.
- 5. Térségi közlekedés fejlesztése** a jelentős gazdasági potenciállal rendelkező területek és turisztikai attrakciós célpontok, a kistérségek központi településeinek és a gyorsforgalmi utak elérhetőségének javítása érdekében, ami hozzájárulhat munkahelyek és a közszolgáltatások jobb elérhetőségéhez.
- 6. Technikai segítségnyújtás** a program végrehajtásának támogatására, illetve a program céljainak teljesítése érdekében.

A program eszközei nem újak, az Új Magyarország Fejlesztési Terv regionális szemlélete révén a 2004-06-os, országosan egy Regionális Fejlesztés Operatív Programhoz képest több tématerületen valósulhatnak meg decentralizált, regionális döntéshatáskörben térségileg integrált programok: a gazdaságfejlesztés, a szociális, egészségügyi, közszféra információs technológiai fejlesztése területén.

A program végrehajtása az ágazati strukturális reformok kereteit és irányvonalait (egészségügyi ellátó rendszer, közigazgatás megújítása, elektronikus közszolgáltatások,

oktatás-képzés strukturális átalakítása), valamint a különböző tematikus zászlóshajó projekteket (különösen a fejlesztési pólusok és a leghátrányosabb kistérségek összehangolt komplex fejlesztései), a résztvevőkenységek közti szinergikus hatás biztosítása érdekében figyelembe veszi.

3.6 A Község alapjaiból származó források indikatív kategóriánkénti hozzájárulása az operatív programhoz

Az Észak-Magyarországi Operatív Program forrásainak az Európai Bizottság Végrehajtási Rendeletének XVIII. mellékletében megfogalmazott kategóriák szerinti indikatív felosztását az 1. számú melléklet tartalmazza.

3.7 Területi megközelítés, területi kohézió

A régió fejlesztése során külön figyelmet kell szentelni a gazdasági és foglalkoztatási szempontból meghatározó városok, illetve az elmaradott, többnyire vidéki térségek fejlesztésére.

A régió gazdasági versenyképességének javításában meghatározó szerepe van Miskolcnak, a régió legnagyobb városának. Miskolc fejlesztése különösen fontos – a versenyképességi pólus programjának megvalósítását is elősegítve – új vállalkozások letelepítése, indítása, illetve a magasan képzett munkaerő megtartása, vonzása érdekében. Ezen cél érdekében készült el a város ún. „Versenyképességi pólus programja”. A program célja a régió számára is meghatározó kulcságazatokban az egyetemi tudásbázisra építő gazdasági klaszterek kialakítása, közös célokat szolgáló K+F tevékenység megvalósítása. A program révén a meglévő vállalkozások termelési hatékonyságán túl új termelő és kutatás-fejlesztést végző vállalkozások letelepítése is cél. A programot a rendelkezésre álló eszközök miatt alapvetően a Gazdaságfejlesztési Operatív Program finanszírozza. A regionális program külön figyelmet szán a klaszterek kialakulásának ösztönzésére, a vonzó települési infrastruktúra és üzleti környezet kialakítására, valamint a barnamezős területek revitalizációjára. Miskolc az egyik kiemelt turisztikai desztinációs terület is, miközben a turisták számára kiépítendő rekreációs, kulturális szolgáltatások vonzóak a helyi lakosok számára is. Miskolc városa önmagában nem, csak a környező, jelentős ipari potenciállal és nagyvállalatokkal rendelkező településekkel (Tiszaújváros, Kazincbarcika) együttműködve lehet sikeres.

A régió nagyvárosai közül még Egernek jelentős a gazdasági potenciálja, mely város a környék természeti értékeivel, borászatával, illetve a gyógy- és termálfürdők vonzerejére építve képezheti a jövőben a régió egyik meghatározó turisztikai desztinációját.

Salgótarján és Ózd a nehézipar leépülése után továbbra is válságban van, szükséges az elérhetőségük javítása, a humán erőforrásuk megújítása, a településeken az üzleti környezet modernizálása, a barnamezős területek felszámolása, a társadalmi feszültségekkel terhelt, romák által jelentősebb arányban lakott településrészek kezelése.

A régióban különösen fontos a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségek⁶ (Encsi, Abaúj-hegyközi, Edelényi, Pétervárái, Hevesi, Mezőcsáti, Bodroghközi, Szerencsi, Ózdi, Szécsényi, Salgótarjáni, Bátorfyerényei, Tokaji, Sárospataki) további társadalmi-gazdasági leszakadásának megállítása. Ezen térségek nagyobb részét alapvetően alacsony lélekszámú térségközpont, rossz elérhetőség, alacsonyan képzett humán erőforrás-állomány

⁶ A 64/2004. (IV.15.) Korm. rendelet meghatározza az országban a területfejlesztés szempontjából leghátrányosabb helyzetű 48 kistérséget

és határmenti fekvés vagy agrárjellegű gazdasági szerkezet jellemzi. A legrosszabb társadalmi-gazdasági helyzetű kistérségekben többnyire meghatározó a roma lakosság aránya, úgyhogy ezen térségekben megvalósítandó fejlesztések fokozattan érintik a roma kisebbséget is. A régió belüli társadalmi kohézió erősítése érdekében kulcsfontosságú ezen térségekben új vállalkozások indulásának ösztönzése tanácsadással és az üzleti infrastruktúrák fejlesztésével, a meglévő helyi vállalkozások modernizációjának segítése tanácsadással, a térségszervező erővel rendelkező központi településeik infrastrukturális fejlesztése és elérhetőségük javítása, valamint a humán közszolgáltatások (egészségügy, alapfokú oktatás, szociális ellátás) színvonalának emelése, a hiányzó kapacitások fejlesztése. Annak érdekében, hogy a térségeken belül ne szegregálódjanak tovább a legrosszabb helyzetben lévő - legalacsonyabb vásárlóerővel rendelkező - aprófalvak, szükséges ezen települések megújítása a roma lakosság bevonásával és helyi foglalkoztatási kezdeményezések alkalmazásával. A társadalmi-gazdasági szempontból legelmaradottabb térségek fejlesztésének preferálása összhangban van az „Esély a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élőknek” szülő zászlóshajó program tartalmával.

Továbbá a nagyvárosok és a legelmaradottabb kistérségek után harmadsorban fontos azon térségek fejlesztése, melyek központjaik középvárosi adottságai vagy elérhetőségük fokozatos javulása, illetve egyedi természeti adottságaik, termékeik (pl. Tokaji borvidék) révén az elmúlt években képesek voltak új munkahelyek teremtésére, illetve a foglalkoztatás javítására. (pl. Mezőkövesd, Hatvan, Gyöngyös, Füzesabony, Kazincbarcika, Tiszaújváros, Sátoraljaújhely, Rétság, Pásztó, Balassagyarmat).

A városoknak csak olyan projektjeik támogathatók, melyek részei az elfogadott és a vonatkozó tervezési időszakra vonatkozó városfejlesztési stratégiájuknak, programjuknak. A területi megközelítés nemcsak a régió különböző térségeinek a támogatások során való preferálást jelenti, hanem a támogatások odaítélésének szervezésében is jelentős szerepe van. A programban olyan prioritások vannak, amelyek preferálják azonos cél elérését szolgáló együttműködő, egymáshoz kapcsolódó projektek támogatását. Ezek közül külön is kiemелendő a település-rehabilitáció, illetve a térségi infrastruktúra-fejlesztés prioritás, ahol az integrált, többféle projektet tartalmazó települési, vagy kistérségi léptékű együttműködésben benyújtott projektek támogatása preferált. A térségi programoknak tartalmazniuk kell mindazon projekteket (címükkel, rövid leírásukkal, támogatási igényükkel, a konkrét kedvezményezett megnevezésével és várható hatásukkal), melyek támogatására forrást igényelnek.

3.8 Kapcsolat a határon átnyúló programokkal

Magyarország-Szlovákia Európai Területi Együttműködési Program (2007-2013) általános célja a határtérség szociális és társadalmi integrációjának a fokozása. Ezen belül kiemelt, specifikus célok:

- o A határtérség gazdasági versenyképességének a fokozása
- o A lakosság és a társadalmi közösségek szociális és kulturális kohéziójának erősítése
- o A határtérség elérhetőségének és kommunikációjának fokozása
- o A természeti értékek védelme

A régió egyedül Szlovákiával határos, ezért program érinti a régió összes megyéjét, azoknak is a határ menti részét. A régió számára fontos, hogy bővítse közlekedési kapcsolatait a határtérségben, pl. az Ipolyon átívelő hidak építésével, illetve a Schengeni egyezmény alkalmazása után új határszakaszok megnyitásával. A kapcsolatok fizikai közelségének

javításán túl fontos, hogy a határtérségben kellő információval rendelkezzenek a vállalkozások és a munkavállalók az egységes munkaerőpiac kialakításához, illetve a kölcsönös gazdasági előnyök kihasználásához. Gazdasági kapcsolatok meghatározó elemét alkothatja a térség és különösen Miskolc és Kassa felsőoktatási, kutatás-fejlesztési intézményeinek együttműködése. A gazdaság számára fontos lehet Ipoly mentén, illetve Aggtelek térségében közös természeti értékekben gazdag területek turisztikai fejlesztése, határon átnyúló natúrparkok kialakítása. Ugyan a szlovák határ menti területeken nagy arányban élnek magyar ajkúak, fontos a térség számára személyek, civil szervezetek, intézmények közti kapcsolatok elmélyítése tartós együttműködések kialakítása és tapasztalatcsere céljából. A határ térség továbbá kínálja a lehetőséget a település méretből eltérő hatékonyság miatt a közös egészségügyi, prevenciós, illetve természeti viszonyok miatt környezetvédelmi infrastrukturális megoldások alkalmazására.

A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna Európai Szomszédsági és Partnerségi Program Eszköz Határmenti Programban (ENPI CBC Program - 2007-2013) a régióból egyedül Borsod-Abaúj-Zemplén megye vesz részt. Ezen programnál a megye számára inkább az intézményi, személyes kapcsolatok kialakítása lehet a meghatározó.

Az Európai Bizottság által 2006-ban indított „Régiók a gazdasági változásért kezdeményezés” keretében az végrehajtás során elkötelezzük magunkat arra, amennyiben releváns, hogy:

- a.) Megteszi a szükséges intézkedéseket, hogy befogadja a fő programozási folyamatba azokat az innovatív tevékenységeket, melyek olyan hálózatok eredményeire kapcsolódnak, amelynek a régió tagja;
- b.) Az éves jelentésben információt nyújt a „Régiók a gazdasági változásért” kezdeményezés keretében elindított, a hálózat tapasztalatait felhasználó regionális tevékenységek végrehajtásáról.

3.9 Fenntartható fejlődés

Az Európai Tanács (EC) 1083/2006 számú rendelete IV. fejezetének 17. cikkével, a magyar Nemzeti Stratégiai Referencia Keret horizontális politikáival, és az EU megújított Fenntartható Fejlődési Stratégiájával – amelyet az Európai Tanács 2006. június 15-16-án fogadott el – összhangban az ÉMOP beavatkozásai elősegítik a fenntartható fejlődést, elősegítik a környezet védelme és fejlesztése cél megvalósulását, beleértve a klímaváltozás elleni küzdelmet.

Az Észak-Magyarországnak, mint természeti értékekben és kulturális örökségben gazdag, számtalan kis aprófalvas községgel, valamint jelentős számú alulhasznosított iparterülettel rendelkező régióknak különösen fontos a fenntartható fejlődés elveinek szem előtt tartása. A program végrehajtásakor törekedni kell az ésszerű területhasználatra, így a meglévő beépített területek új funkciókkal való hasznosítására, a természeti értékeknek, kulturális örökségnek a saját terhelhetőségi korlátjukat figyelembe vevő fenntartható hasznosítására. Az egyes fejlesztéseknél törekedni kell a környezettel való harmonizációra, ezen belül is természeti értékek védelmére, a környezeti állapot javítására, illetve az elkerülhetetlen környezetterhelés esetén a negatív beavatkozás ellensúlyozására. A klímaváltozás és CO₂ kibocsátás elleni küzdelem érdekében minden fejlesztésnél, különösen az infrastrukturális beruházásoknál előnyben kell részesíteni az anyag- és energiaintenzitást csökkentő, az energiatakarékosságot és a hatékony energiafelhasználást szolgáló, és/vagy megújuló energiaforrásokat hasznosító, valamint természetkímélő megoldásokat. Törekedni kell a környezeti szempontból

legelőnyösebb technológiák és eljárások, kiemelten a legjobb elérhető technológiák (BAT), illetve a megújuló energiaforrásokat hasznosító és energia-hatékonyságot javító technológiák alkalmazására. Az energiahatékonysági szempontok a település-rehabilitációs intézkedésnél, ezen belül is közösségi épületek felújításánál kiemelt támogatási célként jelenik meg – támogatjuk az energia-hatékonysági és -takarékosági beruházásokat, azon belül a több családos lakóházak és a hatósági vagy nonprofit szolgáltató tulajdonában lévő, az alacsony jövedelmű háztartások, vagy a különleges szükségletekkel rendelkezők számára lakóhelyül használt épületek megújítását. A támogatások összhangban vannak az Európai Unió 32/2006 Iránymutatásának 6. prioritási akciójával, mely az Energiahatékonysági Akciótervre vonatkozik, illetve a 1080/2006-as EC rendelet 7. cikkelyével. Ezeket a szempontokat mind a kiválasztás, mind az ellenőrzés/monitoring során érvényesíteni kell.

A fenntartható fejlődés elve megköveteli, hogy az OP által támogatásra kerülő prioritások, beavatkozások egymásra gyakorolt együttes hatásainak is összességében pozitív előjelűeknek kell lenniük környezetükre. Ennek értelmében kell a zöldmezős beruházások területigényét minimalizálni, és ott a természetvédelmi szempontokat már a tervezés során érvényesíteni (NATURA 2000, Érzékeny Természeti Területek). A barnamezős beruházások során az építési hulladék szelektív kezelésére és továbbfelhasználására kell törekedni, általában a támogatott projektektől elvárás a szelektív hulladékkezelés. Az OP kedvezményezettjeitől általános elvárás, hogy a fenti szempontokat a közbeszerzések során is érvényesítsék, összhangban az EU zöld közbeszerzésre vonatkozó javaslataival. A környezettudatosság erősítéséhez elengedhetetlen a környezetvédelmet szolgáló ismeretek elterjesztésének ösztönzése. A növekvő egyéni, motorizált közlekedés ellensúlyozására törekedni kell a közösségi közlekedés fejlesztésével, erre különösen figyelni kell fejlesztett ipari területek és turisztikai vonzerők elérhetőségének biztosításakor. A közszolgáltatások átszervezését a közlekedésszervezéssel összhangban kell megvalósítani lehetőleg oly módon, hogy a lakosok szükséges utazási idejének csökkentését segítse elő.

A beavatkozások eredményességének fokozása érdekében ösztönözni kell az adott fejlesztésben érintett szereplők összefogását, a pozitív szinergikus hatások érvényre juttatását. A helyi lakosság ellátását szolgáló fejlesztéseknél törekedni kell a települések érdemi együttműködésére, a helyi igények kifejezésére és megvitatására. A lepusztult, vagy romlással fenyegetett településrészek fejlesztési programjainak kialakítását a helyi közösség bevonásával kell végezni. A lakosság kistérségen belüli és városokon belüli közlekedésére ösztönözni kell a közösségi közlekedés feltételrendszerének javítását.

3.10 Esélyegyenlőség, társadalmi kohézió

A hatályos Egyenlő Bánásmód törvényben⁷ rögzített elvek, módszerek és célcsoportok (ideértve a nem, kor, szexuális orientáció, vallási illetve etnikai hovatartozás alapján diszkriminációt elszenvedőket) alapján kerül kialakításra az **esélyegyenlőségi minimum** elvárás. Általános elvárás, hogy minden olyan szervezet, amely támogatásban kíván részesülni, törekedjen a projektjéhez kapcsolódóan az esélyegyenlőségi szempontok minél teljesebb bemutatására, megvalósítására. Ezt a célt az ún. esélyegyenlőségi minimum elv megvalósításával éri el a program, amelynek lényege, hogy a pályázóknak érdemben foglalkoznia kell az esélyegyenlőség kérdésével, és lépéseket kell tennie a szervezeti esélyegyenlőség megvalósítása felé.

⁷ 2003. évi CXXV. törvény az Egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (<http://www.egyenlobanasmod.hu/data/Ebktv.pdf>)

Az esélyegyenlőség – az egyenlő bánásmód (diszkrimináció tilalma) kötelező biztosítása mellett – az OP-ban három célcsoport tekintetében érvényesítendő:

Nők esélyegyenlősége

A 1083/2006-os általános rendelet IV. fejezete 16. cikkének megfelelően a nők és férfiak társadalmi egyenlőségének biztosítása érdekében kiemelkedő szempont a nők foglalkoztatottságának növelése, a szegregáció felszámolása, és az egyenlő hozzáférés biztosítása az Észak-magyarországi OP beavatkozásai folytán a következőképpen járul hozzá a nők esélyegyenlőségének növeléséhez.

A támogatandó projektek munkahelyteremtése során a nőknek és férfiaknak egyenlő eséllyel kell biztosítani a hozzáférést a munkahelyekhez. A férfiak által indított vállalkozások mellett külön figyelmet kell fordítani a nők által vezetett vállalkozások indításának ösztönzésére, illetve a többségében nőket foglalkoztató vállalkozások versenyképességének javítására.

A kistérségi közszolgáltatások infrastrukturális feltételeinek javítása esetén előtérbe helyezi azokat az intézményeket, amelyek hozzájárulnak nők foglalkoztathatóságának javításához

- bölcsődei-óvodai ellátás fejlesztésével,
- család- és otthon-közel ellátási formák bevezetésével;
- olyan képzésekkel, amelyek elsősorban nők számára jelentenek foglalkoztatási lehetőséget.

A program fontos eleme a térségi humán közszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése, mely intézmények többségében nőket foglalkoztatnak.

Romák társadalmi integrációja

Romák nagy arányban a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérségekben laknak. Ezek a térségek a program egészében, de különösen a vállalkozások indításánál, a helyi gazdaság munkahelyteremtést is szolgáló fejlesztéseinél, a kistérségi központok, falvak integrált infrastrukturális fejlesztésénél, illetve kistérségi központok elérhetőségénél, valamint a humán ellátások minőségének javításánál részesülnek előnyben.

A romákat alapvetően pozitívan előnyben részesítő és a „Roma évtized kezdeményezés” programba illeszthető támogatási eszközök a regionális operatív programban a következők:

- Romák által vezetett, vagy romákat jelentős arányban foglalkoztató vállalkozások indításának ösztönzése, illetve tanácsadással versenyképességük javítása;
- Lepusztult településrészek rehabilitációja, romatelepek felszámolása, valamint kapcsolódó foglalkoztatási, képzési, közösség-szervezési programok támogatása;
- Foglalkoztathatóság javítása érdekében az egészségügyi alapellátás, diagnosztikai ellátás megteremtése;
- Szociális ellátás szervezése a gyermeknevelés, illetve a gondoskodás, életvezetés segítése érdekében;
- Oktatás-nevelés infrastrukturális, szakmai feltételeinek megteremtése, különösen a romákat meghatározó arányban oktató iskolákban, miközben a támogatásokkal biztosítani kell az integrált oktatást;
- Az információs-kommunikációs technológiák fejlesztése során olyan kistelepülések, településrészek előnyben részesítése, ahol magas a roma lakosság aránya, hozzájárulva ezzel az információk elérhetőségéhez.

A roma közösség társadalmi, foglalkoztatási helyzetén javítani kívánó további fejlesztések az ágazati programok keretében valósulnak meg.

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége

A régió nagyszámú megváltozott munkaképességű lakosságára, a rokkant nyugdíjasokra tekintettel a projektek értékelésnél preferálni kell azokat a projekteket, amik a megnevezett célcsoportnak kívánnak új munkahelyeket létrehozni, vagy tervezik a foglalkoztatásukat.

Az új infrastrukturális létesítmények fejlesztésénél biztosítani kell, hogy a fogyatékkal élő emberek azokat használni tudják. Ugyanakkor a programnak van egy külön beavatkozása a közösségi célokat szolgáló épületek akadálymentesítésére.

3.11 Innovatív és kísérleti megközelítések

Az operatív program indikatívan 5 millió EUR forrást allokál új akciók (projektek és megközelítések) támogatására a *Versenyképes helyi gazdaság megteremtése* prioritásban. Ez hasonló kezdeményezéseket követ, amiket végrehajtottak a múltban [RIS – Regionális Innovációs Stratégia (RIS)]. A művelet végrehajtása során projekteket és megközelítéseket tesztel, majd végrehajtja azokat. Azok a projektek, amelyek sikeresek, az operatív program későbbi éveiben szélesebb körben megvalósíthatóak. A sikeres projektek innovatívak, hasznosak (választ tudnak adni egy megfogalmazott igényre) és megvalósíthatóak (az alapokat hatékonyan és időben fel tudják használni) lesznek.

A kísérletezés egy munkafolyamat, melynek kezdetén az új projektötleteket megvitatják a regionális innovációs stratégia megvalósításában érdekelt szereplőkkel. Azután az új ötleteket rövid idő alatt tesztelik kisméretű kísérleti terveken keresztül, majd a kísérleti-projektek eredményeit elemzik. Amint az eredmények megszületnek, a sikeres projekteket továbbfejlesztik az OP prioritásaival összefüggésben. A kevésbé sikeres akciókat nem folytatják, de a nehézségek, akadályok elemzése biztosítja a régióban létrejövő hasznos tudást.

Egy kis létszámú munkaszervezet végzi:

- a kísérletezés eljárását – beleértve a regionális innovációs stratégia fejlesztését (vagy átdolgozását) együttműködve a régióban az érdekeltekkel;
- kísérletezésbe vont témák beazonosítását, a projektek kiválasztását, majd az eredmények monitoringját, elemzését és terjesztését.

A kísérletezés haladását és a kísérleti-projektek eredményeit rendszeresen megvitatják a Monitoring Bizottság ülésein és leírják az éves végrehajtási jelentésben.

3.12 Partnerségi folyamat

Az Észak-magyarországi Operatív Program alapja a régió 2007-13-ra készült fejlesztési stratégiája. Ez utóbbi dokumentum tartalmazza a régió társadalmi-gazdasági helyzetének részletes bemutatását, illetve azokat a fejlesztési javaslatokat, melyek az EU és a központi költségvetés társfinanszírozásával valósulhatnak meg a régióban. A fejlesztési stratégiát külső szakértők, köztük a Miskolci Egyetem professzorainak bevonásával készítette el a régió. A stratégiát megalapozó helyzetelemzés elkészítésébe, adatgyűjtésbe bevonták a helyi szereplőket, illetve a régió releváns szakmai szervezeteit. A régió megyéi, a kistérségek, civil

szervezetek véleményezését követően a regionális fejlesztési tanács fogadta el a stratégiát. A stratégiát a finanszírozási feltételek módosulásával folyamatosan pontosítja a regionális fejlesztési ügynökség.

A Regionális Operatív Program első tervezete a régió fejlesztési stratégiája alapján készült el 2005. február 10-én.

A Regionális Operatív Programunk egyeztetésének eszközei:

- folyamatos internetes megjelenés;
- ismételten közvetlen intézményes megkeresés;
- területfejlesztési szakmai szervezetek bevonása;
- tájékoztatások tartása minden lehetséges fórumon (ezt a szakmai rendezvények szervezői folyamatosan igénylik);
- a ROP folyamatos napirenden tartása a Regionális Fejlesztési Tanács ülésein.

A Regionális Operatív Program partnerségi egyeztetése első körben 2006. március 14.—2006. június 30. között történt meg. A Regionális Operatív Programunk mindenkor aktuális tervezete 2006. március óta folyamatosan megtekinthető az ügynökség honlapján. Véleménynyilvánításra direkt módon – a 184/1996 Kormányrendelet előírásainak megfelelően is - mintegy 100-120 szervezetet kértünk föl.

A Regionális Operatív Program tervezetének egyeztetésében részt vettek a megyei fejlesztési tanácsok, megyei önkormányzatok, kistérségek, megyei jogú városok és a régióban működő ernyő jellegű civil szervezetek. A véleménynyilvánítás részeként a partnerek írásbeli javaslatot adtak a dokumentum pontosítására. Az írásbeli véleményezést megyénként a Regionális Fejlesztési Ügynökség által szervezett partnerségi fórumok kísérték. A fórumokra meghívást kaptak az önkormányzatok, non-profit és civil szervezetek, gazdálkodó szervezetek, és természetesen a területfejlesztési szakmai szervezetek képviselői.

Az operatív program elkészítését javaslataikkal folyamatosan segítik a régióban a Regionális Operatív Program tárgykörében működő kulcsintézmények. Ilyen szervezetek: a Magyar Turizmus Rt. Regionális Marketing Igazgatósága, az MTA RKK Észak-Magyarországi Intézete, a Regionális Egészségügyi Tanács, az Országos Képzési, Értékelő és Vizsgaközpont regionális képviselte, a megyei önkormányzatok hivatalai, a régió felsőoktatási intézményeinek (Miskolci Egyetem, Károly Róbert Főiskola) munkatársai, az Állami Foglalkoztatási Központok képviselői, az Észak-magyarországi Regionális Képző Központ, a regionális civil fórum (tagok pl.) képviselői, stb. A partnerségi egyeztetés elérte a lakosságot, a programot a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium és a Regionális Fejlesztési Tanács honlapjáról letölthette és megfogalmazhatták javaslataikat. Az operatív program aktuális állását 2006. február óta az Észak-Magyarországi Régió Fejlesztési Tanácsa minden ülésén tárgyalja.

Az operatív program társadalmi egyeztetését 2006. októberében és novemberben a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség segítette. A többi operatív program mellett az Észak-magyarországi programot is megtárgyalták a kiemelt makrofórumok, többek között az Országos Érdekegyeztető Tanács – amelynek a döntés-előkészítő Nemzeti Fejlesztési Bizottságával az NFÜ rendszeresen ülésezik– a Gazdasági és Szociális Tanács, a Magyar Tudományos Akadémia, az Országos Környezetvédelmi Tanács, az Országos Területfejlesztési Tanács, valamint a 2006. szeptember 5-én magalakult Nemzeti Fejlesztési Tanács is napirendjére tűzte. Az NFÜ által koordinált egyeztetés folyamán a program tervezetét többek között az

NFÜ, ÖTM és az RFÜ honlapjáról is le lehetett tölteni. A beérkezett véleményeket összesítette a Regionális Fejlesztési Ügynökség, majd a javaslatokat megvitatta regionális fejlesztési tanács. Az egyes vélemények, javaslatok figyelembe vételükről választ kaptak, melyek összesítése nyilvánosan elérhető. Az Észak-magyarországi Operatív Programot a regionális fejlesztési tanács 2006. november 19-i ülésén fogadta el.

Az eddigi partnerségi egyeztetés legfőbb javaslatai a következők:

- Helyzetelemzés, tevékenységek pontosításra vonatkozó megjegyzések.
- Szociális intézmények infrastrukturális hiányosságainak kezelésére nagy figyelmet fordítson a program.
- A program támogatásával fenntartható fejlesztéseket kell folytatni, különös a gazdaság területén olyan tevékenységek támogatása javasolt, melyek hosszú távon megélhetést biztosítanak.
- Rekreatív és sportszolgáltatások, infrastruktúra fejlesztésére foglalmaztak meg javaslatot, amelyek a vonatkozó rendelet-tervezetekkel összhangban alapvetően turisztikai prioritás-tengely, illetve a szociális célú település-fejlesztési akciók részeként valósulhat meg.
- A társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérségek felzárkóztatása mellett legyen lehetőség a gyorsabb növekedési potenciállal rendelkező térségek fejlesztésére.
- A program specifikusabb intézkedéseket foglalmazzon meg a romák társadalmi-gazdasági problémáinak a kezelésére.
- Kistépülések, aprófalvak fejlesztése nagyobb súllyal szerepeljen a fejlődési központokkal szemben, hogy ne növekedjen a települések közti polarizáció. Ugyanakkor szükséges a pontos lehatárolás az Új Magyarország Vidékfejlesztési programmal.
- Az elmaradott térségekben, de különösen a tartós munkanélküliek számára szükséges lenne a szociális gazdaság támogatására, hogy jelentős foglalkoztatás szervező erővé váljanak.
- A Tisza-tó általános és turisztikai célú fejlesztése érdekében a vízpart és vízterek terhelhetőségének meghatározása, szabályozása.
- A lakosság egészségi állapotának javítását szolgáló tevékenységek hangsúlyosabbak legyenek.
- A projekt-előkészítés költségei legyenek elszámolhatók.

A javaslatok olyan témákat is érintettek melyet más operatív programok, vagy a határ menti területei együttműködési programok fognak finanszírozni (pl. szociális gazdaság, vállalkozások technológiai korszerűsítése).

A partnerségi folyamatot nehezítette, hogy az ÚMFT szintjén lassan születnek meg azok a döntések, melyek meghatározzák a regionális operatív program feltételrendszerét: pl. a regionális operatív program önálló léte; a regionális programok tartalmi területei, az ágazati programokkal való összhang; az egyes szakterületeken javasolt reformlépések; az operatív programok országos szintű végrehajtási koncepciója; az operatív programok, szakterületek pénzügyi kerete.

3.13 Ex-ante értékelés összefoglalása

A 2. Értékelő Jelentés zárásának dátuma:	2006. december 4.
A Regionális Operatív Program vizsgált verziójának dátuma:	2006. november 27.

1. Az ex-ante értékelő tevékenysége, az ex-ante értékelés folyamata

Az ex-ante értékelés a tervezéstől független, egyértelmű szakmai alapokon fekvő objektív értékelése az Operatív Program tervezési folyamatának és az annak eredményeként születő fejlesztési tervdokumentumnak.

Az Észak-magyarországi Regionális Operatív Program ex-ante értékelésére a Pillars Tanácsadó Kft.-t kérte fel a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség.

Az értékelési folyamat eredményeként 2006. június 6-án elkészült az értékelési jelentés első változata, mely számos fejezetet nem tudott megvizsgálni azok hiánya miatt. A második jelentéshez rendelkezésre állt az Operatív Program november 27-i változata, melyben nincs hiányzó fejezet, ezért a mostani jelentés az Operatív Programot teljes körűen tudja értékelni.

Az értékelők végső jelentésüket úgy adják le, hogy az figyelembe fogja venni a Régió, a Kormány és a Bizottság észrevételeit, módosítási javaslatait. E jelentés elkészítésének dátuma egyelőre nincs meghatározva.

2. Változások, melyek az ex-ante értékelés hatására történtek

- helyzetelemzés szerkezete
- adatok (táblázatok) összehasonlíthatósága
- SWOT elemzés pontosítása
- Logikai kapcsolat erősítése a feltárt problémák és lehetőségek valamint a beavatkozási területek és célok között
- Indikátorok, indikátor számok folyamatos minőségi javulása

3. Az ex-ante értékelő álláspontja, véleménye a ROP beavatkozási logikájára, minőségére, stb. vonatkozóan, (egyetért, nem ért egyet bizonyos döntésekkel)

Az Észak-Magyarországi Regionális Operatív Program jelentős változáson ment keresztül a tervezés folyamata során. Egyrészt folyamatosan bővült az elkészített fejezetek száma, másrészt a tervezők és az értékelők közötti rendszeres konzultációk eredményeként az elkészült fejezetek pontosabbak, világosabbak és célratörőbbek lettek.

Az Operatív Program **helyzetelemzése** – a korábbi verziókhoz képest – tömörebb, lényegretörőbb és megalapozottabb. Az adatok – néhány kivétellel - országos és/vagy Unió viszonylatba lettek helyezve, így érzékeltetve a régió relatív és adott esetben specifikus helyzetét.

Az értékelők javasolják a további fókuszálást, a helyzetelemzés rövidítését; főleg azokon a területeken ahol más Operatív Programok is érintettek (pl.: egészségügy), illetve azokon ahol nincs lehetőség Operatív Program szintű beavatkozásra (pl.: demográfia, energiaellátás).

A tervezők álláspontja szerint a helyzetelemzés további rövidítése számos, a régió fejlesztését teljes kontextusában elhelyező, illetve régió belüli területi egyenlőtlenséget bemutató információ elvesztését okozná. Ezért javasolják a meglévő tartalom megtartását.

A Program **SWOT elemzése** megfelelően tömör és lényegretörő azonban egy-egy benne foglalt elem módosítására, áthelyezésére szükség van, erre az értékelők javaslatot tettek a jelentés tartalmi részében.

A tervezők az értékelők javaslatait figyelembe vették miközben ragaszkodtak az informatívabb swot elemzéshez, mely nemcsak a prioritásokat, hanem lehetőség szerint a beavatkozások szükségességét is alátámasztja a területi sajátosságok érvényesítésével.

Az Észak-Magyarországi Régió Regionális Operatív Programjában foglalt **stratégia** egyértelműen lehetőséget biztosít arra, hogy a Régió mind gazdasági, mind társadalmi szempontból folytassa felzárkózását az EU-s átlaghoz. A stratégia kellő figyelmet fordít a **fenntartható fejlődés** és az **esélyegyenlőség** megteremtésére, azonban e **horizontális szempontokat** a prioritások szintjén is ki kell fejteni és a végrehajtás folyamán következetesen érvényesíteni kell.

Az értékelők véleménye szerint a tervezés megfelelő nyitottsággal, a **partnerség** elvét szem előtt tartva történt. A tervezőkhöz küldött különböző vélemények nyilván vannak tartva, partnerségi fórum megrendezésre került.

A Regionális Operatív Programban meghatározott fejlesztési **prioritások** alkalmasak lehetnek a stratégia megvalósításához.

Az értékelők véleménye szerint a megvalósítás, illetve az eredmények és a hatások elérése tekintetében a legnagyobb veszélyt az első prioritás a „**versenyképes helyi gazdaság megteremtése**” jelenti. Ennek az oka, hogy – amint az a helyzetelemzésből is kiténik - olyan tevékenységekre akarja „rávenni” a vállalkozókat, amelyektől jelenleg idegenkednek mégpedig a kutatás-fejlesztésre és az együttműködésre. Ezen túlmenően pedig támogatni kívánja új vállalkozások létrejöttét, működési feltételeit olyan területeken ahol jellemzően nehéz az üzleti, gazdasági környezet. E tekintetben azonban el kell kerülni, hogy újabb kényszervállalkozók jöjjenek létre. Külön kiemelandó, hogy a fenti megjegyzés *a legkevésbé sem kívánja kétségbe vonni a prioritás létjogosultságát* vagy indokoltságát (hiszen az kellő képen kiténik a helyzetelemzésből és a SWOT elemzésből), csupán a megvalósítás előre látható nehézségeire kívánja felhívni a figyelmet.

A tervezők tisztában vannak a prioritás megvalósításának nehézségével, de az ágazati operatív programmal való feladatmegosztás révén alapvetően az üzleti környezet fejlesztése a regionális program feladat, melyre közvetett eredménye mindig kétségesebb, mintha közvetlenül, pl. termelő eszközök beszerzése céljából támogatná a vállalkozásokat.

„**A turisztikai potenciál erősítése**” megnevezésű prioritás a régió hagyományaira, kedvező természeti és földrajzi adottságaira, valamint turisztikai ismertségére alapozva kívánja növelni a turizmus regionális gazdaságban betöltött súlyát. Az értékelők örömdetesnek találták, hogy a prioritás egyik hangsúlyos pontja a kereslet növekedésének indukálása a meglévő turisztikai termékek és szolgáltatások hatékonyabb és nagyobb mértékű hasznosítása által. A korábbi értékelői megállapításnak megfelelően a szálláshelyek támogatásánál a minőségi fejlesztés a hangsúlyos pont, valamint szálláshely bővítésre csak gazdaságilag indokolt esetben és mértékben, minőségi szálláshely kialakításánál lesz lehetőség. A Régió adottságainak megfelelően, a turisztikai szektor egyes részeinek célzott fejlesztése hatékony módon járulhat hozzá a gazdaság fejlődéséhez, a lakosság életszínvonalának emelkedéséhez.

Előre vetíthető, hogy nem fog problémát okozni a „**településfejlesztés**” nevű prioritás forrásainak lekötése. A – többek között - rossz állapotú városrészek rehabilitációjával, a kistérségi központ szerepet betöltő városok fejlesztésével több évtizede elhanyagolt problémák megoldásához nyújt segítséget. Az előző programozási periódushoz képest egyértelműen pozitív változást jelent az integrált megközelítés preferálása és a kétfordulós projekt kiválasztási rendszer bevezetése.

„**Humán közösségi infrastruktúra fejlesztése**” prioritás három területtel: az egészségügy a szociális és az oktatási infrastruktúra bizonyos területeivel foglalkozik. Ennél a prioritásnál nagyon fontos elem volt az ágazati Operatív Programokhoz való ideális illeszkedés, mivel mindhárom területet több Operatív Program is célterületének tekint. A helyzetelemzés világos képet ad a régió humán szektorainak helyzetéről az egészségügy és a szociális terület eszközhiányos és korszerűtlen állapotáról, valamint a közoktatás alsó szintjén megmutatkozó infrastrukturális hiányosságokról. Az infrastrukturális fejlesztések tervezése során külön figyelmet kell fordítani az érintett lakosság szám változására. A prioritás – sikeres megvalósítása esetén - közvetlenül hozzájárul a régió lakosságának életszínvonalának javulásához és a népességmegtartó képesség erősödéséhez.

A Regionális Operatív Program következő prioritása a „**térségi közlekedés fejlesztése**”. A prioritáson belül a kistérségi központok és a fő útvonalak elérhetőségének javítása szerepel, hiányzik ugyanakkor indoklás arra vonatkozóan, hogy a zsáktelepülések problémáját miért nem kezeli az OP. Szintén kiemelt terület a helyközi tömegközlekedés elősegítése és a közlekedési rendszer összehangolása. Mindkét beavatkozási terület szükséges és hasznos a régió számára, ahol a közlekedési gondok jelentős részét az úthálózat rossz minősége és a közösségi közlekedés minőségi és szervezési problémái adták. Nehezebben értékelhető területek a „vízi közlekedés szervezés” és a „civil szervezetek által működtetett közlekedési szolgáltatások” alfejezetek hasznossága az eddigi tapasztalatok illetve a célzott igények bemutatásának hiányában. E két terület elvárt eredményei egyébként nem jelennek meg a prioritás indikátorai között.

A tervezők álláspontja alapján a zsáktelepülések fejlesztése általánosságban nem cél, lehet, hogy ez épp költséghatékonyan megoldható és jelentős mértékben javítja jelentősebb foglalkoztatást nyújtó település elérhetőségét, de több esetben, pl. turisztikai fejlesztések kapcsán előnyként is jelentkezhet. A vízi közlekedést a Tiszán az észak-alföldi régióval való kapcsolat javítása, illetve korszerűsítése, biztonságossá tétele érdekében lehetne kis mértékben támogatni. Míg a civil szervezetek által működtetett közlekedési szolgáltatások a nagy közlekedési társaságoknál hatékonyabban láthatják az aprófalvak diákjainak, rászorulóinak közlekedésének támogatását. Mindkét utóbbi beavatkozásra várhatóan oly kis mértékű forrás szükséges, hogy nem indokolt prioritás szintű indikátorként való megjelenítése.

A legfontosabb még nem teljességében lezárt kérdés a **végrehajtás** módját, a végrehajtásban résztvevő szervezeteket illetve e szervezetek pontos feladat- és felelősség-megosztását illeti. Ez a hiányosság azonban semmiképpen nem róható fel a tervezőknek.

A vizsgált verzióban bár jelentős haladás érzékelhető, még nem teljes az **indikátorrendszer** illetve nincsenek minden esetben kidolgozva vagy pontosítva az indikátorszámok.

Az indikátorrendszert időközben pontosították, illetve javították a tervezők.

3.14 Hivatalos nyilatkozat az ÉMOP stratégiai környezeti vizsgálatáról

Az OP jelen fejezete az OP stratégiai környezeti vizsgálatához kapcsolódóan összefoglaló ismertetést ad arról, hogy a környezeti szempontok hogyan kerültek beillesztésre az Észak-magyarországi Operatív Programba, hogy a környezeti jelentés, a konzultáció során kifejtett vélemények, valamint a határon átnyúló hatások vizsgálatának eredményei miképpen kerültek figyelembe vételre az operatív program tervezése és elfogadása során. Továbbá, hogy milyen okok indokolták az elfogadott programba került alternatíva választását a szóba került egyéb ésszerű alternatívák ismeretében. Ezeken túl bemutatásra kerül, hogy milyen intézkedéseket határozott meg az OP a környezeti szempontokhoz kapcsolódó nyomkövetéssel kapcsolatban.

Jelen fejezet egyúttal az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Kormányrendelet 11. paragrafusa (valamint az Európai Parlament és a Tanács 2001. június 27-i bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló 2001/42/EK Irányelve 9. cikke) értelmében a Magyar Köztársaság Kormányának az elfogadott operatív program tekintetében tett **hivatalos nyilatkozattétele** is.

Az ÉMOP stratégiai környezeti vizsgálatának menete

A fenntarthatóság és a környezeti szempontok érvényesítésének elősegítése céljából és a jogszabályi előírások (az Európai Parlament és a Tanács 2001/42 EK irányelve – a továbbiakban Irányelv –, valamint annak hazai jogszabályi adaptációját jelentő 2/2005 (I. 11.) Kormányrendelet „Az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról” – továbbiakban Kormányrendelet) teljesítése érdekében az Nemzeti Fejlesztési Hivatal (a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség - továbbiakban NFÜ - jogelőd szervezete) gondoskodott az operatív programokra vonatkozó stratégiai környezeti vizsgálatok (SKV) elkészítéséről. A környezeti vizsgálat célja volt, hogy az ex-ante értékelőkkel és a társadalmi partnerekkel együttműködve elősegítse az ÜMFT operatív programjainak készítése során a környezeti és komplex fenntarthatósági szempontok integrálását, érvényesítését.

Az SKV folyamatban különös hangsúlyt helyeztünk a partnerségre, illetve a partnerek tájékoztatására, valamint a partnerek véleményének tervezőkkel való megismertetésére és megvitatására.

Az SKV folyamat végigvitelére az OP-k elkészítéséért felelős NFÜ nyílt közbeszerzés keretében a Respect Kft. által vezetett konzorciumot⁸ választotta ki.

Az SKV jelentésnek a Kormányrendelet 4. melléklete (és az Irányelv 1. melléklete) alapján kidolgozott tematikája 2006. június 15. és július 17. között a hivatalos és társadalmi partnerek által véleményezhető volt (a Kormányrendelet 7. § szerint), illetve 2006. június 19-én partnerségi fórum keretében megvitatásra is került. A Kormányrendelet 3. melléklete által meghatározott hivatalos szervek, valamint a meghívott civil és tudományos szervezetek, illetve kormányzati szervek képviselői részt vettek a fórumon, és egy részük írásban is élt a véleményezés lehetőségével.

Az SKV-t az elfogadott módszertan és tematika szerint a tervezőkkel történt dokumentált egyeztetések segítették.

⁸ A konzorcium további tagjai: Budapesti Corvinus Egyetem (Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék, valamint a Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék), Környezettudatos Vállalatirányítás Egyesület és a BFH Európa Kft.

Az Észak-magyarországi OP készítésekor a hivatalos, államigazgatási, valamint a társadalmi partnerek több alkalommal kaptak lehetőséget véleményük, ezen belül különösen környezeti-fenntarthatósági szempontú véleményeik kifejtésére, illetve ezeknek a tervezők felé történő közvetítésére:

- Az Észak-magyarországi OP első társadalmi partnersége során (2006. október 18. - november 8., a társadalmi partnerek környezeti véleményeik beépüléséről 2007 február 14-től - május 31-ig névre szóló levélben tájékoztatást is kaptak)
- Az ex ante értékelés folyamatában (hivatalos és államigazgatási partnerek bevonásával)
- Az SKV értékelés folyamatában (az SKV-t végzők több civil szervezettel álltak kapcsolatban)
- Az SKV jelentés és az alapját képező OP konzultációja során (2006. november 15 - december 14, amelyben valamennyi társadalmi szereplő számára nyitott volt a lehetőség, továbbá az érintett környezetvédelmi civil és kormányzati szervezetek külön célzott felkérést is kaptak a részvételre).

Az említett egyeztetési folyamatok mindegyikének az OP október 16-i verziója képezte az alapját. A fenti egyeztetések lezárulása után az OP-ba beépültek azok megállapításai.

Az elkészült SKV jelentésről a vizsgálat alapját képező ÉMOP verzióval együttesen 2006. november 15-től 30 napos konzultációra került sor a Kormányrendelet 8. §-a és az Irányelv 6. cikke alapján, a jogszabályok által meghatározott hivatalos, illetve kibővített társadalmi és civil partnerek körében, továbbá a teljes nyilvánosság által is hozzáférhetően (a Kormányrendelet 8.§ (5) alapján) az NFÜ honlapján és egy országos napilapban meghirdetve.

Az SKV konzultációja során a társadalmi partnerek számára az NFÜ több csatornás egyeztetési lehetőséget biztosított, részben az NFÜ saját honlapján, részben egy e célra létrehozott internetes felületen. Az ÉMOP esetében 2006 november 30-án Budapesten egy összevont regionális fórum, 2006. november 28-án Miskolcon pedig egy helyi fórum is megrendezésre került, a Kormányrendelet által meghatározott körben, kiegészítve további társadalmi szervezetekkel.

Az SKV folyamata során beérkezett észrevételek megerősítették az SKV-t végzők észrevételeit, egyben ki is egészítették azokat. Az SKV készítői a jelentést a konzultáción beérkezett véleményekkel bővítették, majd a kibővített verziót megvitatták a tervezőkkel. Ezen egyeztetéseket követően véglegesített OP-k kerültek benyújtásra a Bizottságnak. A program benyújtása után az NFÜ nyilvánossá tette a végső jelentést és annak összefoglalóját a honlapján (www.nfu.gov.hu) A végső környezeti jelentésből világosan bemutatja azt is, hogy hol és hogyan változott az OP az SKV hatására.

Összefoglaló ismertetés arról, hogy a környezeti szempontokat hogyan illesztették be a programba

Az SKV jelentések részét képezték az SKV ajánlásokra adott tételes tervezői válaszok. A dokumentum „Az Észak-magyarországi Operatív Program környezeti vizsgálata - 2. jelentés”, amely elérhető az NFÜ honlapjáról.

A jelentés legfontosabb megállapításai és azok figyelembevételével kapcsolatos tervezői válaszok a következők:

Vélemények, javaslatok	Válaszok Tervezői indoklás a felvetésben szereplő alternatíváról hozott döntéshez
Az OP jelen fenntarthatósági irányultságát, szellemiségét minimum ezen a szinten át kell vinni a megvalósítás feltételeit részletesen meghatározó akciótervekbe. Az akciótervekben a környezeti szempontok integrációját az NKP II. ide vonatkozó szempontjai, továbbá a 2007. évi cselekvési terve, és a VAHAVA projekt által javasolt megoldások figyelembe vételével kell pontosítani.	A javaslatot elfogadtuk, az akciótervekben a környezeti szempontok érvényesítése integrált módon megjelenik.
A gazdaságfejlesztés, illetve egyéb infrastruktúra fejlesztések során legyen cél az öko-innovatív, alacsony hulladék-kibocsátású, Legjobb Elérhető Technikák alkalmazására törekvő megoldások preferálása, a BAT minél szélesebb körben történő és minél nagyobb számú alkalmazására, ezzel hozzájárulva annak a minél szélesebb körű közismertté válásához, elterjedéséhez és természetesen a környezet terhelése csökkentéséhez. Az akciótervnek ezért a kiválasztási kritériumok között kell megjelenítenie a BAT alkalmazásának előnyben részesítését.	A javaslat beépült az OP-ba, a „3.9 fenntartható fejlődés” pontba.
Az akcióterveknek az OP-nak való megfeleltetése során maximálisan törekedni kell a horizontális szempontoknak, így a fenntartható fejlődésnek érvényesítésére. Különösen igaz ez az elveknek az akciótervekben a költségvetés prioritásokon belüli részletezésére, és a részletes indikátorok megadására (a projekt kiválasztás szempontjain túl) a gazdasági és társadalmi szempontokkal azonos súllyal jelenjen meg.	A javaslatot elfogadtuk, beépítettük az OP-ba, a 3.9 fejezet tartalmazza a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos teendőket. A fenntartható fejlődés szempontjait nem csak a tervezés során vettük ily módon figyelembe, hanem beépült a végrehajtására vonatkozó rendelkezésekbe (5. fejezet), illetve az indikátoroknál (3.4) is megjelenik.
A jövőben az eddigieknél erőteljesebben látjuk célszerűnek biztosítani a régióban érintett környezetvédelmi célcsoportok számára a kétoldalú párbeszéd lehetőségét, hogy a felmerülő javaslatok, észrevételek megfelelő partnerség keretében	Ezt a követelményt beépítettük az OP-ba a végrehajtására vonatkozó rendelkezésekbe (5. fejezet).

kerülhessenek egyeztetésre. Ennek megvalósítását már az akciótervek egyeztetése során meg lehet kezdeni, amit a környezeti szempontok horizontális érvényesítéséhez szükséges helyismeret és szakértelem igénye is indokoltá tesz.

Az SKV javaslatára került kialakításra a ÉMOP fenntarthatósági politikája, melyet az OP 3.9. fejezete tartalmaz.

A hatóságok és a társadalmi szervezetek véleménye és az arra adott tervezői válaszok összefoglalása

A konzultáció során a ÉMOP környezeti vizsgálatával kapcsolatosan beérkezett megállapítások jórészt megerősítették az SKV jelentés megállapításait, illetve további kiegészítéseket javasoltak.

Vélemények	Válaszok Tervezői indoklás a felvetésben szereplő alternatíváról hozott döntéshez
Utal rá az anyag, de talán nem kellően tudatosan (vagy csak nem tűnik külső szemlélő számára annak) a helyi foglalkoztatás jelentőségére, annak jellegére, struktúrájára (mekkora a súlya a közsférának ebben, ami most veszélyeztető tényező, milyen a súlya a fő gazdasági ágaknak, a turizmusnak, a mg-nak, mindezt főleg a periférikus kistérségekben)	Véleményünk szerint a helyzetelemzésben az adott területi keretek között a témát megfelelően bemutattuk.
A területi megközelítés során a környezeti szempont kiemelten érvényesítendő és érvényesíthető – a leszakadó, elmaradott térségek kitörésének egyik lehetősége a környezetorientált, szelíd fejlesztés (lásd turizmus, agrár környezetvédelem), a városok esetén pedig azok ellátási biztonsága okán kiemelten kezelendő szempont (lásd ivóvíz ellátás, hulladékgazdálkodás, közlekedés, stb.)	Az OP lehetőségei korlátozottak, mert a fejlesztéseket „maradék-elven” valósítja meg, így sem az ivóvíz, sem a hulladékgazdálkodás, sem a mezőgazdaság nem tartozik bele. A turizmus és a helyi közlekedés szintjén viszont érvényesítettük a környezeti szempontokat, lásd a 4.2 fejezet (turisztikai potenciál erősítése) 1. pontja, illetve 4.5 fejezetet (térségi közlekedés fejlesztése).
Szükségesek lenne követő intézkedések kidolgozása környezeti és fenntarthatósági szempontból is megfelelő módon.	A fenntarthatóság érvényesülésének követését és ellenőrzését az 5. fejezet (végrehajtással kapcsolatos rendelkezések) tartalmazza.
Fenntarthatósági felelős kinevezése	A tervezés során a fenntarthatóság feltételeinek érvényesítése több ember feladata volt. A végrehajtás során (lásd 5. fejezet) a fenntarthatóság érvényesülése intézményesen biztosítva van a rendelkezések által.
Rekonstrukcióra szoruló területek részletesebb, terheltség minőségére és	Véleményünk szerint a helyzetelemzésben az adott területi keretek között a témákat

mennyiségére is kitérő elemzése szükséges – felsorolva az érintett területeket is. Települések belső közlekedési, térstruktúra problémái (ipari zónák és lakóövezetek keveredése, stb.) szintén a környezetállapot, a környezet-egészségügyet befolyásoló, javasoltan részletezendő kérdések.	megfelelően bemutattuk.
--	--------------------------------

Határokon átnyúló hatások⁹

Az SKV során az értékelés megvizsgálta, hogy az OP stratégiai dokumentum jellegéből adódóan, az abban foglalt információk részletezettsége alapján a Kormányrendelet 9. §-a, valamint az Irányelv 7. cikke szerint érdemben megállapíthatóak-e jelentős határon átnyúló hatások, és ezért szükséges-e határon átnyúló konzultációk lefolytatása. Az SKV során megállapítást nyert, hogy az OP szövege alapján a tervezett stratégiai lépések és beavatkozások területi jellege, megvalósításának a környezet állapotát befolyásoló tevékenységi szintű lebontása nem beazonosítható, ezért nem állnak rendelkezésre a konkrét területi hatások – így a határon átnyúló hatások – elemzéséhez szükséges információk.

Az SKV értékelés arra hívta fel a figyelmet, hogy a stratégiai dokumentumok hierarchiájában az Irányelv 4. cikk (3) bekezdés alapján elsősorban az OP-t megelőzően készült, annak alapjául szolgáló ágazati stratégiai programokat, koncepciókat lehet ebből a szempontból vizsgálni, illetve az OP-t követő alacsonyabb szinteken (az akciótervekben, pályázati kiírásokban) a szükséges részletes adatok rendelkezésre állása után szükséges érdemben vizsgálni, hogy felmerülnek-e határon átnyúló jelentős hatások. Ennek megfelelően, a magyar Kormány szomszédos országok kormányaival folytatott kétoldalú tanácskozásokon ismertette az ÚMFT szintű elképzeléseit, mint a tervek stratégiai hierarchiájában az OP-k felett álló stratégiai keretét. Ezen túlmenően a ÉMOP 2007-2008. évi akciótervei esetében az akcióterv SKV folyamat keretében a határon átnyúló hatásokról egyeztetési anyag készült, melyet valamennyi szomszédos állam környezetvédelemért felelős hatóságának levélben megküldtünk. A határon átnyúló hatások akciótervek szintjén történő vizsgálatára és konzultációjára a teljes tervezési periódus (2007-2013) tekintetében elkötelezzük magunkat.

Monitoring intézkedések¹⁰

Mivel a ÉMOP tervezői maguk is egyetértenek az SKV-val abban, hogy az OP-tervezés szintjén kiküszöbölhetetlen probléma, hogy az egyes célok egymással ellentétes irányban is hathatnak. Mivel az általános szintű szöveg alapján nem ítéltető meg a támogatások egyedi környezeti hatása, egyetértve az SKV javaslatával a ÉMOP akcióterveinek és végrehajtásának folyamatai során, vagyis a ÉMOP további tervezési szintjein (akciótervek, pályázati kiírások) konkrét egyedi mérlegelés tárgyává kell tenni fenntarthatósági szempontból a lehetséges alternatív támogatási megoldásokat. Az erre vonatkozó garanciális elemek ezért részletesen megjelenítésre kerültek a ÉMOP végrehajtási fejezetében, különös tekintettel

⁹ A Kormányrendelet 9. § és az Irányelv 7 bekezdésének megfelelően.

¹⁰ A Kormányrendelet 12.§ és az Irányelv 10. bekezdése alapján

- a pályázatok támogatásának befogadhatósági feltételeként megszabott fenntarthatósági kritériumra (minimum kritérium),
- a fenntarthatóság elvét segítő fenntarthatósági útmutató elkészítésére,
- a monitoring bizottságokban delegált környezetvédelmi szervezeti tagságra,
- a fenntarthatóság szempontjából elvégzett értékelésekre,
- valamint a jogszabályi kötelezettségből is adódóan az akciótervekre elvégzendő stratégiai környezeti vizsgálatra.

Az OP indikátorrendszerén keresztül folyamatos monitorozásra kerül az OP előrehaladása, köztük a horizontális szempontok megvalósulása is.

Ezeket a követő intézkedéseket a ÉMOP monitoring és végrehajtási rendszerébe integráltan építette be az átfedések elkerülése érdekében.

4 Prioritás tengelyek

4.1 Versenyképes helyi gazdaság megteremtése

Célkitűzések

- A vállalkozások innovációs képességeinek javítása érdekében az új termék- és technológia fejlesztési eljárások elterjesztésének biztosítása a vállalkozások és a helyi k+f központok együttműködésének ösztönzésével;
- Vállalkozások együttműködéséből származó gazdasági előnyök kihasználása, közös beruházások, szolgáltatások igénybevételének ösztönzése, különös tekintettel a régió meghatározó ágazataira;
- Új vállalkozások indításának és ezzel együtt új munkahelyek teremtésének ösztönzése különösen a régió elmaradott kistérségeiben;
- A régióban működő, illetve letelepülni kívánó elsősorban feldolgozóipari vállalkozások korszerű telephelyi feltételeinek megteremtése, építve a barnamezős területek újrahasznosítására;

Célkitűzések számszerűsítése

Indikátor típusa	Indikátor definíciója	Mérték-egység	Bázisérték (2004)	Célérték (2015)	Adat-forrás
hatás	A vállalati szektor által megtermelt bruttó hozzáadott érték (BHÉ) növekedése a prioritás hatására	millió Ft	0	41.750	KSH/IH
eredmény	Klaszterekben, támogatott együttműködésekben, tanácsadásban résztvevő vállalatok árbevételének növekedése	%	0	7	IH
eredmény	A programból támogatásban részesített ipari parkok és ipari területek nettó beépítettségének növekedése	%	66,3 (2005)	75	IH

Főbb műveletcsoportok indikatív listája

1. A vállalkozások versenyképességének javítása

A régió „kreatív ipar” nevű stratégiai programjának részeként különösen a kis- és közepes vállalkozások termelési hatékonyságot, jövedelmezőséget javító innovatív fejlesztésének ösztönzése, segítése szükséges, a Regionális Innovációs Stratégiában foglaltak figyelembe vételével. A kutatási és technológia-fejlesztési, innovációs tevékenységeknek jó alapot nyújtanak a régióban elsősorban a Miskolci Egyetemen, valamint a régió többi felsőoktatási intézményéhez (Károly Róbert Főiskola, Eszterházy Károly Főiskola) kapcsolódó kutatás-fejlesztési programok keretében megvalósuló tudás- és kompetenciaközpontok. A Regionális

Innovációs Ügynökség tapasztalatira építve azon vállalati fejlesztések ösztönzése szükséges, amelyek eredményeként új, korszerű, versenyképes termékek jönnek létre és jelennek meg a piacon, valamint nő a vállalkozások hozzáadott értéke. Ennek érdekében

- o a régióban fel kell állítani, és működtetni kell kutatás-fejlesztési és innovációs-transzfer irodákat, központokat, melyek ágazati preferencia nélkül nyújtanak K+F, innovációs célú tanácsadást a vállalkozásoknak.

A vállalatok versenyképességének javítása érdekében szükséges a vállalatok együttműködését ösztönözni, mely révén többek között közös beszerzéseket, technológia-fejlesztéseket, értékesítéseket, összehangolt termelést oldhatnak meg. A régióban keletkező jelentős hulladékmennyiség újrahasznosítása, a megújuló energiaforrások bővülő hasznosítása, valamint a szennyezett területek kármentesítése, újrahasznosítása miatt különösen fontos a környezetiparban érintett vállalkozások klaszter-szerű együttműködésének ösztönzése. Ezért támogatni kell

- o a vállalkozások és a gazdasági szereplők együttműködéséből álló klaszterek működését segítő szolgáltatásokat és a klaszter tagok közös céljait szolgáló kiegészítő beruházásokat. A klaszterek működését célszerű elsősorban a régió nemzetközi versenyképessége szempontjából meghatározó kulcságazataiban ösztönözni: vegyipar, mechatronika, környezetipar.¹¹ Ugyanakkor fontos, hogy a kisvállalkozói körben is ösztönözzék a vállalkozások hálózatos együttműködését.

A sikeres vállalati működés alapfeltétele a korszerű menedzsment eszközök alkalmazása. A vállalatok versenyképességét előmozdíthatja új eljárások, módszerek alkalmazása, melyek bevezetésének ösztönzése különösen fontos a sok kényszervállalkozóval rendelkező régióknak. Az elmaradott térségek és ezen belül a romák helyzetének javítása érdekében különösen fontos a romák vezette vállalkozások működésének segítése. Ezért a program támogatja:

- o vállalkozások számára nyújtott tanácsadást, és információ ellátást a helyben kiépült vállalkozásfejlesztési intézményrendszerre alapozva.¹²

Támogatandók a környezetbarát, a legjobb elérhető technológiák átvételét, környezetbarát szabványok bevezetését szolgáló tanácsadási tevékenységek, melyek többek között segítenek a vállalkozások energiafelhasználásának és hulladéktermelésének csökkentésében.

A vállalkozások támogatásánál ösztönözni kell a nők vezette, illetve döntően nőket alkalmazó vállalkozások indítását, működési környezetük javítását. Továbbá előnyben kell részesíteni a hátrányos helyzetűeket, megváltozott munkaképességűeket, romákat foglalkoztató, vagy általuk vezetett vállalkozások működését szolgáló projektek támogatását. A versenyképesség javítási, tanácsadási tevékenységeknél külön koncentrálni kell a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű térségekben működő vállalkozások támogatásának biztosítására.

2. Új vállalkozások indításának ösztönzése

A régióban kevés azon termelő vállalkozások száma, melyek képesek bekapcsolódni a nemzetközi gazdasági munkamegosztásba. Ezért és a magas munkanélküliség csökkentése miatt fontos az új vállalkozások indításának támogatása, kedvező infrastrukturális környezettel, szolgáltatásokkal, tanácsadással. Az új vállalkozások indításának elősegítése

¹¹ A Versenyképességi Pólus fejlesztéseihez kapcsolódó klaszterfejlesztéseket nem az ÉMOP támogatja.

¹² Az ITDH-hoz és a JEREMIE-hez kapcsolódó vállalkozási tanácsadást az ÉMOP nem támogatja.

érdekében különös figyelemmel kell lenni a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű kistérségekre és roma lakosság által vezetett vállalkozások indításának segítésére. A program támogatja

- induló vállalkozások működési környezetének (infrastruktúra, szolgáltatások) javítását (pl. inkubátorház, technológiai inkubátorház kialakítása) elsősorban a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérségekben;

A vállalkozások támogatásánál ösztönözni kell a nők, romák vezette, illetve döntően nőket, romákat, megváltozott munkaképességűeket alkalmazó vállalkozások indítását. A támogatások során az intézmények által nyújtott szolgáltatásokkal, illetve működési szabályozásuk révén segíteni kell az innovatív, tudás intenzív tevékenységet folytató vállalkozások megalakulást, illetve betelepülését az inkubátorházakba.

3. Térségi jelentőségű iparterületek és ipari parkok fejlesztése

A régió számára kulcskérdés további munkahelyteremtő vállalkozások vonzása, illetve a térségben működő vállalkozásoknak kedvező, növekedésük számára is teret adó telephely-kínálat kialakítása. Kíváncsok, hogy a foglalkoztatás és a vállalkozói aktivitás területi kiterjesztése érdekében minden kistérség meghatározó központi települése rendelkezzen ipari parkkal, vagy iparterülettel, melyek a piaci árnál kedvezőbb feltételekkel kínálnak telephelyet munkahelyteremtő beruházások számára. Ennek érdekében a program támogatja:

- o megalapozott igény esetén vállalkozások betelepítésére alkalmas ipari parkok, iparterületek fejlesztését, bővítését, valamint az ipari parkok, iparterületek működését biztosító, illetve a befektetéseket szervező, menedzselő szolgáltatások fejlesztését, beleértve az ipari parkon belül az innovációs tevékenységek, technológiák fejlesztését is. A program új ipari parkok kialakítását nem támogatja.

Mivel a régióban számtalan használaton kívüli, vagy alig használt volt iparterület, üzem van, ezért a támogatásoknál előnyben részesítendő a már beépített, barnamezős (volt ipari területek, bányaterületek, elhagyott elsősorban külterületi laktanyák), döntő részben elhagyatottan, funkció nélkül álló területek fejlesztése.

- o A barnamezős fejlesztések során támogatandó a területek rehabilitálása és új gazdasági, vállalkozások letelepedését elősegítő funkciókkal való megtöltése. A területek fejlesztése érdekében többek között támogathatók a barnamezős területek hasznosításához kapcsolódó tanulmányok; barnamezős területek fejlesztésre, kármentesítésre való előkészítése, a tulajdonviszonyok rendezését segítő szolgáltatások; szennyezett területek kármentesítése. Be nem épített föld, telek megvásárlásának a költsége elismerhető költség a következő három feltétel együttes fennállása mellett, és a szigorúbb hazai szabályok alkalmazásának sérelme nélkül:
 - közvetlen kapcsolatnak kell fennállnia a föld-, telekvásárlás és az intézkedésben támogatott tevékenység között;
 - a földvásárlás ellenértékének összege nem haladhatja meg az intézkedéssel támogatott tevékenység összköltségének a 10%-át,
 - valamely független, megfelelően felhatalmazott hivatalos értékbecslő, könyvvizsgáló igazolást bocsát ki arról, hogy a vételár nem haladja meg a szokásos piaci értéket.

Szennyezett területek kármentesítése csak a terület új funkcióval való hasznosítása esetén támogatandó.

Az infrastruktúra-fejlesztéseknél törekedni kell a környezetbarát megoldások alkalmazására így a megújuló energiaforrások felhasználásra, keletkező hulladékok megfelelő kezelésére, miközben új telephelyek kialakításnál tekintettel kell lenni a Natura 2000 területek védelmére.

4. Innovatív kísérletezési (experimentation) projektek támogatása, mely révén a program által támogatott szakterületeken (ezen belül különösen a vállalati fejlesztések, a humán infrastruktúra, turisztikai vonzerők és szolgáltatások területén) lehetőség nyílik új eljárások, módszerek elterjesztésére, bevezetésére.

A prioritási tengely megvalósítása során élni kívánunk az 1083/2006/EK rendelet 34. cikkének 2. bekezdésében meghatározott rugalmas finanszírozás lehetőségével, az adott prioritási tengely forrásainak legfeljebb 10%-ának erejéig. Az alapok közötti átjárhatósággal – amennyiben a pályázati kiírás ezt tartalmazza – a projektgazdák csak abban az esetben élhetnek, ha az ESZA-jellegű tevékenységek közvetlen kapcsolatban állnak az ERFA-alapú projekt megvalósításával, és ezen tevékenységek szükségesek a projekt eredményes végrehajtásához, illetve kifejezetten helyi sajátos probléma megoldására irányulnak.

A prioritás tengely részeként az egyes műveletek megvalósításához kapcsolódó projekt-előkészítési tevékenység támogatandó.

A prioritás tengely keretében tervezünk interregionális együttműködésben való részvételt, különös tekintettel a mechatronika, vegyipar, környezetipar fejlesztéséhez és a barnamezős területek megújításához kapcsolódó tapasztalatcsere céljából.

A prioritás tengely nem támogat nagyprojektet.

Várható hatások

A beavatkozások révén várhatóan a régió minden kistérségének központi településén lesz termelő és szolgáltató vállalkozások befogadására alkalmas telephely. Az üzleti környezet javításával várhatóan új vállalkozások telepednek meg a régióban, melyek új munkahelyeket hoznak létre hozzájárulva a munkanélküliség csökkentéséhez. Különösen az elmaradott térségben számos új vállalkozás jön létre a kedvezőbb üzleti környezet hatására. A vállalkozások versenyképességének és ezzel együtt jövedelmezőségének javulása várható a bevezetett új eljárások, termékek által. A környezetvédelmi ipar meghonosodása révén szemléletváltozás kezdődhet el a régióban, ami hozzájárul a környezeti terhelés csökkenéséhez, hosszú távon pedig az elmaradott térségek gazdasági felzárkóztatásához.

Kapcsolódás más programokhoz

A prioritási tengely kapcsolódik a CSG 1.2 „A növekedést szolgáló tudás és innováció fejlesztése” iránymutatásához, valamint a Nemzeti Akcióprogram (NAP) 7., 8. 10 és a 14. és 15. iránymutatásához, valamint hozzájárul a NAP foglalkoztatás javításához kapcsolódó iránymutatásainak megvalósulásához is.

A prioritási tengely négy meghatározott művelettípusa a versenyképességi pólusok zászlóshajó program elemeit is tartalmazza. Ezen kívül a prioritási tengely hozzájárul „a KKV szektor fejlesztése” zászlóshajó program megvalósításához is.

EMVA és az EHA lehatárolás: az EMOP forrásaiból nem nyújtható

- támogatás azon kedvezményezett részére, akinek, vagy amelynek fejlesztési igénye az Európai Közösséget létrehozó szerződés (konszolidált verzió, 1997) 1. számú mellékletében (**Annex I.) szereplő mezőgazdasági termékek** termelésével, feldolgozásával (abban az esetben, ha a feldolgozás eredményeként az Annex I-ben szereplő termék keletkezik), vagy forgalomba hozatalával kapcsolatos beruházásokra irányul.
- támogatás azon vállalkozás részére, amelyik nettó árbevételének, vagy egyéni vállalkozók esetében az adóalapba beszámított bevételének **több mint 50%-át mezőgazdasági tevékenység** (TEÁOR szám: 01.11-05.02.) teszi ki.
- beruházási támogatás azon mikrovállalkozás részére, amelynek fejlesztése a következő feltételek valamelyikének megfelelő nem városi rangú **településen valósul meg:**
 - népsűrűsége nem nagyobb, mint 100 fő/km², vagy
 - állandó népessége nem haladja meg az 5 000 főt

A **Nemzeti Halászati Stratégiai Terv** alapján finanszírozásra kerülő program nem finanszíroz az ÚMFT operatív programjaival átfedésben lévő tevékenységet.

Kapcsolat más operatív programokkal:

A Gazdaságfejlesztés OP támogatja a régióban a többi gazdasági célú fejlesztést: a kkv-k termék-, technológia fejlesztését; finanszírozási eszközökhöz való hozzájutását (pl. kezdő vállalkozások számára mikrohitel programot, JEREMI típusú eszközök); ITDH által megvalósítandó országos szintű befektetés-ösztönzési tevékenységeket; kutatás-fejlesztési kapacitások és szolgáltatások bővítését (pl. regionális tudásközpontok, kooperációs kutató központok) és a logisztikai központok fejlesztését. A Gazdaságfejlesztési OP támogatja a regionális versenyképességi pólus kutatás-fejlesztéshez, innováció transzferhez, telephelykínálathoz kapcsolódó beruházásait. A vidéki térségekben, 5 000 fő alatti településeken a mikro-vállalkozások modernizációját az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program támogatja.

A TAMOP nyújt támogatást a többek között az EMOP-ból és a GOP-ból is támogatást nyert vállalkozások számára munkavállalóinak szakmaspecifikus és általános továbbképzése céljából.

A Közlekedési OP támogatja a gazdaságfejlesztés szempontjából meghatározó elérhetőség javítását. Ez a régióban elsősorban az északi, elmaradottabb térségek (pl. Salgótarján, Ózd, Sátoraljaújhely térsége) elérhetőségnek javítását jelenti (pl. 2-es, 21-es, 26-os, 37-es utak fejlesztése). A Közlekedési OP támogatja az Országos jelentőségű Logisztikai Szolgáltató Központokat, ami a régióban a miskolci és a tiszaujvárosi logisztikai központok kialakítását, fejlesztését jelenti.

4.2 A turisztikai potenciál erősítése

Célkitűzések

- A turizmusból származó jövedelmek és a turizmus révén teremtett új munkahelyek növelése;
- Nemzetközi szinten is versenyképes turisztikai termékek, ezen belül a régió sajátos kulturális örökségeire és természeti értékeire építő attrakciók létrehozása, elősegítve és látogatottság növelését és a szezonáltság mérséklését;
- A régióba érkező turisták számának és átlagos tartózkodási idejének növelése;
- A régióban eltöltött vendégéjszakák számának növelése;
- A régióban működő kereskedelmi szálláshelyek színvonalának és szolgáltatásainak javítása, bővítése, valamint új, elsősorban magas minőségű szolgáltatásokat nyújtó szálláshelyek létesítése a támogatandó regionális vonzerők közelében;
- A nemzetközi turisztikai piaci jelenlétet segítő együttműködések biztosítása.

Célkitűzések számszerűsítése

Indikátor típusa	Indikátor definíciója	Mértékegység	Bázisérték (2004)	Célérték (2015)	Adatforrás
hatás	A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazat által előállított bruttó hozzáadott érték növekedése	millió Ft	0	120.000	KSH
eredmény	Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken	db	1 460 190	2 044 000	KSH
eredmény	Magas minőségű szolgáltatásokat nyújtó kereskedelmi szállásférőhelyek kapacitáskihasználtsága	%	29,8 (2005)	48	KSH
eredmény	Támogatott turisztikai vonzerők látogatottságának növekedése	%	0 (2007. évi érték)	60	IH

Főbb műveletcsoportok indikatív listája

A jövőben szükséges a kiemelkedő turisztikai desztinációk és termékek összehangolt, térségi vagy tematikus hálózatba szervezett, minőségre koncentrálni fejlesztése, valamint a vonzerőkhöz szorosan kapcsolódó turisztikai szolgáltatások, programok, szálláshelyek minőségi megújítása és kapacitásainak bővítése.

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiával összhangban a turisztikai beruházások a régió legjelentősebb vonzerők fejlesztését biztosítják. A vonzerő-, termék fejlesztés kapcsán – összhangban a nemzeti szintű stratégiával – kiemelten fontos területek a Magyarország és ezen belül a régió számára is az egyik kiemelkedő turisztikai vonzerő, az *egészségturizmus*, valamint a kulturális és ökoturizmus hangsúlyos elemeit megjelenítő *örökségturizmus*.

Minden fejlesztés esetén kiemelt szempont a gazdasági és környezeti értelemben vett fenntarthatóság biztosítása, valamint a fejlesztések révén további magánberuházások generálása.

Az attrakciók fejlesztéséhez kapcsolódóan szükséges a szolgáltatások minőségének javítása, hogy mind a külföldi, mind a belföldi turisták folyamatosan változó és egyre magasabb minőséget támaztató igényeit ki lehessen szolgálni. Különösen a szálláshelyek fejlesztése esetében kell a meglevő kapacitásokra építeni, ezek magasabb kihasználása azonban csak a színvonal növelésével érhető el.

A turisztikai termékek csak akkor lehetnek sikeresek, ha megfelelő szervezetrendszer segíti elő a fejlesztésüket és működtetésüket, valamint ha elektronikai alapon összehangolt értékesítési és kommunikációs tevékenységet folytatnak. Célszerű a regionális szintű turisztikai szervezet tevékenységét összehangolni az Észak-alföldi régió hasonló szervezetével, mert a két régió eltérő turisztikai kínálata közös értékesítés esetén jól kiegészítheti egymást a nemzetközi piacokon.

A turizmus fejlesztése különösen jelentőséggel, munkahelyteremtő hatással bír a kiemelkedő turisztikai vonzerőkkel rendelkező társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű kistérségekben. A prioritás keretében javasolt az alábbi művelet-típusok támogatása.

1. Térségi turisztikai vonzerők, termékek fenntartható fejlesztése

A régió egyedi értékein, alapvetően a természeti és kulturális örökségen alapuló térségi turisztikai vonzerők, termékek és tematikus hálózatok fenntartható fejlesztése.

A turisztikai fejlesztéseket elsősorban a természeti értékek és a kulturális örökség megóvása mellett kell megvalósítani. A fejlesztéseknek hozzá kell járulniuk a társadalmi és gazdasági fejlődéshez, a látogatók számának növeléséhez, valamint új, magasabb hozzáadott értéket előállító turisztikai szolgáltatásokat kell támogatni.

- A turisztikai termék-, vonzerőfejlesztéseket elsősorban a legnagyobb turisztikai potenciállal rendelkező, kiemelt térségekben, desztinációkban javasolt koncentrálni: Eger és térsége, Miskolc és Bükk térsége, Hollókő – Ipolytarnóc – Szécsény térsége, Tokaj-hegyalja térsége, Aggtelek-Edelény térsége, Gyöngyös-Mátra térsége és Tisza-tó.

A támogatásánál törekedni kell a vezérterméket jelentő, nemzetközi szempontból is nagyattrakciót jelentő kulcsprojektek fejlesztésére, valamint a kiegészítő-jellegű, a kínálatot teljessé tevő szolgáltatások biztosítására.

A vonzerő-fejlesztéseknél törekedni kell a látnivalók, értékek interaktív, az informatikai eszközöket is felhasználó élményszerű bemutatására. A természeti értékek, kulturális örökség fenntartható hasznosítása szükséges, mely során figyelemmel kell lenni az egyes védett épületek, területek környezeti terhelhetőségére, maximális látogatói számra. A védett természeti területeket csak a természeti értékek fokozott védelme mellett lehet látogatni, miközben törekedni kell a környezetvédelmi célú tájékoztatásra.

Az alábbi turisztikai vonzerők és a működéshez kapcsolódó szolgáltatások beruházás jellegű támogatása javasolt (a felsorolás nem kizárólagos):

A természeti és kulturális örökséggel összefüggő turisztikai infrastruktúra támogatása elsősorban: a világörökség helyszínek (Hollókő, Tokaj-hegyalja, Aggtelek, Tisza tavi madárrezervátum), kastélyok és várak, múzeumok, egyházi műemlékek, zarándokhelyek és egyedi, ezen belül ipartörténeti értékek, nemzetközi jelentőségű rendezvények, fesztiválok, a régióban lévő természeti értékekkel, kulturális örökséggel összefüggésben lévő turisztikai célú téma-, kalandparkok, meglevő termál- és gyógyfürdők, sajátos értéket hordozó, kisvasutak, illetve az öko-, aktív-, egészség-, bor-, gasztronómia-, víziturizmust ösztönző fenntartható, társadalmi-gazdasági fejlődést előmozdító fejlesztését kell támogatni.

- A kiemelt turisztikai desztinációs helyszínek mellett szükséges továbbá a régió többi területén a régió turisztikai kínálatát teljessé tevő kisebb fejlesztések támogatása (kisattrakciós helyszínek).
- A turisztikai kínálat színvonalának javítása érdekében szükséges a magasabb hozzáadott értéket nyújtó turisztikai, kulturális célú szolgáltatások (pl. utazásszervezés, vendéglátás, fizikai közérzetet javító szolgáltatás, egyéb sporttevékenység, máshova nem sorolt egyéb szabadidős tevékenység, szórakoztatás) kínálatának támogatása.
- Támogatandók a turisztikai vonzerők használatához közvetlenül kapcsolódó, a megközelítést, pihenést, köztisztaságot és közbiztonságot szolgáló infrastrukturális fejlesztések. Az attrakciókhoz kapcsolódóan támogatandók a turisták tájékozódását és a vonzerők látogathatóságát, értékesítését segítő információs eszközök, törekedve a modern info-kommunikációs technológiák adta lehetőségek kihasználására, valamint a fogyatékkal élők sajátos igényeinek figyelembe vételére.

Az ökoturisztikai fejlesztések esetében kiemelten fontos azok környezeti fenntarthatósága, azaz hogy a turisztikai értékek kihasználása hosszú távon se okozza azok degradálódását. Ennek megfelelően előnyben kell részesíteni a kis területigényű, ill. a barnamezős fejlesztéseket. A növekvő turisztikai forgalomból várható környezeti terheket ellensúlyozni kell az esetlegesen hiányzó környezetvédelmi célú beruházások támogatásával. Az operatív program 2000 LE alatti településeknél ehhez a természet közeli szennyvízberuházások támogatásával nyújt segítséget. A kiemelt turisztikai vonzerők tömegközlekedéssel való elérhetőségét biztosítani kell. A fejlesztéseknél ösztönözni kell az energiatakarékos megoldásokat, a megújuló energiaforrások hasznosítását.

2. Kereskedelmi szálláshelyek és szolgáltatásaik fejlesztése

A támogatott turisztikai vonzerők környezetében a kereskedelmi szálláshelyek és szolgáltatásaik¹³ mennyiségi és minőségi fejlesztése.

Kereskedelmi szálláshelyek fejlesztése esetében cél az attrakciók látogatottságának és jövedelemtermelő képességének javítását elősegítő minőségi fejlesztések támogatása. Törekszünk a magánszféra forrásainak minél nagyobb mértékű bevonására, a nyújtott támogatás arányának mérséklésére. Ennek érdekében a regionális támogatási térkép által meghatározott támogatási intenzitás lehetséges maximumánál alacsonyabbat határoztunk meg a szálláshelyfejlesztési tevékenységre.

Minőségi fejlesztésre elsősorban az alacsony kategóriájú kereskedelmi szálláshelyeket: szállodákat, panziókat, kempingeket, ifjúsági szálláshelyeket, turistaházakat érintően van szükség.

Szálláshelyek mennyiségi fejlesztésének támogatása a meghatározó turisztikai vonzerők körzetében és indokolt esetben, az igények és a jobb jövedelmezőség érdekében elsősorban magas minőségű szolgáltatásokat nyújtó szálláshelyek létesítése céljából lehetséges, figyelembe véve a keresleti igényeket a túlkínálat kialakulásának elkerülése érdekében. 5 csillagos kategóriájú szálláshelyek fejlesztését nem támogatjuk.

A szálláshelyek létesítésénél elengedhetetlen a fogyatékkal élők számára az akadálymentesítés, a családbarát szolgáltatások fejlesztése, valamint támogatandó a környezetbarát, pl. energiatakarékos, megújuló energiaforrásokat is alkalmazó üzemeltetés elterjesztése.

¹³ Magánszálláshelyeket a vidéki térségekben az EMVA támogatja.

3. Térségi desztináció-menedzsment szervezetek

Térségi desztináció-menedzsment szervezetek létrehozása, fejlesztése alapvetően a kiemelt turisztikai térségekben. Ezen szervezetek feladata a turisztikai célú projektek fejlesztése és a tevékenységek koordinációja, valamint az érintett területek turisztikai célú kommunikációs tevékenységének segítése és a turisztikai szolgáltatások összehangolt értékesítése. Szükséges a desztináció piacra vitelét, marketingjét, a humán erőforrás fejlesztését stb. segítő stratégiák elkészítése. A szervezeteknek egy adott térség turizmusában érintett a köz-, a magán és a civil szféra képviselőinek közös pénzügyi kockázatvállalással járó együttműködésén kell alapulniuk.

4. Turisztikai kutatási és befektetés-ösztönző innovatív szolgáltató központ

Regionális szinten támogatandó az észak-alföldi régióval összehangoltan működtetett regionális turisztikai kutatási központ létrehozása és tevékenységének támogatása. A központ támogatandó tevékenységei következők lehetnek:

- Két régióra vonatkozó elektronikus foglalási és turisztikai vonzerőket, szolgáltatásokat bemutató tájékoztatási rendszer kifejlesztése;
- Idegenforgalommal kapcsolatos kutatások, fogyasztói keresletelemzések, termék- és szolgáltatásfejlesztések, hatáselemzések;
- A régió idegenforgalommal foglalkozó vállalkozásainak teljes körű információ-ellátása, egységes megjelenésű turisztikai célú tájékoztatás, különös tekintettel a fogyatékkal élőkre;
- Regionális turisztikai marketingtevékenységek (pl. márkaépítés, kiadványok készítése, kiállításokon való megjelenés) támogatása;
- Turisztikai célú befektetés-ösztönzés;
- Turisztikai szolgáltatók minőségbiztosítási rendszerének kidolgozása és alkalmaztatása, monitoringja;
- A helyi, térségi desztináció-menedzsment szervezetek közti együttműködés szervezése, koordinálása.

A prioritási tengely megvalósítása során élni kívánunk az 1083/2006/EK rendelet 34. cikkének 2. bekezdésében meghatározott rugalmas finanszírozás lehetőségével, az adott prioritási tengely forrásainak legfeljebb 10%-ának erejéig. Az alapok közötti átjárhatósággal – amennyiben a pályázati kiírás ezt tartalmazza – a projektgazdák csak abban az esetben élhetnek, ha az ESZA-jellegű tevékenységek közvetlen kapcsolatban állnak az ERFA-alapú projekt megvalósításával, és ezen tevékenységek szükségesek a projekt eredményes végrehajtásához, illetve kifejezetten helyi sajátos probléma megoldására irányulnak.

A prioritás tengely részeként az egyes műveletek megvalósításához kapcsolódó projekt-előkészítési tevékenység támogatandó.

A prioritás tengely keretében tervezünk interregionális együttműködésben való részvételt, különös tekintettel a legnagyobb turisztikai potenciállal rendelkező attrakciós helyszíneink fejlesztéséhez kapcsolódó tapasztalatcsere céljából.

A prioritás tengely nem nevesít nagy projektet.

Várható hatások

A turisztikai fejlesztések következményeként fellendül a régióban a turisztikai desztinációk látogatottsága, nő a régióban eltöltött vendégéjszakák száma, ami magával hozza a turizmusból származó jövedelmek növelését, a helyi adóbevételek növekedését, miközben csökken az egyes desztinációkhoz kapcsolódó szezonális. A turisztikai klaszterek és hálózatok létrehozásával eredményesebben tud fellépni a régió egésze a nemzetközi és hazai piacon a látogatók megnyerése érdekében. A természeti értékekhez, kulturális örökséghez kapcsolódó és a vidéki térségekben megvalósuló fejlesztések hozzájárulnak az adott térségek gazdasági fellendüléshez a vállalkozások jövedelemtermelő képességének növeléséhez, valamint új munkahelyek teremtéséhez, ami különösen fontos gazdasági-társadalmi szempontból elmaradott kistérségeknek. A természeti értékek, kulturális örökség, fenntartható kezelése, valamint a turisztikai célú rekreációs szolgáltatások fejlesztése következtében egyúttal javul az adott térségben élők életminősége is.

Kapcsolódás más programokhoz

A prioritási tengely kapcsolódik a CSG 1.3. iránymutatás „Több és jobb munkahely” céljához, valamint a NAP foglalkoztatás javításához kapcsolódó iránymutatásaihoz.

A prioritási tengely kapcsolódik az Európa termálmedencéje, az Akadálymentes Magyarország, a Közlekedés és az Energiatakarékosság elnevezésű zászlóshajó programokhoz.

EMVA és EHA lehatárolás: az ÉMOP ad támogatást:

- a hatályos jogszabály alapján **kereskedelmi minősítésű** szálláshelyek fejlesztésére,
- **turisztikai szolgáltatások fejlesztésére, de kizárva** az ÚMVP-ben foglalt **agro-turisztikai** szolgáltatásokat, közelebbről:
 - a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. Törvény 59.§-ban foglalt alkalmi falusi és agro-turisztikai szolgáltató tevékenységeket,
 - a jelen intézkedés által lehatárolt jogosult települési körben (5000 fő, vagy 100 fő/km² népsűrűség alatti nem városi rangú településeken) a mezőgazdasági alap-tevékenységekhez szorosan kapcsolódó szolgáltatásokat, úgymint lovas-, horgász, vad- és erdei turizmus.
- **attrakciók**, és kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés: teljes körűen,
- turisztikai **desztináció-menedzsment** központok és szolgáltatások: területi koordinációs céllal teljes körűen, településmérettől és szolgáltatótól függetlenül,
- a **borturizmus** területén a 100.000 euró feletti támogatás-igényű projektek részére.

A **Nemzeti Halászati Stratégiai Terv** alapján finanszírozásra kerülő program nem finanszíroz az ÚMFT operatív programjaival átfedésben lévő tevékenységet.

A prioritás eredményeinek elérését segítik az ÚMVP-nek a vidéki térségek helyi védettséggel rendelkező épített értékeinek, szellemi örökségének, és a településen belüli természeti értékek védelme és fenntartható hasznosítása érdekében megvalósítható fejlesztései is.

Kapcsolódás más operatív programokhoz:

A Gazdaságfejlesztés Operatív Program céljaiból következően nem támogatja turisztikai iparban tevékenykedő vállalkozások technológiai korszerűsítését.

A program nem támogatja azoknak az állami fenntartású kulturális létesítményeknek a turisztikai célú fejlesztését, melyeket a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program támogat.

A természeti értékekben gazdag területen a természetvédelmi intézkedéseket a Környezetvédelem és Energia OP tartalmazza. Ezen értékek megőrzése alapfeltétele a turisták számára a természeti értékek szervezett keretek közt történő bemutatathatóságának.

4.3 Településfejlesztés

Célkitűzések

A helyi önkormányzatok település-rehabilitációra irányuló, a magánberuházásokat is mozgósító akcióinak célja:

- Új gazdasági, közösségi és szociális funkciók megjelenésének támogatása, valamint a meglévő funkciók megerősítése többségében hátrányos helyzetű csoportok, romák által lakott romló állapotú területeken, lakótelepeken a terület megújítása és a társadalmi kohézió erősítése érdekében. Ezen belül hangsúlyosan a régió területén lévő városok belső szlömösödő településrészeinek komplex rehabilitációja;
- Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérségekben a térség-szervező funkciókkal rendelkező települések attraktivitásának fokozása, valamint a vállalkozások üzleti infrastrukturális környezetének fejlesztése elsősorban a magánberuházások és a munkahelyteremtés ösztönzése érdekében;
- Új és meglévő gazdasági, közösségi funkciók támogatása, megerősítése a régió közép- és nagyvárosaiban, többek között a magasan képzett lakosság megtartása érdekében;
- Az elmaradott kistérségek szegregációjának megakadályozása, a kistelepülések népességmegtartó-képességének javítása, az aprófalvak funkcióváltásra, ill. újraneépülésre való előkészítése érdekében a falusi infrastruktúra fejlesztése;

Célkitűzések számszerűsítése

Indikátor típusa	Indikátor definíciója	Mértékegység	Bázisérték (2004)	Célérték (2015)	Adat- forrás
hatás	A szociális célból rehabilitált terület komplex aktivitási rátája (15-64 éves korosztály) a települési átlag arányában	%	2007. évi éves jelentésben	75	IH
eredmény	A támogatással érintett területen telephellyel rendelkező vállalkozások számának növekedése	%	0	20	IH
eredmény	Támogatással érintett lakosok száma a rehabilitált településrészekben	fő	0	70 000	IH
eredmény	A támogatott projektek keretében EU-s kirtériumoknak megfelelő szennyvízkezeléssel ellátott lakosok száma a 2000 lakos alatti településeken	fő	0	20 000	IH

Főbb műveletcsoportok indikatív listája

Az Észak-magyarországi régióban a települések túlnyomó részének külső megjelenése, arculata nem megfelelő, a város- és településközpontok elhanyagolt állapotban vannak, nem felelnek meg a mai kor életminőségi követelményeinek. Különösen a városokban gyakoriak a lerobbant állapotú telepek, a megszűnt ipari, katonai tevékenységek révén megmaradt belterületi, gyakran szennyezett barnamezős területek.

A városi területek fejlesztésében kiemelt szerepe van Miskolcnak, ahol többek között a versenyképességi pólus program sikeres megvalósítása érdekében is szükséges a városi

környezet, a kulturális szabadidős kínálat, valamint a helyi tömegközlekedés megújítása. Miskolc fejlesztési projektjeinek támogatásának keretét a 2005-ben elfogadott és partnerségi együttműködés keretében kidolgozott városfejlesztési stratégia képezi, mely magába integrálja a versenyképességi pólus program és az európai kulturális főváros pályázathoz kidolgozott projekteket. A városfejlesztési stratégia részeként egységes végrehajtási keretben kell kezelni a különböző beavatkozási területekhez kapcsolódó fejlesztéseket.

A települési problémák megoldásában központi szerep jut az önkormányzatoknak, amelyek azonban forráshiány miatt sokszor rövidtávú szempontokat - például a helyi közintézmények fenntartását - kénytelenek érvényesíteni településfejlesztési tevékenységük során. Ezért olyan, a városok középtávú fejlesztési stratégiájába illeszkedő település-rehabilitáció akciók megvalósítása szükséges, melynek eredményeként megteremtődik a magánszféra beruházásait is mozgósító, így új munkahelyek teremtését ösztönző kedvező üzleti környezet a fejlesztési célterületeken.

A lepusztult, vagy leromlással fenyegetett lakóterületek rehabilitációja összefüggő és egyértelműen lehatárolt fejlesztési célterületen valósul meg és egy jól meghatározott probléma megoldását célozza. Így biztosítható, hogy a koncentrált területen megvalósuló beavatkozások tényleges hatást gyakoroljanak az adott település és a környező térség társadalmi és gazdasági életére.

Az infrastrukturális beruházások kiegészítéseképpen, az integrált városi rehabilitáció megvalósítása érdekében szükséges a kapcsolódó közlekedési, foglalkoztatási, képzési, szociális célú fejlesztések megvalósítása.

A prioritás a leromlott városi lakóterületek és a leromlással fenyegetett lakótelepek integrált, akcióterületen alapuló rehabilitációját és a kistérségek központi településeinek fejlesztését támogatja az ERFA rendelet 8. cikkelye alapján. A városfejlesztési beavatkozások megvalósításában fontos szerepet játszik a magántőke mobilizálása, megtérülő fejlesztések esetén visszatérítendő támogatások alkalmazása. Az operatív program lehetőséget teremt az EIB¹⁴, CEB hitelkonstrukcióval megvalósítható városfejlesztési alapok városfejlesztési beavatkozásokba való bevonására. A városfejlesztési akciók hatékonyabb megvalósítása érdekében tervezzük a JESSICA finanszírozási eszköz felhasználását.

1. Leromlott városi területek (pl. kolónia telepek) és a leromlással fenyegetett telepek (pl. házgyári épületeket tartalmazó lakóterületek) integrált, akcióterületen alapuló rehabilitációja

A beavatkozások integráltságát az URBAN II Közösségi Kezdeményezés mintájára és szempontjainak érvényesítésével kívánjuk megvalósítani. Az URBAN program kifejezetten az urbanizációból eredő városi problémák enyhítésére jött létre, amely a gazdasági és szociális szempontból egyaránt hátrányos helyzetű városrészek (akcióterületek) integrált, komplex megújítását célozza egy összefüggő és egyértelműen lehatárolt akcióterületen. A programok a helyi szint ismeretére, a helyi problémák feltérképezésére és a helyi közigazgatási szervek, helyi lakosok, civil szervezetek és gazdasági szereplők együttműködésére építenek.

Az 1080/2006 EK Rendelet 7. cikk (2) pontja értelmében "...lakásberuházási kiadások .. az alábbi feltételek mellett támogathatók: (a) a kiadásokat **integrált városfejlesztési művelet** vagy prioritási tengely keretében kell programozni az állapotromlással és társadalmi kirekesztéssel küzdő vagy azzal fenyegetett területeken ..".

¹⁴ EIB – European Investment Bank, CEB – Council of Europe Development Bank

Az Európai Bizottság 1828/2006 rendelete értelmében lakóépület felújítás csak akkor támogatható uniós forrásból, ha azon célterület, ahol a felújítás történik, társadalmi és gazdasági értelemben leromlott vagy leromlással fenyegetett. A célterület leromlottságát kiválasztási kritérium-rendszerrel (indikátorokkal) kell bizonyítani. A Bizottság rendelete értelmében a 47. cikk (1) bekezdésben felsorolt 10 lehetséges kritérium használható, amelyből a célterület legalább háromnak kell, hogy megfeleljen (Ezek közülük kettő a rendelet a)-h) pontjaiban felsoroltak közé tartozik.)

A felsorolt 10 kritériumból három kritérium - az a), b) és f) - használata biztosítható a teljes 2007-2013-as időszak során. A beavatkozások fókuszálása érdekében a fennmaradó 7 kritériumból az akcióterv alkalmazhat majd további 3-4-et attól függően, hogy a mérésükhöz rendelkezésre állnak-e országos szinten elérhető és releváns adatok. A kritériumokat és a mutatószámok határértékeit az Európai Bizottsággal egyeztetve határozzuk meg.

A szociális városrehabilitáció támogatásában részesíthető célterületeket két csoportra osztjuk, mindkettő önálló kritériumrendszerrel rendelkezik. (Lakótelepek és nem lakótelepi beépítésű területek – hagyományos beépítésű városrészek). A külön kritériumrendszer használatát ezen területek népesség-összetételének és épületállományának jelentős eltérése indokolja.

Amennyiben a szociális városrehabilitációra kijelölt célterület egyaránt tartalmaz lakótelepi és hagyományos városias területet, akkor azt a kritériumrendszert kell alkalmazni, amely a célterület lakásállományának több mint 50%-ára jellemző. A lakótelepre jellemző indikátorokat kell alkalmazni abban az esetben, ha a szociális rehabilitáció célterülete megfelel az alapvetően KSH alapú lakótelep definíciónak:

- többnyire iparosított technológiával épült 1945 után, és
- környezetéből elváló középmagas és magas lakóházak, házsorok alkotják.

Az akcióterületek kijelölésére elsősorban a 1828/2006/EK rendelet 47. cikke által körvonalazott kritériumrendszer érvényesítésével kerül sor, amely a lakáscélú épület-felújítás (housing) feltételeit szabályozza. A lakáscélú épület-felújításra fordítható összegek projekt szinten kerülnek korlátozásra, egyrészt a projektek szigorú belső pénzügyi arányainak megtartásával, másrészt azzal, hogy - koherenciában az Európai Parlament és a Tanács 1080/2006/EK rendeletének a támogatható területekre vonatkozó részének 7. cikk (2) bekezdésével - a lakás-beruházási (housing jellegű) kiadások az összes ERFA-juttatás legfeljebb 2 %-ig terjedhetnek.

A fizikai jellegű beruházások közül támogatandó

- Közterületek kialakítása, felújítása - beleértve a közmű hálózatot;
- Közintézmények felújítása, bővítése amennyiben új, a rehabilitáció céljait elősegítő közösségi programokhoz kapcsolódik, közösségi helyiségek kialakítása;
- Több lakásos lakóépületek közös részeinek (pl. gépészet, külső szigetelés, azbesztmentesítés) energiatakarékosságot is szolgáló felújítása
- Az akcióterületen lévő több lakásos lakóépületek energia-ellátásának korszerűsítése, különös tekintettel a megújuló energiaforrások használatára és az energiafelhasználás csökkentésére;

- Lakóépületek bontása (különleges esetben, kizárólag olyan telepfelszámolások esetén, amelyeknél az elköltöztetett lakók legalább komfortos lakásba kerülnek, és a szociális beilleszkedésüket külön programok segítik, melyeket a pályázat is tartalmaz);
- Akcióterületen lévő kulturális, szabadidős létesítmények kialakítása, felújítása, bővítése;
- Tanulmányok, kiviteli tervek készítése a jelenlegi és a későbbi rehabilitációs szakaszokhoz kapcsolódóan;

Az akcióterületen megvalósuló fejlesztések költségvetésének legfeljebb 10%-át társadalmi célú beavatkozásokra kell fordítani. E körben a nem állami (civil, egyházi) szereplők, szervezetek aktív együttműködése is hasznosan integrálódhat a komplex rehabilitációba.

A fejlesztésekre csak olyan pályázatok nyújthatók be, melyek tartalmazzák az akcióterület fejlesztésnek programját, ezen belül az akcióterület állapotának részletes bemutatását, a programba bevonandó helyi szereplőkkel való egyeztetés folyamatát és a fejlesztési projekteket.

A nem önkormányzati tulajdonú lakóépületek felújítása esetében a javasolt támogatási arány maximum 70%. Hátrányos helyzetű családok esetén a lakossági önrészt az önkormányzatok átvállalhatják.

2. Kistérségek központi településeinek fejlesztése

Támogatásban részesíthető a régió összes városa, ezen belül a településhálózatának fejlesztésére készített szakértői tanulmány¹⁵ által meghatározott régiós növekedési centrumok, valamint térség-szervező funkcióval rendelkező szolgáltató kisvárosok. (2. sz melléklet) A térség-szervező funkciókkal rendelkező települések besorolása a településen koncentrálódó települési funkciók száma és a népességszám alapján történt.

A támogatások során előnyben részesülnek a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű kistérségek érintett települései, valamint műemléki jelentőségű területtel rendelkező települések. A fejlesztések során külön megkülönböztetést kell kapnia a régió versenyképességi pólus programját közvetlenül szolgáló és elsősorban a magasan képzett lakosság megtartását szolgáló városfejlesztési projekteknek. Az alábbi fejlesztések csak egy koherens, partnerségi egyeztetésen alapuló városfejlesztési stratégia részeként támogathatók.

A fizikai jellegű beruházások közül támogatandó:

- Települések központi tereinek megújítása vállalkozások üzleti környezetének javítása, új munkahelyek teremtése érdekében, ezen belül
 - o közterületek közcélú kialakítása, felújítása új vállalkozások letelepítése céljából;
 - o településközpontokban, műemléki jelentőségű területeken lévő épületek külsejének, homlokzatának, közvetlen környezetének felújítása;
 - o barnamezős területek (pl. belterületi volt laktanyák) közösségi (pl. kulturális-szabadidős) célú funkcióinak fejlesztése, beleértve a területek fejlesztésére

¹⁵ Minőségi élet feltételeinek megteremtése a településhálózat integrált fejlesztésével. Készítette: Dr. G. Fekete Éva, 2006. 9. fejezet növekedési célterületek, kistérségi szolgáltató városok .

való alkalmassá tételét, így a tulajdonviszonyok rendezésének elősegítését, a szükséges kármentesítést.

- Városi közlekedés során a balesetmentes közlekedést, az intermodális közösségi közlekedést, valamint a környezetbarát közlekedési formák elterjesztését elősegítő beruházások;
- Tehermentesítő belterületi utak korszerűsítése, valamint átkelő-szakaszok építése vasúti kereszteződések kiváltása céljából;
- Helyi közösségi közlekedés irányítás-technológiai rendszerének és utasforgalmi infrastruktúrájának fejlesztése, különös tekintettel a mozgáskorlátozottak közlekedési feltételeire, valamint a kerékpárszállítás feltételeinek megteremtésére, továbbá igény esetén P+R parkolók építése;
- Települési zöld területek (pl. folyópartok) revitalizációja, zöldfelületek növelése;
- Önállóan nem, csak kizárólag más fejlesztéshez kapcsolódóan a kulturális, szabadidős infrastruktúra fejlesztése a városi, kistérségi népességmegtartó képesség erősítése érdekében;
- Hosszú távú stratégiai várospolitikai tervezés támogatása;

E körben a nem állami (civil, egyházi) szereplők, szervezetek aktív együttműködése is hasznosan integrálódhat a komplex rehabilitációba.

3. Vidékfejlesztési programot kiegészítő falusi települések infrastrukturális fejlesztése

Támogatásban részesülhetnek a városi települések fejlesztésébe nem tartozó települések. A támogatás során előnyben részesülnek a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű és a kiemelt turisztikai desztinációkhoz tartozó térségek kistépülései. A beavatkozás a települések kistérségi szinten összehangolt programjának részeként az alábbi tevékenységeket támogathatja. Az ESZA típusú tevékenységek több településen is kifejthetik hatásukat.

A fizikai jellegű beruházások közül támogatandó:

- Belterületi földutak szilárdburkolatú úttá való fejlesztése, belterületi utak korszerűsítése; járdaépítés, indokolt esetben nagy forgalmú út mellett önálló kerékpárút építése;
- Községi közlekedést szolgáló infrastruktúra fejlesztése;
- Egyéb közösségi, kulturális célú infrastruktúra fejlesztés;
- Közvilágítás energiatakarékos megoldása;

E körben a nem állami (civil, egyházi) szereplők, szervezetek aktív együttműködése is hasznosan integrálódhat a komplex település-rehabilitációba.

A kistépülések társadalom fejlesztését segítő szolgáltatásait és elérhetőségük javítását, alternatív közlekedési megoldásokat a program más prioritásai támogatják.

4. Környezeti értékeink védelme, környezetbiztonság

- Felszíni vizek minőségének javítása és felszíni vizek okozta kockázatok csökkentése
A regionális jelentőségű vízfolyások, tavak esetében kiemelt jelentőségű a jó ökológiai állapot elérése, fenntartása, hatékony vízgazdálkodás, összhangban az EU

Víz Keretirányelvével. A régió dombvidéki területein különösen fontos az árvizek elleni védekezés érdekében záportározók építése. A záportározók fejlesztést össze kell hangolni az érintett települések belvíz-elvezetési problémáinak megoldásával. A beavatkozás részeként támogatható, pl.:

- Vízfolyások, tavak, holtágak, mellékágak medermorfológiai és ökológiaiilag megalapozott rehabilitációja az EU Víz Keretirányelvnek megfelelően;
 - Vízviisszatartás, vízpótlás, vízviisszatáplálás a „jó állapot” elérése érdekében, többek között a belvízzel, mint vízkészlettel való gazdálkodás fejlesztése, térségi vízviisszatartás, vízpótlás, tározás, vízrendszer rehabilitáció;
 - Vízpart és vízterek terhelhetőségének meghatározása, használatának szabályozása;
 - Felszíni és felszín alatti vizek további szennyezésének megakadályozása.
- 2000 lakos-egyenérték alatti a szennyvízkezelési agglomeráción kívüli települések esetében természet közeli szennyvíztisztítás és közműpótló berendezések, különös tekintettel a karsztos, aprófalvas területek kis kapacitású természetközeli megoldásaira;
 - Kockázat-megelőzéshez kapcsolódó fejlesztések: települési vízelvezető beruházások (pl. csapadékvíz-elvezetés belterületen), különösen a hegyvidéki, vízfolyás mellett lévő településeken, kapcsolódva a záportározók építéséhez, veszélyes partfalak megerősítése;
 - Települési szilárd hulladék lerakók, a dögművek, illetve a földmedrű települési folyékony hulladék fogadóhelyek rekultivációja.

A prioritási tengely megvalósítása során élni kívánunk az 1083/2006/EK rendelet 34. cikkének 2. bekezdésében meghatározott rugalmas finanszírozás lehetőségével, az adott prioritási tengely forrásainak legfeljebb 10%-ának erejéig. Az alapok közötti átjárhatósággal – amennyiben a pályázati kiírás ezt tartalmazza – a projektgazdák csak abban az esetben élhetnek, ha az ESZA-jellegű tevékenységek közvetlen kapcsolatban állnak az ERFA-alapú projekt megvalósításával, és ezen tevékenységek szükségesek a projekt eredményes végrehajtásához, illetve kifejezetten helyi sajátos probléma megoldására irányulnak.

A prioritás tengely részeként az egyes műveletek megvalósításához kapcsolódó projekt-előkészítési tevékenység támogatandó.

A prioritás tengely nagy projektet nem nevesít.

Várható hatások

A romló állapotú városrészek komplex felújításával, azaz közterületek, lakókörnyezet, ipari területek rehabilitációjával várható a gazdasági tevékenységek, magán beruházások bővülése és új munkahelyek teremtése. Az új munkahelyek és a lakókörnyezet rehabilitációja egyszerre javítja az érintett térségben a lakosság életkörülményeit és járul hozzá az érintett területek további leszakadásának megállításához. A felszíni vizekhez kapcsolódó beavatkozás hatásaként javul a környezetbiztonság, a felszíni és felszín alatti vizek minősége, ezáltal javul az érintett területeken élők életminősége.

Kapcsolódás más programokhoz

A prioritási tengely a CSG területi dimenziójával összhangban a városi területeket teszi alkalmassá arra, hogy képesek legyenek a növekedést szolgálni és elősegíteni a vidéki térségek gazdasági diverzifikációját. Az urbánus és rurális térségek versenyképességének javításával hozzájárul a NAP makro-és mikrogazdasági céljainak teljesüléséhez.

A prioritási tengely beavatkozásai támogatják a Környezet – tiszta város, zöld vidék, a Közlekedés, az Akadálymentes Magyarország és a „Kevesebb több” energiatakarékossági zászlóshajó programok megvalósulását.

EMVA és EHA lehatárolás:

Az ÉMOP támogatja:

- Kötelezően ellátandó közszolgáltatások, mint vonalas infrastruktúra (út, csapadékvíz-elvezetés, stb.) alapszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése.
- Nem kötelezően ellátandó, egyéb helyi közszolgáltatások infrastrukturális feltételeinek támogatása a városokban, illetve 5000 főt és 100 fő/km² népsűrűséget meghaladó településeken, a városok és ezen települések külterületei kivételével.

Az ÚMVP III. prioritásán a „vidéki örökség megőrzése, korszerűsítése” (323. kódszámú) intézkedései támogatják az ÚMVP melléklete szerint jogosult települések helyi védettséggel rendelkező épületeinek, építményeinek, valamint természeti elemeinek, és közterületeinek közcélú funkcionális megújítását. Az ÚMVP nem támogatja a helyi fizikai alap-infrastruktúra létesítmények kialakítását (közmű-hálózat fejlesztés, vízelvezetés, útburkolat, járda és kerékpárút fejlesztés, stb.)

A **Nemzeti Halászati Stratégiai Terv** alapján finanszírozásra kerülő program nem finanszíroz az ÚMFT operatív programjaival átfedésben lévő tevékenységet.

Kapcsolódás más operatív programokhoz:

A KEOP támogatja az állami felelősségi körbe tartozó szennyezett területek kármentesítését, és azokat az agglomerációs szennyvízberuházásokat, melyek a 25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet szerint 2000 LE felettiek, illetve EU derogáció tartozik hozzá.

A rekultiváció területén KEOP-ban a régiós határokon átnyúló és a 650 millió forintos értékhatárt meghaladó projektek kapnak helyet, míg a regionális OP-ban az egyéb, nem ebbe a kategóriába tartozó szilárd hulladéklerakók, a döggutak, illetve a földmedrű települési folyékony hulladék fogadóhelyek rekultivációja kap helyet.

4.4 Humán közösségi infrastruktúra fejlesztése

Célkitűzések

- Kistérségi közszolgáltatások hatékony biztosítása elősegítve a kistérségek és települések közti területi egyenlőtlenségek mérséklését;
- A foglalkoztathatóság javítása, ezen belül az egészséges munkaerő biztosítása érdekében magas színvonalú, a betegségek korai felismerését, rehabilitációját segítő egészségügyi ellátás biztosítása, különösen a súlyos társadalmi problémákkal küzdő kistérségekben;
- A társadalmi beilleszkedést elősegítő szociális szolgáltató rendszer kistérségi infrastruktúrájának fejlesztése;
- A megfelelő képességek és közel azonos életesélyek biztosítása érdekében a közoktatás infrastruktúrájának térségi sajátosságokhoz igazodó megszervezése és fejlesztése;
- A kistérségek térségi közigazgatási és közszolgálati rendszereinek modernizálása az információs társadalom kihívásainak megfelelő fejlesztésekkel.

Célkitűzések számszerűsítése

Indikátor típusa	Indikátor definíciója	Mérték-egység	Bázisérték (2004)	Célérték (2015)	Adatforrás
hatás	A minimális tudáskritériumoknak eleget nem tevő tanulók arányának csökkenése azokban az iskolákban ahol ezen tanulók aránya több mint 50%	%	2007. évi éves jelentésben	20% csökkenés	OKM - országos intézményenkénti kompetencia mérés
output	Fejlesztett nevelési-oktatási intézményekben tanuló diákok száma	fő	0	50 000	IH
eredmény	Óvodai nevelésben részesülő gyermekek számának növekedése	fő	43 005	45 000	KSH
eredmény	Minőségi járóbeteg szakellátásban ellátottak számának növekedése (a fejlesztéssel érintett szakrendelések esetén)	%	2007. évi éves jelentésben	2007. évi éves jelentésben	EÜM felmérés
eredmény	Szociális ellátással elért lakosság számának növekedése	%	0	15	IH

Főbb műveletcsoportok indikatív listája

A foglalkoztathatóság javítása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek csökkentése érdekében az ágazati szakmai programokhoz kapcsolódva kulcsfontosságú az önkormányzatok felelősségébe tartozó intézményrendszer modernizálása, az egészségügyi, a szociális, az oktatási ellátásnak a településszerkezetből következő sajátosságokat is figyelembe vevő jobb szervezése és működtetése. Továbbá a hatékonyabb, ügyfélbarát közszolgáltatások biztosítása érdekében elengedhetetlen az információs társadalom kihívásaihoz igazodó informatikai alapú szolgáltatásfejlesztés, folyamatmenedzselés, adatkezelés, vagy éppen az ügyfelek internet alapú tájékoztatása

A prioritás által támogatandó tevékenységek alapvetően az önkormányzatok feladat- és hatáskörébe tartoznak. Ugyanakkor az egyes feladatok ellátásának szervezése legalább kistérségi szinten gazdaságos és racionális. Ezért az alábbiakban részletezendő programokat és egyedi fejlesztéseket az önkormányzati rendszer reformjának részeként elsősorban a helyi önkormányzatok egymással és a civil partnerekkel való együttműködésben készítik el és nyújtják be támogatásra. A programok megvalósításába a partnerség kialakításába be kell vonni azokat az egészségügyi, szociális és oktatási ellátást biztosító intézményeket, egyházi, civil szervezeteket, melyek az adott kistérségben érintettek az egyes tevékenységek ellátásában, illetve felelnek a támogatásra javasolt projektek megvalósításáért. A szociális, egészségügyi, oktatási intézmények fejlesztésénél a működtetés racionalizálása és a szolgáltatások jobb elérhetősége érdekében ösztönözni kell azon fejlesztéseket, melyek előnyben részesítik a szolgáltatások integrációját. A prioritás beavatkozásainál előnyben kell részesíteni a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérségeket. Ezek a térségek azok, ahol többek között a regionális átlagnál magasabb a munkanélküliek, illetve az inaktívak aránya, valamint meghatározó a roma lakosság részesedése. A támogatásoknál továbbá figyelembe kell venni az ellátások területi hatályát, azaz preferálni kell azokat a térségeket, ahol az adott kistérség határain túl élő nagyszámú lakosságot is ellátnak a támogatandó intézmények. Az épületek támogatással megvalósuló fejlesztése, korszerűsítése során ösztönözni kell az energiatakarékos fűtési, világítási megoldások és lehetőség szerint a megújuló energia-források használatának alkalmazását.

A prioritás tengelyen belül javasolt ösztönözni a meglévő intézmények korszerűsítését, illetve átalakítását, az energiatakarékos, illetve a megújuló energiaforrások felhasználását elősegítő megoldásokat.

1. Egészségügyi ellátás korszerűsítése

Az egészségügyi ellátórendszer kapacitása, struktúrája, működése és infrastrukturális állapota alapvetően befolyásolja a lakosság egészségi állapotát és ezzel együtt foglalkoztatási lehetőségeit. A betegségek korai felismerése és megfelelő szinten való kezelése, valamint magasabb szintű rehabilitációs tevékenységek egyszerre járulnak hozzá a munkából kieső idő csökkentéséhez.

A jelentős munkanélküliséggel és magas inaktivitással rendelkező kistérségekben a kistérségi szintű lakosság közeli fejlesztések keretében a korszerű diagnosztikai felszereléssel és a szűrések feltételeinek biztosításával (pl. mobil szűrés) megvalósulhat a területi vagy társadalmi szempontból hátrányos helyzetűek (pl. romák) korai szűrése, ami csökkenti az ellátásban meglévő területi különbségeket, és nagymértékben hozzájárul ezen népességcsoportok aktivitásának növeléséhez. A rehabilitációs és ápolási szolgáltatások hozzáférhetőségének javítása rövidebb gyógyulási időt, költség-hatékony új eljárások bevezetését teszi lehetővé, továbbá az időskorúakról gondoskodó rendszerek kialakítása a családtagokat mentesíti hozzátartozóik ápolása alól, amely szintén a társadalmi, foglalkoztatási esélyek kiegyenlítésének az irányába hat.

A művelettípus az egészségügyi reformként meghatározott ágazati célok megvalósulását szolgálja. Az egészségügyi reform célja, hogy a szolgáltatás színvonala növekedjék, a hozzáférés egyenlőtlenségei mérséklődjenek és az állami kiadások hatékonyabb felhasználásával fenntartható mértékűek maradjanak. Az intézkedések a lakosság egészségben eltöltött éveinek növekedését, a munkaképesség mielőbbi visszaállítását, valamint az erőforrások koncentrációjával a szolgáltatások költség-hatékonyágának és minőségének növelését segítik elő. A ROP-ban megvalósuló infrastruktúra beruházás célja, hogy az ágazati reform keretében a régió egészségügyi ellátásának tekintetében bekövetkezett változásokhoz igazodva egy magasabb színvonalú ellátást biztosítson, mely a tárgyi eszközök cseréjével, korszerűsítésével, igény szerint újak beszerzésével

valamint az infrastrukturális háttér modernizálásával érthető el. Ez biztosítja, hogy az ellátórendszerben a megelőzés, gyógyítás (feltételrendszerek), a gyógyulás (szakterületek moduláris rendszere) egységes és integrált rendszere sikeresen kialakíthatóvá váljon, mely komplexitásánál fogva képes szolgálni a magas szintű betegközpontú ellátást.

A fentiek érdekében támogatandók:

- a kistérségi szintű lakossághoz közeli ellátások keretében az alap és járóbeteg szakellátás fejlesztése¹⁶, azok integrációjának elősegítése.

Az ellátás továbbá helyszínt biztosít az egészségnevelés, az egészséges életmód, valamint egyéb közösséget kiszolgáló tevékenységeknek. Kiemelten támogatandó a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű kistérségek, illetve azok a térségek, ahol hosszú ideje betöltetlen háziorvosi állások vannak.

- a kistérségi járóbeteg-szakellátó központok fejlesztése,

A kistérségi járóbeteg-szakellátó központok a kistérségekben működő, járóbeteg-szakellátást nyújtó szakrendelők/rendelőintézetek szintjén valósul meg a szükségleteknek megfelelő különböző szolgáltatások integrációjával és komplex szolgáltatások, valamint a kórházi ellátást kiváltó ellátási formák (egynapos és kúraszerű ellátások, otthon-ápolás stb.) biztosításával. A kistérségi központ a regionális központ koordinációja és módszertani ajánlásai alapján biztosítja a definitív ellátást, illetve koordináló szerepkört tölt be a kistérségi szolgáltatók körében. A járóbeteg-szakrendelővel nem rendelkező kistérségekben szükséges járóbeteg-ellátás fejlesztése a Társadalmi Infrastruktúra Operatív programban jelenik meg.

- komplex rehabilitációs ellátási központok hálózatának kialakítása,

Az egészségügyi szolgáltatók (főként kiskórházak) párhuzamos aktív fekvőbeteg ellátásainak megszüntetését regionális szakmai és költséghatékonysági szempontok is sürgetik, melyek révén a rehabilitációs és egyes krónikus (pl.: ápolási) szolgáltatások kerülnek előtérbe. A rehabilitációs ellátásnak szervesen illeszkednie kell az akut ellátáshoz, annak érdekében, hogy a szervi gyógyítás mellett az önellátási képesség és a munkaképesség visszanyerése is kellő hangsúlyt kapjon a gyógyítási folyamatokban, ezért kell ösztönözni a korai rehabilitáció biztosítását és az intézmények specializációját.

- időskorúakról gondoskodó komplex és integrált rendszer kialakítása

Az egészségügyi rendszernek a változó életkori profil mellett a változó betegség profilhoz is alkalmazkodniuk kell, hiszen az időskori betegségek prevalenciája növekedni fog. Ezek a változások nem csak az egészségügy, hanem a szociális ellátórendszer strukturális változásait, a minőségi követelményeknek való megfelelést és a rendszerek integrációjának szükségességét is magában hordozza. Az idősek ellátásának leghatékonyabb formája az integrált, személyi központú ellátás, amely elsősorban összekapcsolt intézményi hálózatokkal valósítható meg.

A nem állami (civil, egyházi) szereplők, szervezetek aktív együttműködése is hasznosan integrálódhat a feladatok komplex megoldási rendszerekké történő kialakításába.

¹⁶ Pl.: háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátás; fogorvosi ellátás; alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátás, védőnői ellátás, iskola egészségügyi ellátás, szemészeti és ortopédiai alapszűrés, mobil szűrőbusz.

2. Szociális ellátás fejlesztése a társadalmi befogadás erősítése érdekében

A hátrányos helyzetű emberek sikeres munkaerő-piaci beilleszkedéséhez a foglalkoztathatóság javítása mellett szükség van szociális szolgáltatásokra is. A szociális szolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése feltétele annak, hogy a társadalmi kirekesztéssel leginkább veszélyeztetett csoportok helyzetének javítására irányuló programok végrehajtásához biztosított legyen a megfelelő szolgáltatási háttér. Ezen szolgáltatások hozzáférhetősége tekintetében jelentős területi különbségek vannak a régió belül is, elsősorban a nagyobb városok és a kisebb települések között. Különösen a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott, többnyire aprófalvas, romák lakta térségekben (pl. Cserehát) nem biztosított a megfelelő színvonalú szolgáltatás. Ugyanakkor a nagyvárosokban (pl. Miskolc) nagyobb tömegben jelentkeznek a szociális és a speciális, pl. fogyatékos ellátása iránti igények.

A szociális szolgáltatások korszerűsítése hosszú távon a területi különbségek csökkentését, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést és az ellátások minőségének javítását szolgálja, elősegítve a hátrányos helyzetű csoportok – pl. hajléktalanok, szenvedélybetegek, speciális problémákkal küzdő gyermekek és fiatalok, fogyatékossgal élők –, és a régióban nagy számban élő munkanélküli romák munkaerő-piaci és társadalmi beilleszkedését. A szociális szolgáltatások fejlesztésére irányuló tevékenységek emellett segítik a család és a munkavállalás összehangolását, például a hozzátartozók ápolását biztosító szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek javításával. A szociális programoknál különös tekintettel kell lenni a gyermekvédelmi, illetve az ifjúságnak nyújtott szolgáltatásokra. A szociális szolgáltatások fejlesztése hozzájárulhat a foglalkoztatási lehetőségek bővüléséhez, a szociális szektor foglalkoztatási potenciáljának jobb kihasználásához, különösen a hátrányos helyzetű térségekben.

A szociális ellátás fejlesztése az alábbi ágazati célok megvalósulását szolgálja:

- A szociális ellátásban meglévő szűk keresztmetszetek kezelése, a társadalmi feszültségek oldása;

A fentiek érdekében az alábbiak támogatandók:

Helyi önkormányzatok feladatkörébe tartozó otthon-közei, család-közei szociális és gyermekjóléti alapszolgáltatások, bölcsőde, valamint nappali ellátások infrastrukturális fejlesztése.

Civil vagy egyházi közösségi házak és információs pontok kialakítása funkciójukat veszített, meglévő épületek hasznosításával, kiemelten az ifjúság és az idősek igényeihez igazodva;

Utólagos fizikai akadálymentesítés az önkormányzati feladatokat ellátó intézményekben.

A szociális szférában kistérségenként változó a szociális ellátások szervezésnek módja, különbözőek a működtető szervezetek (pl. önkormányzati, civil szervezet, egyház). A támogatások odaítélésénél különös figyelmet kell szentelni a többnyire az infrastruktúrát biztosító önkormányzatok és a többségében a működtetésért felelős civil szervezetek közti együttműködésnek és a versenysemlegesség biztosításának.

A nem állami (civil, egyházi) szereplők, szervezetek aktív együttműködése is hasznosan integrálódhat a feladatok komplex megoldási rendszerekké történő kialakításába.

3. Közoktatás térségi sajátosságokhoz igazodó szervezése és infrastruktúrájának fejlesztése

A közoktatás elégtelen minőségű épület- és eszközállománya a régióban mindenhol, de különösen a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérségekben akadályozza az ott élők megfelelő minőségű oktatáshoz való hozzáférését, ezáltal rontva a későbbi munkaerő-piaci esélyeiket. A demográfia változások által megkövetelt intézményi racionalizálás esetén a kistelepüléseken az alsó tagozatos oktatás és az óvodai nevelés integrált intézményi megoldására kell törekedni, míg a felső tagozat esetén a települések közti együttműködést kell szorgalmazni. Különösen nagy hiányosságok és területi különbségek mutatkoznak a régióban az informatikai infrastruktúra hozzáférhetősége és eszközellátottsága tekintetében. Ahhoz, hogy a középfokú oktatásban a hátrányos helyzetű térségekben, kistelepüléseken élő fiatalok is egyenlő esélyekkel tudjanak részt venni, ne kelljen elhagyniuk lakóhelyüket, illetve naponta kb. 2-3 órát utazniuk, ezért alapvetően a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérségekben van szükség a középfokú oktatás infrastruktúrájának fejlesztésére. A fejlesztések során biztosítani kell a minőségi közoktatáshoz való egyenlő hozzáférés esélyét és a szegregációmentességet. Az oktatási programok megvalósítása során külön figyelmet kell szánni a roma gyermekek és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek oktatási feltételeinek javítására. A projekteknek ösztönözniük kell a sajátos nevelési igényű gyerekek oktatását a normál iskolákban sajátos oktatási programok bevezetésével és alkalmazásával.

A fejlesztések illeszkednek az oktatási reformhoz, amely az ágazati célokat jelöli ki.

A **közoktatás reformjának** fő céljai az oktatási eredményesség javítása (versenyképes tudás, oktatási egyenlőtlenségek mérséklése), a közoktatás minőségének (hatékony és befogadó közoktatási rendszer) és struktúrájának megújítása és a minőségi közoktatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése. A tanulási környezet fejlesztését a következő célok szolgálják:

- A különböző kompetenciák fejlesztésére orientált és differenciált pedagógiai gyakorlat elterjedését szolgáló feltételek megteremtése;
- Az infokommunikációs eszközök tanítási-tanulási gyakorlatba való integrálását szolgáló feltételek megteremtése;
- Az intézményi minőségfejlesztés és a pedagógiai innováció feltételeinek megteremtése;
- Az oktatás tárgyi feltételei standardjainak kialakítása, az azoknak megfelelő feltételek megteremtése;
- A pedagógiai szakszolgálatok hozzáférhetőségének javítása;
- Az egész oktatási szektorra egységesen kialakított kimeneti követelmény- és kvalifikációs rendszer kialakítása;
- Egységes és individualizált pályaorientációs tanácsadási rendszer kialakítása.

Az oktatás fejlesztése az alábbi ágazati célok megvalósulását szolgálja:

- Az alapfokú nevelés-oktatás egyik célja az alapvető kompetenciák, ismeretek megszerzése, melyek alkalmassá teszik a diákokat a szakoktatásra.
- A születésekkel összefüggő létszámváltozáshoz kapcsolódó intézményrendszeri fejlesztések, racionalizálása.
- A leghátrányosabb helyzetű kistérségekben a Befogadó iskola program megvalósítása, hogy megfelelő oktatási színvonallal és infrastrukturális körülményekkel segítsék a gyerekeket a korszerűbb ismeretekhez való hozzájutáshoz, és ellensúlyozzák a gyermekek korai elvándorlását, nagyvárosba történő ingázását.

A fentiek érdekében az alábbi típusú fejlesztések támogatandók:

Óvodai és az alapfokú nevelési-oktatási intézmények infrastruktúrájának fejlesztése, korszerűsítése – óvodai férőhelyek bővítése a magas születésszámú, többnyire társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérségekben;

társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségek diákjainak képzésére jelentős hatást gyakorló közép fokú oktatási, speciális szakoktatási intézmények és kollégiumok infrastrukturális fejlesztése;

az iskolai, óvodai funkciók kiegészítését ellátó létesítmények, szabadidős programok, foglalkozások lehetőségét, szociális célú gondoskodást biztosító épületek (pl. orvosi szoba, tornaterem, életvezetéséhez kapcsolódó infrastruktúra), terek építése, megújítása és intézmények udvarának felújítása, iskola előtti parkoló kialakítása;

Kizárólag óvodai és az alapfokú nevelési-oktatási intézmények infrastruktúrájának fejlesztéséhez, korszerűsítéséhez kapcsolódóan az oktatás tartalmi fejlesztéséhez, sajátos nevelési igényű gyerekek, diákok képzéséhez szükséges eszközök, berendezések beszerzése a kötelező taneszköz-jegyzék alapján, beleértve az informatikai berendezések, eszközök beszerzését;

- Az intézmények fejlesztése során biztosítani kell az akadálymentesítésüket, hogy a létesítményekhez a sajátos nevelési igényű tanulók is hozzáférjenek (1993. évi LXXIX közoktatási törvény 121§(29)).

A program által támogatott infrastrukturális fejlesztéseket össze kell hangolni a TAMOP közoktatást fejlesztő ESZA tevékenységeinek támogatásával.

A nevelés-oktatás területén is kistérségenként változó az alapfeladatok megszervezésnek módja, különbözőek a fenntartó szervezetek (pl. önkormányzati, civil szervezet, egyház). A támogatások odaítélésénél versenysemlegességet biztosítani kell az önkormányzati, egyházi, civil működtetésű intézmények támogatásánál.

4. A térségi közigazgatási és közszolgálati rendszerek informatikai fejlesztése

A közigazgatási és közszolgáltatási rendszereknek az információs társadalom igényeinek megfelelő fejlesztése elengedhetetlen a belső munkafolyamatok hatékonyabb működtetéséhez és az ügyfélbarát szolgáltatások nyújtásához. Az operatív program biztosítja, hogy az országban az Elektronikus közigazgatás operatív program segítségével kiépülő alkalmazásslátszólató központokhoz csatlakozni tudjanak az önkormányzatok. Ezért az alábbi tevékenységek támogatandók:

helyi közintézmények, közszolgáltatások integrált (összehangolt igazgatási és ellátási rendszerek), hálózati elvű és minőségi – így az elektronikus ügyintézés, regionális tudásvagyon készítése – fejlesztése, megújítása, tartalomszolgáltatásuk fejlesztése.

Közösségi célú szolgáltatási pontok működtetéséhez szükséges fejlesztések.

A prioritási tengely megvalósítása során élni kívánunk az 1083/2006/EK rendelet 34. cikkének 2. bekezdésében meghatározott rugalmas finanszírozás lehetőségével, az adott prioritási tengely forrásainak legfeljebb 10%-ának erejéig. Az alapok közötti átjárhatósággal – amennyiben a pályázati kiírás ezt tartalmazza – a projektgazdák csak abban az esetben élhetnek, ha az ESZA-jellegű tevékenységek közvetlen kapcsolatban állnak az ERFA-alapú projekt megvalósításával, és ezen tevékenységek szükségesek a projekt eredményes végrehajtásához, illetve kifejezetten helyi sajátos probléma megoldására irányulnak.

A prioritás tengely részeként az egyes műveletek megvalósításához kapcsolódó projekt-előkészítési tevékenység támogatandó.

A prioritás tengely nem támogat nagy projektet.

Várható hatások

A prioritás megvalósításaként várható, hogy az önkormányzati feladatokat a kistérségi szintű együttműködések keretében hatékonyabban látják el a jövőben, és költségtakarékosabban működtetik. Továbbá a humán intézményrendszer modernizálásától várható a szolgáltatási, ellátási színvonal javítása, mely hozzájárulhat a szociális problémák kezeléséhez, a lakosság egészségi állapotának javításához, illetve csökkentik a szociális feszültségeket, illetve azok újratermelésének esélyét.

Kapcsolódás más programokhoz

A prioritási tengely elsősorban a CSG 1.3. Iránymutatás „Több és jobb munkahely” céljához kapcsolódik, valamint szolgálja a foglalkoztatás javításához kapcsolódó NAP iránymutatásokat.

A prioritási tengely kapcsolódik az XXI. század iskolája, A tudás esély, a Gyermekesély, a Nem mondunk le senkiről, az Akadálymentes Magyarország, az Egészségügy valamint a Non-stop ügyintézés elnevezésű zászlóshajó programokhoz.

EMVA és EHA lehatárolás:

Az ÉMOP támogatja:

- Kötelezően ellátandó közszolgáltatások, mint: közoktatás, egészségügyi és szociális infrastruktúra alapszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése;
- Nem kötelezően ellátandó, egyéb helyi közszolgáltatások infrastrukturális feltételeinek támogatása a városokban, illetve 5000 főt és 100 fő/km² népsűrűséget meghaladó településeken, a városok és ezen települések külterületei kivételével.

Az ÉMOP támogatja **városokban**, illetve az 5000 főt és 100 fő/km² népsűrűséget meghaladó településeken megvalósuló egy vagy többcélú – nem kötelező önkormányzati vagy közigazgatási funkciókat ellátó – közösségi és szolgáltató terek fejlesztését is.

A **Nemzeti Halászati Stratégiai Terv** alapján finanszírozásra kerülő program nem finanszíroz az ÚMFT operatív programjaival átfedésben lévő tevékenységet.

Kapcsolódás más operatív programokhoz:

Az egészségügyben az aktív kórházai ágyakkal rendelkező ellátások korszerűsítését a Társadalmi infrastruktúra fejlesztési OP támogatja. Az ágazati stratégiák alapján az ágazati, de különösen a Társadalom-fejlesztési OP-ban és a regionális op-ban szereplő beavatkozásokat egymással összehangoltan kell megvalósítani.

A bentlakásos intézmények fejlesztését a Társadalmi Infrastruktúra OP támogatja. A régió számára a háromszoros túljelentkezés miatt különösen fontos fogyatékossgal élők szakoktatási kapacitások bővítése, amit a fogyatékosok általános iskolájának szakmai és intézményi fejlesztésével lehetne megvalósítani.

4.5 Térségi közlekedés fejlesztése

Célkitűzések

- Kistérségi központok, főutak közúti, illetve tömegközlekedéssel való elérhetőségének javítása, különös tekintettel a kistelepülések munkahelyhez, közszolgáltatásokhoz való jobb hozzáférésére;

Célkitűzések számszerűsítése:

Indikátor típusa	Indikátor definíciója	Mértékegység	Bázisérték (2004)	Célérték (2015)	Adatforrás
eredmény	Saját kistérségének központi települését közúton és tömegközlekedéssel 30 percen kívül elérő lakosság számának csökkenése	fő	26 662 (2006)	22 00	IH felmérés alapján
eredmény	Közösségi közlekedést igénybe vevők számának növekedése	%	0	5	IH vagy KSH

Főbb műveletcsoportok indikatív listája

A közszolgáltatások szervezése, illetve a munkaerő, turisták mobilitásának ösztönzése nem nélkülözheti az érintett települések közlekedési elérhetőségének javítására való törekvést. A kistérségi központok, főutak, jelentős számú munkaerőt foglalkoztató iparterületek és turisztikai vonzerők elérhetőségét a közúthálózat balesetmentes és gyorsabb megközelíthetőséget biztosító fejlesztésével, illetve a tömegközlekedés jobb, a közszolgáltatásokhoz igazodó, valamint a munkaerő, turisták mobilitását ösztönző szervezésével kell javítani. A támogatások célcsoportjai a program által érintett tevékenységek fenntartásáért, működtetéséért felelős intézmények, önkormányzatok, közösségi közlekedési szolgáltatást nyújtó vállalatok és civil szervezetek.

A támogatásoknál előnyben kell részesíteni a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérségeket. Ezek a térségek azok, ahol többek között a regionális átlagnál magasabb a munkanélküliség, illetve az inaktívak száma, valamint meghatározó a roma lakosság aránya és az aprófalvas települések magas száma. Ennek érdekében támogatandó:

- o Alacsonyabb rendű a településeket összekötő közutak (négy és ötszámjegyű közutak), mellékutak, bekötőutak fejlesztése, felújítása, balesetmentessé tétele, zajcsökkentő technikai megoldások építése, indokolt esetben kerékpárutak építése.

Az utak fejlesztését a munkaerőmobilitás és a közszolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés elősegítése érdekében az alábbi szempontok alapján támogatja a program:

- a főutak és a kistérségi központok elérhetőségének javítása,
- várható gazdaság fejlesztési hatás – ezen belül kiemelt turisztikai vonzerő, vagy iparterület elérhetőségének javítása,
- közlekedésbiztonsági szempontok;
- o Nagyforgalmú utak mentén kerékpárutak építése a közlekedés biztonságosabbá tétele érdekében;

- o Helyközi közösségi közlekedés fejlesztése, különös tekintettel az aprófalvakban lakók munkába járásának elősegítésére, illetve mozgásukban korlátozott személyek közlekedési feltételeire, valamint a kerékpárszállítás feltételeinek megteremtése.
- o A közösségi közlekedés színvonalának javítására cél regionális közlekedési szövetségek létrehozásának és működésének ösztönzése, melyek feladatai lehetnek a különböző közlekedési módok menterendjeinek, tarifáinak, utastájékoztatói rendszereinek, átszállási lehetőségeknek az összehangolása;
- o A térségi elérhetőséget javító vízi közlekedés-szervezés, folyami átkelők, fogadó infrastruktúra, valamint járatok kialakítása;
- o Alternatív, a települések, civil szervezetek által működtetett közlekedési szolgáltatások a kistelepülések közösségi közlekedési elérhetőségének javítására.

A prioritás tengely részeként az egyes műveletek megvalósításához kapcsolódó projekt-előkészítési tevékenység támogatandó.

A prioritás tengely nem támogat nagy projektet.

Várható hatások

Különösen az elmaradott kistérségekben a kistérségi központok elérhetősége javul, ami segíti a lakosság munkába járását, a közszolgáltatásokhoz való gyorsabb hozzáférést, illetve elősegíti a vonzóbb üzleti környezet kialakítását.

Kapcsolódás más programokhoz

A prioritási tengely hozzájárul a CSG 1.1. Iránymutatás „A közlekedési infrastruktúrák kiterjesztése és fejlesztése” céljához, valamint a helyi jelentőségű infrastruktúra és az integrált közlekedési rendszerek fejlesztésén keresztül szolgálja az elérhetőség javítását (NAP 16. iránymutatás).

A prioritási tengely beavatkozásai támogatják a Közlekedés, az Akadálymentes Magyarország és a „Kevesebb több” energiatakarékossági zászlóshajó programok megvalósulását.

Kapcsolódás más operatív programokhoz:

A gyorsforgalmi utak és az egy- kétszámjegyű utak fejlesztése a Közlekedési OP felelősségébe tartozik.

A városi közlekedéshez kapcsolódóan a kötöttpályás (pl. villamos) közlekedés fejlesztését a Közlekedési Operatív Program támogatja, míg a városokon belüli tömegközlekedés infrastrukturális feltételrendszerének fejlesztése a település-rehabilitációs prioritáson belül lesz kezelve.

A régió számára fontos a szlovák határ menti együttműködések ösztönzése érdekében a közlekedési kapcsolatok bővítése, pl. Ipoly-hidak, melyeket várhatóan a szlovák-magyar terület együttműködés operatív program fog finanszírozni.

A ÚMFT egészében a fenntartható közlekedés aránya több, mint 50 %. Az Észak-magyarországi OP program ehhez olyan módon járul hozzá, hogy az EMOP-ban a téma szerinti kategorizálás alapján fenntartható közlekedés (16., 17., 24., 25., 28. 32., 52. kategóriák) tervezett aránya az OP teljes közlekedési fejlesztéseiben 16,1%.

4.6 Az operatív program lebonyolításának szakmai támogatása (Technikai Segítségnyújtás)

Cél: Az Operatív Program műveleteinek eredményes és hatékony megvalósítása

Indikátor:

Támogatott projektek megvalósulásának aránya

[az eldöntött (pozitív támogatási döntés) fejlesztések és a ténylegesen (lezárt projektekben) megvalósított fejlesztések aránya]

Cél (2015): 100%

Technikai segítségnyújtás az ÚMFT-ben

Az Európai Tanács 1083/2006/EK Rendeletének 46. cikke szerint az alapokból lehetőség nyílik az operatív programok előkészítési, menedzsment, monitoring, értékelési, tájékoztatási és ellenőrzési tevékenységeinek finanszírozására, beleértve az alapok megvalósításához szükséges adminisztratív kapacitás megerősítését.

A 2007-13-as időszakban a technikai segítségnyújtás források két helyen jelennek meg: az operatív programok technikai segítségnyújtás prioritásaiban és a horizontális *Végrehajtás operatív programban* (VOP).

A VOP és az OP-szintű TA tevékenységek közötti elhatárolás az intézményrendszer egyes szintjei közötti munkamegosztás, valamint az intézmények működtetéséből fakadó tevékenységek és azok költségeinek megoszlásának figyelembe vételével került kialakításra.

Mindezek alapján

- az OP-k technikai segítségnyújtás prioritásai az egyes programok operatív, elsősorban projektszintű végrehajtásához kötődő tevékenységeit,
- a VOP prioritásai pedig az ÚMFT, illetve az operatív programok végrehajtásához kötődő, stratégiai, rendszer-szintű tevékenységeket hivatottak támogatni.

A rendelkezésre álló technikai segítségnyújtási források megoszlása az alábbiak szerint alakul:

TA forrás	Források megoszlása (az ÚMFT százalékában)
VOP	1,3%
Operatív program TA prioritások összesen	2,6%
Összesen	3,9%

A(z) Észak-magyarországi Operatív Program technikai segítségnyújtás prioritás által támogatott tevékenységek

1. Az operatív program technikai-adminisztratív lebonyolítása (közreműködő szervezeti feladatok)

Az operatív program végrehajtásában a közreműködő szervezetek az irányító hatóságtól kapott felhatalmazás és iránymutatás alapján végzik a felelősségi körükbe utalt prioritás(ok) lebonyolítását, így többek között:

- a pályázati kiírások és támogatási szerződések mintáinak elkészítését,
- projekt javaslatok befogadását és értékelését,
- támogatási szerződések megkötését és módosítását,
- projektek megvalósításának nyomon követését,
- támogatások kifizetését, projektek zárásával kapcsolatos feladatok elvégzését,
- ellenőrzések lebonyolítását, szabálytalanságok feltárását és jelentését,
- az operatív programhoz, vagy OP prioritáshoz kötődő, célzott kommunikációs tevékenység ellátását, az NFÜ által elfogadott éves kommunikációs terv alapján.

(A közreműködő szervezetek feladatainak részletes felsorolását ld. a Végrehajtási fejezetben).

A közreműködő szervezetek feladatai az irányító hatóság és a közreműködő szervezetek közötti feladat-ellátási szerződésekben kerülnek rögzítésre. A **közreműködő szervezeteknek az OP lebonyolításával kapcsolatos feladatai** az elvégzett tevékenységek és a teljesítmény alapján **jelen TA prioritási tengely terhére kerülnek finanszírozásra**.

A közreműködő szervezetek finanszírozásával kapcsolatos egyik legfőbb problémát a 2004-06 közötti programozási időszakban az jelentette, hogy a finanszírozás a felmerült költségek alapján történt, mely nem teremtett motivációt a költség-hatékonyság javítására. Ezt orvosolandó a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség a 2007-13-as programozási időszak közreműködő szervezeteit az ÚMFT-hez kötődő feladatok ellátásáért kizárólagosan, a teljesítmény elv érvényesítésével, vállalkezési jellegű szerződéseken keresztül finanszírozza. Ahol lehetséges a finanszírozás alapja az egységár (pl. értékelt projektjavaslatok száma, teljesített kifizetések száma stb.). *(A KSz-ek finanszírozási módjáról ld. bővebben a Végrehajtási fejezet „A végrehajtás adminisztratív kapacitása” c. pontját.)*

2. Az operatív program lebonyolításával kapcsolatos egyéb feladatok ellátása

A fenti, KSz-ek által ellátott feladatokon túl, a TA prioritási tengely keretében szükséges támogatni a következő, az Operatív Program megvalósításához kapcsolódó tevékenységeket:

- az OP monitoring bizottságának működtetése, beleértve annak titkársági feladatainak ellátását;
- éves megvalósítási jelentések, OP végrehajtását érintő tanulmányok, elemzések, az ÚMFT-szintű értékelési tervben nem szereplő, valamint a monitoring bizottságok kezdeményezésére indított értékelések.

5 Az operatív program végrehajtására vonatkozó rendelkezések

A végrehajtási rendszer kialakításával kapcsolatos alapvető szempont a 2004-2006-os időszak tapasztalatainak összegzése, egy koordinált és hatékony rendszer kialakítása, a feladat- és felelősségi körök világos elválasztása, az egyes folyamatokban meglévő átfedések megszüntetése, az eljárások átláthatóvá tétele és egyszerűsítése, valamint egy ügyfélbarát rendszer kialakítása.. Ezen alapvető szempontokat a folyamat minden szereplőjének, a végrehajtási rendszer minden szintjének folyamatosan figyelembe kell vennie.

A következő nemzeti jogszabályok szabályozzák a végrehajtást:

- a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának szabályairól és felelős intézményeiről szóló 255/2006 (XII.8.) Korm.rendelet rögzíti.
- a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának általános szabályairól szóló 16/2006. (XII.28.) MeHVM-PM együttes rendelet szabályozza.
- a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások fogadásához kapcsolódó pénzügyi lebonyolítási és ellenőrzési rendszerek kialakításáról szóló 281/2006. (XII.23.) Korm.rendelet szabályai rögzítik.

5.1 MENEDZSMENT

5.1.1 Stratégia és koordináció

A tervezés és végrehajtás során a koordináció alábbi szempontjait folyamatosan biztosítani kell:

- A nemzeti ill. EU forrásból finanszírozott fejlesztések összhangját;
- Az EU különböző fejlesztési alapjai – EMVA, EHA, strukturális alapok, Kohéziós Alap – által nyújtott támogatások koordinált tervezését és felhasználását;
- Az ÚMFT-n belül az egyes operatív programok közötti szinergiák kihasználását, a célkonfliktusok, párhuzamosságok kiküszöbölését;
- Az ágazati jellegű operatív programokban a regionális szempontok figyelembe vételét, a regionális fejlesztési tanácsok folyamatos bevonását;
- A regionális operatív programokon belül az ágazati politikai keretek érvényesülését, a szakminisztériumok részvételét a fejlesztéspolitika alakításában;
- Az egyes operatív programok határain túlterjedő zászlóshajó programok, ezen belül a több régióra kiterjedő területi fejlesztési programok kialakítását és megvalósítását;
- A horizontális célok – a 1083/2006/EK rendelet 16. cikkben foglaltaknak megfelelően a nők és férfiak közötti egyenlőség érvényesülésének elősegítése, a nemen, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékonyságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló bármilyen megkülönböztetés tilalma, a fogyatékonysággal élő

személyek hozzáféréseinek biztosítása, valamint, a 17. cikk rendelkezéseinek megfelelő fenntarthatóság – érvényesülésének előmozdítását és betartását.

A **koordináció intézményi garanciái** egyaránt átfogják a tervezés, a végrehajtás, a monitoring, az értékelés és a visszacsatolás fázisait. Az intézmények hatékony együttműködése érdekében a **koordináció folyamatait** jogszabályok rögzítik.

Intézményi keretek

A stratégiai tervezés átfogó koherenciáját a Kormány biztosítja. Ennek érdekében a Kormány jóváhagyja

- a Nemzeti Stratégiai Referenciakeretet (a továbbiakban: Új Magyarország Fejlesztési Tervet (ÚMFT)) és az operatív programokat az Európai Bizottság számára történő benyújtásukat megelőzően;
- az operatív programokban megvalósítandó támogatási konstrukciókat részletesen kibontó akcióterveket – azok megvalósításának bemutatását, tervezett ütemezését, indikatív forrásmegosztását, célrendszerét és célcsoportjait, valamint a pályázat nélkül megvalósítandó projektek, és a nagyprojektek listáját;
- az operatív programok módosítási javaslatait a monitoring bizottságok által történő elfogadást megelőzően.

A Kormány rendszeresen értékeli az ÚMFT és az operatív programok megvalósításának előrehaladását.

A stratégiai tervezés koordinációjának elősegítésre a Kormány felállította a **Fejlesztéspolitikai Irányító Testületet (FIT)**, amely összehangolja az ÚMFT, a Nemzeti Lisszaboni Akcióprogram, a Fenntartható Fejlődés Nemzeti Stratégia és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia stratégiai tervezésével kapcsolatos feladatokat. A FIT feladata a Kormány elé kerülő javaslatok és jelentések – így az operatív programoknak, akcióterveknek, pályázati kiírások tartalmának – előzetes megtárgyalása és a Kormány számára történő javaslattevés. (Ezen feladatai ellátása során nem korlátozza a Monitoring Bizottságok feladat- és hatáskörét.)

Felállításra került továbbá egy magas szintű kormánytanácsadói szerv, a **Nemzeti Fejlesztési Tanács (NFT)**, melynek tagjai:

- a miniszterelnök;
- a Regionális Fejlesztési Tanácsok képviselői;
- a Gazdasági és Szociális Tanács képviselői;
- neves szakértők;
- a FIT meghívott tagjai

Az NFT értékeli a fejlesztéspolitikai célok megvalósulását, nyomon követi az ÚMFT-ben rögzített célok teljesülését, és az EU fejlesztési irányelvek érvényesülését és összhangját, és ennek alapján javaslatokat fogalmazhat meg a Kormány számára. (Ezen feladatai gyakorlása során nem korlátozza a Monitoring Bizottságok feladat- és hatáskörét.)

Az ÚMFT tervezésének és végrehajtásának koordinációjával megbízott Kormány ügynökség a **Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ)**. Az NFÜ felel:

- az ÚMFT tervezésének, programozásának, értékelésének és végrehajtásának összehangolásáért,

- az operatív programok tervezésének, programozásának és megvalósításának koordinációjáért
- a 1083/2006/EK tanácsi rendelet 27. cikk 4. bekezdés g) pontjában foglaltaknak megfelelően az operatív programok, illetve – az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program irányító hatóságával együttműködésben – az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA), valamint az Európai Halászati Alap (EHA) támogatásainak összehangolásáért;
- továbbá mindezen támogatásoknak az Európai Beruházási Banktól, az Európai Beruházási Alapból és egyéb forrásokból származó támogatásokkal való összehangolásáért;
- az ÚMFT-t és a több operatív programot érintő kérdések tekintetében az Európai Bizottsággal való kapcsolattartásért;
- az ÚMFT és az OP-k általános eljárásrendjének szabályozásáért, beleértve az egységes működési kézikönyv kidolgozását;
- az egységes monitoring és informatikai rendszer kifejlesztéséért, működtetéséért, folyamatos továbbfejlesztéséért;
- a közösségi politikák és horizontális szempontok, így a fenntarthatóság, az esélyegyenlőség, és a diszkrimináció tilalma, a partnerség, a közbeszerzések, illetve – a Pénzügyminisztérium Támogatásokat Vizsgáló Irodájával (PM TVI) együttműködve – az állami támogatási szabályok érvényesítéséért. Ennek keretében az ezekkel kapcsolatos dokumentumok, útmutatók, stb. elkészítéséért, ezen elvek pályázati kiírásokban történő megjelenéséért, valamint nyomon követéséért.
- az ÚMFT megvalósítására vonatkozó egységes kommunikációs stratégia kidolgozásáért, továbbá és az ÚMFT egészére vonatkozó tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítéséért;
- az intézményrendszer szervezetfejlesztéséért (pl. képzések biztosítása, tananyagok fejlesztése, jó gyakorlatok terjesztése, ösztönzése, jogszabályi koordináció biztosítása);
- az ÚMFT végrehajtásának vonatkozásában egységes pályázati ügyfélszolgálat kialakításáért és működtetéséért.

Koordinációs eljárások

Az egyes **operatív programok** tartalmi összehangolása, az átfedések elkerülése érdekében a tervezés során az elhatárolás biztosítása érdekében az egyes operatív programokban részletes lehatárolási (demarkációs) elvek kerülnek meghatározásra.

A végrehajtás során a tartalmi koordinációt az – egyes operatív programok tervezési-végrehajtási részleteit tartalmazó, kétéves kitekintéssel készülő – az egy OP-ra vagy annak prioritási tengelyére vonatkozó **akciótervek** biztosítják. Az akcióterv-dokumentumban be kell mutatni a megvalósulást szolgáló támogatási konstrukciókat, ezek ütemezését és indikatív forrásfelosztását. Ezen felül, részletesen be kell mutatni a tervezett támogatások indokoltságát és célját, beleértve:

- a közösségi politikákhoz (ideértve a Közösségi stratégiai iránymutatásokat és a Lisszaboni Akciótervet), valamint az ágazati és regionális stratégiákhoz és programokhoz való kapcsolódást (ideértve a zászlóshajó programokat is),
- a nemzeti finanszírozásból megvalósuló fejlesztésekkel való összhangot,

Az akcióterveket az irányító hatóság vezetésével az érintett tárcák ill. régiók és a közreműködő szervezetek szakembereiből álló munkacsoport (Operatív Program Tervezési Koordinációs Bizottság (OPTKB)) készíti elő, amelyben valamennyi tárca és régió képviselteti magát.

A vidékfejlesztéssel és halászattal való komplementaritás megteremtése és biztosítása, valamint a kettős finanszírozás kizárásának megteremtése érdekében az OPTKB-kben tagként ill. a monitoring bizottságokban tanácsadói minőségben jelen vannak az EMVA és EHA végrehajtásával foglalkozó szervezetek képviselői. Az ÚMFT, valamint az EMVA-EHA kistérségi tanácsadói hálózatai szoros együttműködésben dolgoznak egymással.

A partnerség alapelveinek kiterjesztéseként, valamint a programok és beavatkozások közötti koordináció érvényesülésének erősítése érdekében az NFÜ – az ÚMFT-n és az OP-kon túlmenően – lehetővé teszi a társadalmi partnerek és civil szervezetek véleményének kifejtését az egyes akciótervek és pályázati kiírások **társadalmi egyeztetése** során is. Az írásos, vagy ilyen célú konzultáció során tett javaslatok a műveletek véglegesítésekor figyelembe vételre kerülnek.

A koordináció érvényesülését teszi lehetővé az egyes programozási végrehajtási dokumentumok társadalmi egyeztetése is, valamint az, hogy a projektszelekció során a bíráló bizottságba tagot delegálhat az érintett szakminiszter, ill. – a ROP-ok esetében – az érintett Regionális Fejlesztési Tanács. A monitoring bizottságok tagjaként a régiók részt vesznek a projektszelekciós kritériumok kialakításáról szóló döntés meghozatalában is.

5.1.2 Irányító Hatóság (IH)

2006. júliusától valamennyi OP irányító hatósága a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség önálló szervezeti egységeként működik.

A végrehajtás irányításának koncentrációja elősegíti az OP-k végrehajtása közötti koordináció hatékonyságának növelését, a tapasztalatcserét (amely az eljárásrendek egységesítése miatt még inkább felértékelődik), az átláthatóságot, az elszámoltathatóságot, valamint a feladatszervezés racionalizálását

Az irányító hatóság helye

A 1083/2006/EK rendelet 59. cikk (1) a) pontjának megfelelően az Észak-magyarországi Operatív Program Irányító Hatósági feladatait a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség Regionális Fejlesztési Programok Irányító Hatóság főosztálya látja el.

Az IH feladatköre és felelőssége

A 1083/2006/EK rendelet 60. cikkében foglaltaknak megfelelően az irányító hatóság felelős az operatív programnak a hatékony és eredményes pénzgazdálkodás elvével összhangban történő irányításáért és végrehajtásáért, és különösen a következőkért:

- Koordinálja a felelősségi körébe utalt operatív programok és kapcsolódó dokumentumok tervezését. Ennek keretében létrehozza és az érintett tárcák/régiók és szakértők részvételével működteti a Tervezési Operatív Bizottság

albizottságaként az Operatív Program Tervezési Koordinációs Bizottságát (OPTKB).

- Biztosítja, hogy a finanszírozásra kiválasztott műveletek összhangban álljanak az operatív programra alkalmazandó feltételekkel, valamint, hogy végrehajtásuk teljes időtartama alatt megfeleljenek a vonatkozó közösségi és nemzeti szabályoknak.
- Biztosítja az operatív program minden egyes műveletének számviteli nyilvántartását számítógépes formában nyilvántartó és tároló rendszer naprakész adatokkal való feltöltését, valamint azt, hogy a pénzügyi ellenőrzéshez, monitoringhoz, ellenőrzéshez és értékeléshez szükséges végrehajtási adatok gyűjtése megtörténjen.
- Biztosítja, hogy a kedvezményezettek és a műveletek végrehajtásába bevont egyéb szervezetek – a nemzeti számviteli szabályok sérelme nélkül – vagy külön számviteli rendszert, vagy a művelettel kapcsolatos valamennyi ügylet számára megfelelő számviteli kódot alkalmazzanak.
- Jóváhagyja a pályázati kiírásokat és a támogatási szerződésmintákat; jóváhagyja a projektjavaslatokról szóló döntéseket.
- Befogadja és ellenőrzi a KSz-ek által készített forrásle hívásokat, ellenjegyzi és az igazoló hatóságnak továbbítja a KSz-ek által készített hitelesítési jelentéseket.
- Biztosítja, hogy az operatív programok értékelései a vonatkozó közösségi rendelkezésekkel összhangban történjenek. Az IH – együttműködésben a Monitoring Bizottsággal – vezető szerepet tölt be az értékelési prioritások és tevékenységek meghatározása során. (Ld. még az értékelésre vonatkozó alfejezetet.)
- Elkészíti, és folyamatosan aktualizálja az operatív program ellenőrzési nyomvonalát. Eljárásokat dolgoz ki annak érdekében, hogy a megfelelő ellenőrzési nyomvonal biztosításához előírt valamennyi költség- és ellenőrzési dokumentumot a vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően megőrizze.
- Biztosítja, hogy az Igazoló Hatóság a költségekkel kapcsolatban igazolás céljából folytatott eljárásokról és vizsgálatokról valamennyi szükséges információt megkapja.
- Működteti az operatív program monitoring bizottságát és biztosítja az ehhez szükséges dokumentumokat annak érdekében, hogy a monitoring bizottság az operatív program végrehajtásának minőségét – figyelemmel annak konkrét céljaira – felügyelhesse.
- Felel az éves és záró végrehajtási jelentések elkészítéséért, valamint – a monitoring bizottság általi jóváhagyásukat követően – a Bizottsághoz történő benyújtásukért.
- A Bizottság részére átadja a nagyprojektek értékeléséhez szükséges információkat.
- Kidolgozza az operatív program módosítására vonatkozó javaslatokat.
- Biztosítja az OP a Monitoring Bizottság döntésének megfelelő kiválasztás kritériumainak megfelelő végrehajtását, az akciótervek végrehajtását, valamint a műveletek szabályosságát és megvalósíthatóságát.
- Felügyeli a felelősségi körébe utalt programok végrehajtását.

- Az operatív program(ok)kal kapcsolatos ügyek tekintetében az Európai Bizottság illetékes főigazgatóságával/-aival kapcsolatot tart.
- Részt vesz vagy – amennyiben a feladat delegálásra kerül – felügyeli az ÚMFT egészére, illetve a felelősségi körébe utalt operatív programra vonatkozó tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos feladatok ellátásában és ügyel az ezzel kapcsolatos követelmények betartására.
- Ellenjegyzzi a végrehajtásra vonatkozó többéves programozási dokumentumokat.
- Gondoskodik az operatív program szakmai segítségnyújtási keretének kezeléséről.
- Kezeli a rendszerszintű szabálytalanságokat, megteszi a szükséges korrekciós intézkedéseket.
- Az illetékes miniszter és regionális fejlesztési tanács véleményének kikérésével és bemutatásával, javaslatot tesz a kormány számára a kiemelt projektek azonosítására.

Az OP IH feladatainak ellátásában – jellemző módon a horizontális, több OP-t érintő feladatok, pl. pénzügy, kommunikáció tekintetében – részt vesznek az NFÜ további szervezeti egységei is.

A végrehajtás egyes delegált adminisztratív, pénzügyi és technikai feladatait végző **közreműködő szervezetek** (továbbiakban: KSZ) tekintetében az IH:

- Szakmai felügyeletet gyakorol a KSZ OP végrehajtásával kapcsolatos tevékenységei vonatkozásában.
- Jóváhagyja a KSZ OP-források felhasználásával kapcsolatos belső eljárásrendjét.
- Az operatív program megvalósításának részleteit szabályozó utasítások kidolgozása és kiadása a KSZ részére.
- Rendszeresen ellenőrzi és értékeli a KSZ tevékenységét.

A közreműködő szervezetek a rájuk delegált feladatokat feladat-ellátási szerződés alapján látják el, mely szerződés biztosítja, hogy a KSZ szolgáltatásaiért cserébe teljesítményalapú finanszírozásban részesüljön.

5.1.3 Közreműködő szervezetek

A közreműködő szervezetek feladatai

A KSZ egy vagy több prioritás tekintetében különösen az alábbi feladatokat látja el:

- Részt vesz a feladatkörébe tartozó akcióterv kidolgozásában.
- Az Irányító Hatóság által meghatározott követelményeknek megfelelően éves munkatervet készít, amely tartalmazza a pályázatok meghirdetésének és beadási határidejének tervezett dátumait, a kötelezettségvállalásra, támogatási szerződések megkötésére és kifizetésre vonatkozó éves irányszámokat.

- Közreműködik a pályázati kiírások és támogatási szerződések mintáinak elkészítésében az IH-val és a szakminisztériumokkal együttműködésben.
- Befogadja és értékeli a projekt javaslatokat, az irányító hatósággal történt megállapodásnak megfelelően szükség szerint bíráló bizottságokat állít fel és működtet, amennyiben ezt az Irányító Hatóság a közreműködő szervezetre delegálta.
- Vizsgálja a társfinanszírozott termékek és szolgáltatások teljesítését, valamint ellenőrzi, hogy a műveleteknek a kedvezményezettek által bejelentett költségei valóban felmerültek, és a közösségi és nemzeti szabályokkal összhangban állnak.
- Megkötöti és módosítja a támogatási szerződéseket.
- Nyomon követi a projektek megvalósítását, elvégzi a támogatások kifizetését és a projektek zárásával kapcsolatos feladatokat, lebonyolítja az ellenőrzéseket, feltárja és jelenti a szabálytalanságokat (ennek kapcsán szabálytalanságkezelési rendszert alakít ki és működtet).
- Folyamatosan rögzíti az adatokat az egységes monitoring informatikai rendszerben, valamint biztosítja az adatbázis naprakészségét és megbízhatóságát.
- Az operatív program és annak részleteit tartalmazó akcióterv és az éves munkaterv megvalósításában történt előrehaladásról negyedévente beszámolókat készít, amely tartalmazza a szükséges intézkedésekre vonatkozó javaslatokat is.
- Elkészíti és folyamatosan aktualizálja az ellenőrzési nyomvonalat.
- Tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos feladatok ellátása, az NFÜ által elfogadott éves kommunikációs terv alapján.

KSz-ek minősítése, kiválasztása és finanszírozása

Az operatív program végrehajtásában közreműködő szervezetek az intézményes-szakmai felkészültségüket előre rögzítő, objektív szempontrendszer alapján a közreműködő szervezet intézményi kapacitását és szakmai kompetenciáját mérő **minősítési rendszer** keretében kerültek kiválasztásra. A feladat tényleges delegálásának előfeltétele volt, hogy a leendő közreműködő szervezet a minősítés során a feladat elvégzéséhez szükséges szervezeti feltételek, technikai és emberi erőforrások, és szakmai kompetenciák meglétéről bizonyítottan számot adjon. *(A kiválasztási folyamatról bővebben ld. az adminisztratív kapacitásról szóló alfejezetet.)*

A végrehajtás hatékonyságának biztosítása érdekében, a közreműködő szervezetek teljesítménye rendszeresen értékelésre kerül.

Az operatív programok közreműködő szervezetei a fenti pontban említett minősítési eljárás eredményének függvényében, a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának szabályairól és felelős intézményeiről szóló 255/2006 (XII.8.) Korm.rendelet 10.§-ának rendelkezései értelmében együttes miniszteri rendeletben kerültek kijelölésre. Ezt követően a KSz-ek konkrét feladat-, felelősség- és hatásköreinek, valamint finanszírozásuk módjának és feltételeinek rögzítése többoldalú feladat-ellátási szerződés keretében került meghatározásra, melyet az NFÜ, a KSz és – amennyiben releváns volt – a KSz tulajdonosi jogainak gyakorlója írt alá.

A program hatékony végrehajtása érdekében egyes támogatási konstrukciók esetében egyedi döntés alapján közvetítőként gazdasági társaságok, kereskedelmi bankok, civil szervezetek is bevonhatók (pl. indirekt támogatások vagy tőkealapok lebonyolítóiként).

A KSz-ek fenti feladatainak finanszírozása a feladat-ellátási szerződések keretében az OP szakmai segítségnyújtás prioritásának terhére történik. A KSz-ek a felmerült működési költségeik kapcsán, valamint az általuk igazolt költségek helytállóságának és szabályszerűségének, valamint a megbízható pénzügyi gazdálkodás biztosítása érdekében a szerződések többek között a következő kötelezettségeket írják elő:

- a KSz a közreműködői feladatok ellátásával kapcsolatos bevételeit és költségeit nyilvántartásában és analitikusan teljes körűen elkülöníteni köteles. Amennyiben az egységárak nem versenyeztetés eredményeként kerülnek kialakításra, a KSz-feladatok ellátásával kapcsolatos bevételek profit elérésére és/vagy a szervezet egyéb tevékenységeiből eredő veszteségek finanszírozására nem fordíthatóak;
- az IH a KSz-nél a végrehajtásra vonatkozó ellenőrzéseket végez, mely kiterjed a KSz közreműködői feladatokkal kapcsolatos ráfordításainak, költségeinek és kiadásainak elkülönített nyilvántartására, eredményességére, szabályosságára és valóságára is.

Az IH szabálytalanság felmerülése esetén felfüggesztheti a KSz által elkövetett szabálytalansággal érintett, indokolt esetben az összes jelen megállapodással kapcsolatos tevékenységet.

A Észak-magyarországi Operatív Program közreműködő szervezetei

A minősítési eljárás alapján az OP végrehajtásában közreműködő szervezetként az alábbi szervezetek kerültek kijelölésre:

Kijelölt közreműködő szervezet:
Észak-magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.
VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Kht.

- Észak-magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.

Az RFÜ a Észak-magyarországi régióban 1999 óta foglalkozik regionális fejlesztési tevékenységgel. Az ügynökség jelentős végrehajtási tapasztalatra tett szert hazai ill. Phare programok lebonyolítása során. A 2004-2006-os időszak során a Regionális Operatív Program végrehajtásában közreműködő szervezetként vett részt, ahol a projekt-kiválasztási döntések előkészítését, valamint a potenciális pályázók tájékoztatásával kapcsolatos teendőket látta el.

A szervezet megfelelő szakmai tapasztalattal és felkészült humán erőforrás kapacitással rendelkezik, működése kellőképpen szabályozott és a szervezeti forma lehetővé teszi a KSz-feladatok önálló ellátását.

- VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Kht.

A szervezet már az 1950-es évek óta foglalkozik város- és területfejlesztéssel, ehhez kapcsolódó hazai programok, majd később a Phare és egyéb közösségi programok

lebonyolításával. A 2004-2006-os végrehajtási időszakban az RFÜ-kkel közösen látta el a Regionális Operatív Program közreműködői feladatait, így jelentős gyakorlati tapasztalattal rendelkezik mind a regionális fejlesztés hazai, mind pedig a közösségi kohéziós politika végrehajtását illetően. Közreműködő szervezetként a fő feladatai a szerződéskötésre, helyszíni ellenőrzések végzésére, kifizetés-igénylések ellenőrzésére és engedélyezésére és a projekt monitoringra terjedt ki.

A VÁTI megfelelő szakmai felkészültséggel és kapacitással, széleskörű eljárásrendi tapasztalattal rendelkezik a rábízott közreműködői feladatok ellátására, működése kellőképpen szabályozott. Tekintettel arra, hogy 100%-ban állami tulajdonú társaság felelőssége elsősorban abban áll, hogy az ágazati stratégiák regionális aspektusainak megjelenését biztosítsa az OP-ban.

Az egyes közreműködő szervezetek a 255/2006 (XII.8.) Korm.rendelet 10. §-ában foglalt feltételek mellett lecserélhetőek.

Annak érdekében, hogy a 2004-2006-os időszakban tapasztalt duplikációk és hatásköri átfedések kiküszöbölhetőek legyenek, főszabályként egy KSz önállóan felel egy vagy több prioritási tengely (vagy minimum támogatási konstrukció) lebonyolításáért. A KSz-ek közötti feladatmegosztás tematikus és nem horizontális, mint az előző időszakban volt. A pályázó vagy kedvezményezett csak egy szervezettel (KSz) áll kapcsolatban, amely felel a támogatási konstrukció lebonyolításának egészéért.

5.1.4 Az OP lebonyolítása során használt eljárások

A végrehajtás hatékonyságának és eredményességének növelése, valamint átláthatóságának további elősegítése érdekében szükséges a végrehajtási folyamatok egységesítése és egyszerűsítése.

A projekt kiválasztási szempontoknak általánosan biztosítaniuk kell, hogy olyan projektek kerüljenek kiválasztásra, amelyek

- megvalósulása hozzájárul az ÚMFT és az operatív program, illetve az adott prioritás társadalmi-gazdasági céljaihoz;
- egyértelmű, mérhető és elérhető célokkal rendelkeznek;
- költség-hatékonyak;
- pénzügyileg és szervezetiileg fenntarthatók;
- hozzájárulnak a fenntarthatóság, valamint az esélyegyenlőség és diszkrimináció tilalmának érvényesítéséhez;
- sikeres megvalósulásuk valamennyi feltétele biztosított.

A kiválasztási kritériumokat az operatív program monitoring bizottsága fogadja el.

Az OP végrehajtás során az allokációs döntések meghozatala az alábbi eljárások mentén folyik:

- Nagyprojekt: A 1083/2006/EK rendelet 39-41. cikkei rendelkezésével összhangban, az ERFA vagy KA által finanszírozott olyan, munkálatok, tevékenységek és szolgáltatások sorából álló műveletek, amelyek célja valamely pontos gazdasági vagy

műszaki természetű oszthatatlan feladat elvégzése, amely egyértelműen meghatározott célkitűzésekkel rendelkezik és, melynek összköltsége meghaladja az 50 millió eurót (környezetvédelem területén a 25 millió eurót). Azon esetekben ahol nagyprojekt kerül végrehajtásra a projektek indikatív listáját az operatív program és az akcióterv is tartalmazza, így az társadalmi egyeztetés tárgyát képezi.

- Kiemelt projekt: A projekt kiválasztás olyan esete, amikor nincs szükség pályáztatásra. Ezen projektek is gondosan kiértékelésre kerülnek az értékelési eljárás során, először amikor előzetesen kiválasztásra kerülnek az akciótervben történő nevesítés előtt (az előzetes projektjavaslat alapján) és másodszor a jóváhagyási döntést megelőzően (részletes projektjavaslat alapján). A partnerségi elv mindkét fázisban érvényesül, hiszen az akciótervek társadalmi vitán vesznek részt és a civil szervezetek mindkét esetben helyet kapnak a bíráló bizottságokban. Elsősorban azon projektek tartoznak ebbe a kategóriába, amelyek megvalósítása a gazdaságra, a társadalomra, a térszerkezetére stb. jelentős hatást gyakorolnak. Kedvezményezettjeik többnyire – de nem kizárólagosan – állami vagy önkormányzati szervezetek. (pl. *közcélú infrastruktúra projektek, kiemelt foglalkoztatási hatással járó befektetések állami támogatása*).
- Egyfordulós nyílt pályázat: Olyan támogatási konstrukciók esetében alkalmazott eljárás, ahol a pályázók száma, ill. összetétele (pl. magán szervezetek) indokolja a versenyeztetést.
- Kétfordulós pályázat: Olyan esetekben alkalmazott pályázatos projekt-kiválasztási eljárástípus, ahol a célcsoport és a várható pályázatok száma limitált (tipikusan: közberuházások), és a finanszírozandó projektek összetettebbek. Az eljárás során először előzetes (kevésbé részletes) projekt-javaslatok kerülnek kiválasztásra. Az első körben sikeres projekt-javaslatok a KSz-től segítséget kapnak részletes, támogatható projektté történő kidolgozásukhoz.
- Közvetett támogatás: az eljárásnak két típusa lehet:
 - Indirekt támogatás: olyan, meghatározott értékhatár alatti pályázatok esetében használt eljárás, amelynek kapcsán a támogatások elosztását, a projektek szabályos és szerződészerű végrehajtásának felügyeletét – az irányító hatósággal kötött támogatási szerződés alapján – szakmai lebonyolító szervezet – pl. civil szervezet – látja el.
 - Pénzügyi támogatási eszközök: olyan eljárás, amelyben a projektek kiválasztását, megvalósulásának nyomon követését, ellenőrzését, a támogatás kifizetését pénzügyi közvetítők (pl. bankok) végzik. (pl. hitel, tőke, garancia eszközök).

Az egyes támogatáscsoportok esetében alkalmazandó projekt-kiválasztási eljárásokat a részletes akciótervek tartalmazzák.

5.1.5 A végrehajtás adminisztratív kapacitása

Az új időszakban a fejlesztési terv költségvetése – és ezen belül a felhasználandó EU-támogatás nagysága – igen jelentős mértékben megemelkedett. Magyarország elkötelezett az intézményrendszer olyan továbbfejlesztése mellett, hogy az EU-támogatások hatékony, eredményes és időben történő felhasználásához szükséges szervezeti kapacitás folyamatosan és teljes körűen rendelkezésre álljon.

Annak érdekében, hogy a feladatnak meg tudjon felelni, figyelembe véve a 2004-2006 közötti tapasztalatokat, Magyarország az intézményrendszer jelentős strukturális átalakítása mellett döntött. A szerkezeti átalakítás kiterjed a hatékonyabb feladat- és munkafolyamat-szervezésre, valamint ezzel összefüggésben – előzetes felméréseknek megfelelően – a rendelkezésre álló adminisztratív kapacitások bővítésére.

Ennek érdekében:

- Az összes irányító hatóság egyetlen intézményben került összevonásra. Ennek eredményeként:
 - Egységessé vált a programok tervezésének és végrehajtásának teljes szabályrendszere. Ez növeli a rendszer átláthatóságát, megkönnyíti a „legjobb gyakorlatok” elterjesztését.
 - A minden IH esetében azonos tartalmú technikai háttérfunkciókat (pl. pénzügy, számvitel, kommunikáció, jogi feladatok) összevontan, az NFÜ horizontális szervezeti egységei látják el valamennyi IH számára. Így növelhető volt a feladatellátás hatékonysága.
- A Kormány a tervezéshez és a végrehajtáshoz kötődő feladatokat egységes elvek alapján az IH-k és a KSz-ek között újra osztotta. Az IH az OP végrehajtásával kapcsolatos stratégiai feladatokért felel, míg a KSz nagyobb döntési jogosultságot és felelősséget kap a konkrét pályáztatást érintő ügyekben. Ennek eredményeként megszűnik a párhuzamos feladatellátás (duplikáció), csökken a hibák lehetősége, minden szereplő teljesítménye egyértelműen mérhetővé és számonkérhetővé válik.
- Az NFÜ 2006. őszén a potenciális közreműködő szervezeteknél – a 2003-ban követett gyakorlathoz hasonlóan – független szervezeti audit, ún. minősítési eljárást folytatott le. A minősítés célja egyrészt az volt, hogy megállapítsa a szervezet alkalmasságát a KSz feladatokra, másrészt, hogy felmérje az adott szervezetnél a feladat ellátása érdekében még továbbfejlesztendő területeket. A minősítés szempontjai különösen:
 - rendelkezik-e a szervezet megfelelő szakmai tapasztalattal és felkészült humán erőforrás kapacitással;
 - a szervezeti forma lehetővé teszi-e a munkatársak teljesítményének ösztönzését;
 - a szervezet működése kellőképpen szabályozott-e;
 - a szervezeti forma lehetővé teszi-e a 2007-13-as időszakban a KSz-hez delegált feladatok önálló ellátását.

A minősítés eredményeként a szervezet fejlesztésére vonatkozóan **konkrét intézkedési terv készült minden egyes KSz számára**, Ennek keretében a KSz-ek pontosan megállapított határidőkkel kötelezettséget vállalnak a kapacitások ill. kompetenciák tekintetében szükséges intézkedések mielőbbi végrehajtására (amely adott esetben a megfelelő feladatellátáshoz szükséges adminisztratív kapacitások bővítését, vagy a személyi állomány képzését is jelenti).

Az intézkedési tervek az NFÜ-KSz feladatellátási szerződések részét képezik és ezek megvalósítását az IH folyamatosan nyomon követi. Ezáltal biztosított, hogy minden IH megfelelő létszámú és képzettségű humán kapacitással rendelkezzen.

- Átfogó teljesítménymérési és ösztönzési rendszert került bevezetésre mind szervezeti, mind egyéni szinten. Így az intézményrendszer minden tagja érdekeltté válik a programok hatékony, tartalmi szempontból eredményes végrehajtásában.

- Rugalmas, teljesítményarányos, hosszú távon kiszámítható intézmény-finanszírozási rendszer került bevezetésre a KSz-ek esetében. Ahol lehetséges a finanszírozás alapja az egységár (pl. értékelt projektjavaslatok száma, teljesített kifizetések száma stb.). Az NFÜ és a KSz között kötött feladat-ellátási szerződés biztosítja a KSz magas szintű, gyors projekt-kiválasztási és –menedzsment feladatok ellátásában való pénzügyi érdekelttségét. Egyben garantálja, hogy a közreműködő szervezetek a feladatellátáshoz szükséges létszámot és technikai feltételeket – saját hatáskörben – rugalmasan meg tudják teremteni: középtávú feladataiktól függően szabadon növelhetik vagy csökkenthetik kapacitásaikat. A KSz-költségek pénzügyi fedezetét a 2004-06-os időszak részletes intézményi költségfelmérésének eredményei alapján kialakított OP TA-prioritások biztosítják.

A KSz-szintű feladat- és kapacitásigény kielégítésére a szakmai segítségnyújtás források kb. 2/3-át különítettük el.

5.2 MONITORING és ÉRTÉKELÉS

5.2.1 Monitoring

A konvergencia ROP-okat érintő külön rendelkezések

Összhangban a 1083/2006/EK rendelet 63. cikkének rendelkezéseivel a Konvergencia Regionális Operatív Programok esetében egységes Konvergencia Monitoring Bizottság kerül felállításra. A Konvergencia Monitoring Bizottság lehetővé teszi a régiók számára a meglévő tapasztalatok kihasználását és legjobb gyakorlatok megosztását, valamint elősegíti a jobb és hatékonyabb monitoring és döntéshozatali rendszerek működtetését. A Monitoring Bizottság a Regionális Fejlesztési Tanácsokon alapuló operatív programonkénti al-bizottságokból épül fel, amelyek biztosítják a regionális partnerek széles skálájának döntéshozatalba történő bevonását. A Regionális Al-bizottságok a Konvergencia Monitoring Bizottsággal közösen viselik a felelősséget fenti rendelet 65. cikkében foglalt program-végrehajtási feladatokért.

A Konvergencia MB minden régió vonatkozásában egyedileg hozza meg döntéseit. A Regionális Al-bizottságok biztosítják a program- végrehajtás felügyeletét és szükség esetén a Konvergencia Monitoring Bizottság számára javaslatot tesznek a program módosításra vonatkozóan. A Konvergencia Monitoring Bizottság a Regionális Al-Bizottságok javaslatai alapján hozza meg döntéseit.

A Regionális Al-Bizottságok összetétele a partnerség elvének és a területi sajátosságok figyelembevételével kerül kialakításra.

Konvergencia Monitoring Bizottság

Feladat- és hatásköre:

Az operatív program monitoring bizottság felelősségi körébe tartozó feladatokat – különös tekintettel a végrehajtás eredményességére és minőségére – ill. a bizottság összetételére vonatkozó szabályokat a 1083/2006/EK rendelet 65. cikke és a 255/2006-os Korm.rendelet 14.§-a tartalmazza:

- az operatív program jóváhagyásától számított hat hónapon belül megvizsgálja és jóváhagyja a finanszírozott műveletek kiválasztási kritériumait, és jóváhagyja ezen kritériumoknak a programozási igények szerinti bármely felülvizsgálatát;

- az irányító hatóság által benyújtott dokumentumok alapján rendszeres időközönként felülvizsgálja az operatív program konkrét céljainak megvalósítása felé tett előrelépést;
- megvizsgálja a végrehajtás eredményeit, különösen az egyes prioritási tengelyek mentén kitűzött célok elérését, valamint az értékeléseket;
- megvizsgálja és jóváhagyja az éves és záró végrehajtási jelentéseket, valamint az évente aktualizált értékelési tervet;
- tájékoztatást kap az éves ellenőrzési jelentésről vagy a jelentésnek az operatív programra vonatkozó részéről, valamint a jelentés vizsgálatát követően vagy a jelentés említett részére vonatkozóan a Bizottság által tett esetleges észrevételekről;
- az Irányító Hatóságnak javasolhatja az operatív program bármely olyan felülvizsgálatát vagy vizsgálatát, amely elősegíthetné az alapok célkitűzéseinek elérését, illetve a program irányításának javítását, a pénzügyi ellenőrzést is beleértve;
- megvizsgálja és jóváhagyja az alapokból származó hozzájárulásról szóló bizottsági határozat tartalmának módosítását célzó javaslatokat.

A monitoring bizottság továbbá megtárgyalja a 5.1.1. fejezetben hivatkozott akcióterveket. A 1083/2006/EK tanácsi rendelet 63. cikk (1) bekezdésével összhangban egy monitoring bizottság több operatív program végrehajtását is felügyelheti.

Összetétele:

A monitoring bizottságok felállításáért az irányító hatóságok felelnek.

A 1083/2006/EK rendelet 64. cikkében foglaltaknak megfelelően az operatív program Monitoring Bizottságának összetétele az alábbiak szerint alakul:

A 1083/2006/EK rendelet 64. cikk (1) bekezdésének megfelelően a Monitoring Bizottság elnökét a tagállam jelöli ki, aki a Fejlesztéspolitikai Irányító Testület adott tématerületért felelős mindenkori tagja.

A Monitoring Bizottság tagjai:

- az Irányító Hatóság,
- az OP végrehajtásában érintett szakminiszterek delegált képviselője,
- az OP végrehajtásában érintett közreműködő szervezetek,
- az államháztartásért felelős miniszter képviselője,
- az érintett regionális fejlesztési tanácsok delegált képviselője,
- egy önkormányzati szövetségek közösen jelölt egy képviselője,
- környezetvédelmi civil szervezetek által delegált legalább egy képviselő,
- az Országos Érdekegyeztető Tanács munkavállalói és munkáltatói oldalának egy-egy képviselője,
- a romákat, a fogyatékkal élő embereket és a nők és férfiak esélyegyenlőségét képviselő civil szervezetek legalább egy-egy delegált képviselője,
- az érintett szakmai és társadalmi szervezetek egy-egy delegált képviselője.

Tanácsadói minőségében részt vesz:

- saját kezdeményezésére vagy a monitoring bizottság kérésére az Európai Bizottság egy képviselője;
- az OP végrehajtásával érintett másik OP Irányító Hatóságának egy képviselője;
- az Igazoló Hatóság és az Ellenőrzési Hatóság és a központi harmonizációs egység egy-egy képviselője;
- azon operatív programok esetében, amelyekhez az EIB vagy az EIF hozzájárul, az EIB és az EIF egy-egy képviselője;
- állandó meghívottként az EMVA és az EHA végrehajtásáért felelős szervezet egy képviselője.

Monitoring információs rendszer leírása – indikátorok és adatgyűjtés

A pályázók és a támogatást igénybevevők által szolgáltatott adatok a monitoring információs rendszerbe, az Egységes Monitoring Információs Rendszer (EMIR) továbbfejlesztett változatába kerülnek. A rendszer adatokkal történő feltöltése a közreműködő szervezetek feladata, az NFÜ biztosítja a rendszer folyamatos működtetését és fejlesztését.

A rendszer biztosítja az adatok gyűjtését, feldolgozását és továbbítását, valamint a végrehajtás támogatását, segíti az ÚMFT végrehajtásában résztvevő valamennyi szervezet napi munkáját csakúgy mint az Európai Bizottságét és más hazai intézményekét.

A 2007-13-as programozási időszakban alapkövetelmény, hogy a pályázók és a támogatást igénybe vevők adatszolgáltatási kötelezettségeiknek minden támogatási forma esetében lehetőleg elektronikusan tegyenek eleget. A rendszer ezen szempontok figyelembevételével került kialakításra.

Az informatikai rendszer valós idejű adatokat szállít a megvalósítási rendszer minden egyes szintjéről, valamint elektronikus kommunikációs eszközként szolgál az Európai Bizottság és Magyarország között.

A rendszer az átláthatóság biztosítása érdekében nyilvántartja

- az egyes prioritások esetében a 1083/2006/EK Rendelet 34. cikk (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően alkalmazott – az ERFA és az ESZA támogatásterületei közötti – „átjárhatóság” teljesülését és az időszak során nyomon követi maximumainak teljesülését, beleértve az Európai Parlament és a Tanács 1081/2006/EK Rendelet 3. cikk, (7). bekezdésében, valamint a 1080/2006/EK Rendelet 8. cikkében foglalt speciális eseteket is,
- a 1083/2006/EK Tanácsi rendelet II. melléklet 15. pontja szerint a Közép-magyarországi régióra jutó addicionális támogatások felhasználását.

5.2.2 Értékelés

Értékelési terv

Az OP-k értékelése ÚMFT szinten biztosított koordináció mentén, szisztematikus rendszerben, értékelési terv mentén történik. Az értékelési terv biztosítja az értékelések elvégzésére való felkészülést, a külső és belső értékelő kapacitásokkal való hatékony gazdálkodást, valamint az értékelések összehangolásában rejlő lehetőségek kihasználását.

Az OP értékelési terve 3 éves kitekintésben készül, évente felülvizsgálatra, illetve kiegészítésre kerül a folyamatos értékelési rendszer jellegéből adódóan.

Az OP értékelési tervét az OP IH – az értékelés ÚMFT szintű koordinációját biztosító szervezeti egységgel egyetértésben – terjeszti az OP Monitoring Bizottsága elé, amely azt évente jóváhagyja. (A Monitoring Bizottságnak szintén joga van értékelés lefolytatását kezdeményezni.) Az értékelési terv a végrehajtás 2015-ig terjedő időszakára vonatkozóan előre tervezett értékeléseket, illetve a folyamatos értékelés rendszerében évente kiválasztásra kerülő értékeléseket is tartalmaz.

Az értékelési terv az alábbi értékeléseket tartalmazza:

- az OP stratégia és végrehajtási rendszer félidei felülvizsgálata (2009-2010);
- az OP utólagos értékelése (2015-2016);
- az akciótervek éves operatív értékelése (2008, 2010, 2012, 2014);
- az akciótervek utólagos értékelése (2009, 2011, 2013, 2015);
- akciótervek és egyedi beavatkozások, nagyprojektek OP célok és horizontális célkitűzések érvényesüléséhez való hozzájárulásának előzetes értékelő vizsgálata (2006, 2008, 2010);
- az operatív program horizontális céljai teljesülésének átfogó értékelése (pl. esélyegyenlőség, fenntarthatóság stb.) (2008, 2010, 2012)

Az értékelés kiterjed az Operatív Program klímaváltozással kapcsolatos hatásaira (lehetőség szerint számba véve a kapcsolódó természeti, társadalmi és gazdasági költségeket és hasznokat is), hogy megalapozza a hatékony fellépést a klímaváltozás elleni küzdelemben.

Az értékelések tervezett felhasználására (közzététel, értékelési jelentések hozzáférhetősége, eredmények bemutatása és terjesztése, ajánlások nyomon követése) vonatkozó szabályokat az egységes működési kézikönyv tartalmazza. Ezen szabályok összhangban vannak a Bizottság folyamatos értékelésre vonatkozó munkadokumentumainak (*Working Documents on non-going evaluations*) ajánlásaival.

A folyamatos értékelés kiválasztási mechanizmusa

Az előre tervezett (átfogó, stratégiai) értékelések mellett az ÚMFT egységes értékelési terve évről-évre kiegészül az akciótervekhez kapcsolódó értékelésekkel, amelyekre az OP IH tesz javaslatot a monitoring bizottsággal egyetértésben. Az értékelési terv keretében értékelést kell indítani:

- az akcióterv azon műveletei esetében, amelyek végrehajtása során a végrehajtási ütemtervben meghatározott indikátor-értékektől jelentős eltérés mutatkozik;
- az akcióterv műveleteihez kapcsolódó I. NFT-ben megvalósított intézkedés(ek) tapasztalatainak összegyűjtésére;
- az innovatív, hazai végrehajtási előzménnyel nem rendelkező műveletek lezárása után 2 évvel a végrehajtás tapasztalatainak összegyűjtésére, valamint a hatásmechanizmusok feltárására;
- 2009-től kezdődően évente prioritásonként legalább 1 művelet szándékolt és nem szándékolt hatásainak utólagos értékeléssel történő felmérésére.

Az értékelési tervtől függetlenül ad-hoc értékelés indítása indokolt a végrehajtás rendszerében (KSZ, IH) felmerülő előre nem látható igények, valamint a Monitoring Bizottság igényei alapján.

Értékelés menedzsment

Az értékelés horizontális, ÚMFT szintű koordinációját biztosító szervezeti egység:

- előkészíti és lefolytatja az előre tervezett, átfogó stratégiai értékeléseket;
- biztosítja a rendszerszerűen lebonyolított értékelések forrásait, módszertani egységességét és az értékelési terv betartatását;
- előkészíti és lefolytatja a több OP-t érintő kérdésekben lefolytatott értékeléseket;
- előkészíti és lefolytatja az innovatív, hazai előzményekkel nem rendelkező műveletek értékelését.
- biztosítja, hogy az értékelések eredményei a közvélemény számára hozzáférhetővé váljanak.

Az IH az megfelelő kapacitást tart fenn az értékelésekhez kapcsolódó menedzsment feladatok elvégzésére, amely

- felelős az OP és a hozzá kapcsolódó akciótervek és műveletek értékeléséhez kapcsolódó feladatok elvégzéséért, az ÚMFT értékelési tervének OP-t érintő részeinek megvalósulásáért;
- koordinálja, fejleszti és ösztönzi az OP-hoz kapcsolódó értékelési tevékenységet;
- javaslatot tesz az ÚMFT 3 éves értékelési tervéhez;
- biztosítja az értékelések eredményeinek tervezésbe és végrehajtásba való becsatornázását;
- gondoskodik az OP értékelési indikátorok adatainak előállításáról és monitoring információk rendszerben való tárolásukról;
- kétévente, az akciótervek lezárásakor, felülvizsgálja az OP prioritásszintű indikátorainak célértékeit;
- indokolt esetben – pl. a monitoring bizottság kezdeményezésére – az OP értékelési tervében nem szereplő értékeléseket indít a műveletekhez kapcsolódóan, azok végrehajtásának támogatására.

Tervezett értékelési kapacitások

Pénzügyi erőforrások:

Az ÚMFT-szintű értékelések, valamint az értékelési módszertanok kidolgozása, az értékelési tevékenységek koordinációja, illetve az éves értékelési tervben szereplő értékelési tevékenységek pénzügyi feltételeit a Végrehajtás Operatív Program teremti meg.

További – pl. a Monitoring Bizottság kezdeményezésére lefolytatott – értékelések finanszírozási forrását jelen OP szakmai segítségnyújtás prioritása.

Humán erőforrások:

Az NFÜ értékelésért felelős 6 fős horizontális egységének kapacitásain kívül az IH-k megfelelő mértékű címzett humán erőforrást biztosítanak az értékelési tevékenységek ellátására.

5.3 Pénzügyi irányítás és ellenőrzés

5.3.1 Igazoló Hatóság – feladatai

Az Igazoló Hatóság felépítése

A strukturális alapok és a Kohéziós Alapból támogatott fejlesztések megvalósítására szolgáló operatív programok igazoló hatósága a Pénzügyminisztérium elkülönült szervezeti egysége. Az igazoló hatósági feladatok ellátása az előző programozási időszak kifizető hatósági (Pénzügyminisztérium NAO Iroda) szervezetére és gyakorlatára épül.

Az Igazoló Hatóság a következő **feladatokat** látja el:

- átutalások fogadása az Európai Bizottságtól;
- az uniós hozzájárulások átutalása a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségnek a vonatkozó fejezeti kezelésű előirányzat-felhasználási keretszámlájára;
- a költségnyilatkozatok és átutalás igénylések elkészítése, igazolása és benyújtása a Bizottsághoz;
- annak igazolása, hogy a költségnyilatkozat pontos, megbízható számviteli rendszerekből származik, és ellenőrizhető bizonylatokon alapul, továbbá, hogy az igazolt költségek megfelelnek az alkalmazandó közösségi és nemzeti szabályoknak, és a programra alkalmazandó kritériumokkal összhangban finanszírozás céljából kiválasztott, valamint a közösségi és nemzeti szabályoknak megfelelő műveletek tekintetében merültek fel;
- igazolás céljából az ellenőrzési hatóság által vagy annak hatáskörében elvégzett valamennyi ellenőrzés eredményének figyelembevétele;
- a költségek megfelelőségének ellenőrzése érdekében saját hatáskörében kockázatelemzésen alapuló mintavétel alapján tényfeltáró vizsgálat és tényfeltáró látogatás elvégzése a pénzügyi lebonyolításban résztvevő szervezeteknél
- az átutalások fogadására szolgáló kincstári számlák forgalmáról, a követelésekről és a kötelezettségekről számviteli nyilvántartás vezetése;
- a visszafizetendő, valamint az adott művelethez történő hozzájárulás egészének vagy egy részének visszavonásából eredő összegek nyilvántartása;
- az adminisztratív hibák, valamint az operatív program megvalósítása során bekövetkezett szabálytalanságok következtében szükségessé váló pénzügyi korrekciók végrehajtása, a visszafizetett uniós hozzájárulások Európai Bizottság felé történő elszámolása;
- az adott pénzügyi évre, valamint a következő pénzügyi évre vonatkozó, előre látható átutalási igénylésekkel kapcsolatos ideiglenes előrejelzések megküldése az Európai Bizottság részére minden évben legkésőbb április végéig.

5.3.2 Pénzügyi irányítás szabályai

Az IH felelőssége

- Az Irányító Hatóság felel az Operatív Programnak a megbízható pénzügyi gazdálkodás elvével összhangban történő irányításáért és végrehajtásáért.
- Az IH a kedvezményezettek elszámolásainak befogadását, feldolgozását és ellenőrzését közreműködő szervezetre – amennyiben van KSZ - delegálja.
- Az IH a delegált feladatok ellátását folyamatosan nyomon követi.
- Az IH biztosítja, hogy igazolás céljából az igazoló hatóság kellő információval rendelkezzen az operatív program végrehajtása során felmerült költségekkel kapcsolatban folytatott eljárásokról, továbbá a közreműködő szervezet hitelesítési jelentésének ellenjegyzésével nyilatkozik az igazoló hatóság felé az általa delegált feladatokat ellátó közreműködő szervezet által alkalmazott eljárások uniós és hazai előírásokkal való összhangjáról. Az irányító hatóság gondoskodik a közreműködő szervezet által összeállított hitelesítési jelentés igazoló hatóság részére történő benyújtásáról.
- Kockázatelemzésen alapuló helyszíni ellenőrzés a KSZ-eknél a KSZ által ellenőrzött és jóváhagyott támogatási összegek tekintetében. Ezen feladat hatékony ellátásának erősítése érdekében az IH-nak lehetősége van arra, hogy a Magyar Államkincstár (MÁK) egy vagy több munkatársát (kincstárnokok) a KSZ-hez delegálja, annak érdekében, hogy biztosítsa a KSZ által ellenőrzött és jóváhagyott támogatási összegek szabályosságát és pontosságát, beleértve az adatok monitoring rendszerben (EMIR) történő rögzítésének pontosságát.

A KSz felelőssége

- A közreműködő szervezet felelős az irányító hatóság által delegált feladatok uniós és hazai előírásokkal összhangban való ellátásáért.
- A közreműködő szervezet gondoskodik az Operatív Program keretében jóváhagyott projektek uniós és hazai előírásokkal összhangban történő végrehajtásának ellenőrzéséről.
- A közreműködő szervezet gondoskodik a kedvezményezett elszámolásainak befogadásáról, feldolgozásáról és folyamatba épített ellenőrzéséről, valamint kockázatelemzés alapján helyszíni ellenőrzés lefolytatásáról, és az elvégzett ellenőrzéseknek hitelesítési jelentésben való összegzéséről az irányító hatóság és az igazoló hatóság tájékoztatása céljából. A KSZ gondoskodik a támogatásoknak kedvezményezettek részére történő kifizetéséről.

5.3.3 Kedvezményezett részére történő kifizetés folyamata

A kedvezményezett a projekt megvalósítása során keletkezett számláit az előrehaladási jelentéssel együtt rendszeres időközönként benyújtja a közreműködő szervezethez.

A közreműködő szervezet az elszámolásokat pénzügyileg, tartalmilag és formailag ellenőrzi, a kockázatelemzés alapján készített ellenőrzési tervnek megfelelően helyszíni ellenőrzést is végezhet.

A KSZ a jóváhagyott elszámolások alapján gondoskodik a támogatások kedvezményezettek részére történő kifizetéséről. Az elvégzett ellenőrzések eredményéről hitelesítési jelentésben tájékoztatja az irányító hatóságot és az igazoló hatóságot.

A kedvezményezett részére kifizetendő támogatás uniós részét az irányító hatóság a központi költségvetésből megelőlegezi, majd a rendelkezésre álló előfinanszírozási forrásból és a későbbi időközi kifizetésekből az igazoló hatóság az irányító hatóság részére megtéríti.

5.3.4 Az Európai Unió támogatások ellenőrzése

Pénzügyi irányítás és ellenőrzés (kontroll)

Az irányító hatóság, az igazoló hatóság és a közreműködő szervezet kialakítja és működteti a pénzügyi irányítás és kontroll rendszerét. A pénzügyi irányítás és kontroll rendszerének biztosítania kell, hogy a szervezetek tevékenysége szabályszerű és megfelelően szabályozott, gazdaságos, hatékony és eredményes legyen, az információk pontosak legyenek és megfelelő időben rendelkezésre álljanak. A tervezés, pályáztatás, pénzügyi lebonyolítás, számvitel, ellenőrzés és monitoring feladatait funkcionálisan el kell különíteni, ezen feladatok megfelelő szabályozásáról a vonatkozó belső szabályzatokban gondoskodni kell.

Az irányító hatóság, az igazoló hatóság és a közreműködő szervezet gondoskodik az ellenőrzési nyomvonal, a kockázatkezelési és szabálytalanságkezelési szabályzat kialakításáról és az esetleges változások haladéktalan átvezetéséről.

A pénzügyi lebonyolítás során az irányító hatóságnak, illetve a közreműködő szervezetnek gondoskodnia kell a kifizetéseket megelőző dokumentum alapú, valamint a – kockázatelemzés alapján történő – helyszíni ellenőrzések lefolytatásáról. Ennek keretében ellenőrizni kell a programok, illetve projektek támogatási szerződéseknek megfelelő fizikai és pénzügyi előrehaladását, valamint azt, hogy a benyújtott számla vagy egyéb, a gazdasági eseményt hitelesen dokumentáló bizonylat összhangban van a pályázatra vonatkozó döntéssel.

és a szerződéses feltételekkel, a fizikai és teljesítmény mutatószámok teljesítésével, a közbeszerzésre vonatkozó közösségi és nemzeti jogszabályokkal.

A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség vezetője és a közreműködő szervezet vezetője, valamint az Igazoló Hatóság és az Ellenőrzési Hatóság – minden évben, jogszabályban meghatározott tartalommal és határidőre – köteles nyilatkozni az általa működtetett irányítási és kontroll rendszerek megfelelő működéséről.

Az államháztartásért felelős miniszter a központi harmonizációs egységen keresztül látja el az alapokból származó támogatások ellenőrzésének szabályozásával, harmonizációjával, koordinációjával kapcsolatos feladatokat. A központi harmonizációs egység kidolgozza és folyamatosan továbbfejleszti az alapokból származó támogatások ellenőrzésére és a belső kontrollokra vonatkozó hazai jogszabályokat és módszertani útmutatókat; az ellenőrzési erőforrások harmonizálása révén biztosítja az alapokból származó támogatások vonatkozásában végzett átfedésektől mentes, hatékony és eredményes ellenőrzéseket; minőségértékelés keretében vizsgálja a belső kontroll rendszerek vonatkozásában a jogszabályi előírások, módszertani útmutatók alkalmazását és végrehajtását.

Az államháztartásért felelős miniszter, az európai uniós támogatások felhasználásának átláthatósága érdekében, az európai uniós támogatások lebonyolításában résztvevő szervezetek bevonásával audit bizottságot hoz létre és működtet.

Az Ellenőrzési Hatóság feladata, felelőssége

Az Ellenőrzési Hatóság a közösségi és nemzeti jogszabályok előírásaival összhangban kijelölt, az irányítási és ellenőrzési rendszerek eredményes működésének ellenőrzéséért felelős szervezet, amely működésében független az irányító hatóságtól, az igazoló hatóságtól és a közreműködő szervezetektől. Magyarországon valamennyi operatív program vonatkozásában ugyanazon szervezet látja el az Ellenőrzési Hatóság feladatait. A Kormányzati Ellenőrzési Hivatalról szóló 312/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet rendelkezéseinek megfelelően az Ellenőrzési Hatóság feladatait a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI) látja el, amely Pénzügyminisztérium fejezet alá tartozó önálló fejezeti jogosítványokkal rendelkező költségvetési szerv (központi hivatal).

Az Ellenőrzési Hatóság feladatai:

- az 1083/2006/EK rendelet 71. cikk (2) bekezdésének megfelelően kidolgozza az irányítási és ellenőrzési rendszerek értékelési kritériumrendszerét, lefolytatja az értékelést, valamint elkészíti az értékelésről szóló jelentést és véleményt;
- gondoskodik a nemzeti ellenőrzési stratégia, valamint az éves beszámolási kötelezettségek (éves ellenőrzési jelentések és vélemények) elkészítéséről és teljesítéséről, valamint a Bizottsággal a szükséges egyeztetési eljárások lefolytatásáról;
- gondoskodik a rendszer- és mintavételes ellenőrzések elvégzéséről, a nemzeti ellenőrzési stratégia teljesülésének, az ellenőrzési jelentések elkészítéséről;
- gondoskodik az Európai Bizottság felkérésére végzendő ellenőrzések ellátásáról;
- gondoskodik az ellenőrzési jelentések megállapításainak, javaslatai hasznosulásának, az intézkedési tervek végrehajtásának nyomon követéséről;
- elkészíti a részleges zárásról szóló nyilatkozatokat, valamint a zárónyilatkozatokat és az azokat megalapozó ellenőrzési jelentéseket;

- részt vesz az Európai Bizottság által végzett ellenőrzésekre adandó tagállami válaszok kialakításában, a szükséges tárgyalások lefolytatásában;
- részt vesz az 1083/2006/EK rendelet 73. cikke szerinti – Európai Bizottsággal történő – egyeztetéseken az ellenőrzési tervek összehangolása az ellenőrzések eredményeinek kicserélése érdekében.

5.4 Információ és nyilvánosság biztosítása

5.4.1 Tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos rendelkezések.

A hazai és közösségi jogszabályi követelmények figyelembevételével az NFÜ felel az ÚMFT és az operatív programok tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó feladatainak ellátásáért, különös tekintettel a következőkre:

- A potenciális kedvezményezettek, gazdasági és szociális partnerek tájékoztatása a támogatások nyújtotta lehetőségekről. Ezen belül kiemelt szerepet kap a potenciális pályázók hatékony mozgósítása, a jól megalapozott projektgeneráló tevékenység és a pályázati lehetőségek megismertetése.
- A közvélemény tájékoztatása arról a szerepről, amelyet az Európai Unió betölt a fejlesztések megvalósításában. Ennek során a kommunikáció az uniós társfinanszírozással megvalósuló tevékenységek eredményeinek bemutatására koncentrálna.

A tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos tevékenységek megvalósítása mind az intézményrendszer szereplői (NFÜ, közreműködő szervezetek) mind pedig a kedvezményezettek részéről kötelezettségekkel jár. Az ÚMFT egészére vonatkozó általános, illetve az operatív programokhoz kötődő általános kommunikációs tevékenységeket, partnerségi akciókat központi szinten szükséges megszervezni. A közreműködő szervezetek részt vesznek a támogatási lehetőségek megismertetéséhez kapcsolódó egyéb kommunikációs feladatok ellátásában (szakmai és információs napok, fórumok szervezése a programokról a potenciális pályázók számára, országos, regionális, megyei és kistérségi szinten), a kedvezményezettek kommunikációs tevékenységének támogatásában valamint adatgyűjtést és adatszolgáltatást is végeznek.

A kedvezményezettek az NFÜ által kiadott arculati kézikönyv és útmutató alapján, kötelező jelleggel végzik saját projektjük megismertetését a lehető legszélesebb körben.

A tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos teendők megvalósítására vonatkozóan a jogszabályi kötelezettségeknek megfelelően az NFÜ ÚMFT egészére vonatkozóan egységes kommunikációs stratégiát készít, amely meghatározza a vonatkozó intézkedések célját, üzenetét, végrehajtásuk stratégiáját, tartalmát, a megcélzott társadalmi és gazdasági csoportokat, az intézkedések hatékonyságát mérő értékelési kritériumokat, az intézkedések ajánlott költségvetését, azok várható időbeli ütemezését, valamint a megvalósításért felelős adminisztratív egységeket és azok kötelezettségeit. A kommunikációs terv a kommunikációs stratégia alapján készül évente. A közreműködő szervezet feladata a kezelésében lévő operatív programhoz és/vagy prioritások összességéhez kapcsolódó kommunikációs terv elkészítése és benyújtása az NFÜ-nek jóváhagyás céljából.

Főbb területek:

- *Támogatási lehetőségek megismertetése, pályázók hatékony mozgósítása, projektgenerálás*
A fejlesztési források sikeres és eredményes felhasználásához nélkülözhetetlen a lehetséges kedvezményezettek hatékony mozgósítása, a támogatási lehetőségek megismertetése. E területeken különösen aktív, hatékony és koncentrált, a jól behatárolható célcsoportokra (a potenciális kedvezményezettek körének különböző szegmenseire) fókuszáló kommunikációra van szükség. Ennek során külön hangsúlyt kell fordítani a leghátrányosabb helyzetben lévő csoportokat képviselő szervezetek direkt módon való informálására, ill. az ilyen csoportokat érintő projektgenerálásra és szükség esetén a megvalósítás során nyújtandó szakmai segítségre is.
- *A tárfinanszírozással megvalósuló fejlesztési programok eredményeinek bemutatása*
A megvalósult projektek bemutatása a strukturális alapok hazai felhasználásának sikerességét hirdeti, egy gyorsan és lendületesen fejlődő Magyarország képét tudatosítja a közvéleményben, az Európai Unió imázsát erősíti, valamint – a jó példa elvén – ösztönzőleg hat a potenciális pályázók körére.
- *Partnerség*
A partnerség elvének alkalmazásával kapcsolatos módszertani feladatok – partnerségi stratégia, partnerségi akciók, partnerségi beszámolók – ellátása a társadalmi egyeztetés kapcsán, a kiemelt partnerekkel történő kapcsolattartás és a partnerek szakmai együttműködésekbe történő bevonása, valamint a partnerség elvének alkalmazásával kapcsolatos stratégia és beszámolók elkészítése a magyar kormány és az Európai Bizottság részére rendkívüli fontosságú. Minden egyes OP és akcióterv egyenként kerül társadalmi egyeztetésre. A meghatározott felelősségi rendnek megfelelően a partnerséggel kapcsolatos feladatokat regionális OP-k esetében az illetékes RFÜ-k látják el, a ROP-ok TA forrásából finanszírozva. A monitoring bizottság működését minden esetben az OP TA forrása fedezi.
- *Ügyfélszolgálat*
Kiemelt feladata az intézményrendszernek a lehetséges és már nyertes pályázókkal való kapcsolattartás. Ez az intézményrendszer szolgáltató jellegének erősítése szempontjából, valamint az átláthatóság szempontjából hangsúlyos terület. Ennek megfelelően központi és helyi szinten is szükséges az ügyfél-tájékoztatási és információs feladat egységes rendszerben történő ellátása. Az egységes ügyfél-tájékoztatási rendszer fő elemei: internetes pályázó-tájékoztató felület, online és telefonos ügyfélszolgálat működtetése (*Contact Center*), a közreműködő szervezetek információs tevékenységének koordinálása, az információk áramlását koordináló belső információs rendszer kialakítása és működtetése.

5.5 Közösségi politikák és horizontális elvek – Fenntarthatóság, esélyegyenlőség és partnerség, Állami támogatások, Közbeszerzések

5.5.1 Fenntarthatóság, esélyegyenlőség és a diszkrimináció tilalma

A 1083/2006/EK rendelet 17. cikkében foglaltaknak megfelelő fenntarthatóság kritériumait (különös tekintettel a környezeti fenntarthatóságra) a tervezés és a végrehajtás teljes folyamatában garantálni kell. Ennek érdekében az NSRF, és az operatív programok vonatkozásában stratégiai környezeti vizsgálat készült. Az ÚMFT-t és az operatív programokat az Országos Környezetvédelmi Tanács elé terjesztettük.

A programvégrehajtás valamennyi szintjén megfelelő irányítási rendszerek kerülnek kialakításra annak érdekében, hogy az esetlegesen nem fenntartható vagy környezeti szempontból kedvezőtlen hatások, különös tekintettel a klímaváltozásra, a biológiai sokféleség és ökoszisztémák fenntartására valamint a természeti erőforrások igénybevételeire vonatkozó hatásokra, kiküszöbölhetőek vagy minimalizálhatóak legyenek, és így az OP környezeti költségei összességében klíma- és erőforrás-semlegessége biztosítható legyen. Az OP pozitív környezeti hatásait és a szinergiából adódó környezeti fenntarthatósághoz történő hozzájárulás optimalizálásának lehetőségeit a lehető legnagyobb mértékig ki kell használni és amennyiben lehetséges meg kell erősíteni.

Az irányító hatóságok közös működési kézikönyve iránymutatást tartalmaz annak érdekében, hogy a közbeszerzési eljárások során a fenntarthatósági szempontok is érvényesüljenek (zöld közbeszerzés).

A partnerségi folyamat keretében az NSRK és OP dokumentumokhoz nagyszámú – többek között környezetvédelmi, illetve az esélyegyenlőség különböző aspektusaival foglalkozó – civil szervezet fűzött észrevételeket, amelyeket feldolgoztunk, és a dokumentumok véglegesítése során lehetőség szerint érvényesítettünk. A partnerségi konzultáció mechanizmusát az akciótervekre és a pályázati kiírások tervezeteire is kiterjesztettük.

Az ÚMFT és az egyes operatív programok végrehajtásának valamennyi szintjén elő fogjuk segíteni a nők és férfiak közti egyenlőség érvényesülését, valamint a nem, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékonyságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló bármilyen megkülönböztetés megakadályozását. A megkülönböztetés tilalmának elve a végrehajtás minden szakaszában betartásra kerül, különös tekintettel a támogatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatosan. A különböző operatív programok műveleteinek meghatározása során és a végrehajtás valamennyi szintjén különös tekintettel leszünk a fogyatékkal élő emberek hozzáférhetőségének kritériumára.

A Koordinációs Irányító Hatóság irányelveket, útmutatót készít és Működési Kézikönyvet állít össze a fenntarthatóság, az esélyegyenlőség és megkülönböztetés tilalma horizontális céljainak a végrehajtás valamennyi szintjén történő és az intézményrendszerrel kapcsolatos érvényesítése érdekében. Az OP irányító hatósága az Alap, a program, valamint a potenciális kedvezményezettek és célcsoportok sajátosságainak figyelembevételével specializálja ezen útmutatókat. Ezenfelül az IH folyamatosan keresi, díjazza, és terjeszti a legjobb gyakorlatokat, a kedvezményezettek számára a projekt-megvalósítás során a horizontális szempontok gyakorlati érvényesítésére vonatkozó tanácsadást biztosít. A monitoring során speciális figyelmet fordít az esélyegyenlőségi célkitűzések program szintű elérésében történt előrehaladásra.

A műveletek kiválasztása során a környezeti fenntarthatóság, az esélyegyenlőség és a megkülönböztetés tilalma szempontrendszerének érvényesítését (kötelező minimum követelményként) jogszabály garantálja. Ennek érvényesítésére – újdonságként – a pályázatok értékelésekor bevezettük az ún. kétszintű értékelést, melynek során a horizontális szempontokhoz való hozzájárulás minden projektjavaslat vonatkozásában kötelező befogadhatósági feltételként szerepel.

A Monitoring Bizottságokba kötelező jelleggel meg kell hívni legalább egy környezetvédelmi civil szervezet, valamint a romákat, a fogyatékonysággal élő embereket és a nők és férfiak esélyegyenlőségét képviselő legalább egy-civil szervezet képviselőjét.

A fenntarthatóság, az esélyegyenlőség és a megkülönböztetés tilalma szempontjainak érvényesüléséről a program végrehajtásáról szóló értékelésekben, rendszeres, a Kormány, a

Monitoring Bizottságok, a FIT, az NFT illetve az Országgyűlés számára készülő jelentésekben külön is számot adunk.

Az ÚMFT környezetvédelmi hatásairól, valamint a fenntarthatóság horizontális szempontjainak teljesüléséről évente tájékoztatást adunk az Országos Környezetvédelmi Tanács számára.

Az intézményrendszer működése során a pályázók számára széles körű információs és ügyfélszolgálati támogatást nyújt. Ezen belül a hátrányos helyzetű csoportok számára célzott tájékoztatási és támogatási tevékenységet tervezünk. Az ügyfélszolgálati munkatársak számára külön, a célcsoport szükségleteihez igazodó képzést szervezünk. A fogyatékkal élők eligazodása érdekében - középtávon - tervezzük honlapunk akadálymentesítését. A hátrányos helyzetű térségekben működő pályázókat országos, kistérségi szintű tanácsadói hálózatunkon keresztül közvetlenül is elérjük, számukra helyben is tanácsadási lehetőséget biztosítunk.

Nemzeti szintű szakértői hálózat segíti a potenciális kedvezményezetteket valamennyi kistérségben. Roma szakértők révén speciális segítség áll rendelkezésre a roma kedvezményezetteknek.

A végrehajtási rendszer teljes mértékben elkötelezett a fenntarthatóság, valamint a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és a diszkrimináció tilalma horizontális elveinek érvényesülése és elősegítése mellett, ezért az NFÜ tervezi az Európai Unió Hitelesített környezetvédelmi vezetési rendszer (EMAS) minősítésének megszerzését. Továbbá intézkedéseket teszünk a család-barát munkahely kialakítására.

A partnerség elve a végrehajtás minden szintjén érvényesül:

- (mind a projekt koncepciókat, mind pedig a már előkészített projekteket) bíráló bizottságokban szavazati joggal vesznek részt a civil szervezetek képviselői;
- a monitoring bizottságokban a tagok fele nem kormányzati intézményt képvisel;
- a jelentős hatású projektek előkészítése során készülő Környezeti Hatásvizsgálat keretében a lakossági egyeztetés kötelező.

A végrehajtás egyes szereplőinek partnerséggel kapcsolatos feladatait részletesen a működési kézikönyv tartalmazza.

5.5.2 Állami támogatások:

Az NFÜ maximális mértékben figyelembe veszi a hatályos állami támogatási szabályokat. Az állami támogatásokra vonatkozó szabályozás biztosítása érdekében a **Pénzügyminisztérium** Támogatásokat Vizsgáló Irodája (PM TVI) részt vesz a programok és akciótervek előkészítésében (ld. később). Ezen túlmenően pedig a társfinanszírozandó tevékenység vonatkozásában minden esetben megvizsgálja az állami támogatási szabályok relevanciáját. Az IH felel az operatív programnak az állami támogatási szabályokkal összhangban való végrehajtásáért, a TVI pedig ezen követelmény teljesülésének szakmai kontrollját biztosítja. Ennél fogva a TVI valamennyi támogatási konstrukciót megvizsgálja.

5.5.3 Közbeszerzés

A magyar Közbeszerzési törvényt a Parlament 2003-ban fogadta el. A közbeszerzések egyes részletes szabályait több mint 10 végrehajtási rendelet szabályozza pl. a pályázati felhívások formátumát, a felhívás közzétételének módját, építési beszerzésekre vonatkozó speciális szabályokat, tervpályázat, stb.

A kedvezményezettek által lefolytatott közbeszerzések utólagos ellenőrzéséért a KSz-ek felelnek. Az NFÜ külön szervezeti egységet állított fel a közbeszerzések szabályosságának az eljárás folyamatában történő biztosítására. Az Európai Unió Közbeszerzési Koordinációs és Szabályossági Egység (EKKE) feladata, hogy folyamatba épített ellenőrzést gyakoroljon a közbeszerzési eljárások lebonyolítása során.

A folyamatba épített és utólagos ellenőrzésekre vonatkozó eljárási szabályokat a fejlesztéspolitikáért felelős miniszter és az államháztartásért felelős miniszter közös rendelete tartalmazza (16/2006 (XII. 28.) MeHVM-PM együttes rendelet).

5.6 Az elektronikus adatközlésre vonatkozó rendelkezések a Bizottság és a tagállam között

Az Európai Bizottság fejlesztés alatt álló SFC2007 rendszere a Bizottság elvárásai szerint elektronikus adatszolgáltatás alapján működik. Az informatikai rendszer két különböző módon érhető el a tagországok intézményei számára (honlapon keresztül – Web Application, illetve közvetlenül a tagállami rendszerrel elektronikus kapcsolaton keresztül – Web Service). A rendszerhez akár kizárólag az egyik módszer használatával, akár a két módszer kombinálásával is lehet kapcsolódni. A rendszerben az egyes OP komponensek szintjéig kell megjeleníteni a rendelet mellékleteiben kötelezően megjelölt adatokat.

Azon adatok esetében, melyek szerepelnek az EMIR-ben, a Bizottság által megadott specifikációnak megfelelően biztosítjuk az adatfeltöltést. Azokat az adatokat, amelyek rögzítése nincs előírva az EMIR-ben (duplikált adatkezelés elkerülésére) közvetlenül a felelős központi intézmények kulcsfelhasználói (úgy mint központi koordináció, igazoló hatóság és ellenőrzési hatóság) viszik fel az SFC-be.

A rendszerrel kapcsolatos teendőkért felelős tagállami szervezet (Member State Organisation – MSO) a hazai jogszabályoknak megfelelően az NFÜ, így a tagállami összekötő (MS Liaison), illetve az „MS System Owner”, a technikai kérdésekért felelős tagállami személyt is szintén az NFÜ állományából kerül kijelölésre.

Az adatszolgáltatás rendje

Az adott adatra vonatkozóan adatszolgáltatás módja attól függ, hogy a kijelölt intézmények a két kapcsolódási módszer közül melyiken keresztül szolgáltatnak a kijelölt intézmények adatot:

- amennyiben az adatokat a honlap felületen keresztül töltik fel az SFC2007 rendszerbe, a fentiekben megbízott intézmények (központi koordináció, igazoló hatóság és ellenőrzési hatóság) erre képesített kulcsfelhasználói feltöltik adatokkal a szervezetük hatáskörébe tartozó táblákat az ott kért formában, illetve verifikálják azokat.
- amennyiben az adatokat a közvetlen elektronikus kapcsolaton keresztül küldi meg a tagállami rendszer a SFC2007 rendszerbe, a fentiekben megbízott intézmények (központi koordináció, igazoló hatóság és ellenőrzési hatóság) erre jogosított kulcsfelhasználói a tagállami rendszerbe töltik fel az adatokat, majd verifikálják és küldik meg azokat az SFC2007-nek.

Az ezzel megbízott intézmények (központi koordináció, igazoló hatóság és ellenőrzési hatóság) feladata – függetlenül az adatok rögzítésének módjától – az adatok közvetlen és hibátlan feltöltése a rendszer(ek)be olyan módon, hogy mind a számukra megszabott határidők betartására kerüljenek, mind az ő jelentésükhöz kapcsolódóan más intézmények által végzendő adatszolgáltatás megvalósulhasson az arra megszabott határidőn belül.

A dokumentumok továbbításának időpontja azok rendszerbe történő feltöltésének időpontja. A dokumentumok csak akkor számítanak elküldöttnek a Bizottság számára, ha annak érvényesítése megtörtént a rendszerben az erre felhatalmazottak által.

A rendszer tartós elérhetetlensége esetén, különösen, ha az információ leadására megfogalmazott határidő betartását ez az elérhetetlenség fenyegeti, a tagország papír alapú dokumentum formájában továbbítja a Bizottság számára az információkat a vonatkozó jogszabályban megadott formátumban. Az elérési probléma elmúltával a tagország, illetve a kijelölt illetékes szervezet pótlólag az információk rendszerbe (SFC2007) történő feltöltését. Ilyen esetben a dokumentumok megküldésének hivatalos dátuma a papír alapú dokumentumok megküldésének dátuma.

6 Pénzügyi allokáció

Az Észak-magyarországi Operatív Program forrásmegosztási terve 2007-2013 között

1. Pénzügyi tábla: Prioritási tengelyek szerinti bontás

CCI-szám: 2007HU161PO006

Adatok euróban, folyó áron

Prioritási tengely	Forrás	Társfinanszírozás számítási módja	Európai Unió finanszírozás (a)	Hazai finanszírozás (b) = (c)+(d)	Hazai indikatív felosztása		Összes finanszírozás (e)=(a)+(b)	Társfinanszírozás aránya (f)=(a)/(e)	Tájékoztató adatok	
					Állami (c)	Magán (d)			Egyéb pénzügyi eszközök	EIB hitelek
1. Prioritás: Versenyképes helyi gazdaság megteremtése	ERFA	Közkidások	130 965 118	23 111 491	23 111 491		154 076 609	85,00%	n.a.	n.a.
2. Prioritás: Turisztikai potenciál erősítése	ERFA	Közkidások	188 191 882	33 210 332	33 210 332		221 402 214	85,00%	n.a.	n.a.
3. Prioritás: Település-fejlesztés	ERFA	Közkidások	257 195 571	45 387 454	45 387 454		302 583 025	85,00%	n.a.	n.a.
4. Prioritás: Humán közösségi infrastruktúra fejlesztése	ERFA	Közkidások	203 874 538	35 977 860	35 977 860		239 852 398	85,00%	n.a.	n.a.
5. Prioritás: Térségi közlekedés fejlesztése	ERFA	Közkidások	90 959 410	16 051 661	16 051 661		107 011 071	85,00%	n.a.	n.a.
Technikai segítségnyújtás	ERFA	Közkidások	32 537 070	5 741 836	5 741 836		38 278 906	85,00%	n.a.	n.a.
Összesen			903 723 589	159 480 634	159 480 634		1 063 204 223	85,00%	n.a.	n.a.

* A Tanács 1083/2006/EK rendeletének 53. cikk (1) bekezdése alapján a) az elszámolható költségek - ideértve a köz- és magánkiadásokat is - teljes összege b) az elszámolható közkiadás összege

2. Pénzügyi tábla: Évek szerinti indikatív bontás

CCI-szám: 2007HU161PO006

Adatok euróban, folyó áron

Év		ERFA (1)	ESZA (2)	Európai Unió összesen (3)=(1)+(2)
2007	Átmeneti támogatás nélküli régióban	127 067 503	0	127 067 503
	Átmenetileg támogatott régióban	0	0	0
	<i>Összesen</i>	<i>127 067 503</i>	<i>0</i>	<i>127 067 503</i>
2008	Átmeneti támogatás nélküli régióban	123 340 627	0	123 340 627
	Átmenetileg támogatott régióban	0	0	0
	<i>Összesen</i>	<i>123 340 627</i>	<i>0</i>	<i>123 340 627</i>
2009	Átmeneti támogatás nélküli régióban	117 525 372	0	117 525 372
	Átmenetileg támogatott régióban	0	0	0
	<i>Összesen</i>	<i>117 525 372</i>	<i>0</i>	<i>117 525 372</i>
2010	Átmeneti támogatás nélküli régióban	121 762 074	0	121 762 074
	Átmenetileg támogatott régióban	0	0	0
	<i>Összesen</i>	<i>121 762 074</i>	<i>0</i>	<i>121 762 074</i>
2011	Átmeneti támogatás nélküli régióban	138 234 666	0	138 234 666
	Átmenetileg támogatott régióban		0	
	<i>Összesen</i>	<i>138 234 666</i>	<i>0</i>	<i>138 234 666</i>
2012	Átmeneti támogatás nélküli régióban	133 984 304	0	133 984 304
	Átmenetileg támogatott régióban	0	0	0
	<i>Összesen</i>	<i>133 984 304</i>	<i>0</i>	<i>133 984 304</i>
2013	Átmeneti támogatás nélküli régióban	141 809 043	0	141 809 043
	Átmenetileg támogatott régióban	0	0	0
	<i>Összesen</i>	<i>141 809 043</i>	<i>0</i>	<i>141 809 043</i>
Összesen	Átmeneti támogatás nélküli régióban	903 723 589	0	903 723 589
	Átmenetileg támogatott régióban	0	0	0
	<i>Mindösszesen</i>	<i>903 723 589</i>	<i>0</i>	<i>903 723 589</i>

A Község alapjaiból származó források kategóriánkénti hozzájárulása az operatív programhoz az 1. sz mellékletében található.

7 Nagyprojektek

Az Észak-magyarországi Operatív Program a 2007-2013-as időszakra vonatkozóan jelenleg nem tervez nagyprojektet megvalósítani.

8 Mellékletek

1. sz melléklet

A Község alapjaiból származó források kategóriánkénti hozzájárulása az operatív programhoz

Az OP CCI száma: 2007HU161PO006

Az operatív program neve: Észak-magyarországi Operatív Program

Az adatok euróban, folyó áron értendők

Prioritási téma szerint		Finanszírozási forma szerint		Térségtípus szerint	
Kód	EU finanszírozás összege	Kód	EU finanszírozás összege	Kód	EU finanszírozás összege
03	23 418 618	01	876 867 947	01	325 078 181
05	4 684 124	02	26 855 642	05	491 520 708
08	50 896 310	Összesen:	903 723 589	00	87 124 700
09	65 571 731			Összesen:	903 723 589
13	15 613 746				
23	84 308 746				
28	3 122 749				
46	13 919 501				
50	24 940 646				
52	12 490 997				
53	36 042 484				
54	9 409 594				
56	79 620 102				
57	5 308 174				
58	34 350 240				
59	15 613 746				
60	4 684 124				
61	182 660 822				
75	74 935 978				
76	71 823 229				
77	12 490 996				
78	17 175 120				
79	28 104 742				
85	29 283 363				
86	3 253 707				
Összesen:	903 723 589				

Térségközpontú jelentőségű települések*Régiós növekedési centrumok*

Régió legjelentősebb városai, megyeközpontok			Regionális igazgatási funkcióval nem, de kistérségi-központi igazgatási rendelkező regionális gazdasági, vagy kulturális hatókörű városok		
TELEPÜLÉS	NÉPESSÉG(fő)	KISTÉRSÉG	TELEPÜLÉS	NÉPESSÉG(fő)	KISTÉRSÉG
Miskolc	174416	Miskolci	Ózd	37528	Ózdi
Eger	56274	Egri	Gyöngyös	32789	Gyöngyösi
Salgótarján	42609	Salgótarjáni	Kazincbarcika	31252	Kazincbarcikai
			Hatvan	22199	Hatvani
			Mezőkövesd	17400	Mezőkövesdi
			Tiszaújváros	17024	Tiszaújvárosi
			Sátoraljaújhely	17138	Sátoraljaújhelyi
			Balassagyarmat	17705	Balassagyarmati

Szolgáltató kisvárosok

Sokoldalú kistérségi szerepkörrel rendelkező városok		
TELEPÜLÉS	NÉPESSÉG(fő)	KISTÉRSÉG
Edelény	10872	Edelényi
Szendrő	4245	Edelényi
Encs	6984	Encsi
Putnok	7354	Ózdi
Sárospatak	13915	Sárospataki
Pálháza	1097	Sátoraljaújhelyi
Szikszó	5984	Szikszói
Abaújszántó	3317	Abaúj-hegyközi
Gönc	2170	Abaúj-hegyközi
Cigánd	3097	Bodrogi
Mezőcsát	6489	Mezőcsáti
Tokaj	4850	Tokaji
Heves	11231	Hevesi
Kisköre	3028	Hevesi
Füzesabony	8265	Füzesabonyi
Pétervására	2559	Pétervásárai
Pásztó	10132	Pásztói
Rétság	3001	Rétsági
Szécsény	6186	Szécsényi
Bátonyterenye	13898	Bátonyterenyei
Sajószentpéter	12881	Miskolci
Szerencs	9778	Szerencsi
Bélapátfalva	3319	Bélapátfalvi
Borsodnád	3399	Ózdi
Emőd	5370	Miskolci
Felsőzsolca	7220	Miskolci
Nyékládháza	5008	Miskolci

Lőrinci	6190	Hatvani
---------	------	---------

3. sz. Melléklet

Összefoglaló táblázat a térség barnamezős beruházásra alkalmas területeiről

Sor-szám	Település	Statisztikai körzet	Település-típus	Helyszín (külterület, belterület)	Terület neve	Terület nagysága (ha)	Tulajdon- viszonyok
	BAZ megye						
1	Alsóberecki	3513	község	belterület	egyéb épület	0,24	község
2	Aszaló	3510	község	külterület	laktanya	12,2	állam
3	Alsószolca	3501	nagyközség	külterület	Ongai CSIV	60,5	magán
4	Borsodnádásd-Lemezgyár	3506	város	belterület	Lemezgyár	8,55	magán
5	Borsodnádásd-Halna I.	3506	város	külterület	Ierakó	1	Város
6	Borsodnádásd-Halna II.	3506	város	külterület	Ierakó	11,3	Város
7	Borsodnádásd-Pénzverde	3506	város	belterület	Ötvösműhely	0,83	Magán
8	Encs - EKO	3503	város	külterület	Ipari terület	1,99	Magán
9	Encs - Mezőgép	3503	város	belterület	Gyártócsarnok	5,94	Magán
10	Kazincbarcika - Berente	3504	város	külterület	szénosztályozó műanyagfel- dolgozó	94,89	Magán
11	Királd	3506	Község	külterület	Épületek	0,4892	Magán
12	Mezőcsát	3514	város	külterület	lakatanya	16	Állam
13	Mezőkövesd-Laktanya	3505	város	külterület	laktanya	26,7177	Város
14	Mezőkövesd-K telep	3505	város	külterület	Üzemanyag- tároló	16,8116	Város
15	Miskolc-DAM	3501	város	belterület	kohászat	160	Magán
16	Miskolc-Digép	3501	város	belterület	gépgyár	44,86	Magán
17	Miskolc-Északkeleti Iparterület	3501	város	belterület	ipari terület	300	Magán
18	Miskolc - Lyukóbánya	3501	Város	külterület	bánya	20,98	Magán
19	Ózdi Ipari Park	3506	Város	belterület	ipari park	130	Vegyes
20	Putnok-ártéri szénosztályozó	3506	Város	külterület	széntároló	13,27	Magán
21	Sajóvelezd-Putnok-Bánya	3506	város	külterület	bánya		Magán
22	Rudabánya-Ércbánya	3504	város	külterület	bánya	119,3173	Magán
23	Rudabánya- Gépjavítóműhely I.	3504	város	belterület	bánya	0,6006	Magán
	Rudabánya- Gépjavítóműhely II.	3504	város	belterület	bánya	0,4041	Magán
24	Rudabánya-Fatelep	3504	város	belterület	fatelep	1,1055	Magán
25	Sajóbábony	3501	nagyközség	külterület	vegyipari vállalat	548	Magán

26	Sajókeresztúr - BÉM	3501	község	külterület	Ércelőkészítő-mű	25	Magán
27	Sajószentpéter - Üveggyár	3501	város	belterület	üveggyár	9,91	Magán
28	Sátoraljaújhely – CERTA Kft	3508	város	belterület	CERTA Kft	0,33	Magán
29	Sátoraljaújhely – FUTÉP	3508	város	belterület	FUTÉP Bt	0,8217	Magán
30	Sátoraljaújhely - MOL	3508	város	belterület	MOL telephely	1,3874	Magán
31	Szerencsi Ipari Park	3509	város	külterület	Ipari park	27,28	Város, magán
					Összesen	1588,16	

Sor-szám	Helymeghatározás	Statistikai körzet	Településforma	Helyszín (külterület, belterület)	Terület neve	Terület nagysága (ha)	Tulajdon - viszonyok
I.	HEVES MEGYE						
1	Abasár – „Fensík”	4004	Község	Külterület	bánya	25,0	Magán
2	Abasár – Laktanya	4004	Község	Külterület	Laktanya	6,5	Magán
3	Abasár – Üzemanyagtöltő	4004	Község	Külterület	Üzemanyagtelep	0,382	Önkormányzat
4	Bélapátfalvai Ipari Park	4007	Város	Belterület	Ipari Park	43,08	Kht
5	Feldebrő – BERVA	4001	Község	Belterület	Üzemi épület	18,72	Vegyes
6	Feldebrő – TGV tartálypark	4001	Község	Külterület	Tartálypark	2,5	Kht
7	Feldebrő – TSZ	4001	Község	Belterület	Mezőgazdasági	7,0	Magán
8	Gyöngyös – Laktanya	4004	Város	Belterület	Laktanya	11,1	Vegyes
9	Gyöngyös – Vasútállomás	4004	Város	Belterület	Vasúti terület	26,4	Vegyes
10	Gyöngyösoroszi – Bánya	4004	Község	Belterület	Bánya	65,42	Magán
11	Gyöngyösoroszi – ENVIROKOMPLEX	4004	Község	Belterület	Ipari	37,0	Magán
12	Lörinci cementgyár	4005	Város	Belterület	Cementgyár	7,5	Magán
13	OMYA – Eger	4001	Megyei J. város	Belterület	Ipartelep	8,7996	Városi
14	Recsk – Agria Volán Telephely	4006	Nagyközség	Külterület	Telephely	1,3248	Magán
15	Recsk – BÁV Iroda	4006	Nagyközség	Külterület	Iroda	0,2157	Állami
16	Recsk – Ércbánya	4006	Nagyközség	Külterület	Kazánház,	0,1425	Állami
17	Recsk – Volt aszfaltkeverő	4006	Nagyközség	Külterület	Iroda, Ipari	15,0	Magán
18	Sirok – Kőbánya	4006	Község	Belterület	Bánya	0,3867	Önkormányzati
19	Tarnaszentmária - Üzemanyagtöltő	4003	Község	Külterület	Üzemanyagtelep	15,0	Honvédség
20	Verpelét – Laktanya	4003	Nagyközség	Külterület	Laktanya	15,0	ÁPV Rt.
21	Berva völgye						

22	Eger- olajosok	4001	Megyei J. város	Belterület	Ipartelep	-	Városi
23	Noszvaly		Község	Külterület			
					Összesen	306,4713	

Sor-szám	Helymeghatározás	Statistikai körzet	Település-forma	Helyszín (külterület, belterület)	Terület neve	Terület nagysága (ha)	Tulajdon - viszonyok
I.	NOGRÁD MEGYE						
1	Bátonyterenye – Halomköze	4202	Város	Külterület	Mezőgazdasági	32,7093	Vegyes
2	Bátonyterenye – Ipartelep	4202	Város	Belterület	Ipartelep	74,603	Vegyes
3	Bátonyterenye – NORDMETAL	4202	Város	Külterület	Ipartelep	48,2376	Vegyes
4	Bátonyterenye - Szorospatak	4202	Város	Külterület	Üzemi, Mezőgazdasági	25,7361	Vegyes
5	Bátonyterenye – Tiribes	4202	Város	Külterület	Üzemi, kertek	10,4484	Vegyes
6	Mátraverebély – Kányás	4202	Község	Külterület	Üzemi, Mezőgazdasági	19,9861	Magán
7	Rákócziabánya	4202	Község	Külterület	Ipartelep	33,7003	Vegyes
8	Rétság – Laktanya	4204	Város	Külterület	Laktanya	9,972	Önkormányzat
9	Salgótarján – „Karancshús”	4205	Város	Külterület	Húsüzem	0,34796	Magán
10	Salgótarján – Acélgyár és környéke	4205	Város	Belterület	Acélgyár	3,85776	Magán
11	Salgótarján – Déli Ipartelep	4205	Város	Belterület	Ipartelep	24,04	Vegyes
12	Salgótarján – Erőmű és környéke	4205	Város	Külterület	Erőmű	0,4258	Magán
13	Salgótarján – Iparfém Kft	4205	Város	Belterület	Gyártelep	0,60277	Magán
14	Salgótarján – IPC-VOLÁN-MÉH	4205	Város	Belterület	Ipartelep	16,7065	Vegyes
15	Salgótarján – JET kút	4205	Város	Külterület	Ipari, városi	0,91691	Magán
16	Salgótarján – MÁV 1	4205	Város	Belterület	Üzemi	0,50671	Vegyes
17	Salgótarján – MÁV 2	4205	Város	Belterület	Ipari, városi	2,97057	Vegyes
18	Salgótarján – Öblösüveggyár	4205	Város	Belterület	Üveggyár	0,87116	Magán
19	Salgótarján – Ötvözetgyár	4205	Város	Külterület	Ötvözetgyár	0,52318	Magán
20	Salgótarján – Salakdomb és környéke	4205	Város	Külterület	Ipari, Mezőgazdasági	7,62551	Vegyes
21	Salgótarján – Síküveggyár	4205	Város	Belterület	Üveggyár	2,38098	Vegyes
22	Salgótarján – SVT Wamsler és környéke	4205	Város	Belterület	Ipari, városi	1,20182	Vegyes
					Összesen	318,37043	

4. sz. melléklet

Leromlott városi területek (pl. kolónia telepek) és a leromlással fenyegetett telepek (pl. házgyári épületeket tartalmazó lakóterületek) alkalmazandó kiválasztási kritériumai

Indikátor típusa	Határérték a hagyományos városi beépítésű területeken	Határérték a lakótelepeken	Referencia adatok ¹⁷
MUNKANÉLKÜLISÉG MAGAS SZINTJE (A kritériumnak való megfeleléshez a mutatószámokból legalább egyet kell teljesíteni.)			
Munkanélküliek aránya az akcióterületen magas volt 2001-ben Adatforrás: KSH, 2001-es Népszámlálás adatok	minimum 14%	minimum 13,5%	13%
Tartós munkanélküliek aránya az akcióterületen magas volt 2001-ben (legalább 360 napos munkanélküliek aránya) Adatforrás: KSH, 2001-es Népszámlálás adatok	Minimum 7%	Minimum 6,5%	5,9%
SZEGÉNYSÉG ÉS KIREKESZTETTSÉG MAGAS SZINTJE (A kritériumnak való megfeleléshez a mutatószámokból legalább egyet kell teljesíteni.)			
Magas azon aktív korúak (15-59 éves) aránya, akiknek 2001-ben a jövedelemforrásuk kizárólag állami vagy helyi támogatás volt Adatforrás: KSH, 2001-es Népszámlálás adatok	Észak-Magyarország 15%	Észak-Magyarország 13%	12,7%
Önkormányzati tulajdonú lakások aránya magas az akcióterületen Adatforrás: Önkormányzati nyilatkozat	Minimum 10%	minimum 8%	5,8% (2001)
Az akcióterületen az önkormányzat által elosztott rendszeres szociális támogatásokból a háztartásokhoz viszonyított városi átlaghoz képest több támogatás (darabszám) került kiosztásra. (Beszámítható támogatásformák: rendszeres szociális segély, lakásfenntartási támogatás minden formája, rendszeres gyermekvédelmi támogatás, adósságcsökkentési támogatás.) Adatforrás: Önkormányzati nyilatkozat	A rendszeres szociális támogatások száma a háztartások számához képest legalább 1,5-szerese a városi(kerületi) átlagnak.	A rendszeres szociális támogatások száma a háztartások számához képest legalább 1,3-szorosa a városi(kerületi) átlagnak.	
ERŐSEN LEROMLOTT KÖRNYEZET (A kritériumnak való megfeleléshez a mutatószámokból legalább egyet kell teljesíteni.)			

¹⁷ A referencia adatok a régió 20 ezer fő feletti lakosságú városainak adott mutatóra vonatkozó átlagértékei. Ennek oka, hogy jelenleg ezen városokra vonatkozóan állnak rendelkezésre tömb szinten mért adatok, ugyanakkor méretüknél fogva nagy valószínűséggel ezek a városok lesznek a szociális városrehabilitáció kedvezményezettjei.

Az 5 szintnél magasabb lakóházakban talált lakott lakások magas aránya az 50.000 fő lakónépességnél nagyobb városokban. Adatforrás: Önkormányzati nyilatkozat		minimum 60% az 5 szintnél magasabb épületekben található lakások aránya a legalább 50.000 fő lakónépességgel rendelkező városokban	20,5%
A komfort nélküli, félkomfortos és szükségülakások aránya a lakott lakásokon belül magas volt 2001-ben Adatforrás: KSH, 2001-es Népszámlálás ad	Minimum 25%		10,8%
Magas volt a maximum egy szobás lakások aránya a lakott lakásokon belül, 2001-ben Adatforrás: KSH, 2001-es Népszámlálás ad	minimum 30% a legalább 50.000 fő lakónépességgel rendelkező városokban, és minimum 20% az 50.000 főnél kisebb lakónépességgel rendelkező városokban		11,3%

A szociális város-rehabilitáció célterületei a régió nagy- és középvárosai. A régió városait a magas lakótelepi állomány, illetve a roma telepek jelentős száma jellemzi. A rendszerváltást követő gazdasági válság a mai napig érezteti hatását a régió városaiban, melyek többnyire nehézipari központok voltak, így a képzettséggel és ipari foglalkoztatással kapcsolatos adatok, valamint a munkanélküliségi és segélyezési mutatók a régióban magasabbak az országos átlagnál.

A nem lakótelepi lakóterületeken belül a szociális város-rehabilitáció fő célterületei a városi roma telepek. A roma telepek szinte minden indikátor és mutató tekintetében a legrosszabb értékekkel rendelkeznek.

5. sz. Melléklet

Az operatív programot érintő zászlóshajó programok

A **zászlóshajó programok** olyan kiemelt fejlesztési irányok, amelyek valamilyen fontos - ágazatokat, térségeket vagy társadalmi csoportokat érintő – komplex problémákra adnak választ. Emiatt a szükséges intézkedések is összetettek, különböző operatív programokban összehangoltan, egymást erősítve kerülnek megvalósításra. A tervezés során definiált beavatkozások aztán az operatív programokban, illetve az azok operatív végrehajtását megalapozó két éves akciótervekben kerülnek beépítésre. A zászlóshajó programok specifikus elmei, projektjei tehát minden esetben az érintett OP-k és a hozzá kapcsolódó intézményi struktúra (irányító hatóság és közreműködő szervezetek) keretein belül maradva kerülnek megvalósításra.

Versenyképességi Pólus program

A versenyképességi pólusok programjának középpontjába, ezek bázisára alapozva az innováció erősítését, az innovatív klaszterek fejlesztését, valamint a tudásalapú helyi gazdaság és a vállalkozások fejlesztését helyezzük. A pólusprogram keretében **regionális klaszterek** kialakítását támogatjuk, amelyekben egy jól definiált iparág vagy üzletág nemzetközi versenyképességének megerősítése a cél.

A romákat érintő zászlóshajó programok

A romákat érintő programok koherens kezeléséhez több zászlóshajó program is hozzájárul:

- Nem mondunk le senkiről
- Gyermekesély
- A 21. sz. iskolája

A „**Nem mondunk le senkiről**” zászlóshajó program olyan hátrányos helyzetű kistérségek fejlesztését támogatja, melyek jelentősen felül-reprezentáltak a roma lakosság arányát tekintve. Ezen program keretei között a speciális komplex segítségnyújtás az alábbi két módon valósul meg: a releváns OP-k műveletei számára célcsoport-specifikus tematikus, pénzügyi és eljárási elemek kidolgozásával, valamint a célcsoportok fogadó kapacitásának erősítése érdekében biztosított segítségnyújtással. Ezen célok eléréséhez a regionális operatív programok elsősorban a következő beavatkozásokkal járulnak hozzá: szociális ellátások fejlesztése a társadalmi befogadás erősítése érdekében, vállalkozások versenyképességének javítása, térségi közlekedés fejlesztése.

A **21. század iskolája** program „Infrastrukturális paradigmaváltás a magyar iskolarendszerben” alprogramja keretében iskolák felújítására, fűtési és világítási rendszerük korszerűsítésére kerül sor.

Akadálymentes Magyarország zászlóshajó program

Az „Akadálymentes Magyarország” program keretében önkormányzatok által fenntartott közszolgáltatások, valamint az újonnan létesülő beruházások fizikai akadálymentesítését és a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést tűztük ki célul.

4. táblázat: Ipari Park címet viselő iparterületek, 2006.¹⁸

Ipari park	Cím elnyerés dátuma
Nógrád megye	
Balassagyarmati Ipari Park (Balassagyarmat)	1997
Bátonyterenye Ipari Park (Bátonyterenye)	2000
Rétsági Ipari Park (Rétság)	2000
Salgótarjáni Városkapu Ipari Park (Salgótarján)	1998
Heves megye	
Abasári Ipari Park (Abasár)	1999
Bélapátfalvi Ipari Park (Bélapátfalva)	2001
Egri Ipari Park (Eger)	1997
Gyöngyös Ipari Park (Gyöngyös)	2000
Hatvani Ipari Park (Hatvan)	1998
Heves Ipari park (Heves)	2005
Petőfibánya Ipari Park (Petőfibánya)	2005
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	
BorsodChem Ipari Park (Kazincbarcika)	1997
Diósgyőri (DIGÉP) Ipari Park (Miskolc)	1997
Encsi Ipari Park (Encs)	2000
Felsőzsolcai Logisztikai Ipari Park (Felsőzsolca)	2005
Kazincbarcikai Ipari Park (Kazincbarcika)	1998
Mezőkövesdi Ipari Park (Mezőkövesd)	2000
MIP-Miskolci Ipari Park (Miskolc)	2005
Miskolc-Alsózsolca Ipari Park (Alsózsolca)	1999
Ózdi Ipari Park (Ózd)	1997
Sajóbábonyi Vegyipari Park (Sajóbábony)	1998
Sátoraljaújhelyi Ipari Park (Sátoraljaújhely)	1998
Szerencsi Ipari Park (Szerencs)	2003
Szikszói Ipari Park (Szikszó)	1999
Tiszaújvárosi Ipari Park (Tiszaújváros)	1998

Forrás: GKM, 2006

¹⁸ TÁJÉKOZTATÓ AZ IPARI PARKOK HELYZETÉRŐL, ORSZÁGOS ADATOK, FOLYAMATOK (1997-2005) GKM, Innovációs Főosztály, 2006 forrás: www.gkm.hu

5. táblázat: Az országos közúthálózat mutatói, 2004.

	Főút (km)		Egyéb országos közút (km)	Közút összesen (km)	100 km ² -re jutó országos közút (km)
	Autópálya autópálya	Első és másodrendű			
Borsod-Abaúj Zemplén megye	71	363	2145	2579	35,6
Heves megye	81	281	908	1270	34,9
Nógrád megye	-	170	773	943	37,0
Regionális érték	152	814	3826	4792	35,7

Forrás: KSH

6. táblázat: Közműellátottság^{a)}

Kistérség	Vezetékes ivóvízzel ellátott lakások aránya		Közcsatorna hálózatba bekötött lakások aránya		Háztartási gázfogyasztók aránya a lakásállomány %-ában	
	2000	2004	2000	2004	2000	2004
Abaúj-Hegyközi	64,7	73,8	0,8	3,3	24,1	30
Bodrogekőzi	76,8	80,2	-	-	46,1	55,2
Edelényi	65,9	71,9	12,8	36,5	42,8	49,2
Encsi	65,5	69,1	12,8	33,2	29,6	42,7
Kazincbarcikai	84,6	87,9	55,7	64,9	61,4	67,4
Mezőcsáti	71,1	80	3,1	46,4	41,6	49,8
Mezőkövesdi	93,0	91,5	8,5	29,7	72,2	80,6
Miskolci	94,1	94,5	67,8	80,9	82,0	86,2
Ózdi	72,8	77,8	32,2	37,3	52,4	58,3
Sárospataki	77,3	80,5	20,1	60,8	40,8	48,3
Sátoraljaújhelyi	85,2	87,7	45,1	71,7	24,3	33,1
Szerencsi	84,0	83	15,2	22,3	41,7	56
Szikszói	63,4	73,2	12,2	51,2	44,2	55,2
Tiszaújvárosi	78,4	84,9	52,6	53,9	78,5	84,1
Tokaji	81,1	83,3	9,3	57,3	45,4	57,7
Borsod-A.-Z. összesen	84,1	86,5	41,4	56,8	62,3	69,1
Bélapátfalvai	81,5	81,2	31,5	57	59,3	65,9
Egri	97,1	96,2	72,1	79,9	88,5	92,3
Füzesabonyi	94,1	94,4	13,0	32,2	71,1	78,1
Gyöngyösi	94,9	93,9	38,6	45,2	66,3	71,8
Hatvani	97,9	95,8	23,8	29	80,2	85,9
Hevesi	90,8	89,9	25,1	31,6	62,6	70,1
Pétervásárai	84,5	77,6	24,7	57,8	65,4	74
Heves összesen	94,0	92,6	38,4	49,6	73,8	79,6
Balassagyarmati	88,5	89,6	33,1	60,4	49,5	55,6
Bátonyterenyi	86,9	83,1	26,3	23,8	46,2	57,8
Pásztói	88,9	88,8	11,3	18	52,5	60,6
Rétság	86,9	89,4	8,4	44,2	53,9	61,2
Salgótarjáni	93,6	87,4	53,9	73,4	47,8	51,8
Szécsényi	79,1	83,3	20,8	66,2	45,6	52,6
Nógrád összesen	89,0	87,4	31,8	52,1	49,1	55,8

Forrás: KSH a) A 2001. február 1-jei lakásállománnyal számolva.

7. táblázat: A régió éves hulladékmérlege és a kezelési arány bemutatása nem veszélyes hulladékok esetén

Hulladék	Hasznosítás		Égetés		Lerakás		Egyéb módon kezelt	
	(e t/év)	%	(e t/év)	%	(e t/év)	%	(e t/év)	%
Ipari és egyéb gazdálkodói nem veszélyes hulladékok	731	21,2	7	0,2	2705	78,6	-	-
Mezőgazdasági és élelmiszer-ipari nem veszélyes hulladékok	1 013	90,0	-	-	56	5,0	56	5,0
Települési szilárd hulladékok	100	14,9	-	-	570	85,1	-	-
Települési folyékony hulladék	-	-	-	-	178	28,5	446	38,1
Kommunális szennyvíziszap	66	46,5	-	-	76	53,5	-	-
Építési, bontási hulladékok és egyéb inert hulladékok	214	50,0	-	-	214	50,0	-	-
Összesítés:	2124		7		3799		502	

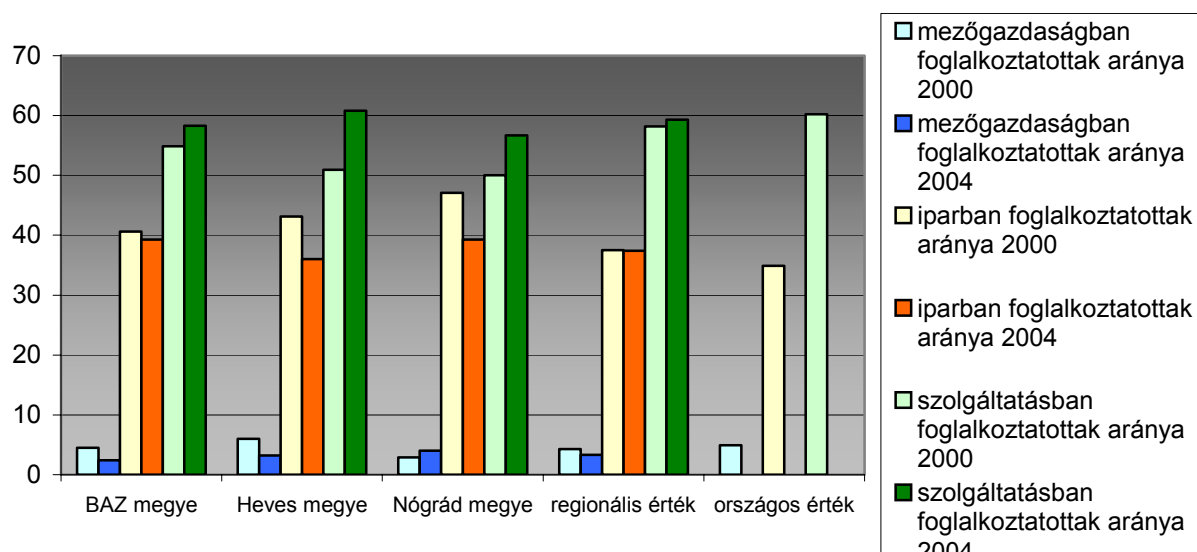
Forrás:

9. táblázat: A bruttó hozzáadott érték a gazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2003.

(folyó áron, millió Ft és %-ban)

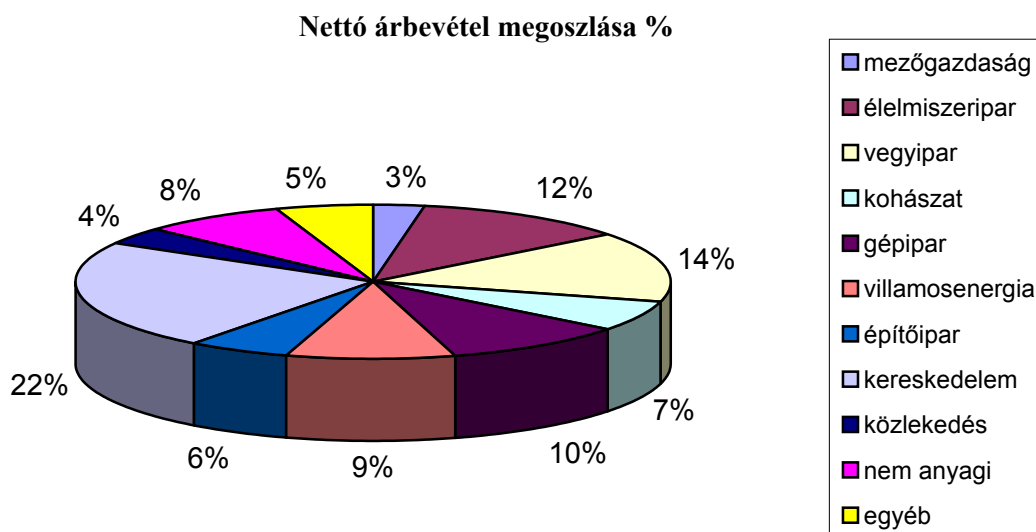
Megye, régió	Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halászat	Ipar	Építőipar	Szolgáltatások	Ágazatok összesen (alapáron)
	A, B	C,D,E	F	G–O	A–O
BAZ megye	27 112	237 096	37 662	440 810	742 680
	3,6	31,9	5,1	59,4	100,0
Heves megye	20 759	126 898	20 531	211 354	379 542
	5,5	33,4	5,4	55,6	100,0
Nógrád megye	6 343	50 792	12 089	119 254	188 478
	3,4	26,9	6,4	63,3	100,0
ÉM régió	54 214	414 786	70 282	771 418	1 310 700
	4,1	31,6	5,4	58,9	100,0
Országos	532 700	4 118 145	792 918	10 715 537	16 159 300
	3,3	25,5	4,9	66,3	100,0

Forrás: KSH 2004

2. ábra: A foglalkoztatottak megoszlása a gazdasági ágak főbb csoportjai szerint (%)

Forrás: KSH

3. ábra: Ágazati szerkezet alakulása az Észak-magyarországi régióban a 2003. évi nettó árbevétel szerint.

Forrás: KSH

10. táblázat: A működő gazdasági szervezetek arányának alakulása

8.1.1.1.1 M eg ne ve z é s	1999			2003		
	Társas vállalkozások %	Egyéni vállalkozások %	non-profit vállalkozások %	Társas vállalkozások %	Egyéni vállalkozások %	non-profit vállalkozások %
BAZ megye	33,7	56,2	10,1	36,3	53,6	10,1
Heves megye	26,4	64,9	8,7	30,7	60,6	8,7
Nógrád megye	27,8	61,8	10,3	29,7	59,9	10,4
ÉM régió	30,6	59,6	9,7	33,6	56,7	9,7
Országos	38,7	54,1	7,2	42,9	49,7	7,4

Forrás: KSH

12. táblázat: A külföldi érdekeltségű vállalkozások fontosabb adatai

Megye, régió	Szerve- zetek száma	Saját tőke	Ebből: külföldi részesedés	Szerve- zetek száma	Saját tőke	Ebből: külföldi részesedés
		milliárd Ft			milliárd Ft	
	2003			2004		
BAZ megye	359	438,6	325,9	328	451,1	213,0
Heves megye	268	135,2	115,2	258	152,1	133,1
Nógrád megye	148	49,3	37,5	135	48,9	35,4
ÉM régió	775	623,1	478,6	721	652,1	381,5
Országos	26 793	10 057,3	8 706,6	25 506	12 763,8	9 761,9

Forrás: KSH

14. táblázat: Felsőoktatás, tudományos kutatás, 2003.

Megye, régió	Felső- oktatási intézmények hallgatója)	Ebből: nappali tagozaton	Kutató- fejlesztő hely	K+F létszám ^{b)} összesen	Ebből: kutató, fejlesztő	K+F Ráfor- dítás, ^{c)} millió Ft	K+F Ráfordítás aránya
Borsod-Abaúj- Zemplén	14 026	8 065	91	661	449	3 314	
Heves	26 357	5 423	51	391	186	1 378	
Nógrád	875	790	3	15	4	37	
Észak- Magyarország	41 258	14 278	145	1 067	639	4 729	
ORSZÁG ÖSSZESEN	378 466^{d)}	212 292^{d)}	2 541	22 826	14 904	172 896	

a) Egyetemi és főiskolai szintű képzésben részt vevő hallgatók az intézmény helye szerint. —

b) A kutató-fejlesztő munkára fordított munkaidő arányában teljes munkaidejű dolgozókra átszámított adatok. —

c) A kutatáshoz, kísérleti fejlesztéshez kapcsolódó egyéb tevékenységek (tudományos szolgáltatás, termelés stb.) ráfordításait nem tartalmazza. — d) A külföldre kihelyezett tagozaton tanulókkal együtt.

17. táblázat: Észak-magyarországi kereskedelmi szálláshelyek adatai (2003-2004-2005)

Szállástípus	Egységek				Szobák				Férőhelyek			
	Száma			2005 /2004 (%)	száma			2005 /2004 (%)	száma			2005 /2004 (%)
	2003	2004	2005		2003	2004	2005		2003	2004	2005	
Szálloda	75	75	83	110,7	2 689	2 679	2 867	107,0	6 331	6 378	6 750	105,8
5 csillagos	1	1	1	100,0	58	58	58	100,0	128	128	128	100,0
4 csillagos	5	8	8	100,0	229	417	415	99,5	523	929	933	100,4
3 csillagos	37	37	44	118,9	1 278	1 427	1 542	108,1	2 979	3 366	3 610	107,2
2 csillagos	24	24	25	104,2	758	611	723	118,3	1 892	1 543	1 748	113,3
1 csillagos	8	5	5	100,0	366	166	129	77,7	809	412	331	80,3
Gyógyszálloda	3	3	3	100,0	210	229	229	100,0	421	461	461	100,0
Wellness- szálloda	..	4	6	150,0	..	307	366	119,2	..	673	825	122,6
Panzió	189	167	181	108,4	2 808	2 363	2 526	106,9	8 520	6 990	7 361	105,3
Turistaszálló	74	62	63	101,6	1 371	1 549	1 443	93,2	5 968	6 377	6 207	97,3
Ifjúsági szálló	25	24	28	116,7	753	615	781	127,0	3 318	2 789	3 504	125,6
Üdülőház	78	58	65	112,1	935	929	911	98,1	3 259	3 194	3 189	99,8
Kemping	37	30	31	103,3	—	—	—	—	6 711	6 459	5 793	89,7
Összesen	478	416	451	108,4	8 556	8 135	8 528	104,8	34 107	32 187	32 804	101,9

Forrás: KSH

18. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek szállásdíj bevétele, 2004.

	Belföldi szállásdíj			Külföldi szállásdíj			Összes szállásdíj		
	ezer Ft	Aránya	Előző év %-ában	ezer Ft	aránya	Előző év %-ában	ezer Ft	aránya	Előző év %-ában
Szálloda összesen	2 170 063	59,5	121,9	842 553	77,6	123,8	3 012 616	63,7	122,4
3*+4*+5*-os	1 858 861	51,0	141,4	783 815	72,2	146,6	2 642 676	55,8	142,9
**	253 812	7,0	82,5	53 297	4,9	85,3	307 109	6,5	83,0
*	57 390	1,6	36,2	5 441	0,5	6,5	62 831	1,3	25,9
Panzió	859 162	23,6	107,3	158 789	14,6	110,3	1 017 951	21,5	107,7
Turista és Ifjúsági szálló	382 564	10,5	106,8	21 123	1,9	108,9	403 687	8,5	106,9
Nyarlóház	197 316	5,4	91,5	28 322	2,6	121,9	225 638	4,8	94,5
Kemping	38 146	1,0	99,9	35 023	3,2	84,1	73 169	1,5	91,7
Észak-Magyarország	3 647 251	100,0	114,2	1 085 810	100,0	119,5	4 733 061	100,0	115,4
Ország összesen	757 000 000	-	115,2	69 486 000	-	110,4	99 243 000	-	111,8

Forrás: KSH

20. táblázat: Demográfiai mutatók

Kistérség, megye, régió	A lakónépesség száma év végén 2004	Népsűrűség 2004	Természetes szaporodás		Vándorlási különbözet	
			2000	2004	2000	2004
Abaúj-Hegyközi	15 558	35	-45	-78	-202	-47
Bodrogközi	18 384	46	-53	-116	-81	-97
Edelényi	36 299	49	-13	-41	-159	-246
Encsi	24 251	54	-31	-38	-51	3
Kazincbarcikai	64 077	127	-124	-227	-473	-440
Mezőcsáti	15 048	40	-6	-68	-49	-73
Mezőkövesdi	44 565	66	-376	-402	217	-21
Miskolci	274 840	273	-627	-928	-1 259	-1 302
Ózdi	74 283	135	-188	-246	-131	-727
Sárospataki	27 146	57	-106	-232	-194	8
Sátoraljaújhelyi	24 632	79	-104	-176	-226	-210
Szerencsi	45 006	90	-51	-113	-45	-238
Szikszói	19 586	65	17	-28	124	-23
Tiszaújvárosi	33 616	131	0	-36	17	-168
Tokaji	14 563	57	-99	-160	125	-36
Borsod-A.-Z. összesen	731 854	101	-1 806	-2 889	-2 387	-3 617
Bélapátfalvai	13 739	53	-100	-147	109	86
Egri	79 484	184	-184	-263	-299	124
Füzesabonyi	38 040	57	-192	-140	255	32
Gyöngyösi	77 773	104	-347	-355	126	73
Hatvani	53 952	153	-269	-304	382	-63
Hevesi	36 481	52	-117	-72	114	-97
Pétervásárai	23 287	49	-259	-244	-21	4
Heves összesen	322 756	89	-1 468	-1 525	666	159
Balassagyarmati	42 581	80	-250	-281	185	54
Bátonyterenyei	26 319	96	-185	-160	-13	-92
Pásztói	33 641	61	-194	-263	19	-159
Rétsági	25 795	59	-119	-100	131	12
Salgótarjáni	68 070	143	-392	-345	-81	-282
Szécsényi	20 095	72	-59	-121	78	-60
Nógrád összesen	216 501	85	-1 199	-1 270	319	-527
Régió összesen	1271111	95	-4 473	-5 684	-1 402	-3 985

Forrás: KSH, Eurostat

21. táblázat: A népesség száma nemenként és az idős korúak arányának változása

Megye, régió	Népesség 2004		A 60 évesek és idősebbek aránya az állandó népességből dec 31 %	
	Férfiak	nők	2000	2004
Borsod-A.-Z. összesen	348 437	383 417	19,1	19,8
Heves összesen	151 975	170 781	21,6	22,3
Nógrád összesen	103 309	113 192	21,0	21,9
Régió összesen	603 721	667 390	20,0	20,8

Forrás: KSH

22. táblázat: Az átlagéletkor és a születéskor várható átlagos élettartam nemenként

Megye, régió	Férfi			Nő		
	várható élettartam		átlagéletkor	várható élettartam		átlagéletkor
	2000	2004		2000	2004	
Borsod-Abaúj-Zemplén	65,67	66,34	36,7	74,72	75,29	41,1
Heves	67,33	68,20	38,3	76,68	77,06	42,9
Nógrád	66,26	67,19	38,3	74,95	75,60	42,8
Észak-Magyarország	66,20	66,97	37,4	75,25	75,80	41,8
Ország összesen	67,11	68,59	37,9	75,59	76,91	42,0

Forrás: KSH

24.b. táblázat: Az alkalmazásban állók száma, keresete, 2004.

Megye, régió	Összesen	Ebből: teljes munkaidős		Havi bruttó átlagkeresete	Havi nettó átlagkeresete
		fizikai	szellemi		
		foglalkozásúak			
Borsod-Abaúj- Zemplén	159 185	85 008	62 826	123 019	82 585
Heves	73 987	40 329	28 162	127 884	84 791
Nógrád	41 636	22 280	16 532	119 248	80 888
Észak- Magyarország	274 808	147 617	107 520	123 751	82 919
Ország összesen	2 766 118	1 382 813	1 179 964	145 059	93 168

Forrás: KSH

26. táblázat: A regisztrált munkanélküliek fontosabb adatai

Kistérség, megye, régió	A munka- nélküliek aránya,%a)	A tartósan (180 napon túl) munkanélküliek aránya,%a)		A tartósan (180 napon túl) munkanélküliek aránya a munkanélküliek körében,%		A szellemi foglalkozásúak	A pályakezdők	
		aránya a munkanélküliek körében,%						
	2004. dec.20.	1996. dec.20.	2004. dec.20.	1996. dec.20.	2004. dec.20.	1996. dec.20.	2004. dec.20.	
Abaúj-Hegyközi	24,1	14,7	14,2	67,3	58,9	7,1	7,6	10,9
Bodrogközi	19,5	8,8	9,9	55,2	50,6	5,5	4,9	9,3
Edelényi	19,4	10,7	11,7	62,9	60,2	7,2	6,7	12,8
Encsi	20,1	10,5	11,6	64,9	57,7	7,8	7,3	12,9
Kazincbarcikai	12,4	7,2	7	60,9	56,4	13	13,5	10,8
Mezőcsáti	17,1	11,3	10,7	71,8	62,4	7,5	5,8	8,2
Mezőkövesdi	7,2	4,5	3,5	49,9	48,7	15,8	16,6	11,8
Miskolci	8,6	6,6	4,8	62	56,3	19,6	19,6	8,8
Ózdi	13,5	8	7,5	54,8	55,3	10,4	11,1	8,9
Sárospataki	14,1	6,4	7,6	43,4	54,3	15,8	12,7	7,7
Sátoraljaújhelyi	11,5	6,1	6,5	58,2	56,5	14	15	9,5
Szerencsi	16,1	8,8	9,6	60,1	59,7	11,4	11,8	11,9
Szikszói	18,4	9,7	10,9	58,7	59,3	9	8	12
Tiszaújvárosi	7,5	4,4	3,7	54,9	48,8	12,3	15,4	8,2
Tokaji	15,8	8	9	51	56,8	12,3	13,8	8,3
Borsod-A.-Z. összesen	12,1	7,4	6,8	59,3	56,5	13,7	13,1	10
Bélapátfalvai	9,1	6,6	4,2	64,4	45,5	9	11	6,7
Egri	5,1	4,1	2	58,5	39,2	26,1	26,4	10,4
Füzesabonyi	8,9	5,3	4,2	53,5	47,5	13	9,7	8,8
Gyöngyösi	5,5	4,6	2,5	60,4	45	17,8	17,8	9,1
Hatvani	4,9	3,8	1,9	49,9	39,2	14,4	17,5	5,7
<i>Hevesi</i>	<i>13,1</i>	<i>7,6</i>	<i>7,8</i>	<i>56,3</i>	<i>59,4</i>	<i>9,2</i>	<i>7,7</i>	<i>5,5</i>
Pétervásárai	11	6,4	5,2	57,5	47,6	10,2	11,1	6,6
Heves összesen	7,1	4,9	3,3	56,8	46,9	15,9	15	7,8
Balassagyarmati	6,7	5,2	3,1	55,9	46,7	14,5	16,1	8,2
Bátonyterenyei	13,3	8,8	7,2	61,6	54,6	10,3	9,3	6,3
Pásztói	8,4	5,2	4,1	54,9	48,6	11,1	12,9	7,4
Rétságai	6,2	5,1	2,4	51,7	39	12,9	15,9	9,2
Salgótarjáni	13,2	7,6	8,1	58,8	60,9	16,1	13,9	9
Szécsényi	12	6,6	5,9	51,9	49,5	7,1	9,3	9,4
<i>Nógrád összesen</i>	<i>10,2</i>	<i>6,5</i>	<i>5,5</i>	<i>56,9</i>	<i>53,7</i>	<i>13,1</i>	<i>13</i>	<i>8,3</i>
Ország összesen								
eurostat								

Forrás: megyei munkaügyi központok

27. táblázat: Munkanélküliség, munkanélküli-járadék, rendszeres szociális segély és foglalkoztatási programok, 2004.

Megye, régió	Regisztrált munkanélküli	Ebből: pályakezdő	Munkanélküli-járadékban részesültek zárólétszáma		Rendszeres szociális segélyre jogosult ^{a)}	Aktív eszközzel támogatott
			összesen	ebből: nő		
Borsod-Abaúj-Zemplén	57 093	5 711	10 433	4 072	30 755	9 672
Heves	14 585	1 138	4 073	1 942	5 577	3 618
Nógrád	14 121	1 178	3 325	1 440	5 468	2 483
Észak-Magyarország	85 799	8 027	17 831	7 454	41 800	15 773
Ország összesen	400 597	35 250	119 534	56 849	129 029	71 063

Forrás: KSH

28. táblázat: A megfelelő korú népesség iskolai végzettsége 2001. FEBRUÁR 1

megye/régió	10-X éves, az általános iskola első évfolyamát sem végezte el	15-X éves, legalább az általános iskola 8. évfolyamát elvégezte	18-X éves, legalább középiskolai érettségivel	25-X éves, egyetemi, főiskolai, stb. oklevéllel
	Százalék			
Borsod-Abaúj-Zemplén	0,9	86,8	34,0	9,5
Heves	0,7	85,6	33,4	9,9
Nógrád	0,9	85,0	30,0	7,8
Észak-Magyarország	0,8	86,2	33,2	9,3
Ország összesen	0,7	88,8	38,2	12,6

a) Megfelelő korúak százalékában.

Forrás: KSH,

32. táblázat: Egészségügy, 2004.

Megye, régió	Házi-orvosok száma	Házi gyermek-orvosok száma	Egy háziorvosra és házi gyermek-orvosra jutó lakos	Járóbeteg-szak-ellátás gyógykezelési esetek 100 lakosra ^{a)}	Működő kórházi ágy ⁺	
					összesen	10 000 lakosra
Borsod-Abaúj-Zemplén	361	104	1 574	1 937	5 350	73
Heves	155	38	1 672	2 238	2 560	79
Nógrád	109	24	1 628	1 504	1 605	74
Észak-Magyarország	625	166	1 607	1 939	9 515	75
ORSZÁG ÖSSZESEN	5 046	1 577	1 525	2 015	79 605	79

Forrás: KSH

33.b. táblázat: Szociális ellátás, 2004.

Megye, régió	Alap- és nappali ellátás			Közigyógy-ellátási igazolvánnyal rendelkezők	Az önkormányzatok által rendszeres szociális segélyben részesülők évi átlagos száma
	nappali ellátást nyújtó idősök klubja férőhelyei	szociális étkeztetésben részesülők	házi segítségnyújtásban részesülők		
Borsod-Abaúj-Zemplén	3 818	11 723	4 435	40 892	32 890
Heves	1 314	4 415	1 842	15 736	6 034
Nógrád	1 115	2 721	1 261	12 617	5 922
Észak-Magyarország	6 247	18 859	7 538	69 245	44 846
ORSZÁG ÖSSZESEN	39 705	104 510	43 542	523 012	144 853

Forrás: KSH

34. táblázat: A lakásellátás fontosabb adatai 2004.

Megye, régió	Lakás-állomány	100 lakásra jutó lakos az év végén	Az épített lakások			100 épített lakásra jutó meg-szűnt lakás	2000-2004 között épült lakások a 2004. évi lakásállomány %-ában
			Száma	ebből: 4 és több szobás,%	10 000 lakosra		
Borsod-A.-Z.	282 395	259	1 240	34,1	16,9	17,6	1,9
Heves	131 698	245	777	45,8	24	23,8	2,7
Nógrád	89 001	243	391	35,8	18	21,5	1,9
Észak-Magyarország	503094	253	2408	115,7			

Forrás: KSH

35. táblázat: A lakások és lakott üdülők megoszlása építési év szerint, 2001. febr. 1.

százalék

Kistérség	1945 előtt	1945-1969 között	1970-1979 között	1980-1989 között	1990-ben és később
Kazincbarcikai	13,6	44,4	22,2	16,7	3,2
Miskolci	13,7	32,2	29,3	18,8	6,0
Ózdi	24,6	41,3	19,0	12,1	3,0
Tiszaújvárosi	9,6	33,4	32,1	16,1	8,7
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	20,7	33,3	23,0	16,7	6,2
Bélapátfalvai	27,4	44,7	13,2	10,6	4,1
Egri	14,6	24,5	28,9	22,8	9,3
Hatvani	23,1	39,7	18,4	14,7	4,0
Pétervásárai	26,8	42,1	14,3	12,9	4,0
Heves megye	22,3	33,7	20,8	16,7	6,5
Bátonyterenyei	26,1	42,4	14,7	14,1	2,7
Pásztói	24,4	39,7	17,3	13,8	4,8
Salgótarjáni	21,4	38,6	21,4	15,2	3,4
Szécsényi	23,6	41,2	16,9	13,0	5,3
Nógrád megye	23,9	38,1	19,5	14,3	4,2
Észak-Magyarország	21,7	34,3	21,8	16,3	6,0
Országos összesen	26,5	26,2	22,3	17,7	7,4

Forrás: KSH

38. táblázat: Területfejlesztési decentralizált pénzügyi eszközök kötelezettségvállalásai (Millió Ft folyó áron)

Év	Támogatási cím	támogatási összeg (mFt)				beruházási érték (mFt)			
		Nógrád megye	Heves megye	B-A-Z megye	Észak-Magyarország	Nógrád megye	Heves megye	B-A-Z megye	Észak-Magyarország
2000	hazai decentralizált	1 043,85	833,51	3 544,00	5 421,36	12 122,26	8 031,00	11 356,00	31 509,26
	Phare dec	277,00	785,00	1 241,00	2 303,00	372,00	1 051,00	1 984,00	3 407,00
	ROP	0	0	0	0,00	0	0	0	0,00
	Összesen	1 320,85	1 618,51	4 785,00	7 724,36	12 494,26	9 082,00	13 340,00	34 916,26
2001	hazai decentralizált	1 503,31	919,33	2 660,00	5 082,64	18 675,71	4 809,00	6 039,00	29 523,71
	Phare dec	0	0	0	0,00	0	0	0	0,00
	ROP	0	0	0	0,00	0	0	0	0,00
	Összesen	1 503,31	919,33	2 660,00	5 082,64	18 675,71	4 809,00	6 039,00	29 523,71
2002	hazai decentralizált	1 234,95	1 110,36	2 933,00	5 278,31	8 801,38	3 376,00	8 787,00	20 964,38
	Phare dec	14,96	83,98	478,09	577,04	17,29	93,35	545,39	656,02
	ROP	0	0	0	0,00	0	0	0	0,00
	Összesen	1 249,91	1 194,34	3 411,09	5 855,34	8 818,67	3 469,35	9 332,39	21 620,40
2003	hazai decentralizált	1 980,91	1 483,11	4 650,01	8 114,03	10 771,55	4 581,00	17 131,66	32 484,21
	Phare dec	118,40	323,35	817,05	1 258,80	131,67	477,86	2 039,39	2 648,92
	ROP	0	0	0	0,00	0	0	0	0,00
	Összesen	2 099,31	1 806,46	5 467,06	9 372,83	10 903,22	5 058,86	19 171,05	35 133,13
2004	hazai decentralizált	1 179,61	1 174,18	3 322,46	5 676,25	2 515,75	2 973,00	15 053,30	20 542,05
	Phare dec	2 311,18	1 492,19	3 654,26	7 457,64	2 576,44	1 672,33	4 183,49	8 432,26
	ROP	3 949,00	3 134,00	5 936,00	13 019,00	4 329,00	4 339,00	7 008,00	15 676,00
	Összesen	7 439,79	5 800,37	12 912,72	26 152,88	9 421,19	8 984,33	26 244,79	44 650,31
2005	hazai decentralizált	1 066,46	1 425,23	4 358,50	6 850,19	5 960,00	7 825,00	17 870,00	31 655,00
	Phare dec	205,00	0,00	769,48	974,48	230,18	0,00	858,92	1 089,10
	ROP	2 578,00	695,00	4 583,00	7 856,00	2 813,00	754,00	4 786,00	8 353,00
	Összesen	3 849,46	2 120,23	9 710,98	15 680,67	9 003,18	8 579,00	23 514,92	41 097,10
Összesen	hazai decentralizált	8 009,07	6 945,72	21 467,97	36 422,76	58 846,65	31 595,00	76 236,96	166 678,61

	Phare dec	2 926,55	2 684,53	6 959,88	12 570,96	3 327,57	3 294,54	9 611,19	16 233,31
	ROP	6 527,00	3 829,00	10 519,00	20 875,00	7 142,00	5 093,00	11 794,00	24 029,00
	Összesen	17 462,62	13 459,25	38 946,85	69 868,72	69 316,22	39 982,54	97 642,15	206 940,91